

Powszechny Spis Rolny 2020

Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim w 2020 r.

The Agricultural Census 2020
Characteristics of agricultural holdings in Świętokrzyskie Voivodship in 2020

Powszechny Spis Rolny 2020

Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim w 2020 r.

The Agricultural Census 2020

Characteristics of agricultural holdings in Świętokrzyskie Voivodship in 2020

Urząd Statystyczny w Kielcach Statistical Office in Kielce

Kielce 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Kielcach. Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Kielce. Świętokrzyskie Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Ewy Tomczyk

Zespół autorski

Editorial team

Rafał Młynik, Mateusz Orzechowski, Olga Szymocha

Prace redakcyjne

Editorial work

Iwona Boksa-Nowak, Aneta Królik

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Dominik Górski, Aneta Łyzwa

ISBN 978-83-89612-98-4

Publikacja dostępna na:

Publication available on website:

<http://kielce.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła.
When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Publikacja zawiera wyniki Badania zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych 2020
współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej

The publication contains the results of the Integrated farm statistics 2020 survey co-financed by the European Union

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Kielcach przekazuje Państwu publikację prezentującą wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), badania przeprowadzonego na terenie całego kraju w okresie od 1 września do 30 listopada 2020 r. PSR 2020 spełnia potrzeby informacyjne zarówno krajowe, jak i Unii Europejskiej. Podstawowym celem spisu było dostarczenie informacji o strukturze gospodarstw rolnych na potrzeby Wspólnej Polityki Rolnej oraz innych polityk unijnych i krajowych. Realizacja PSR 2020 była możliwa dzięki wykorzystaniu środków z budżetu państwa oraz dofinansowaniu ze środków unijnych.

Publikacja obejmuje analizę informacji wynikowych pochodzących z PSR 2020 według siedziby użytkownika gospodarstwa rolnego w przekroju wojewódzkim i powiatowym. Dodatkowo w rozdziale 10. przedstawiono analizę zagadnień w przekrojach gminnych według siedziby gospodarstwa rolnego. Szeroki zakres informacji prezentowanych w opracowaniu pozwala na dokonanie aktualnej oceny sytuacji rolnictwa w województwie świętokrzyskim oraz analizę przemian w tym sektorze od 2010 r.

Publikacja składa się z uwag metodologicznych, części analitycznej oraz tabelarycznej. W uwagach metodologicznych omówiono podstawowe zasady, definicje i pojęcia obowiązujące w spisie. Część tabelaryczna, która jest dostępna na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Kielcach, prezentuje szeroką gamę danych liczbowych zebranych w zakresach tematycznych PSR 2020, co pozwala na dokonywanie wieloprzekrojowych analiz i dobór takich kryteriów grupowania gospodarstw, aby w jak największym stopniu zaspokoić potrzeby informacyjne odbiorców. W opracowaniu przedstawiono klasyfikację gospodarstw rolnych również według kryteriów stosowanych w Eurostacie (tzw. typologia gospodarstw rolnych). Wzbogaca to prezentowaną charakterystykę gospodarstw rolnych i pozwala na ich porównywanie z gospodarstwami pozostałych krajów członkowskich Unii Europejskiej.

Szczegółowe informacje wynikowe z zakresu PSR 2020 (w tym według siedziby gospodarstwa rolnego – również do poziomu gmin) dostępne są w Banku Danych Lokalnych pod adresem <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> w kategorii: Powszechny Spis Rolny.

p.o. Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Kielcach

Ewa Tomczyk

Kielce, listopad 2022 r.

Preface

Statistical Office in Kielce presents You the publication showing the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020), a survey conducted on the area of the whole country in the period from September 1 to November 30, 2020. AC 2020 meets the information needs of both the national and the European Union purposes. The main purpose of the Census was to provide information on the structure of agricultural holdings for the purposes of the Common Agricultural Policy and other EU and national policies. The implementation of AC 2020 was possible thanks to the use of funds from the state budget and co-financing from EU funds.

The publication includes the analysis of the resulting information of AC 2020 by the seat of the holder of agricultural holding in voivodship and powiat cross-section. Additionally in the chapter 10 the analysis of issues by gminas cross-sections was presented by the seat of agricultural holding. The wide range of information presented in the study allows for the actual assessment of the situation of agriculture in Świętokrzyskie Voivodship and the analysis of changes in this sector since 2010.

The publication consists of methodological notes, an analytical part and a tabular part. In the methodological notes, the basic principles, definitions and concepts used in the Census were discussed. The tabular part, which is available on the website of the Statistical Office in Kielce, presents a wide range of numerical data collected in the thematic scopes of AC 2020, which allows for multi-sectional analyses and selection of such criteria for grouping agricultural holdings to meet the information needs of users to the greatest possible extent. The study presents the classification of Polish agricultural holdings also according to the criteria used in Eurostat (the so-called typology of agricultural holdings). This enriches the presented characteristics of agricultural holdings and allows them to be compared with agricultural holdings of other EU member states.

The detailed resulting information from the scope of AC 2020 (including by the seat of agricultural holding) – also at the gmina level) are available in the Local Data Bank at the address <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> in the category: Agricultural Censuses.

Director
of the Statistical Office
in Kielce

Ewa Tomczyk

Kielce, November 2022

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
Zero (0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Major in abbreviations

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
PSR AC	Powszechny Spis Rolny Agricultural Census
UR AL	użytki rolne agricultural land
SD LU	sztuki duże livestock units
ASF ASF	afrykański pomór świń African Swine Fever
AWU AWU	nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy labour input expressed in conventional annual work units
ha	hektar hectare
szt. pc.	sztuka piece
kg	kilogram kilogramme
tys.	tysiąc thousand
mln	milion million
t	tona tonne
p.proc. pp.	punkt procentowy percentage point

Spis treści

Contents

	Strona Page
Objaśnienia znaków umownych	5
Symbols	5
Ważniejsze skróty	5
Major in abbreviations	5
Synteza	15
Executive summary	19
Rozdział 1. Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych	22
Chapter 1. General characteristics of agricultural holdings	22
Rozdział 2. Użytkowanie gruntów	29
Chapter 2. Land use	29
Rozdział 3. Powierzchnia zasiewów	35
Chapter 3. Sown area	35
3.1. Zboża	37
3.1. Cereals	37
3.2. Kukurydza na ziarno	40
3.2. Grain maize	40
3.3. Strączkowe jadalne	41
3.3. Edible pulses	41
3.4. Strączkowe pastewne na ziarno	42
3.4. Fodder pulses for grain	42
3.5. Ziemniaki	44
3.5. Potatoes	44
3.6. Buraki cukrowe	45
3.6. Sugar beet	45
3.7. Rzepak i rzepik	46
3.7. Rape and turnip rape	46
3.8. Kukurydza na zielonkę	47
3.8. Maize for green forage	47
3.9. Okopowe pastewne	48
3.9. Fodder root crops	48
3.10. Strączkowe pastewne na zielonkę	48
3.10. Forage pulses for green forage	48
3.11. Motylkowe pastewne na zielonkę	49
3.11. Fodder legumes for green forage	49
3.12. Trawy polowe na zielonkę	49
3.12. Field grasses for green forage	49
Rozdział 4. Zwierzęta gospodarskie	50
Chapter 4. Livestock	50
4.1. Bydło	52
4.1. Cattle	52

	Strona Page
4.2. Świnie	60
4.2. Pigs	60
4.3. Drób kurzy	69
4.3. Chicken poultry	69
Rozdział 5. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze.	73
Chapter 5. Tractors, agricultural machinery and equipment	73
5.1. Ciągniki	73
5.1. Tractors	73
5.2. Maszyny i urządzenia rolnicze	76
5.2. Agricultural machinery and equipment	76
Rozdział 6. Nawożenie i ochrona roślin.	80
Chapter 6. Fertilization and plant protection	80
6.1. Nawożenie	80
6.1. Fertilization	80
6.2. Zabiegi środkami ochrony roślin	85
6.2. Treatments with plant protection products.	85
Rozdział 7. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.	87
Chapter 7. Sources of income of households with a holder of an agricultural holding.	87
Rozdział 8. Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych	92
Chapter 8. Labour force and labour input in agricultural holdings	92
Rozdział 9. Typologia gospodarstw rolnych.	101
Chapter 9. Typology of agricultural holdings	101
9.1. Wielkość ekonomiczna	101
9.1. Economic size	101
9.2. Typy rolnicze	104
9.2. Farm types	104
Rozdział 10. Analiza gospodarstw rolnych w przekrojach gminnych.	110
Chapter 10. Analysis agricultural holdings by gmina's cross-sections.	110
10.1. Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych.	110
10.1. General characteristics of agricultural holdings	110
10.2. Użytkowanie gruntów	111
10.2. Land use	111
10.3. Powierzchnia zasiewów	112
10.3. Sown area	112
10.4. Zwierzęta gospodarskie	114
10.4. Livestock.	114
Bydło	114
Cattle	114
Świnie	116
Pigs	116
Drób kurzy	119
Chicken poultry	119

	Strona Page
10.5. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze	121
10.5. Tractors, agricultural machinery and equipment	121
Ciągniki	121
Tractors	121
Maszyny i urządzenia rolnicze	122
Agricultural machinery and equipment	122
10.6. Nawożenie	124
10.6. Fertilization	124
10.7. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego	127
10.7. Sources of income of households with a holder of an agricultural holding	127
10.8. Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych	129
10.8. Labour input in agricultural holdings	129
10.9. Typologia gospodarstw rolnych	131
10.9. Typology of agricultural holdings	131
UWAGI METODOLOGICZNE.	134
METHODOLOGICAL NOTES	147

Spis tablic

List of tables

	Strona Page
Tablica Table	
1. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2010 i 2020	22
1. Agricultural holdings by area groups of agricultural land in 2010 and 2020	22
2. Powiaty o największej powierzchni zasiewów w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą w 2020 r.	36
2. Powiaty with the largest sown area in agricultural holdings conducting agricultural activity in 2020	36
3. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż ogółem oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż w gospodarstwach rolnych w 2020 r	38
3. Number of agricultural holdings cultivating cereals and average sown area of cereals in agricultural holdings in 2020.	38
4. Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych/gruntów ornych w latach 2010 i 2020	51
4. Number of livestock per 100 ha of agricultural land/arable land in 2010 and 2020	51
5. Obsada zwierząt gospodarskich na 1 gospodarstwo prowadzące chów/hodowlę w latach 2010 i 2020	52
5. Number of livestock per 1 agricultural holding breeding/rearing in 2010 and 2020.	52
6. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	74
6. Tractors by area groups of agricultural land in 2020.	74
7. Wyposażenie gospodarstw rolnych w wybrane maszyny w 2020 r.	76
7. Equipment of agricultural holdings with selected machines in 2020	76

	Strona Page
8. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w latach 2010 i 2020	80
8. Consumption of mineral and lime fertilizers in 2010 and 2020	80
9. Gospodarstwa indywidualne korzystające przy prowadzonej działalności rolniczej z pracy różnych grup pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w 2010 i 2020 r.	93
9. Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020	93
10. Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w 2020 r.	94
10. Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in 2020	94

Spis wykresów

List of charts

	Strona Page
Wykres Chart	
1. Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej w latach 2010 i 2020	24
1. Agricultural holdings by type of agricultural production in 2010 and 2020	24
2. Struktura użytkowania użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r.	29
2. Structure of the use of agricultural land in good condition in agricultural holdings in 2020	29
3. Liczba gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi w dobrej kulturze i powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	31
3. Number of agricultural holdings with agricultural land in good condition and the area of agricultural land in good condition by area groups of agricultural land in 2020	31
4. Udział powierzchni uprawy drzew owocowych, krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r.	33
4. Share of area under fruit trees, bushes and fruit trees and bushes nurseries in the total area of orchards in 2020	33
5. Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów w latach 2010 i 2020	35
5. Sown area by groups of crops in 2010 and 2020	35
6. Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni zasiewów w 2020 r.	36
6. Share of the area of individual crop groups in the total sown area in 2020	36
7. Powierzchnia zasiewów ogółem i liczba gospodarstw rolnych posiadających zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	37
7. Total sown area and number of agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020.	37
8. Gospodarstwa rolne prowadzące uprawę zbóż i powierzchnia uprawy zbóż według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	38
8. Agricultural holdings cultivating cereals and area under cereals by area groups of agricultural land in 2020.	38
9. Udział powierzchni uprawy kukurydzy na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę kukurydzy na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	41
9. Share of area under grain maize and number of agricultural holdings cultivating grain maize by area groups of agricultural land in 2020	41

10. Udział powierzchni uprawy strączkowych jadalnych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych jadalnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	42
10. Share of area under edible pulses and number of agricultural holdings cultivating edible pulses by area groups of agricultural land in 2020	42
11. Udział powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych pastewnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	43
11. Share of area under fodder pulses and number of agricultural holdings cultivating fodder pulses by area groups of agricultural land in 2020	43
12. Udział powierzchni uprawy ziemniaków oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę ziemniaków według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	44
12. Share of area under potatoes and number of agricultural holdings cultivating potatoes by area groups of agricultural land in 2020	44
13. Udział powierzchni uprawy buraków cukrowych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę buraków cukrowych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	46
13. Share of area under sugar beet and number of agricultural holdings cultivating sugar beet by area groups of agricultural land in 2020.	46
14. Udział powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	47
14. Share of area under rape and turnip rape and number of agricultural holdings cultivating rape and turnip rape by area groups of agricultural land in 2020.	47
15. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	54
15. Structure of agricultural holdings by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	54
16. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia bydła według skali chowu bydła w 2020 r.	54
16. Structure of the number of agricultural holdings and cattle stock by the cattle breeding scale in 2020	54
17. Struktura pogłowia bydła według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	55
17. Structure of the cattle stock by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020.	55
18. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia krów według skali chowu krów w 2020 r.	59
18. Structure of the number of agricultural holdings and the cow stock by the cow breeding scale in 2020	59
19. Struktura pogłowia krów według skali chowu krów i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	60
19. Structure of the cow stock by the cow breeding scale and groups of agricultural land area in 2020	60
20. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia świń według skali chowu świń w 2020 r.	61
20. Structure of the number of agricultural holdings and the pig stock by the pig breeding scale in 2020	61
21. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	62
21. Structure of agricultural holdings by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	62

	Strona Page
22. Struktura pogłowia świń według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	63
22. Structure of the pig stock by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	63
23. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia loch według skali chowu loch w 2020 r.	67
23. Structure of the number of agricultural holdings and the sow stock by the sow breeding scale in 2020	67
24. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	68
24. Structure of agricultural holdings by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	68
25. Struktura pogłowia loch według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	68
25. Structure of the sow stock by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020	68
26. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kur niosek według skali chowu niosek w 2020 r.	70
26. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by the laying hen breeding scale in 2020	70
27. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia brojlerów kurzych według skali chowu brojlerów w 2020 r.	72
27. Structure of the number of agricultural holdings and the broiler stock by the broiler breeding scale in 2020	72
28. Struktura liczby ciągników według mocy silnika w latach 2010 i 2020	73
28. Structure of the number of tractors by engine power in 2010 and 2020.	73
29. Wybrane maszyny i urządzenia rolnicze przypadające na 100 gospodarstw rolnych	79
29. Selected machines and agricultural equipment per 100 agricultural holdings	79
30. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w latach 2010 i 2020	81
30. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land in good condition in 2010 and 2020.	81
31. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	82
31. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land in good condition by area groups of agricultural land in 2020	82
32. Struktura liczby gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów	88
32. Structure of the number of households with the holder of an agricultural holding by the main source of income	88
33. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego	90
33. Average area of agricultural land in individual households by the main source of income	90
34. Struktura poszczególnych kategorii pracujących i nakładów pracy w ciągu badanego roku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	96
34. Structure of particular categories of employed persons and labour input during the surveyed year by area groups of agricultural land in 2020	96
35. Nakłady pracy w rodzinie użytkownika według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	97
35. Labour input in the holder's family by area groups of agricultural land in 2020	97

	Strona Page
36. Przeciętna liczba AWU przypadająca na jedną osobę pracującą z rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	98
36. Average number of AWUs per one employed person of the agricultural holding holder's family by area groups of agricultural land in 2020	98
37. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	99
37. Non-family labour input by area groups of agricultural land in 2020	99
38. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w 2020 r.	100
38. Holders of natural person's agricultural holdings employed on their own agricultural holdings by sex and age in 2020.	100
39. Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r.	101
39. Structure of agricultural holdings by economic size classes in 2020	101
40. Struktura liczby gospodarstw i wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.	102
40. Structure of number and economic size of holdings by area groups of agricultural land in 2020.	102
41. Struktura gospodarstw rolnych według typu rolniczego w 2020 r.	105
41. Structure of agricultural holdings by farm types in 2020.	105
42. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r.	106
42. Average economic size of agricultural holding by farm types in 2020	106
43. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r.	107
43. Average area of agricultural land in agricultural holding by farm types in 2020.	107

Spis map

List of maps

	Strona Page
Mapa Map	
1. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.	23
1. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020	23
2. Odsetek gospodarstw rolnych prowadzących działalność inną niż rolnicza, w tym gospodarstw z przeważającymi dochodami z działalności innej niż rolnicza w 2020 r.	26
2. Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity, of which - with predominant income from other gainful activity in 2020	26
3. Udział osób kierujących gospodarstwem rolnym z wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie osób kierujących gospodarstwem rolnym w 2020 r.	28
3. Share of managers with agricultural education in total managers on agricultural holdings in 2020.	28
4. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha UR w 2020 r.	30
4. Average area of agricultural land on natural persons' holdings with area over 1 ha of agricultural land in 2020.	30

	Strona Page
5. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.	32
5. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020.	32
6. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.	39
6. Share of sown area under cereals in total sown area in 2020	39
7. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.	45
7. Share of area under potatoes in total sown area in 2020	45
8. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.	56
8. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in 2020.	56
9. Obsada bydła na 100 ha UR w gospodarstwach rolnych prowadzących chów/hodowlę bydła w 2020 r.	57
9. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings breeding/rearing cattle in 2020	57
10. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę bydła w 2020 r.	58
10. Number of cattle per 1 agricultural holding breeding/rearing cattle in 2020.	58
11. Obsada świń na 100 ha UR w 2020 r.	64
11. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in 2020	64
12. Obsada świń na 100 ha UR w gospodarstwach rolnych prowadzących chów/hodowlę świń w 2020 r.	65
12. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings breeding/rearing pigs in 2020	65
13. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r.	66
13. Number of pigs per 1 agricultural holding breeding/rearing pigs in 2020	66
14. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego oraz obsada kur niosek na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę kur niosek w 2020 r.	71
14. Number of chickens per 1 agricultural holding breeding/rearing chickens and the number of laying hens per 1 agricultural holding breeding/rearing laying hens in 2020.	71
15. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.	75
15. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020	75
16. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.	83
16. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020.	83
17. Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.	84
17. Consumption of lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020.	84
18. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.	110
18. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020	110
19. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.	111
19. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020	111
20. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.	112
20. Share of sown area under cereals in total sown area in 2020	112
21. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.	113
21. Share of area under potatoes in total sown area in 2020.	113
22. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.	114
22. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in 2020	114

23. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę bydła w 2020 r.	115
23. Number of cattle per 1 agricultural holding breeding/rearing cattle in 2020.	115
24. Obsada świń na 100 ha UR w 2020 r.	117
24. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in 2020	117
25. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r.	118
25. Number of pigs per 1 agricultural holding breeding/rearing pigs in 2020	118
26. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego oraz obsada kur niosek na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę kur niosek w 2020 r.	120
26. Number of chickens per 1 agricultural holding breeding/rearing chickens and the number of laying hens per 1 agricultural holding breeding/rearing laying hens in 2020.	120
27. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.	122
27. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020	122
28. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r..	125
28. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020.	125
29. Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.	126
29. Consumption of lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020.	126
30. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiła działalność rolnicza w 2020 r..	127
30. Share of households which main source of income was agricultural activity in 2020	127
31. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiła praca najemna w 2020 r..	128
31. Share of households which main source of income was paid work in 2020	128
32. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiły emerytury i renty w 2020 r.	129
32. Share of households which main source of income were retirement pays and disability pensions in 2020.	129
33. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.	130
33. Total labour input on agricultural production per 100 ha of agricultural land in 2020	130
34. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.	131
34. Total labour input on agricultural production per 1 agricultural holding in 2020	131
35. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w 2020 r.	132
35. Average economic size of agricultural holding in 2020	132
36. Udział gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawach polowych w 2020 r..	133
36. Share of agricultural holdings specialising in field crops in 2020	133

Synteza

Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020) wskazują na dalsze przemiany sektora rolnictwa, jak również kontynuację, czy wręcz nasilenie większości tendencji obserwowanych w latach 2002–2010.

Wśród głównych czynników, które wpływają na przeobrażanie się polskiego rolnictwa, należy wymienić: wprowadzanie instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej UE, zmiany nawyków żywieniowych społeczeństwa, przechodzenie na inne metody chowu zwierząt gospodarskich, poszukiwanie nowych źródeł energii oraz coraz bardziej widoczne zmiany klimatyczne.

W porównaniu z wynikami PSR 2010, dane uzyskane w PSR 2020 wskazują na:

- utrzymującą się tendencję zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni ogólnej oraz użytków rolnych (odpowiednio z 6,19 ha do 7,16 ha oraz z 5,34 ha do 6,25 ha);
- zmiany w strukturze gospodarstw rolnych, gdzie nieznacznie zmalał udział gospodarstw najmniejszych (o powierzchni do 5 ha użytków rolnych) w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych. Jednocześnie wzrósł odsetek gospodarstw towarowych (do 1 ha użytków rolnych włącznie), które w większości prowadzą intensywną produkcję roślinną i zwierzęcą (np. szklarnie, ферmy świń i drobiu) oraz gospodarstw największych obszarowo (o powierzchni 10 ha i więcej użytków rolnych). Można więc mówić o wzroście znaczenia gospodarstw rolnych ukierunkowanych na produkcję rynkową;
- utrzymanie się zróżnicowania regionalnego struktury gospodarstw rolnych. Nadal powiaty północne charakteryzują się dużą liczbą drobnych gospodarstw rolnych, podczas gdy w powiatach południowych i wschodnich występują gospodarstwa największe obszarowo;
- zmniejszenie liczby gospodarstw ekologicznych. Ich udział w liczbie gospodarstw rolnych ogółem stanowi zaledwie 0,7%. Produkcję ekologiczną prowadziły przede wszystkim gospodarstwa duże, co znalazło odzwierciedlenie w średniej wielkości użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo stosujące ekologiczne metody produkcji (ponad 23 ha);
- wzrost udziału gospodarstw rolnych prowadzących wyłącznie produkcję roślinną, kosztem gospodarstw z produkcją mieszaną (roślinną i zwierzęcą), przy nieznacznym zmniejszeniu się odsetka gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą, co potwierdzają obserwowane od lat procesy specjalizacji produkcji;
- utrzymującą się znaczną liczbę gospodarstw domowych (ok. 17%) z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego przeznaczających wytworzone produkty rolnicze głównie na samozaopatrzenie żywnościowe gospodarstwa domowego. Wśród gospodarstw rolnych niewykazujących sprzedaży znalazły się m.in. takie, w których działalność rolnicza ograniczona była tylko i wyłącznie do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej. Około 11% gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego przeznaczało wytworzone produkty rolne wyłącznie na samozaopatrzenie żywieniowe. W okresie dziesięciolecia 2010–2020 zmieniły się również przyczyny prowadzenia nietowarowej produkcji. Dawniej w większości przypadków było to istotne uzupełnienie niskich dochodów ludności wiejskiej (szczególnie gospodarstw domowych emerytów). Obecnie coraz częściej są to powody natury ekologicznej, zdrowotnej lub hobbyistycznej;
- zmiany w strukturze użytkowania gruntów wynikające ze zwiększenia powierzchni użytków rolnych kosztem powierzchni użytków rolnych pozostałych, co pozwoliło na efektywniejsze wykorzystanie gruntów w gospodarstwie rolnym;
- znaczne zmniejszenie liczby gospodarstw użytkujących sady (o 28,1%), przy jednoczesnym wzroście średniej powierzchni gospodarstw sadowniczych z 1,38 ha w 2010 r. do 2,36 ha w 2020 r. co wskazuje na większą specjalizację tych gospodarstw;
- spadek powierzchni trwałych użytków zielonych o 6,9%, przy jednoczesnym zmniejszeniu powierzchni łąk i areału pastwisk;
- wzrost zróżnicowania regionalnego, związanego z coraz silniej zaznaczającą się specjalizacją danego regionu, np. gospodarstwa sadownicze skupione są w powiatach: sandomierskim, buskim i staszowskim. We wschodniej i południowej części województwa dominuje uprawa rzepaku, zbóż i buraków cukrowych. Natomiast w powiatach północnych znaczne powierzchnie użytków rolnych przeznaczają się pod uprawę łąk i pastwisk trwałych, tak aby zabezpieczyć potrzeby rozwijającej się tam produkcji zwierzęcej;
- wzrost powierzchni zasiewów z 323,0 tys. ha w 2010 r. do 329,1 tys. ha w 2020 r., przy zmniejszeniu o ponad połowę

powierzchni pozostałych użytków rolnych, których udział w ogólnej powierzchni gospodarstwach rolnych zmniejszył się o 1,8 p.proc. i w 2020 r. wyniósł 1,8%;

- zmiany w strukturze zasiewów, które w dużym stopniu uzależnione są od polityki rolnej i dopłat do upraw rolniczych. W ogólnej powierzchni zasiewów wzrósł udział roślin przemysłowych, a zmniejszył się udział zbóż ogółem i ziemniaków. W strukturze zasiewów zbóż ogółem wzrosła powierzchnia uprawy kukurydzy na ziarno przy jednoczesnym spadku uprawy zbóż jarych, co wynika zarówno ze zmian klimatycznych, jak i zmian w systemie żywienia zwierząt gospodarskich;
- zmiany nawyków żywieniowych Polaków i większe zainteresowanie dietą wegetariańską, co wpłynęło na 16,7% wzrost powierzchni uprawy roślin strączkowych jadalnych;
- wzrost powierzchni uprawy roślin oleistych, w tym rzepaku i rzepiku (o 211,4%), wynikający z atrakcyjnych cen, jakie są osiągalne zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym;
- duży spadek powierzchni uprawy ziemniaków, związany ze zmianami w żywieniu zwierząt gospodarskich. Jednocześnie występuje koncentracja uprawy ziemniaków w gospodarstwach rolnych specjalizujących się w ich uprawie, wyposażonych w specjalistyczny sprzęt do uprawy i zbiorów, realizujących dostawy do sieci handlowych i zakładów przemysłu skrobiowego;
- istotny spadek zainteresowania rolników uprawą buraków cukrowych. Powierzchnia buraków cukrowych zmniejszyła się w porównaniu do 2010 r. o ok. 53,5%;
- duży wzrost powierzchni zasiewów kukurydzy uprawianej zarówno na ziarno (o 185,4%), jak i na zielonkę (o 45,5%). Wynika to z rosnącego wykorzystania kukurydzy do produkcji pasz;
- znaczne zmniejszenie (o 38,9%) liczby gospodarstw prowadzących chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych obniżył się do poziomu 47,0%. Jednocześnie nastąpił wzrost obsady zwierząt na 1 ha użytków rolnych w gospodarstwach utrzymujących podstawowe gatunki zwierząt gospodarskich, potwierdzając intensyfikację chowu zwierząt gospodarskich;
- znaczący spadek liczby gospodarstw utrzymujących bydło (o 59,6%), któremu towarzyszyło zmniejszenie stanu pogłowia bydła ogółem (o 17,2%), co skutkowało podwojeniem do poziomu 10 sztuk przeciętnej w województwie obsady bydła przypadającej na 1 gospodarstwo prowadzące chów tego gatunku;
- spadek zainteresowania produkcją mleka, o czym świadczy zmniejszenie udziału gospodarstw utrzymujących krowy mleczne (z 84,1% do 66,9%). Znacząco spadła liczebność krów mlecznych (o 33,9%) i ich udział w strukturze stada (o 9,8 p.proc. do 31,5%);
- wzrost zainteresowania rolników produkcją bydła rzeźnego, o czym świadczy wzrost liczebności krów pozostałych (o 22,4%) i ich udziału w strukturze stada (o 1,1 p.proc. do 3,3%);
- zmniejszenie pogłowia świń (o 43,3%), przy dużym spadku liczby gospodarstw (o 81,3%), które je utrzymywały. Obsada świń na 1 gospodarstwo utrzymujące ten gatunek wzrosła 3-krotnie i wyniosła 60 sztuk;
- wzrost pogłowia drobiu (o 23,2%), w tym największy w grupie indyków i brojlerów kurzych, przy jednoczesnym spadku liczby gospodarstw zajmujących się tą produkcją (o 42,6%), co oznacza większą skalę chowu drobiu w gospodarstwach rolnych;
- utrzymywanie się regionalizacji chowu i hodowli poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich. W produkcji żywca wołowego i mleka wiodącą rolę odgrywały powiaty: kielecki, jędrzejowski, buski, opatowski, włoszczowski, a ponadto: kazimierski, pińczowski, staszowski i konecki. W produkcji żywca wieprzowego dominowały powiaty: jędrzejowski, kazimierski, buski i staszowski, a także – opatowski, kielecki i ostrowiecki. Produkcja żywca drobiowego skoncentrowana była w powiatach: kieleckim, buskim, jędrzejowskim i staszowskim, a także we włoszczowskim i mieście Kielce;
- wzrost liczby gospodarstw rolnych o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych wyposażonych w ciągniki. Wzrost liczby ciągników odnotowano w gospodarstwach rolnych o powierzchni 10 ha i więcej użytków rolnych, w tym największy – w grupie obszarowej 30 ha i więcej użytków rolnych. Największy wzrost liczby ogółem dotyczył ciągników o dużej mocy, tj. 60-100 kW (o 108,3%) oraz najmocniejszych o mocy 100 kW i więcej (301,6%);
- nieznaczne zmniejszenie średniej powierzchni użytków rolnych przypadających na 1 ciągnik (z 6,4 ha w 2010 r. do 6,1 ha w 2020 r.). Wskaźnik ten wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa rolnego, osiągając dla gospodarstw największych (o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych) wartość – 46,4 ha;
- utrzymujące się zróżnicowanie wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki rolnicze w ujęciu terytorialnym. Powiaty

grupujące największe odsetki gospodarstw w województwie świętokrzyskim grupowały również największe udziały ciągników. Cztery powiaty, tj. kielecki, sandomierski, jędrzejowski i buski, grupowały w sumie zarówno ponad 50% gospodarstw rolnych, jak i ponad 50% ciągników;

- zmniejszenie się liczby maszyn używanych do produkcji rolniczej (poza opryskiwaczami sadowniczymi, kombajnami zbożowymi, rozsiewaczami nawozów i wapna, ładowaczami chwytakowymi, kosiarkami polowymi i prasami zbierającymi), a szczególnie kombajnów buraczanych oraz silosokombajnów, m.in. na skutek zmian zachodzących w strukturze użytkowania gruntów i powierzchni zasiewów, jak również częstszego korzystania z maszyn będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych;
- poprawę efektywności produkcji roślinnej wynikającej m.in. ze wzrostu zużycia nawozów mineralnych NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze (o 20,9%). Na wzrost zużycia nawozów mineralnych miał głównie wpływ wzrost zużycia o 73,7% nawozów potasowych, które nie tylko wpływają na lepsze wykorzystanie azotu przez roślinę, ale także na gospodarkę wodną rośliny, odgrywając ważną rolę w walce ze skutkami niedoboru opadów;
- ponad pięciokrotny wzrost zużycia nawozów wapniowych z 10,5 kg do 51,4 kg. Pomimo wzrostu nawożenia wapniowego jest ono nadal uznawane za niewystarczające;
- spadek liczby gospodarstw rolnych stosujących nawożenie naturalne (o 36,1%), co związane jest bezpośrednio ze zmniejszeniem się liczby gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie;
- korzystanie przez użytkowników gospodarstw rolnych z różnego rodzaju wsparcia (ok. 8%) przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin, a najczęściej z progów ekonomicznej szkodliwości oraz z porad wykwalifikowanych doradców;
- wzrost liczby zabiegów środkami ochrony roślin w przypadku zbóż oraz warzyw, wraz ze zwiększającą się powierzchnią użytków rolnych w gospodarstwie rolnym. Na zbożach wykonano od 1 zabiegu w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 1-2 ha UR do 4 zabiegów w grupie gospodarstw rolnych 100 ha i więcej użytków rolnych, natomiast na warzywach w analogicznych grupach obszarowych – od 3 do 6 zabiegów. Jedynie w sadach i uprawach trwałych przeciętnie największą liczbę zabiegów wykonano w gospodarstwach rolnych w grupie obszarowej 10-15 ha UR, tj. 14 zabiegów;
- spadek udziału gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza (do 25,0% w ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych). Udział ten był o 5 p.proc. niższy niż średnio w kraju. Udział gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza, znacznie różnicowała powierzchnia użytków rolnych. Oscylował on między 8,0% w grupie obszarowej 1-2 ha UR, a 82,7% wśród gospodarstw o powierzchni 50-100 ha. Średnia wielkość użytków rolnych w gospodarstwach, dla których główne źródło utrzymania stanowiła działalność rolnicza, była o ponad 83% wyższa niż dla ogółu gospodarstw indywidualnych;
- wyraźne zwiększenie odsetka gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, dla których głównym źródłem utrzymania była praca najemna (do 36,5%);
- znaczny spadek liczby osób stanowiących rodzinną siłę roboczą, zaangażowanych w prace przy produkcji rolniczej w gospodarstwach rolnych w ciągu 12 miesięcy przed dniem referencyjnym badania. Wielkość nakładów ich pracy po przeliczeniu na pełnozatrudnionych spadła o 35,6%. Równocześnie o blisko 71% wzrosły nakłady pracy osób spoza rodziny;
- znaczny wzrost liczby gospodarstw korzystających przy produkcji rolniczej z usług firm zewnętrznych i pracy osób w nich zatrudnionych (tzw. pracowników kontraktowych) – z tego rodzaju siły roboczej skorzystało ok. 17% gospodarstw indywidualnych (5,4% w 2010 r.);
- znaczące zwiększenie udziału gospodarstw indywidualnych korzystających z najemnej (nierodzinnej) siły roboczej (o 32,2 p.proc.);
- zwiększenie średniego wieku pracującego użytkownika gospodarstwa indywidualnego. W ciągu dekady średni wiek użytkownika zwiększył się o ponad 2 lata;
- nieznaczny spadek udziału kobiet wśród użytkowników gospodarstw indywidualnych (z 35,2% w 2010 r. do 34,3% w 2020 r.), przy czym użytkowały one średnio mniejsze gospodarstwa niż mężczyźni;
- wzrost średniej wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego z 6,8 tys. euro w 2010 r. do 10,6 tys. euro w 2020 r., w tym w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych – z 6,6 tys. euro do 10,3 tys. euro. Ok. $\frac{2}{3}$ wielkości ekonomicznej wytwarzały w województwie świętokrzyskim gospodarstwa rolne o powierzchni do 15 ha użytków rolnych;

- utrzymanie się niskiej na tle kraju średniej wielkości ekonomicznej gospodarstw rolnych. Jej wartość w świętokrzyskim stanowiła 52,4% przeciętnej w Polsce (w 2010 r. – 54,0%) i lokowała województwo na 14. miejscu w kraju;
- najwyższą średnią wartością ekonomiczną gospodarstw rolnych „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz „specjalizujących się w uprawach ogrodniczych”, natomiast najniższą - „specjalizujących się w uprawach polowych”.

Executive summary

The results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020) indicate further changes in the agricultural sector, as well as a continuation or even intensification of most of the trends observed in 2002–2010.

The main factors influencing the transformation of Polish agriculture include: introducing the measures of the EU Common Agricultural Policy, changing the eating habits of the society, switching to other methods of rearing livestock, searching for new energy sources and increasingly visible climate changes.

Compared to the results of AC 2010, the data obtained in AC 2020 indicate:

- a continuing downward trend in the number of agricultural holdings, with a simultaneous increase in their average total area and agricultural land (respectively from 6.19 ha to 7.16 ha and from 5.34 ha to 6.25 ha);
- changes in the structure of agricultural holdings, where the share of the smallest holdings (with an area of up to 5 ha of agricultural land) in the total number of agricultural holdings slightly decreased. At the same time, the percentage of commercial agricultural holdings (up to and including 1 ha of agricultural land) increased, which mostly carry out intensive crop and animal production (e.g. greenhouses, pig and poultry agricultural holdings) and the largest holdings (with an area of 10 ha and more of agricultural land). Thus, one can speak of an increase in the importance of agricultural holdings focused on market production;
- maintenance of regional differentiation in the structure of agricultural holdings. Still the north powiats are characterized by a large number of small agricultural holdings, while in the south and in the east powiats there are holdings with the largest area;
- reduction in the number of organic agricultural holdings. Their share in the total number of agricultural holdings is only 0.7%. Ecological production was carried out mainly by large holdings, which was reflected in the average size of agricultural land per 1 holding using organic production methods (over 23 ha);
- an increase in the share of agricultural holdings conducting only crop production, at the expense of holdings with mixed production (crop and animal), while a slight decrease the percentage of farms conducting only animal production, which is confirmed by the production specialization processes observed for years;
- a significant number of households (approx. 17%) with a holder of a natural person's agricultural holding (private farm), which allocate their agricultural products mainly for household self-consumption. Among agricultural holdings not showing sale, there are, among others, those in which agricultural activity was limited only and exclusively to maintaining the land in good agricultural condition. About 11% household with a holder of private farms used its agricultural products exclusively for self-consumption. In the 2010-2020 decade, the reasons for subsistence production also changed. In the past, in most cases it was a significant supplement to the low income of the rural population (especially households of retirees). Currently, these are more and more often reasons of an ecological, health or hobby nature;
- changes in the structure of land use resulting from the increase in the area of agricultural land at the expense of the other agricultural area, which allowed for more effective use of land in the agricultural holding;
- a significant reduction in the number of agricultural holdings using orchards (by 28,1%), with a simultaneous increase in the average area of fruit holdings from 1.38 ha in 2010 to 2.36 ha in 2020, which indicates a greater specialization of these holdings;
- a decrease in the area of permanent grasslands by 6,9%, with a simultaneous decrease in the area of meadows and in the area of pastures,;
- an increase in regional differentiation, related to the increasingly pronounced specialization of a given region, e.g. fruit holdings are concentrated in the following powiats: sandomierski, buski and staszowski. In eastern and southern parts of the voivodship, the cultivation of rape, cereals and sugar beets is dominant. On the other hand, in the north powiats, significant areas of agricultural land are allocated to the cultivation of meadows and permanent pastures in order to meet the needs of the animal production that develops there;
- an increase in the sown area from 323.0 thousand ha in 2010 to 329.1 thousand ha in 2020, with a reduction by more than a half of the area of other agricultural land, the share of which in the total area of agricultural holdings decreased by 1.8 percentage points and in 2020 it was 1.8%;
- changes in the structure of crops, which to a large extent depend on the agricultural policy and subsidies to agricultural crops. In the total sown area, the share of industrial crops increased, and the share of total cereals and potatoes de-

- creased. In the structure of cereal crops, the area of grain maize cultivation increased with a simultaneous decrease in the cultivation of spring cereals, which results from both climate change and changes in the livestock feeding system;
- changes in the eating habits of Poles and greater interest in a vegetarian diet, which resulted in 16.7% increase in the area of edible pulses;
 - an increase in the cultivation area of oilseeds, including rape and turnip rape (by 211.4%), resulting from attractive prices that are achieved both on the domestic and international market;
 - a large decrease in the area of potatoes, related to changes in the nutrition of livestock. At the same time, there is a concentration of potato cultivation in agricultural holdings specializing in their cultivation, equipped with specialized cultivation and harvesting equipment, delivering to commercial networks and starch industry crops;
 - a significant drop in the interest of farmers in the cultivation of sugar beet. The area of sugar beet decreased in comparison to 2010 by approx. 53,5%;
 - a large increase in the area of sown maize grown both for grain (by 185.4%) and green fodder (by 45.5%). This is due to the increasing use of maize for feed production;
 - a significant decrease (by 38.9%) in the number of holdings keeping and breeding livestock, the share of which in the total number of agricultural holdings decreased to the level of 47,0%. At the same time, there was an increase in livestock density per 1 ha of agricultural land on holdings keeping basic livestock species, confirming the intensification of livestock farming;
 - a significant decrease in the number of holdings keeping cattle (by 59.6%), which was accompanied by a decrease in the number of cattle in total (by 17.2%), which resulted in the doubling (to 10 heads) of the average cattle density in voivodship per 1 holding keeping this species;
 - decreased interest in milk production, as evidenced by the decrease in the share of holdings keeping dairy cows (from 84.1% to 66.9%). The number of dairy cows decreased significantly (by 33.9%) and also their share in the herd structure decreased (by 9.8 percentage points to 31.5%);
 - increased interest of farmers in the production of cattle for slaughter, as evidenced by the increase in the number of other cows (by 22.4%) and their share in the herd structure (by 1.1 percentage point to 3.3%);
 - a decrease in the number of pigs (by 43.3%), with a significant decrease in the number of holdings keeping them (by 81.3%). The number of pigs per holding keeping this species increased threefold and amounted to 60 heads;
 - an increase in the number of poultry (by 23.2%), of which the largest in the group of turkeys and chicken broilers, with a simultaneous decrease in the number of holdings involved in this production (by 42.6%), which means a greater scale of poultry rearing on farms;
 - persistence of regionalization of rearing and breeding of individual livestock species. A leading role in the production of cattle for slaughter and milk played powiats: kielecki, jędrzejowski, buski, opatowski, włoszczowski, in addition: kazimierski, pińczowski, staszowski i konecki. In the production of pigs for slaughter a leading role played powiats: jędrzejowski, kazimierski, buski and staszowski, as well as opatowski, kielecki i ostrowiecki. Poultry production dominated in following powiats: kielecki, buski, jędrzejowski and staszowski, also włoszczowski and the city of Kielce;
 - an increase in the number of agricultural holdings with an area of 15 ha and more of agricultural land equipped with tractors, the largest. Increase in the number of tractors was recorded in agricultural holdings with an area of 10 ha and more of agricultural land, the largest - in the area group of 30 ha and more of agricultural land. The largest increase in the total number concerned high-power tractors, i.e. 60-100 kW (by 108.3%) and the most powerful ones, with a power of 100 kW and more (301.6%);
 - a slight decrease in the average area of agricultural land per 1 tractor (from 6.4 ha in 2010 to 6.1 ha in 2020). This indicator increase with the increased in the area of an agricultural holding, reaching the value of 46.4 ha for the largest agricultural holdings with an area of 100 ha and more;
 - persistent diversification of farm tractors in farm equipment in terms of territory. The powiats grouping the largest shares of farms in świętokrzyskie voivodship also grouped the largest shares of tractors. Four powiats, i.e.: kielecki, sandomierski, jędrzejowski and buski, grouped together over 50% of farms and over 50% of tractors;
 - a decrease in the number of machines used for agricultural production (except for orchard sprayers, combine harvesters, fertilizer and lime spreaders, grab loaders, field mowers and collecting presses), especially beet harvesters and forage harvesters, as a result, among others, of changes in the structure of land use and sown area, as well as more frequent use of machines owned by other holdings, cooperatives or service companies;

- improving the efficiency of crop production resulting, inter alia, from the increase in the consumption of NPK mineral fertilizers per 1 ha of agricultural land in good condition (by 20.9%). The increase in the consumption of mineral fertilizers was mainly influenced by the increase in the consumption of potassic fertilizers by 73.7%, which not only improve the use of nitrogen by the plant, but also the plant's water management, playing an important role in the fight against the effects of rainfall deficiency;
- more than fivefold increase in the consumption of lime fertilizers from 10.5 kg to 51.4 kg. Despite the increase in lime fertilization, it is still considered insufficient;
- a decrease in the number of agricultural holdings applying manure (by 36.1%), which is directly related to the decrease in the number of holdings keeping livestock;
- use by holders of agricultural holdings of various types of support (approx. 8%) when deciding to use crop protection products (most often related to the thresholds of economic harmfulness, and advice from qualified advisors);
- an increase in the number of treatments with crop protection products in the case of cereals and vegetables, along with the increasing area of agricultural land in an agricultural holdings. On cereals, from 1 treatment in the group of holdings with an area of 1-2 ha of agricultural land to 4 treatments in the group of farms of 100 ha and more of agricultural land was performed, while on vegetables in analogous area groups - from 3 to 6 treatments. Only in orchards and permanent crops, the highest number of treatments was recorded in holdings in the area group of 10-15 ha of agricultural land, i.e. 14 treatments on average;
- the drop of the share of households for which agricultural activity is the main source of income was noted (to approx. 25% of the total number of natural person's agricultural holdings (private farms). That percentage was by 5 pp below the national average. The share of households for which agricultural activity was the main source of income was significantly differentiated by agricultural land area. It oscillated between 8.0% in the 1-2 ha of agricultural land area group to 82.7% among holdings with an area of 50-100 ha and more. The average size of agricultural land in the holdings for which agricultural activity is the main source of income was by more than 83% higher as for all private farms;
- significant increase in the share of households with the user of agricultural holdings for which the main source of maintenance was contract work (to 36.5%);
- a significant in the number of people constituting the family labour force, engaged in work on agricultural production in private farms during the 12 months before the reference date of the survey. The volume of labor input after conversion to full-time employees decreased by 35.6%. Simultaneously labour input of non-family persons rose by almost 71%;
- a significant increase in the number of holdings using the services of external companies for agricultural production and the work of their employees (the so-called contracted workers) - over 17% of private farms used this type of labour force (5.4% in 2010);
- a significant increase in the share of private farms using the hired (non-family) labour force (by 32.2 pp);
- an increase in the average working age of an private farm holder. A few years ago, this age already exceeded 50, and the ageing process of this group of people is progressing. Over the decade, the average age of an agricultural holding holder has increased by more than 2 years;
- a slight drop in the share of women managing agricultural holdings from 35.2% in 2010 to 34.3% in 2020 wherein they managed smaller holdings than men on average;
- an increase in the average economic size of an agricultural holding from 6.8 thousand euro in 2010 to 10.6 thousand euro in 2020, including natural person's agricultural holdings with an area of more than 1 ha of agricultural land - from 6.6 thousand euro up to 10.3 thousand euro. Approx. 2/3 of the economic size was generated in świętokrzyskie voivodship by agricultural holdings with an area of less than 15 ha of agricultural land;
- maintenance of low against the background of Poland economic value of agrocultural holdings. Its value in świętokrzyskie accounted for 52.4% of average in Poland (in 2010 – 54.0%) and placed voivodship on 14th position in the country;
- the highest average economic value of holdings "specialized in rearing animals fed with concentrated feeding stuff's" and "specializing in horticultural crops" whereas the lowest – "specialising in field crops".

Rozdział 1.

Chapter 1.

Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych

General characteristics of agricultural holdings

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego (PSR 2020), liczba gospodarstw rolnych w czerwcu 2020 r. wyniosła 79,9 tysięcy. Z tej liczby 99,8% (79,7 tys.) stanowiły gospodarstwa indywidualne, które posiadały 98,9% ogółu użytków rolnych oraz 96,6% ogółu przeliczeniowych sztuk dużych zwierząt gospodarskich znajdujących się w gospodarstwach rolnych. W gospodarstwach indywidualnych pracowało w badanym roku 99,4% ogółu pełnozatrudnionych (liczonych w AWU) w gospodarstwach rolnych.

W 2020 r. utrzymała się notowana od wielu lat tendencja spadku liczby gospodarstw rolnych przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni. W porównaniu do 2010 r., liczba gospodarstw rolnych zmniejszyła się o ok. 17 tys. (o 17,4%). Było to spowodowane spadkiem liczby gospodarstw do 15 ha użytków rolnych (UR). Najgłębszy spadek dotyczył grupy obszarowej 1–2 ha UR (o 31,7%) oraz 5–10 ha UR (o 20,6%). Najmniej gospodarstw ubyło w grupie 10–15 ha użytków rolnych.

Tablica 1. Gospodarstwa rolne według grup obszarowych użytków rolnych w latach 2010 i 2020
Table 1. Agricultural holdings by area groups of agricultural land in 2010 and 2020

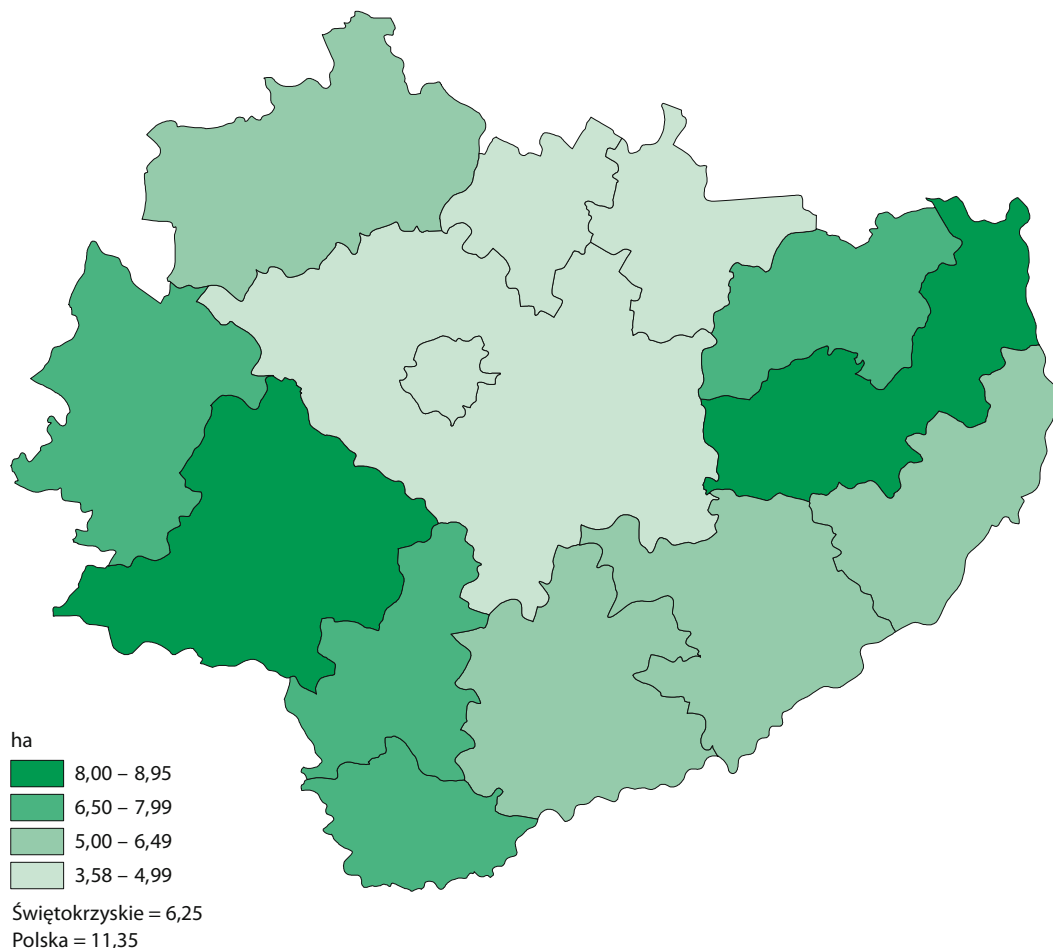
Lata Years	Ogółem Total	Gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych w ha Agricultural holdings with the area of agricultural land in ha								
		≤ 1	1–2	2–3	3–5	5–10	10–15	15–20	20–50	≥ 50
Ogółem w tysiącach Total in thousands										
2010	96,7	1,5	20,0	16,5	24,7	24,3	5,8	1,9	1,7	0,3
2020	79,9	1,3	13,7	14,8	20,5	19,3	5,2	2,0	2,6	0,6
2010=100										
2020	82,6	88,2	68,3	89,3	82,7	79,4	89,7	105,7	154,7	218,2
W tym gospodarstwa indywidualne o powierzchni powyżej 1 ha UR w tysiącach Of which natural person's agricultural holdings (private farms) with an area over 1 ha of agricultural land in thousands										
2010	95,2	–	20,0	16,5	24,7	24,3	5,8	1,9	1,7	0,3
2020	78,5	–	13,7	14,7	20,4	19,3	5,2	2,0	2,6	0,6
2010=100										
2020	82,4	–	68,2	89,2	82,5	79,3	89,6	105,5	154,5	232,6

W okresie dziesięciolecia 2010–2020 wzrosła liczba gospodarstw o powierzchni 20-50 ha UR (o 54,7%) oraz należących do grupy obszarowej 15-20 ha użytków rolnych (o 5,7%). Najwięcej gospodarstw rolnych przybyło w grupie obszarowej 50 ha i więcej UR (o 118,2%).

Obserwowany trend spadku liczby gospodarstw, znalazł swoje odzwierciedlenie we wzroście średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo – z 5,34 ha w 2010 r. do 6,25 ha w 2020 roku (w Polsce z 9,85 ha do 11,35 ha). Wzrost ten nastąpił głównie na skutek zwiększenia się średniej powierzchni UR w gospodarstwach o powierzchni 15-20 ha i 20–50 ha użytków rolnych.

Mapa 1.
Map 1.

Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.
Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020

W porównaniu z wynikami PSR 2010 nastąpiły zmiany w strukturze gospodarstw rolnych. Wzrósł odsetek gospodarstw towarowych, czyli do 1 ha UR włącznie (w zdecydowanej większości prowadzących intensywną produkcję, np. szklarnie, fermy zwierząt), gospodarstw rolnych o powierzchni 2-3 ha UR oraz o powierzchni 10 ha i więcej użytków rolnych. Odsetek gospodarstw o powierzchni 3-5 ha UR utrzymał się na zbliżonym poziomie (25,6%). Zmniejszeniu uległ natomiast udział gospodarstw o powierzchni 1-2 ha UR i 5-10 ha UR, przy czym największy spadek dotyczył gospodarstw o powierzchni 1-2 ha użytków rolnych. Nadal ponad 60% ogółu gospodarstw stanowiły gospodarstwa najmniejsze, tj. o powierzchni do 5 ha użytków rolnych.

Należy podkreślić, że gospodarstwa do 2 ha UR stanowiły 18,7% ogółu gospodarstw rolnych, a użytkowały niewiele ponad 4% ogólnej powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze i posiadały 11,8% ogółu sztuk dużych (SD) zwierząt gospodarskich. Prawie 34% ogólnej powierzchni UR w dobrej kulturze i około 42% ogółu SD zwierząt gospodarskich znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej UR, które stanowiły 6,5% ogółu gospodarstw rolnych. W województwie świętokrzyskim najwięcej było gospodarstw w przedziale 2-15 ha (74,7% ogółu gospodarstw rolnych). Użytkowały one prawie 62% powierzchni użytków rolnych i posiadały ponad 46% ogółu SD zwierząt gospodarskich.

W 2020 r. najwięcej gospodarstw rolnych odnotowano w powiatach: kieleckim (18,0% ogółu gospodarstw w województwie), buskim (11,2%) i jędrzejowskim (10,8%), a najmniej w skarżyskim (1,2%) i mieście Kielce (1,9%).

Nadal utrzymuje się regionalne zróżnicowanie struktury gospodarstw rolnych. Najwyższy udział gospodarstw o powierzchni do 2 ha UR w ogólnej liczbie gospodarstw powiatu odnotowano na północy i w centrum województwa (w powiatach: skarżyskim – 45,2%, mieście Kielce – 35,1% oraz starachowickim – 27,7%). Omawiany udział był najmniejszy w powiatach kazimierskim (11,4%) i opatowskim (11,9%).

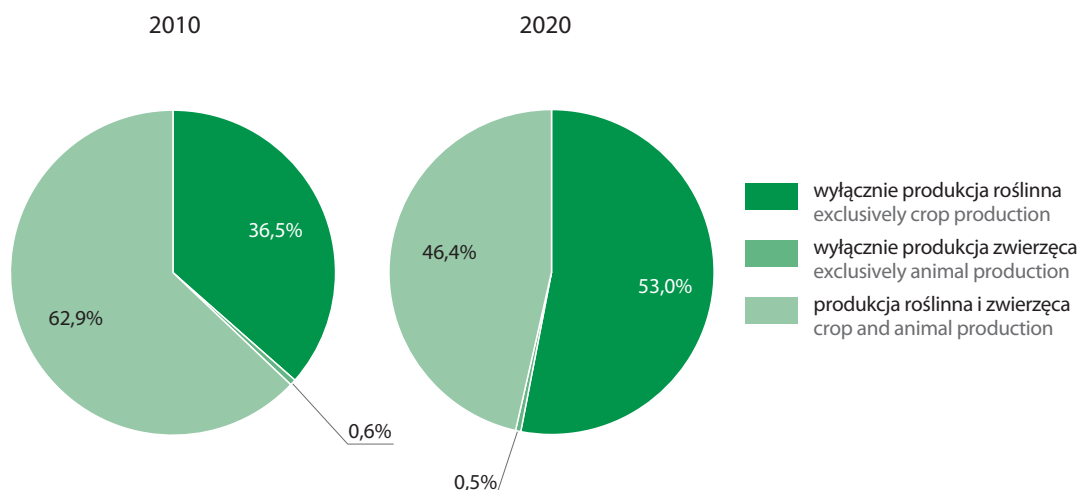
Odsetek gospodarstw rolnych o powierzchni 50 ha i więcej był najwyższy w powiatach opatowskim – 1,6% oraz w jędrzejowskim – 1,4%. Najniższy natomiast w przypadku powiatów: skarżyskiego, staszowskiego i sandomierskiego (po 0,3%).

Wśród ogółu gospodarstw 79,7 tys. (99,8%) posiadało użytki rolne, 79,5 tys. (99,5%) użytki rolne w dobrej kulturze rolnej, a 37,5 tys. (ok. 47%) utrzymywało zwierzęta gospodarskie.

Blisko 82% ogółu gospodarstw rolnych posiadało powierzchnię pod zasiewami. Wśród upraw najbardziej popularne były zboża, które były produkowane przez prawie 73% gospodarstw rolnych. Bydło utrzymywało 18,0% ogółu gospodarstw rolnych, świnie posiadało 4,5%, a 37,7% prowadziło chów drobiu.

W 53,0% gospodarstw rolnych prowadzona była wyłącznie produkcja roślinna, w 46,4% zarówno produkcja roślinna jak i zwierzęca (produkcja mieszana), a w zaledwie 0,5% - wyłącznie produkcja zwierzęca. Należy zauważyć, że w porównaniu do 2010 r., o 1/5 wzrosła liczba gospodarstw rolnych prowadzących tylko produkcję roślinną, przy jednoczesnym spadku o ponad 37% gospodarstw mieszanych. Liczba gospodarstw prowadzących tylko produkcję zwierzęcą zmniejszyła się o blisko 30%. Wzrosła średnia powierzchnia gospodarstw rolnych prowadzących produkcję roślinną (wyłącznie – o 1,3 ha lub razem z produkcją zwierzęcą – o 1,2 ha), a prowadzących tylko produkcję zwierzęcą – zmalała o ok. 1 ha.

Wykres 1. Gospodarstwa rolne według rodzaju prowadzonej produkcji rolniczej w latach 2010 i 2020
Chart 1. Agricultural holdings by type of agricultural production in 2010 and 2020

W 2020 r. 1,0 tys. gospodarstw rolnych (1,2% ogółu gospodarstw) prowadziło działalność inną niż rolnicza bezpośrednią związaną z gospodarstwem rolnym (w Polsce 1,9%). Należy podkreślić, że średnia powierzchnia tych gospodarstw była ponad dwukrotnie większa niż średnia dla ogółu gospodarstw rolnych i wynosiła 14,90 ha użytków rolnych (w Polsce 34,57 ha). Największe powierzchniowo gospodarstwa rolne (średnia powierzchnia UR – 20,04 ha) produkowały energię odnawialną, najmniejsze (4,09 ha) zajmowały się świadczeniem usług zdrowotnych, socjalnych lub edukacyjnych.

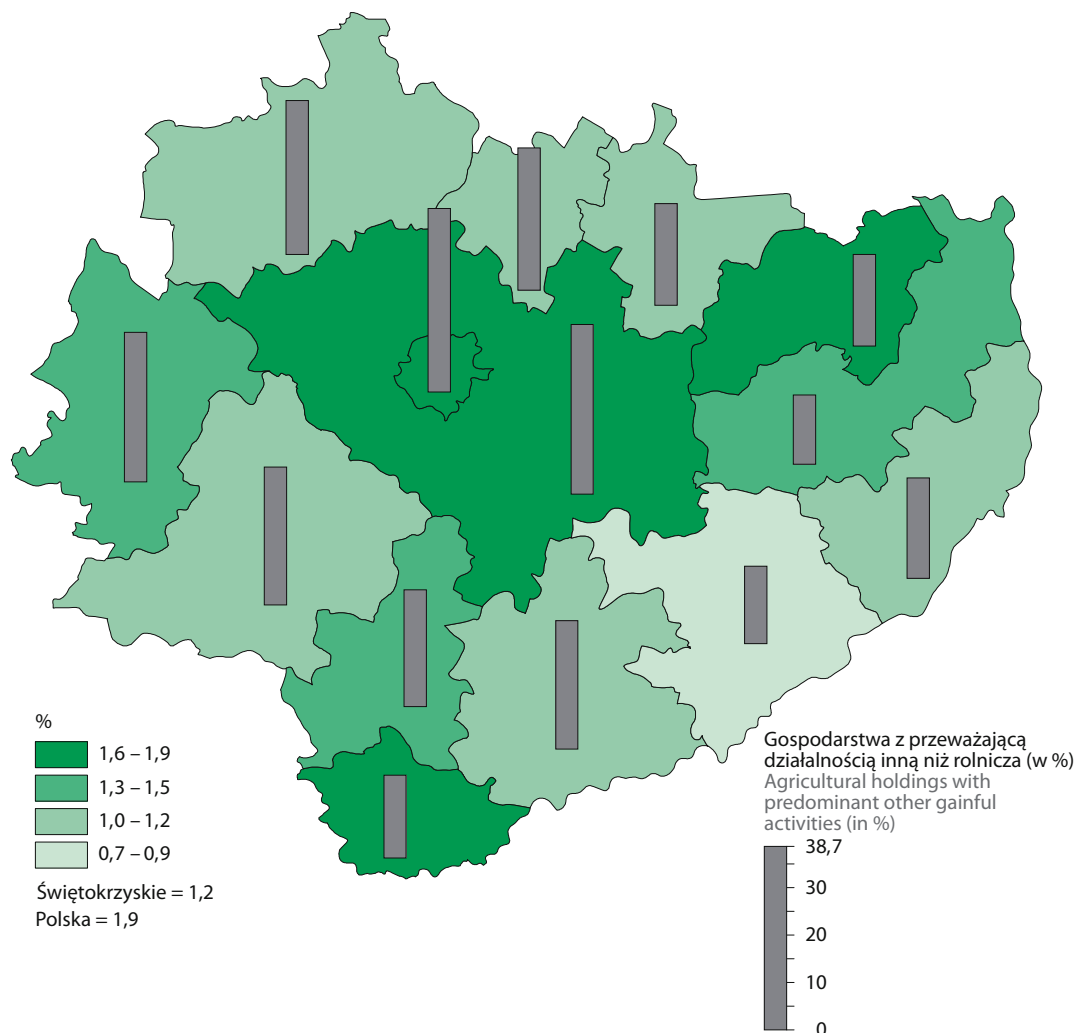
Odsetek gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza w gospodarstwach do 1 ha UR włącznie wynosił 1,5%, a w przypadku gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha UR, wzrastał od ok. 0,9% w grupie 1-2 ha UR do 4,2% wśród gospodarstw o powierzchni 20-50 ha.

Najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza odnotowano w przypadku:

- działalności usługowej z wykorzystaniem własnego sprzętu (usługi rolnicze i nierolnicze) - w grupie obszarowej 50-100 ha UR (73,7% ogółu gospodarstw tej grupy prowadzących działalność inną niż rolnicza),
- agroturystyki – w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie (26,3%),
- przetwórstwa produktów rolnych – w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie (31,6%),
- rękodzieła - w grupie obszarowej 15-20 ha UR (2,1%),
- świadczenia usług zdrowotnych, socjalnych i edukacyjnych – w grupie obszarowej do 1-2 ha UR (4,2%),
- akwakultury - w grupie obszarowej 15-20 ha UR (10,6%),
- przetwarzania drewna – w grupie obszarowej 20-50 ha UR (4,5%),
- wytwarzania energii odnawialnej na rynek - w grupie obszarowej 50-100 ha UR (5,3%),
- innych działalności (np. prowadzenie sklepu, w którym są sprzedawane produkty gospodarstwa rolnego) - w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie (42,1% ogółu gospodarstw tej grupy prowadzących działalność inną niż rolnicza).

Mapa 2. Odsetek gospodarstw rolnych prowadzących działalność inną niż rolnicza, w tym gospodarstw z przeważającymi dochodami z działalności innej niż rolnicza w 2020 r.

Map 2. Percentage of agricultural holdings conducting other gainful activity, of which - with predominant income from other gainful activity in 2020

Udział przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w ogólnej sprzedaży gospodarstwa rolnego:

- nie przekraczał 10% w przypadku 44,5% ogółu gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza,
- mieścił się w przedziale 11-50% dla 28,9% omawianych gospodarstw,
- wynosił ponad 50% w przypadku 26,6% gospodarstw prowadzących działalność inną niż rolnicza.

Przychody z działalności innej niż rolnicza były większe niż z działalności rolniczej przede wszystkim w gospodarstwach najmniejszych do 5 ha UR (35,9% ogółu omawianych gospodarstw). Dla porównania, sytuacja ta dotyczyła 12,0% gospodarstw rolnych o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej.

Według wyników PSR 2020 ok. 0,6 tys. gospodarstw rolnych (0,7% ogółu gospodarstw) posiadało

certyfikat rolnictwa ekologicznego nadany przez jednostkę certyfikującą lub było w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej.

Niewiele ponad 62% gospodarstw ekologicznych prowadziło (zarówno metodami ekologicznymi, jak i nieekologicznymi) produkcję roślinną, jak i zwierzęcą, a pozostałe wyłącznie produkcję roślinną. Nie odnotowano gospodarstw ekologicznych prowadzących wyłącznie produkcję zwierzęcą.

Odsetek gospodarstw ekologicznych wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych od 0,0% w grupie do 2 ha UR do 9,7% w grupie obszarowej 50 ha i więcej użytków rolnych. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w średniej powierzchni UR w gospodarstwie ekologicznym, która wynosiła 23,41 ha (była ponad 3,7-krotnie wyższa niż średnia gospodarstw rolnych ogółem).

Prawie 55% gospodarstw rolnych w okresie ostatnich 3 lat, tj. w latach 2018-2020, korzystało ze środków wsparcia w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Odsetek gospodarstw korzystających z PROW wzrastał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych od ok. 30% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie do ok. 87% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

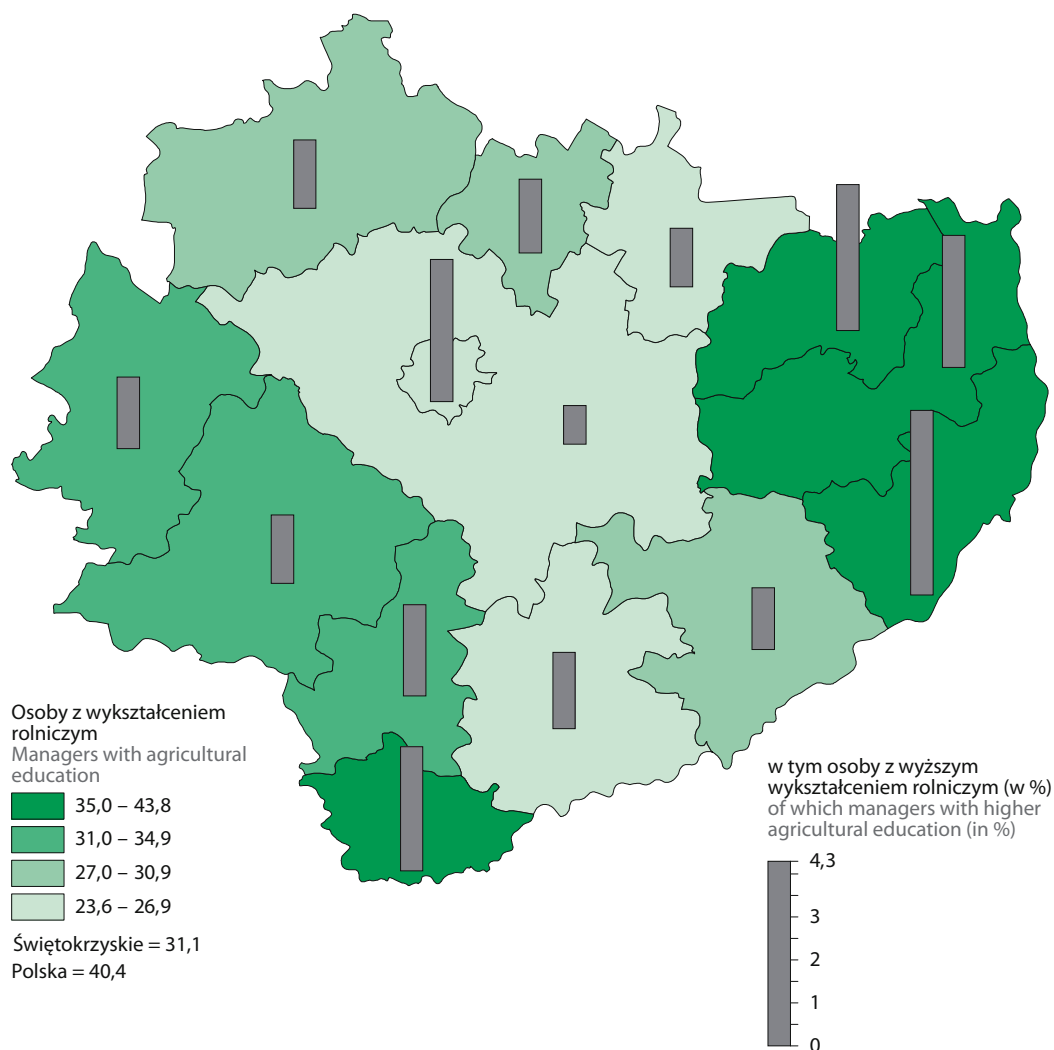
Wyniki PSR 2020 wykazały, że ponad 70% ogółu gospodarstw rolnych (56,1 tys.) produkowało na rynek. W przypadku gospodarstw indywidualnych prawie 64% produkowało głównie na sprzedaż, a ok. 18% głównie na samozaopatrzenie żywieniowe gospodarstwa domowego (w tym ok. 11% wyłącznie na samozaopatrzenie). Dla 19% gospodarstw rolnych nie odnotowano sprzedaży ani zużycia na samozaopatrzenie, ze względu na to, że działalność rolnicza ograniczona była tylko do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej lub produkcja rolnicza była w toku.

Według danych uzyskanych w spisie 31,1% osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadało wykształcenie rolnicze lub kurs rolniczy. W miarę wzrostu powierzchni użytków rolnych odsetek ten wyraźnie wzrastał z 21,5% w grupie 1-2 ha UR do ponad 69% dla gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. Wśród najmniejszych gospodarstw rolnych, tj. do 1 ha UR włącznie, omawiany odsetek wyniósł 25,3%.

Ukończeniem kursu rolniczego (jako najwyższym poziomem wykształcenia rolniczego) legitymowało się 14,9% ogółu osób kierujących gospodarstwami rolnymi. Udział osób kierujących z wyższym wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie kierujących był niewielki i wyniósł 2,1%. Najniższy był w grupie obszarowej 1-3 ha UR (1,2%), a najwyższy w grupie 100 ha i więcej UR (69,5%).

Mapa 3. Udział osób kierujących gospodarstwem rolnym z wykształceniem rolniczym w ogólnej liczbie osób kierujących gospodarstwem rolnym w 2020 r.

Map 3. Share of managers with agricultural education in total managers on agricultural holdings in 2020

Osobami kierującymi gospodarstwami rolnymi byli przede wszystkim mężczyźni, którzy stanowili prawie 64% ogółu kierujących. Co piąty kierujący nie przekroczył 40 lat, a wiek większości (ok. 65% ogółu kierujących) mieścił się w przedziale 40-64 lata.

Najwięcej kierujących gospodarstwami rolnymi do 40 roku życia odnotowano wśród gospodarstw o powierzchni 30-100 ha UR (prawie 40% ogółu kierujących w tej grupie obszarowej). Co piąty kierujący gospodarstwem o powierzchni 1-2 ha UR miał 65 lat i więcej. Gospodarstwa rolne o powierzchni 20 ha i więcej UR prowadzone były głównie (73,5%) przez mężczyzn. Najwyższy odsetek kierujących kobiet odnotowano w grupie obszarowej 1-3 ha UR (41,0%).

Rozdział 2.

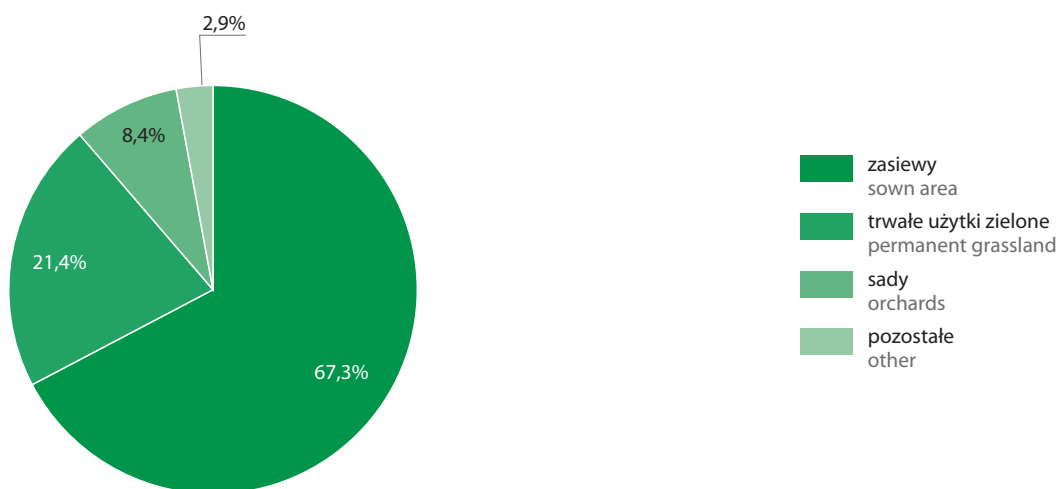
Chapter 2.

Użytkowanie gruntów

Land use

W 2020 r. ogólna powierzchnia gruntów w użytkowaniu gospodarstw rolnych wyniosła 571,7 tys. ha i zmniejszyła się w porównaniu do 2010 r. o 27,0 tys. ha, tj. o 4,5%.

Wykres 2. Struktura użytkowania użytków rolnych w dobrej kulturze w gospodarstwach rolnych w 2020 r.
Chart 2. Structure of the use of agricultural land in good condition in agricultural holdings in 2020

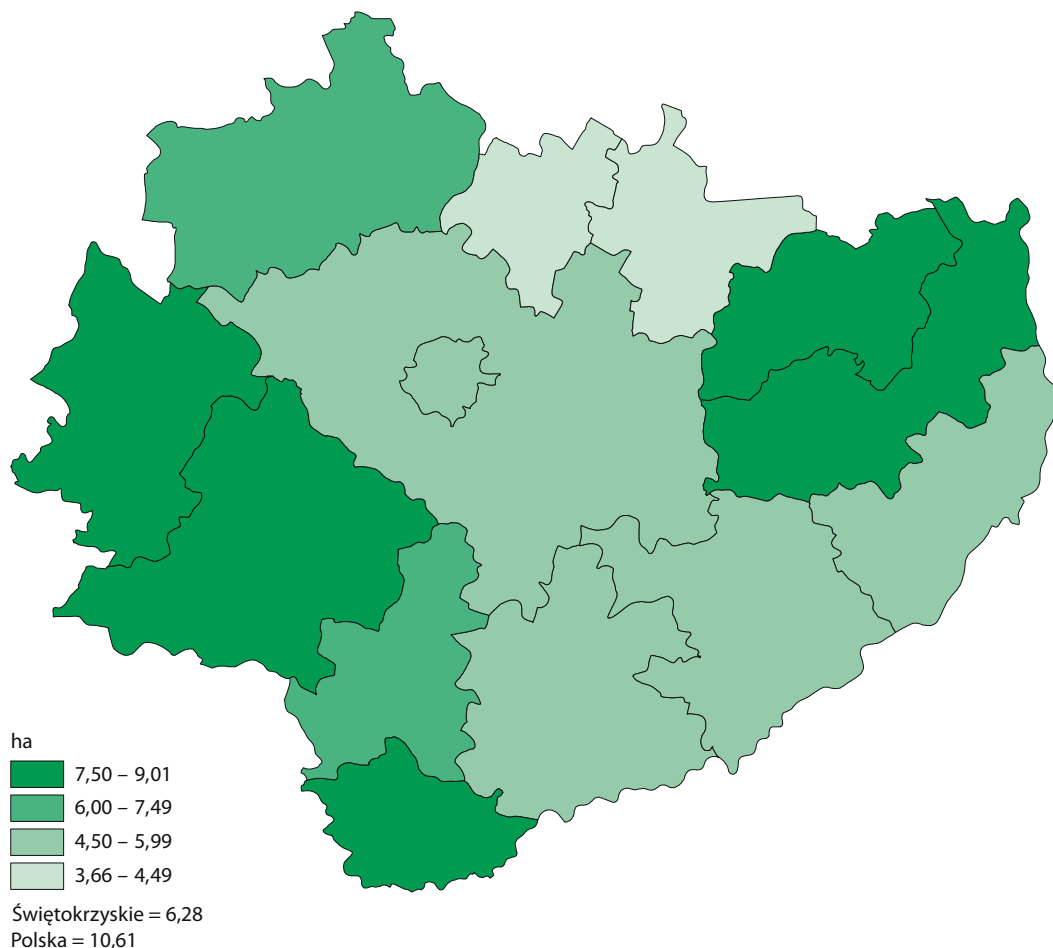

W porównaniu z wynikami poprzedniego spisu rolnego przeprowadzonego w 2010 r. zmieniła się struktura użytkowania gruntów. Zwiększył się udział powierzchni użytków rolnych w powierzchni ogólnej o 1,1 p.proc. i pozostałych gruntów o 0,1 p.proc., natomiast zmniejszył się udział lasów o 1,3 p.proc.

Średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa rolnego wyniosła 7,16 ha (w Polsce 12,66 ha) i była wyższa w stosunku do średniej z 2010 r. (6,19 ha). Średnia powierzchnia ogólna w gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha UR w 2020 r. wyniosła 7,24 ha (w Polsce 12,87 ha).

Mapa 4. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych o powierzchni powyżej 1 ha UR w 2020 r.

Map 4. Average area of agricultural land on natural persons' holdings with area over 1 ha of agricultural land in 2020

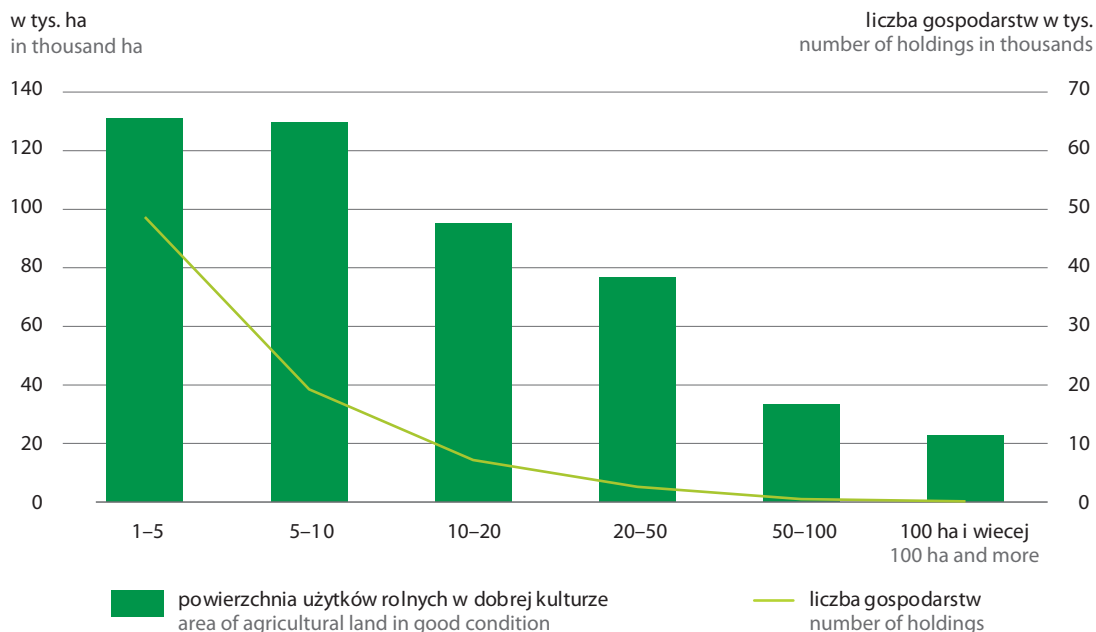

Areał użytków rolnych w gospodarstwach rolnych wyniósł 499,3 tys. ha, a liczba gospodarstw użytkujących użytki rolne wyniosła 79,7 tys., w tym 78,6 tys. gospodarstw posiadało powyżej 1 ha UR, a 1,1 tys. gospodarstw posiadało powierzchnię użytków rolnych do 1 ha włącznie. W ciągu 10 lat, tj. od Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 r., nastąpiło zmniejszenie powierzchni użytków rolnych o około 17,0 tys. ha, tj. o 3,3%, przy jednoczesnym spadku liczby gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne o 16,9 tys., tj. o 17,5%. Średnia powierzchnia użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne zwiększyła się z 5,34 ha w 2010 r. do 6,26 ha w 2020 r. (w Polsce z 9,86 ha do 11,40 ha).

Z ogólnej powierzchni użytków rolnych – ponad połowa (53,9%) znajdowała się w gospodarstwach rolnych o powierzchni do 10 ha UR, a gospodarstwa te stanowiły aż 86,9% ogólnej liczby gospodarstw użytkujących użytki rolne. W grupie obszarowej 100 ha i więcej UR znajdowało się 4,6% ogólnej powierzchni użytków rolnych i niespełna 0,2% ogólnej liczby gospodarstw z użytkami rolnymi.

Wykres 3. Liczba gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi w dobrej kulturze i powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 3. Number of agricultural holdings with agricultural land in good condition and the area of agricultural land in good condition by area groups of agricultural land in 2020

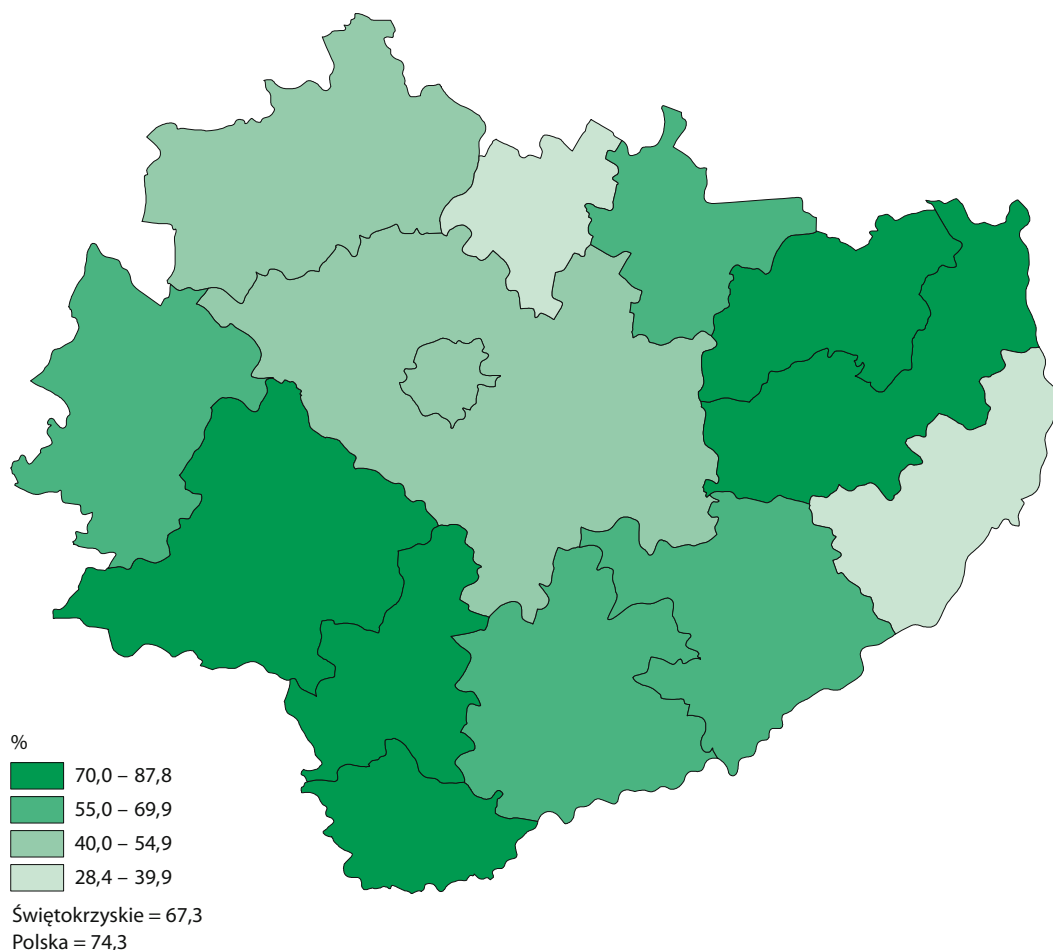
Największą powierzchnię użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych posiadających użytki rolne odnotowano w powiatach jędrzejowskim (72,6 tys. ha) i kieleckim (1,7869,2 tys. ha), a najmniejszą – w powiatach skarżyskim (3,3 tys. ha) i mieście Kielce (9,8 tys. ha).

Powierzchnia użytków rolnych w dobrej kulturze zmniejszyła się w ciągu ostatnich 10 lat o 1,2%, a jej udział w strukturze powierzchni ogólnej gospodarstw zwiększył się o 2,9 p.proc. Wzrost udziału był możliwy dzięki zmniejszeniu powierzchni pozostałych użytków rolnych o 51,9% do poziomu 10,2 tys. ha.

W strukturze użytkowania gruntów dominowała powierzchnia zasiewów, która stanowiła 67,3% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze i wyniosła 329,1 tys. ha.

Zróżnicowanie wielkości udziału powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze było dość znaczne w poszczególnych powiatach. W powiecie skarżyskim powierzchnia zasiewów stanowiła zaledwie 28,4% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze, ale aż 64,9% stanowiły trwałe użytki zielone, natomiast w powiecie kazimierskim pod zasiewami było 87,8% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze, a trwałe użytki zielone zajmowały łącznie 11,1%.

Mapa 5. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.
 Map 5. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020

Wyniki PSR 2020 wykazały, że 8,2 tys. (10,4%) gospodarstw rolnych z użytkami rolnymi w dobrej kulturze posiadało grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych w plonie głównym), a ich powierzchnia stanowiła ok. 2,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej.

W strukturze użytków rolnych powierzchnia trwałych użytków zielonych stanowiła 20,9% i wyniosła 104,5 tys. ha. W ramach tej powierzchni udział łąk wyniósł 95,3% i był wyższy od notowanego w 2010 r. o 3,2 p.proc. Wzrost powierzchni łąk wynikał z proporcjonalnego zmniejszenia powierzchni pastwisk.

Powierzchnia łąk trwałych w gospodarstwach rolnych wyniosła 99,6 tys. ha i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 3,7%. Łąki trwałe znajdowały się w ponad 52 tys. gospodarstwach rolnych. W gospodarstwach rolnych użytkujących do 10 ha UR znajdowało się 61,0% ogólnej powierzchni łąk trwałych.

W strukturze użytkowania gruntów łąki trwałe stanowiły 20,4% powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze. Nadal obserwuje się duże zróżnicowanie regionalne. Udział powierzchni łąk trwałych w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze przekroczył 40% w trzech powiatach: skarżyskim – 62,0%, koneckim – 48,4% oraz mieście Kielce – 42,6%, a najniższy poziom (5,0%) osiągnął w powiecie opatowskim.

Średnia powierzchnia łąk trwałych w gospodarstwach rolnych je utrzymujących wynosiła 1,90 ha, przy czym największy areal łąk trwałych przypadła na 1 gospodarstwo w powiatach: koneckim (3,29 ha),

mieście Kielce (2,87 ha) oraz włoszczowskim (2,82 ha), natomiast najmniejszy - w powiecie opatowskim (1,01 ha) i sandomierskim (1,02 ha).

Powierzchnia pastwisk trwałych wyniosła 4,9 tys. ha (o 44,9% mniej niż w 2010 r.) i stanowiła 1,0% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Pastwiska trwale znajdowały się w 3,8 tys. gospodarstwach rolnych. Średnia powierzchnia pastwiska w tych gospodarstwach wyniosła 1,29 ha. Największy areal pastwisk trwałych przypadła na 1 gospodarstwo w powiatach: skarżyskim (3,53 ha) i włoszczowskim (1,74 ha), natomiast najmniejszy - w powiatach: sandomierskim (0,88 ha), ostrowieckim (0,99 ha) oraz starachowickim (1,00 ha).

Najwięcej gospodarstw rolnych użytkujących pastwiska odnotowano w grupie obszarowej 5-10 ha UR (34,0%), a następnie wśród gospodarstw w grupie obszarowej 3-5 ha UR (22,9%). Największy odsetek powierzchni pastwisk w ogólnej powierzchni miały gospodarstwa użytkujące 5-10 UR (28,5%).

W strukturze użytkowania gruntów najwyższy udział powierzchni pastwisk trwałych miały powiaty skarżyski (2,8%) i włoszczowski (1,8%), a najniższy – powiaty sandomierski i kazimierski – po 0,3%.

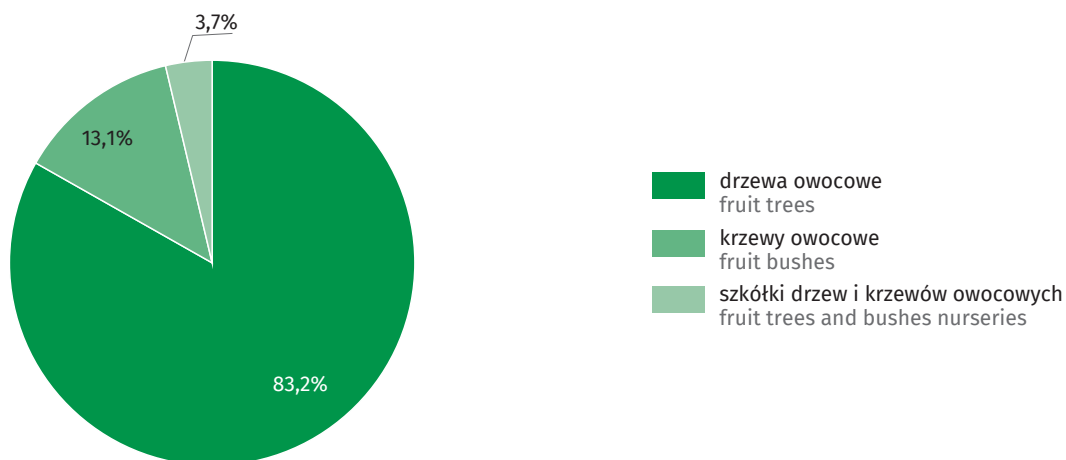
Łączna powierzchnia upraw trwałych w gospodarstwach rolnych wyniosła 41,8 tys. ha, co stanowiło 8,5% użytków rolnych w dobrej kulturze, z czego powierzchnia sadów wyniosła 41,2 tys. ha, tj. 8,4% omawianych użytków rolnych. Uprawy trwałe posiadało 17,8 tys. gospodarstw. Średnia powierzchnia upraw trwałych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne z tymi uprawami wyniosła 2,35 ha.

Należy podkreślić, że dominująca w powierzchni upraw trwałych powierzchnia sadów zwiększyła się o 23,0% w porównaniu do 2010 r. i wyniosła 41,2 tys. ha, a liczba gospodarstw użytkujących sady zmniejszyła się aż o 28,1% i wyniosła 17,4 tys.

Średnia powierzchnia sadów przypadająca na 1 gospodarstwo z sadami zwiększyła się w porównaniu do 2010 r. i wyniosła 2,36 ha (w 2010 r. – 1,38 ha). Obserwuje się wyraźne zróżnicowanie regionalne występowania upraw sadowniczych i dalsze znaczące zmiany w strukturze obszarowej. Następuje zwiększanie upraw sadowniczych w gospodarstwach o dużym areale użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej. Około 67% powierzchni sadów znajdowało się w gospodarstwach, które prowadziły ich uprawę na powierzchni 5 ha i więcej.

Wykres 4. Udział powierzchni uprawy drzew owocowych, krzewów owocowych oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r.

Chart 4. Share of area under fruit trees, bushes and fruit trees and bushes nurseries in the total area of orchards in 2020

W strukturze upraw w sadach dominowała plantacja drzew owocowych, których udział w powierzchni sadów wyniósł - 83,2%. Zdecydowanie mniejszy był udział krzewów owocowych - 13,1% oraz szkółek drzew i krzewów owocowych – 3,7%.

Drzewa owocowe w sadach uprawiano w 14,3 tys. gospodarstw rolnych, na powierzchni 34,3 tys. ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa sadowniczego z uprawą drzew owocowych w 2020 r. wyniosła 2,39 ha (tyle samo co w Polsce).

Najwięcej gospodarstw w skali województwa, które zajmowały się uprawą drzew owocowych w sadach zanotowano w powiatach: sandomierskim (43,6%), buskim (11,0%) i staszowskim (10,3%), a najmniej w skarżyskim (0,5%) oraz koneckim (po 0,8%).

Areał uprawy krzewów owocowych w gospodarstwach rolnych wyniósł ok. 5,4 tys. ha. Krzewy owocowe w sadach uprawiało 4,1 tys. gospodarstw rolnych. W 2020 r. średnia powierzchnia gospodarstwa sadowniczego z uprawą krzewów wyniosła 1,32 ha.

Szkółki drzew i krzewów owocowych uprawiano na powierzchni 1,5 tys. ha w 1,6 tys. gospodarstw rolnych.

Lasy i grunty leśne w gospodarstwach rolnych zajmowały w 2020 r. ponad 40,7 tys. ha i w ciągu 10 lat ich powierzchnia zmniejszyła się o 9,4 tys. ha. Średnia powierzchnia lasów i gruntów leśnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne z lasami w 2020 r. wynosiła 1,19 ha.

Pozostałe grunty stanowiły 5,5% ogólnej powierzchni gruntów znajdujących się w użytkowaniu gospodarstw rolnych i zajmowały 31,7 tys. ha. W porównaniu do 2010 r. powierzchnia gruntów pozostałych zmniejszyła się o 0,7 tys. ha (o 2,0%). Zmniejszyła się również liczba gospodarstw rolnych posiadających te grunty (o 12,1%).

Średnia powierzchnia pozostałych gruntów w gospodarstwach rolnych je posiadających wyniosła 0,43 ha, przy czym w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR średnia powierzchnia gruntów pozostałych wyniosła 6,72 ha.

Rozdział 3.

Chapter 3.

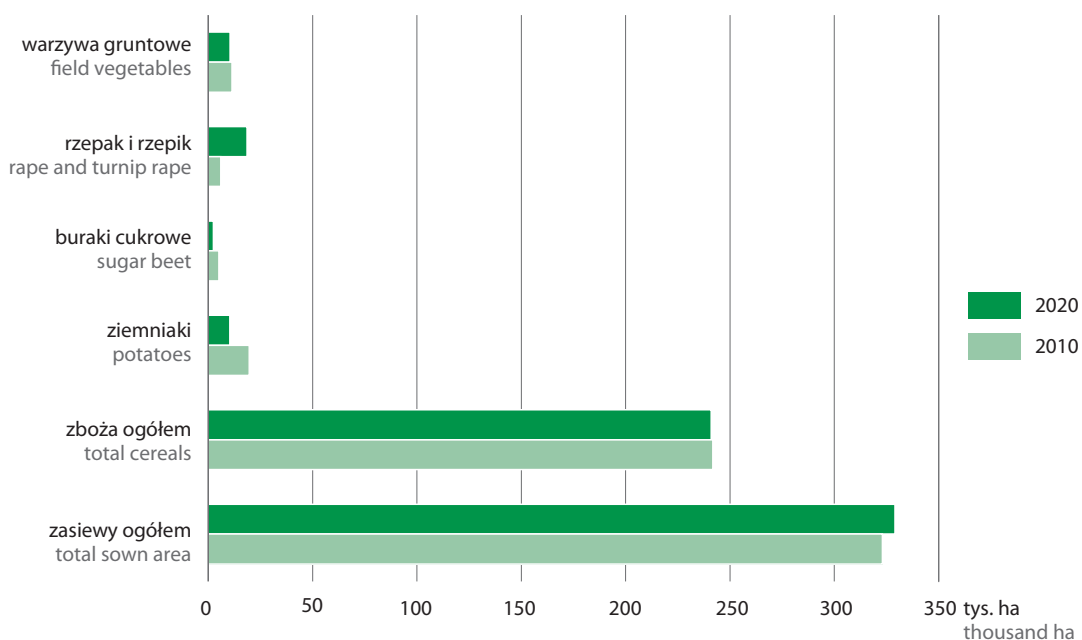
Powierzchnia zasiewów

Sown area

Ogólna powierzchnia zasiewów zwiększyła się z 323,0 tys. ha w 2010 r. do 329,1 tys. ha w 2020 r., tj. o 6,1 tys. ha (o 1,9%).

Wykres 5. Powierzchnia zasiewów według grup ziemiopłodów w latach 2010 i 2020

Chart 5. Sown area by groups of crops in 2010 and 2020

Największy wzrost powierzchni zasiewów nastąpił w gospodarstwach rolnych należących do grupy obszarowej 50-100 ha UR (o 137,2%) oraz do grupy 30-50 ha UR (o 108,1%). Powierzchnia zasiewów zwiększyła się także w gospodarstwach rolnych posiadających 100 i więcej ha UR (o 83,2%), 20-30 ha UR (o 32,4%) oraz w gospodarstwach o powierzchni 15-20 ha UR (o 4,1%). W pozostałych grupach obszarowych nastąpiło zmniejszenie powierzchni zasiewów.

Zwiększenie ogólnej powierzchni pod zasiewami wynikało przede wszystkim ze znacznie większej liczby gospodarstw rolnych zajmujących się produkcją roślinną w grupach obszarowych: 15-20 ha UR, 20-30 ha UR, 30-50 ha UR, 50-100 ha UR oraz 100 ha i więcej użytków rolnych. Liczba omawianych gospodarstw zwiększyła się w porównaniu do 2010 r. o: 132,8% w grupie obszarowej 50-100 ha UR i wyniosła 0,5 tys. (w 2010 r. 0,2 tys.), 100,0% w grupie obszarowej 30-50 ha UR i wyniosła 1,0 tys. (w 2010 r. 0,5 tys.), 33,3% w grupie obszarowej 20-30 ha UR i wyniosła 1,5 tys. (w 2010 r. 1,1 tys.) oraz o 2,7% w grupie obszarowej 15-20 ha UR i wyniosła 1,8 tys. (w 2010 r. 1,8 tys.). Nadal najmniej gospodarstw z powierzchnią pod zasiewami było w grupie obszarowej 100 ha UR i więcej, ale ich liczba zwiększyła się znacząco w stosunku do 2010 r. - o 83,8% (z 68 gospodarstw w 2010 r. do 125 w 2020 r.).

W gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha UR, które posiadały zasiewy, zwiększyła się średnia powierzchnia zasiewów z 3,95 ha w 2010 r. do 5,09 ha w 2020 r., tj. o 1,14 ha (o 28,9%), w tym w go-

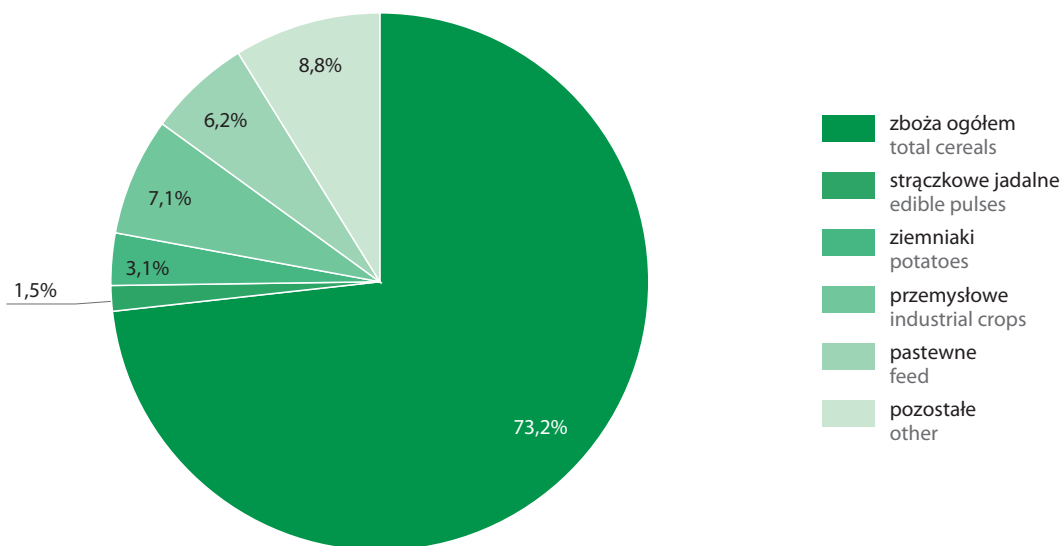
spodarstwach indywidualnych z 3,91 ha do 5,04 ha, tj. o 1,13 ha (o 28,9%). W Polsce odnotowano wzrost średniej powierzchni zasiewów z 8,13 ha w 2010 r. do 10,16 ha w 2020 r., tj. o 2,03 ha (o 25,0%), w tym w gospodarstwach indywidualnych z 7,16 ha do 9,22 ha, tj. o 2,06 ha (o 28,8%).

Tablica 2. Powiaty o największej powierzchni zasiewów w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą w 2020 r.

Table 2. Powiats with the largest sown area in agricultural holdings conducting agricultural activity in 2020

Wyszczególnienie Specification	Powierzchnia zasiewów ogółem w ha Total sown area in ha	Województwo=100 Voivodship=100	Udział powierzchni zasiewów w powierzchni UR powiatu w % The share of the sown area in the agricultural land of the powiat in %
jędrzejowski	60 472	18,4	83,3
opatowski	46 130	14,0	84,1
kielecki	35 591	10,8	51,5
buski	32 667	9,9	62,9
kazimierski	27 399	8,3	87,4
pińczowski	25 996	7,9	77,0

Wykres 6. Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni zasiewów w 2020 r.
Chart 6. Share of the area of individual crop groups in the total sown area in 2020

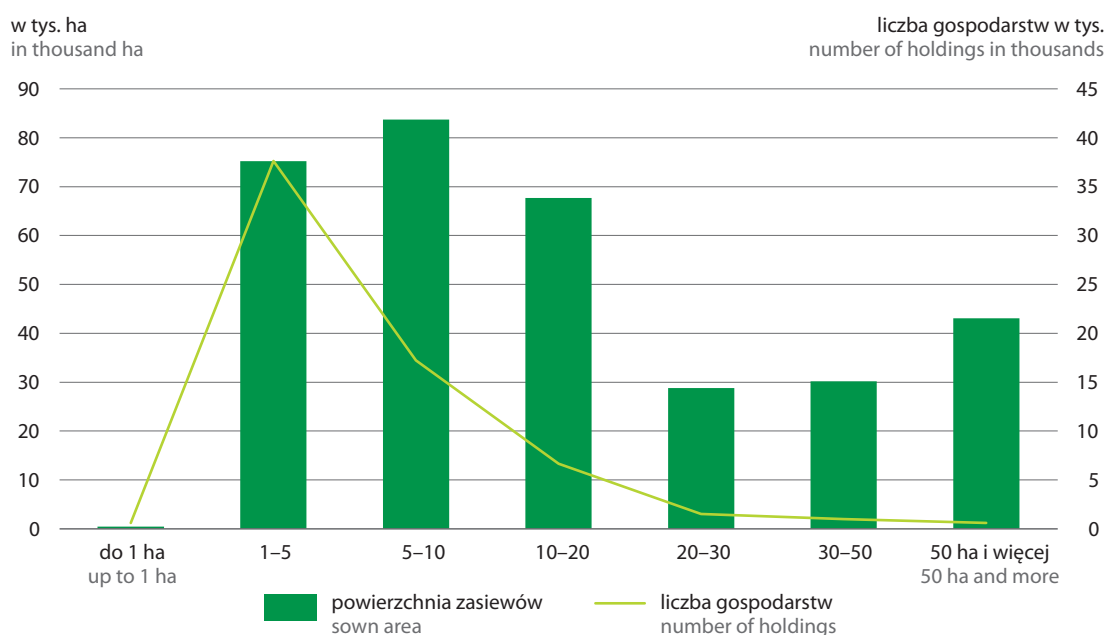

Struktura zasiewów w 2020 r. przedstawiała się następująco:

- zboża ogółem (zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi oraz gryka, proso i inne zbożowe łącznie z kukurydzą na ziarno) zajmowały powierzchnię 241,0 tys. ha (73,2% ogólnej powierzchni zasiewów),
- grupa roślin przemysłowych – 23,3 tys. ha (7,1%),
- rośliny pastewne łącznie z kukurydzą na zielonkę – prawie 20,4 tys. ha (6,2%),
- ziemniaki zajmowały ponad 10,3 tys. ha (3,1%),
- rośliny strączkowe na ziarno – 13,4 tys. ha (4,1%),
- pozostałe uprawy – 20,7 tys. ha (6,3% ogólnej powierzchni zasiewów).

Wykres 7. Powierzchnia zasiewów ogółem i liczba gospodarstw rolnych posiadających zasiewy według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 7. Total sown area and number of agricultural holdings with sown crops by area groups of agricultural land in 2020

3.1. Zboża

3.1. Cereals

W 2020 r. powierzchnia zasiewów zbóż ogółem wyniosła 241,0 tys. ha (73,2% ogólnej powierzchni zasiewów). Powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosła ponad 221,5 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o ponad 11,9 tys. ha (o 5,1%).

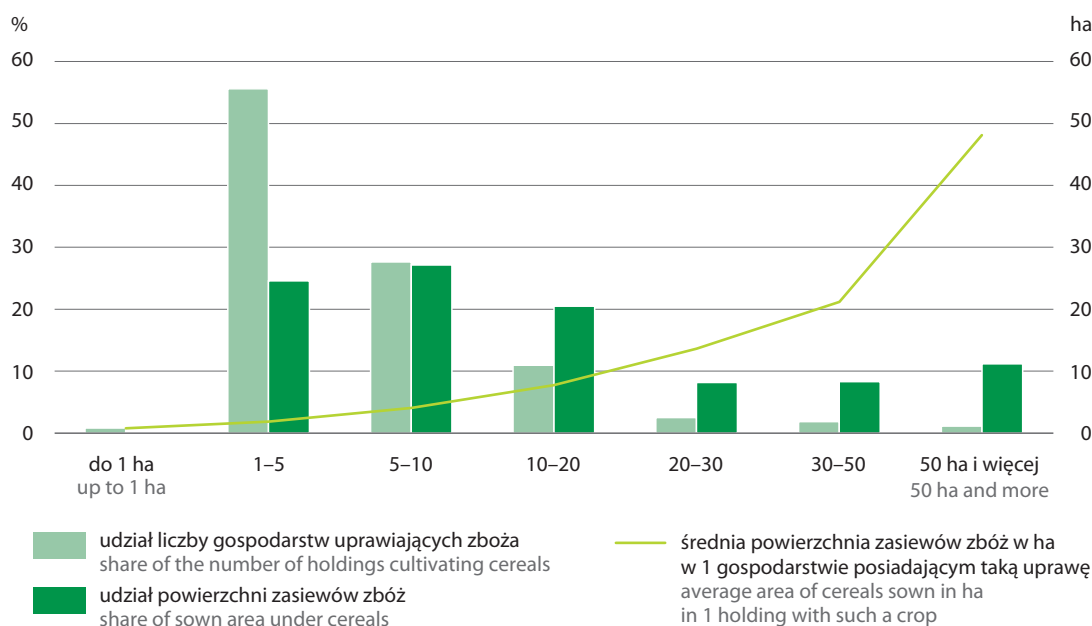
Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą zbóż wyniosła 58,1 tys., tj. 89,2% ogółu gospodarstw rolnych, które zajmowały się uprawą ziemiopłodów. W porównaniu do 2010 r. odnotowano spadek udziału gospodarstw uprawiających zboża w ogólnej liczbie gospodarstw z uprawami (z 92,4% w 2010 r. do 89,2% w 2020 r.).

Udział powierzchni zbóż w ogólnej powierzchni zasiewów w poszczególnych grupach obszarowych UR wahał się od 62,4% w grupie 100 ha i więcej do 80,2% w grupie 2-3 ha użytków rolnych.

Średnia powierzchnia zbóż ogółem w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 4,15 ha. W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 64,1% całego areалу uprawy zbóż, a gospodarstwa te stanowiły 42,7% ogółu gospodarstw prowadzących uprawę zbóż. Najwięcej, bo 55,6% wszystkich gospodarstw uprawiających zboża posiadało 1-5 ha UR, jednak w gospodarstwach tych znajdowało się tylko 24,6% zasiewów zbóż ogółem.

Wykres 8. Gospodarstwa rolne prowadzące uprawę zbóż i powierzchnia uprawy zbóż według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 8. Agricultural holdings cultivating cereals and area under cereals by area groups of agricultural land in 2020

Tablica 3. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż ogółem oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż w gospodarstwach rolnych w 2020 r.

Table 3. Number of agricultural holdings cultivating cereals and average sown area of cereals in agricultural holdings in 2020

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha Area groups of agricultural land in ha	Liczba gospodarstw prowadzących uprawę zbóż Number of agricultural holdings cultivating cereals	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw prowadzących uprawę zbóż Share in total number of agricultural holdings cultivating cereals	Średnia powierzchnia uprawy zbóż w 1 gospodarstwie Average cultivation area of cereals in 1 agricultural holding
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w % in %	w ha in ha
Ogółem	58147	100,0	4,15
do 1 włącznie up to 1 inclusive	412	0,7	0,76
1-2	7198	12,4	0,97
2-3	9755	16,8	1,66
3-5	15379	26,4	2,35

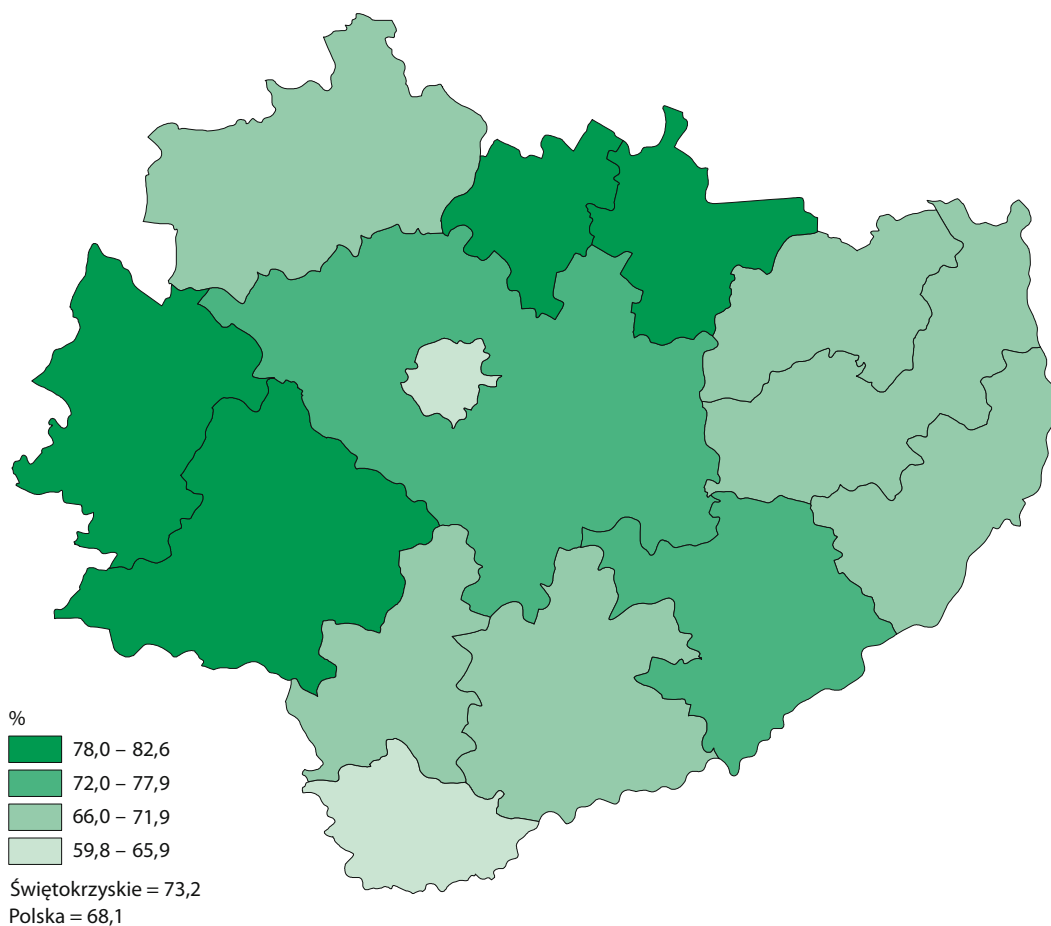
Tablica 3. Liczba gospodarstw rolnych prowadzących uprawę zbóż ogółem oraz średnia powierzchnia zasiewów zbóż w gospodarstwach rolnych w 2020 r. (dok.)

Table 3. Number of agricultural holdings cultivating cereals and average sown area of cereals in agricultural holdings in 2020 (cont.)

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha Area groups of agricultural land in ha	Liczba gospodarstw prowadzących uprawę zbóż Number of agricultural holdings cultivating cereals	Udział w ogólnej liczbie gospodarstw prowadzących uprawę zbóż Share in total number of agricultural holdings cultivating cereals	Średnia powierzchnia uprawy zbóż w 1 gospodarstwie Average cultivation area of cereals in 1 agricultural holding
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w % in %	w ha in ha
5–10	16078	27,7	4,07
10–15	4590	7,9	6,93
15–20	1782	3,1	9,83
20–30	1447	2,5	13,61
30–50	945	1,6	21,17
50 i więcej 50 and more	561	1,0	48,10

Mapa 6. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.

Map 6. Share of sown area under cereals in total sown area in 2020

W porównaniu do 2010 r. wzrosła (o 81,3%) liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających zboża.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą zbóż liczba gospodarstw prowadzących poszczególne uprawy przedstawiała się następująco:

- pszenicę ozimą uprawiało 32,0 tys. gospodarstw rolnych, tj. 55,0% ogólnej liczby gospodarstw rolnych uprawiających zboża;
- pszenicę jara uprawiało 4,0 tys., tj. 6,9%,
- żyto uprawiało 7,2 tys., tj. 12,3%,
- jęczmień ozimy uprawiało 2,6 tys., tj. 4,4%,
- jęczmień jary uprawiało 14,6 tys., tj. 25,1%,
- owies uprawiało 10,6 tys., tj. 18,2%,
- pszenżyto ozime uprawiało 26,8 tys., tj. 46,1%,
- pszenżyto jare uprawiało 1,6 tys., tj. 2,7%,
- mieszanki zbożowe ozime uprawiało 2,2 tys., tj. 3,8%,
- mieszanki zbożowe jare uprawiało 7,0 tys., tj. 12,0%,
- grykę uprawiało 0,7 tys., tj. 1,1%,
- proso uprawiało 3,2 tys., tj. 5,4%,
- kukurydzę na ziarno uprawiało 2,9 tys., tj. 5,0% ogólnej liczby gospodarstw uprawiających zboża.

3.2. Kukurydza na ziarno

3.2. Grain maize

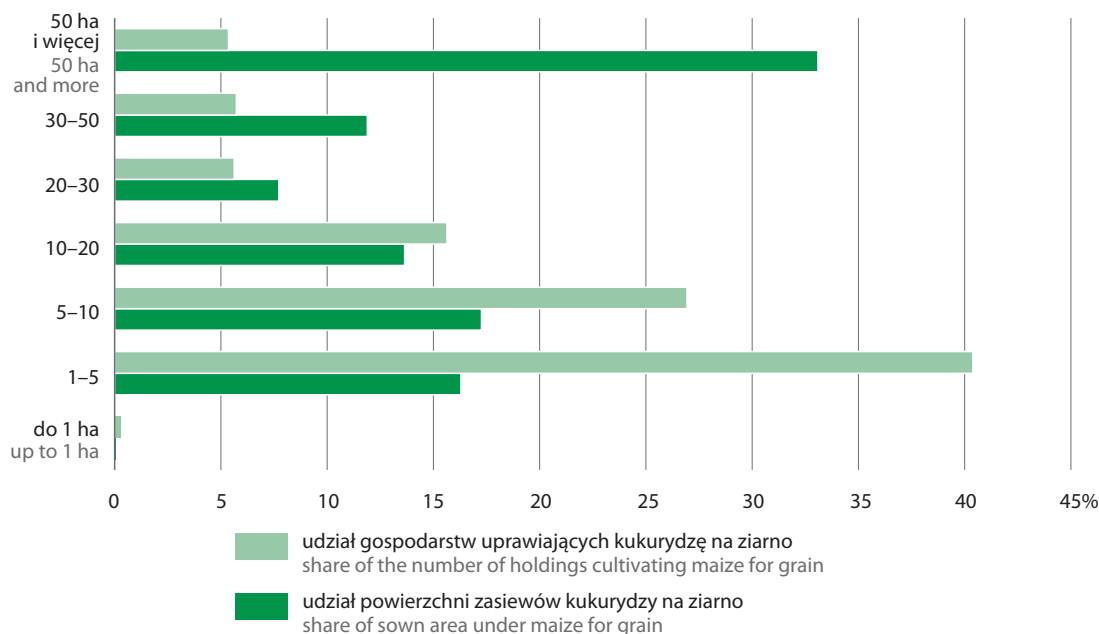
Uprawa kukurydzy na ziarno zajmowała powierzchnię 10,1 tys. ha, tj. o 6,6 tys. ha (o 185,4%) większą niż w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na ziarno wyniosła 2,9 tys., tj. 4,5% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami. Analiza liczby gospodarstw uprawiających kukurydzę na ziarno w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że 40,4% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1-5 ha UR, 26,9% w grupie 5-10 ha UR, natomiast najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na ziarno odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie (0,3%) oraz w grupie obszarowej 50 ha i więcej UR (5,4%).

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 50,5% całego areалу uprawy kukurydzy na ziarno, a gospodarstwa te stanowiły 53,9% ogółu gospodarstw prowadzących tę uprawę.

Wykres 9. Udział powierzchni uprawy kukurydzy na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę kukurydzy na ziarno według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 9. Share of area under grain maize and number of agricultural holdings cultivating grain maize by area groups of agricultural land in 2020

Na 1 gospodarstwo rolne posiadające uprawę kukurydzy na ziarno przypadało średnio 3,45 ha powierzchni tej uprawy (w Polsce 7,31 ha).

Największy udział gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na ziarno zanotowano w powiatach: kazimierskim – 28,1%, opatowskim – 13,0% i sandomierskim – 10,4%, a najmniejszy w powiecie skarżyskim – 0,2%.

3.3. Strączkowe jadalne

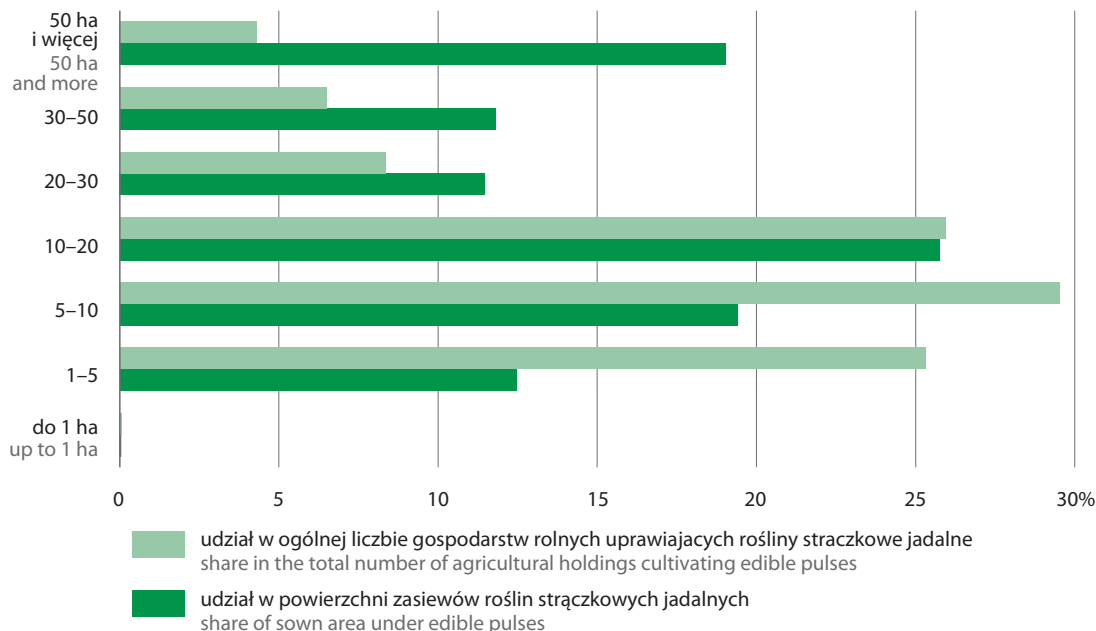
3.3. Edible pulses

Rośliny strączkowe jadalne zajmowały powierzchnię 5,0 tys. ha, tj. o 0,7 tys. ha (o 16,7%) wyższą niż w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą roślin strączkowych jadalnych wyniosła 2,6 tys., tj. 3,9% ogólnej liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawy. Udział gospodarstw rolnych uprawiających rośliny strączkowe jadalne w ogólnej liczbie gospodarstw z tymi uprawami wzrósł od 0,1% w grupie do 1 ha UR łącznie do 29,5% w grupie 5-10 ha UR, natomiast w grupie gospodarstw o powierzchni 50 ha i więcej UR wyniósł 4,3%.

Wykres 10. Udział powierzchni uprawy strączkowych jadalnych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych jadalnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 10. Share of area under edible pulses and number of agricultural holdings cultivating edible pulses by area groups of agricultural land in 2020

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 68,5% całego areалу uprawy roślin strączkowych jadalnych, a gospodarstwa te stanowiły 70,3% ogółu gospodarstw prowadzących tę uprawę. Najwięcej gospodarstw spośród uprawiających strączkowe jadalne, tj. 71,6% posiadało od 1 do 15 ha UR, jednak w gospodarstwach tych znajdowało się tylko 47,3% powierzchni tej uprawy.

W porównaniu do 2010 r. wzrosła liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających rośliny strączkowe jadalne (z 5 do 19 w 2020 r.).

Na 1 gospodarstwo posiadające strączkowe jadalne przypadało średnio 1,98 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 5,04 ha).

Największy udział liczby gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych jadalnych odnotowano w powiatach: opatowskim – 21,1% i buskim – 20,5%.

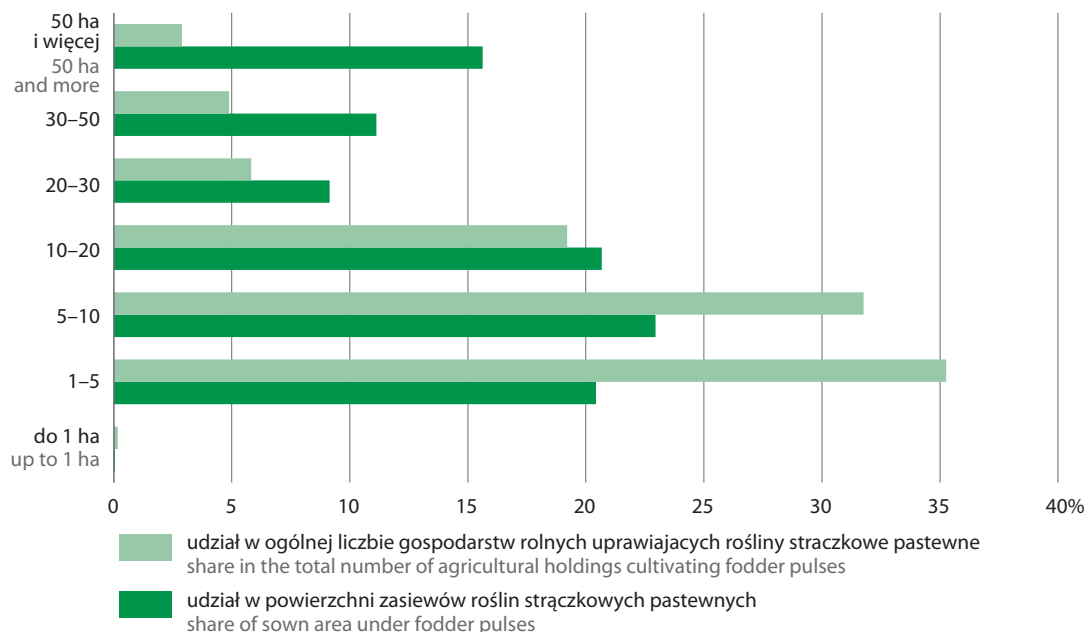
3.4. Strączkowe pastewne na ziarno

3.4. Fodder pulses for grain

W 2020 r. rośliny strączkowe pastewne na ziarno zajmowały powierzchnię 7,8 tys. ha, tj. o 1,3 tys. ha (19,6%) większą niż w 2010 r.

Wykres 11. Udział powierzchni uprawy strączkowych pastewnych na ziarno oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę strączkowych pastewnych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 11. Share of area under fodder pulses and number of agricultural holdings cultivating fodder pulses by area groups of agricultural land in 2020

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą roślin strączkowych pastewnych na ziarno wyniosła 4,3 tys., tj. 6,5% ogólnej liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę.

Najniższy udział gospodarstw uprawiających rośliny strączkowe pastewne na ziarno w ogólnej liczbie gospodarstw z tymi uprawami odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie - 0,2%. W grupie obszarowej 10-20 ha UR udział ten wyniósł 19,2%, a najwyższe wartości wśród gospodarstw uprawiających rośliny strączkowe pastewne na ziarno zanotowano w grupach obszarowych o powierzchni: 1-5 ha UR - 35,3% oraz 5-10 ha UR - 31,8%.

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 63,9% całego areалу uprawy roślin strączkowych pastewnych na ziarno, a gospodarstwa te stanowiły 61,7% ogółu gospodarstw prowadzących tę uprawę.

W porównaniu do 2010 r. wzrosła liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających rośliny strączkowe pastewne na ziarno (z 5 do 31 w 2020 r.).

Na 1 gospodarstwo uprawiające strączkowe pastewne na ziarno przypadało średnio 1,82 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 4,11 ha).

Największy udział gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych pastewnych na ziarno odnotowano w powiatach: staszowskim - 17,3%, buskim - 15,9% i jędrzejowskim - 14,1%, a najmniejszy w powiatach: skarżyskim - 0,7%, mieście Kielce - 1,0%, ostrowieckim - 2,2% i starachowickim - 2,3%.

3.5. Ziemiaki

3.5. Potatoes

Powierzchnia uprawy ziemniaków (bez powierzchni ziemniaków uprawianych w ogrodach przydomowych) wyniosła 10,3 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 9,2 tys. ha, tj. o 47,2%.

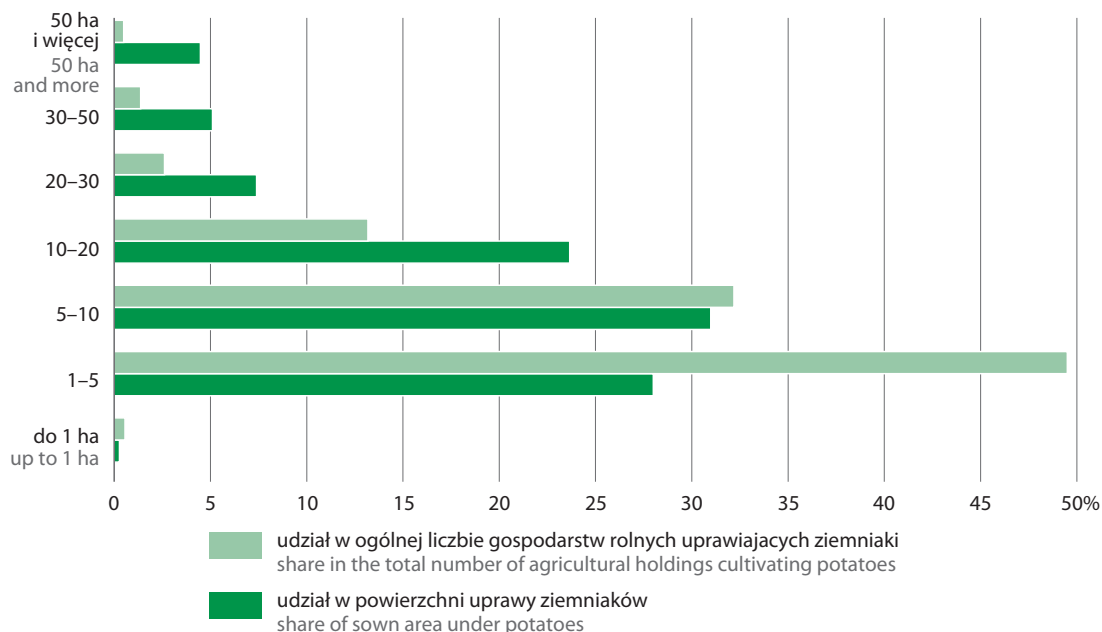
Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą ziemniaków wyniosła 21,3 tys., tj. 32,6% ogólnej liczby gospodarstw posiadających grunty pod zasiewami. Blisko połowa (49,5%) wszystkich gospodarstw uprawiających ziemniaki znajdowała się w grupie obszarowej 1-5 ha UR, 32,2% w grupie obszarowej 5-10 ha UR, a w grupie 10-20 ha UR – 13,2%, natomiast najmniej gospodarstw uprawiających ziemniaki odnotowano w grupie obszarowej 50 ha i więcej UR – 0,5%.

Średnia powierzchnia uprawy ziemniaków w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 0,49 ha (w Polsce 0,86 ha).

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 67,2% całego areалу uprawy ziemniaków. Gospodarstwa te stanowiły 49,4% ogółu gospodarstw z uprawą ziemniaków. Gospodarstwa posiadające od 1 do 10 ha UR i uprawiające ziemniaki stanowiły 81,7% wszystkich gospodarstw prowadzących uprawę ziemniaków. W gospodarstwach tych znajdowało się 59,0% ogólnej powierzchni uprawy ziemniaków.

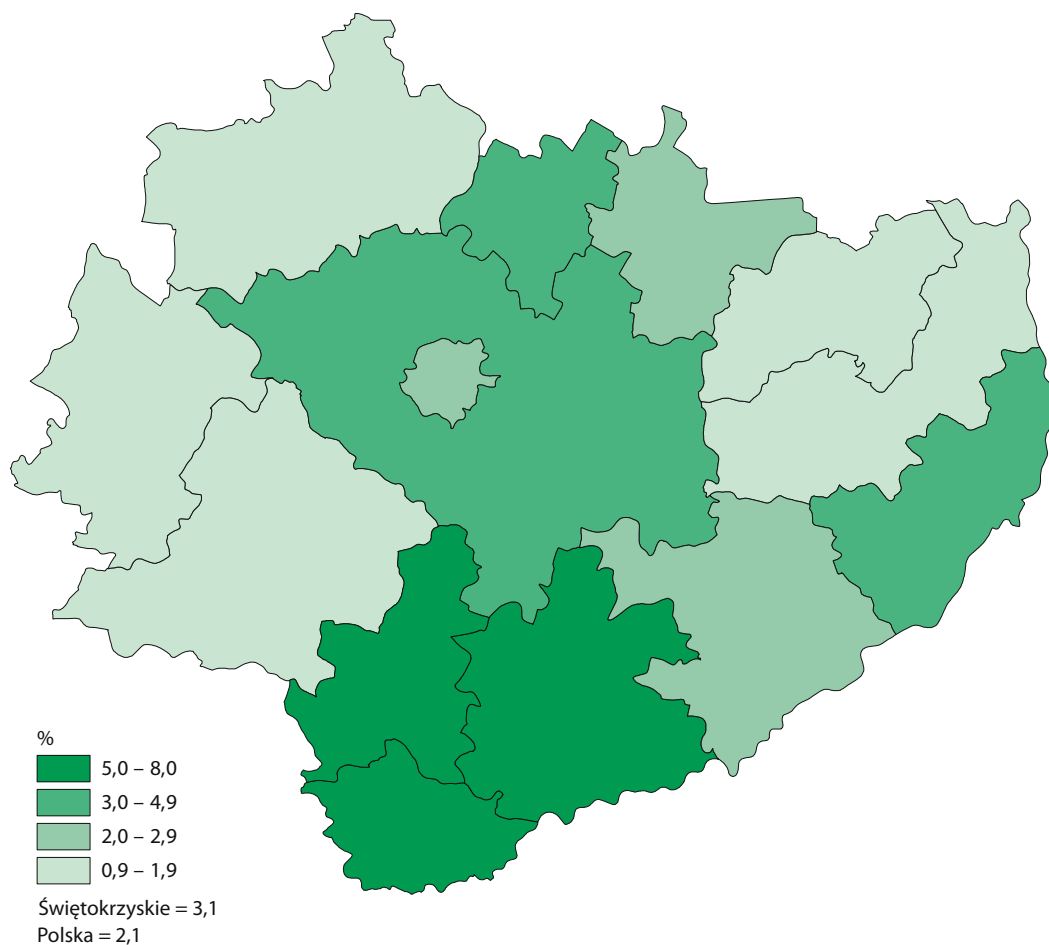
Wykres 12. Udział powierzchni uprawy ziemniaków oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę ziemniaków według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 12. Share of area under potatoes and number of agricultural holdings cultivating potatoes by area groups of agricultural land in 2020

W porównaniu do 2010 r. nie zmieniła się liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających ziemniaki.

Mapa 7. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.
Map 7. Share of area under potatoes in total sown area in 2020

Największy udział liczby gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki odnotowano w powiatach: kieleckim – 20,4%, buskim – 14,2% i jędrzejowskim – 10,8%, a najmniejszy w powiatach: skarżyskim – 0,6% oraz mieście Kielce – 0,9%.

3.6. Buraki cukrowe

3.6. Sugar beet

Uprawa buraków cukrowych w 2020 r. zajmowała 2,4 tys. ha, tj. o 2,7 tys. ha (o 53,5%) mniej niż w 2010 r.

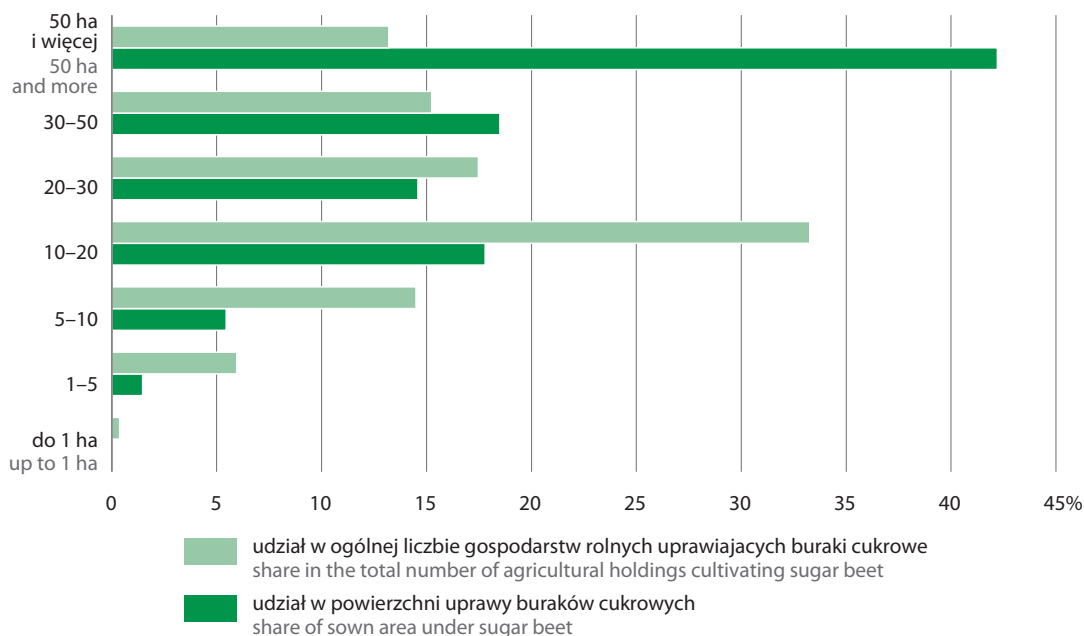
Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą buraków cukrowych w 2020 r. wyniosła 29,9 tys., stanowiąc 0,8% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami.

Uprawą buraków cukrowych zajmowały się przede wszystkim gospodarstwa o dużym areale. Udział gospodarstw uprawiających buraki cukrowe w ogólnej liczbie gospodarstw z zasiewami buraków cukrowych wyniósł: w grupie obszarowej 10-20 ha UR – 33,3%, w grupie 20-30 ha UR – 17,5% i w grupie obszarowej 30-50 ha UR – 15,2%.

Średnia powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się ich uprawą wyniosła 4,41 ha (w Polsce 8,23).

Wykres 13. Udział powierzchni uprawy buraków cukrowych oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę buraków cukrowych według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 13. Share of area under sugar beet and number of agricultural holdings cultivating sugar beet by area groups of agricultural land in 2020

W 2020 r. 56,3% całego areалу uprawy buraków cukrowych znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 5-50 ha UR, a gospodarstwa te stanowiły 80,5% ogółu gospodarstw uprawiających buraki cukrowe. Najwięcej gospodarstw zajmujących się uprawą buraków cukrowych, tj. 50,7% wszystkich gospodarstw prowadzących tę uprawę posiadało 10-30 ha UR, jednak w gospodarstwach tych znajdowało się tylko 32,4% ogólnej powierzchni zasiewów buraków cukrowych.

W porównaniu do 2010 r. zwiększyła się liczba wielkoobszarowych gospodarstw (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) uprawiających buraki cukrowe (z 14 do 20 w 2020 r.).

Najwięcej gospodarstw rolnych uprawiających buraki cukrowe odnotowano w powiatach: opatowskim – 51,3%, kazimierskim – 19,9% i pińczowskim – 8,7%.

3.7. Rzepak i rzepik

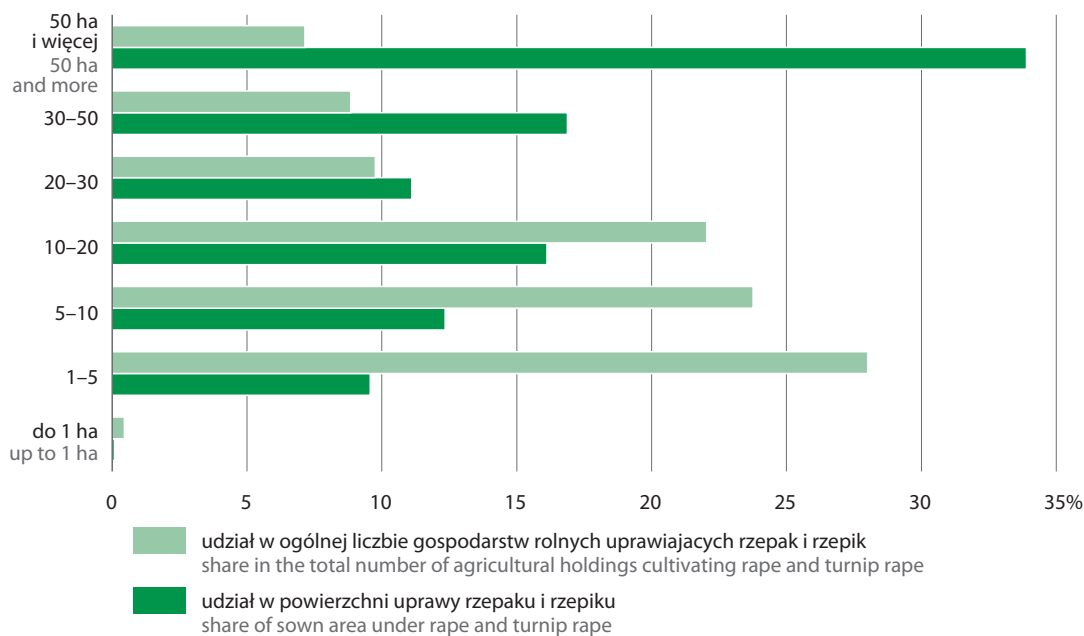
3.7. Rape and turnip rape

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku wyniosła 18,6 tys. ha i była wyższa o 12,6 tys. ha, tj. ponad dwukrotnie od powierzchni wykazanej w 2010 r.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku wyniosła 3,7 tys. i była większa o 2,1 tys., tj. o 134,0% od liczby gospodarstw rolnych uprawiających rzepak i rzepik w 2010 r.

Wykres 14. Udział powierzchni uprawy rzepaku i rzepiku oraz liczby gospodarstw rolnych prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 14. Share of area under rape and turnip rape and number of agricultural holdings cultivating rape and turnip rape by area groups of agricultural land in 2020

Średnia powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 1 gospodarstwie rolnym zajmującym się tą uprawą wyniosła 4,99 ha (w Polsce 9,67).

W gospodarstwach wielkoobszarowych (tj. posiadających 100 ha i więcej UR) znajdowało się 16,5% całego areálu uprawy rzepaku i rzepiku, choć gospodarstwa te stanowiły zaledwie 1,8% ogółu gospodarstw zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku.

W grupie obszarowej 5-50 ha UR znajdowało się 56,4% powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku, a gospodarstwa te stanowiły 64,4% wszystkich gospodarstw z uprawą rzepaku i rzepiku. W gospodarstwach o powierzchni od 1 do 10 ha UR znajdowało się 51,8% wszystkich gospodarstw prowadzących uprawę rzepaku i rzepiku i 21,9% ogólnej powierzchni tych zasiewów.

Najwięcej gospodarstw zajmujących się uprawą rzepaku i rzepiku odnotowano w powiatach: opatowskim – 38,5%, ostrowieckim – 16,1% oraz jędrzejowskim – 15,3%, a najmniej w powiatach skarżyskim – 0,1% i koneckim – 0,4%.

3.8. Kukurydza na zielonkę

3.8. Maize for green forage

W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się powierzchnia uprawy kukurydzy na zielonkę o 2,6 tys. ha, tj. o 45,5% i w 2020 r. wyniosła 8,3 tys. ha.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą kukurydzy na zielonkę wyniosła 3,8 tys. (5,9% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami) i była mniejsza o 0,5 tys., tj. o 12,2% niż w 2010 r.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę w poszczególnych grupach obszarowych UR wykazała, że 30,2% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 10-20 ha UR, 18,4% gospodarstw

darstw w grupie obszarowej 1-5 ha UR, a 10,0% w grupie obszarowej 20-30 ha UR. Najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie – 0,2%.

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha użytków rolnych znajdowało się 71,4% całego areалу uprawy kukurydzy na zielonkę. Gospodarstwa te stanowiły 78,0% ogółu gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę kukurydzy na zielonkę przypadało średnio 2,17 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 4,88 ha.)

Najwięcej gospodarstw rolnych uprawiających kukurydzę na zielonkę odnotowano w powiatach: jędrzejowskim – 17,5% ogółu gospodarstw z uprawą kukurydzy na zielonkę, kazimierskim – 12,6% i buskim – 12,4%. Najmniej gospodarstw uprawiających kukurydzę na zielonkę odnotowano w powiatach skarżyskim 0,1% oraz mieście Kielce - 0,6%.

3.9. Okopowe pastewne

3.9. Fodder root crops

W 2020 r. powierzchnia uprawy okopowych pastewnych znacznie zmniejszyła się w porównaniu do 2010 r. (o 1,3 tys. ha, tj. o 83,8%) i wyniosła 0,3 tys. ha. Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą okopowych pastewnych wyniosła 1,1 tys. (1,7% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami) i była mniejsza o 5,2 tys., tj. o 82,7% od liczby gospodarstw rolnych uprawiających okopowe pastewne w 2010 r.

Według grup obszarowych użytków rolnych najwięcej gospodarstw uprawiających okopowe pastewne znajdowało się w grupie 1-10 ha UR (76,6%), a 22,9% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 10-50 ha użytków rolnych. Najmniej gospodarstw uprawiających okopowe pastewne odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie (0,2%) oraz w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR (0,3%).

W gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha UR znajdowało się 75,2% całego areалу uprawy okopowych pastewnych. Gospodarstwa te stanowiły 72,3% ogółu gospodarstw uprawiających okopowe pastewne.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę okopowych pastewnych przypadało średnio 0,24 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 0,32 ha).

Najwięcej gospodarstw rolnych uprawiających okopowe pastewne odnotowano w powiatach: kazimierskim – 31,7%, pińczowskim – 15,8%, buskim – 14,1% i opatowskim – 13,4%. Najmniej natomiast w powiatach skarżyskim i mieście Kielce – po 0,2%.

3.10. Strączkowe pastewne na zielonkę

3.10. Forage pulses for green forage

W 2020 r. powierzchnia uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę wyniosła 1,4 tys. ha i stanowiła 0,4% ogólnej powierzchni zasiewów województwa.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą strączkowych pastewnych na zielonkę wyniosła 1,1 tys. (1,7% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami) i była większa o 4,8% niż w 2010 roku.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających strączkowe pastewne na zielonkę w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych wykazała, że 44,0% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1-5 ha UR, 28,2% w grupie obszarowej 5-10 ha UR i 15,6% w grupie obszarowej 10-20 ha UR. Najmniej gospodarstw uprawiających strączkowe pastewne na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie (0,2%).

Ponad połowa całego areалу uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę (59,4%) znajdowała się w gospodarstwach rolnych posiadających od 5 do 50 ha użytków rolnych, a gospodarstwa te stanowiły 55,8%

ogółu gospodarstw z tą uprawą.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę strączkowych pastewnych na zielonkę przypadało średnio 1,28 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 2,80 ha).

W przekroju terytorialnym największą powierzchnię uprawy strączkowych pastewnych na zielonkę odnotowano w powiatach: kieleckim – 17,5%, buskim – 12,4% oraz jędrzejowskim i staszowskim – po 11,3%. Najmniejszą zaś w powiatach: miasto Kielce – 0,3%, skarżyskim – 0,5% oraz kazimierskim – 0,7%.

3.11. Motylkowe pastewne na zielonkę

3.11. Fodder legumes for green forage

W 2020 r. powierzchnia uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę wyniosła 6,1 tys. ha, co stanowiło 0,6% powierzchni ogólnej zasiewów w województwie.

Liczba gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą motylkowych pastewnych na zielonkę wyniosła 4,0 tys. (1,2% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami) i w porównaniu z liczbą gospodarstw rolnych uprawiających motylkowe pastewne na zielonkę w 2010 r. była mniejsza o 3,9 tys., tj. o 49,8%.

Udział gospodarstw uprawiających motylkowe pastewne w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych był bardzo zróżnicowany: 62,5% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1-10 ha UR, a 4,6% w grupie obszarowej 20-50 ha UR. Najmniej gospodarstw uprawiających motylkowe pastewne na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie – 0,4%.

Największy areał uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę znajdował się w gospodarstwach posiadających 1-10 ha UR – 39,3% (2,4 tys. ha) oraz w grupie obszarowej 20-50 ha UR – 21,1% (1,3 tys. ha). Gospodarstwa w grupie obszarowej powyżej 1 ha UR stanowiły 99,8% ogółu gospodarstw z uprawą motylkowych pastewnych na zielonkę.

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę motylkowych pastewnych na zielonkę przypadało średnio 1,55 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 4,85 ha).

W przekroju terytorialnym największą powierzchnię uprawy motylkowych pastewnych na zielonkę odnotowano w powiatach: pińczowskim – 16,8%, jędrzejowskim – 16,7% i buskim – 14,7%. Najmniejszą natomiast w powiatach: skarżyskim – 0,2%, kazimierskim – 0,9% i mieście Kielce – 1,5%.

3.12. Trawy polowe na zielonkę

3.12. Field grasses for green forage

Powierzchnia uprawy traw polowych na zielonkę w 2020 r. wyniosła 2,5 tys. ha i w porównaniu z 2010 r. zmniejszyła się o 7,7% (o 0,2 tys. ha). Zmniejszeniu uległa także liczba gospodarstw rolnych uprawiających trawy polowe na zielonkę z 2,9 tys. w 2010 r. do 1,6 tys. w 2020 r. (o 44,6%). Liczba gospodarstw z zasiewami traw polowych na zielonkę w 2020 r. stanowiła 0,5% ogólnej liczby gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami.

Analiza liczby gospodarstw uprawiających trawy polowe na zielonkę w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych wykazała, że 37,9% gospodarstw znajdowało się w grupie obszarowej 1-5 ha UR, 30,9% w grupie obszarowej 5-10 ha UR i 28,8% w grupie obszarowej 10-50 ha UR. Najmniej gospodarstw uprawiających trawy polowe na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie – 0,3%.

Największy areał traw polowych na zielonkę odnotowano w grupie obszarowej 1-10 ha UR – 1,2 tys. ha (46,9%) oraz w grupie obszarowej 20-50 ha UR – 34,9 tys. ha (17,0%).

Na 1 gospodarstwo posiadające uprawę traw polowych na zielonkę przypadało średnio 1,58 ha powierzchni tych upraw (w Polsce 4,05 ha).

W przekroju terytorialnym największą powierzchnię uprawy traw polowych na zielonkę odnotowano w powiatach: buskim – 26,0% ogólnej powierzchni uprawy traw polowych na zielonkę, pińczowskim – 11,9% i kieleckim – 11,2%, a najmniejszą w powiecie skarżyskim – 0,2%.

Rozdział 4.

Chapter 4.

Zwierzęta gospodarskie

Livestock

W 2020 r. odnotowano 37,5 tys. gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie w województwie świętokrzyskim (według siedziby użytkownika), tj. o 38,9% mniej niż w 2010 r. Stanowiły one 47,0% ogółu gospodarstw rolnych w województwie. Udział gospodarstw z województwa świętokrzyskiego w ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących zwierzęta w Polsce zmniejszył się z 6,7% do 6,4%.

Pogłowie podstawowych gatunków zwierząt w czerwcu 2020 r. wyniosło:

- bydła – 149,9 tys. szt. (w 2010 r. – 181,1 tys. szt.),
 - w tym krów – 52,1 tys. szt. (w 2010 r. – 78,9 tys. szt.),
- świń – 216,7 tys. szt. (w 2010 r. – 381,9 tys. szt.),
 - w tym loch – 20,6 tys. szt. (w 2010 r. – 43,3 tys. szt.),
- drobiu ogółem – 7033,1 tys. szt. (w 2010 r. – 5708,8 tys. szt.),
 - w tym drobiu kurzego – 6443,0 tys. szt. (w 2010 r. – 4837,1 tys. szt.).

Ponadto pogłowie wybranych gatunków zwierząt w czerwcu 2020 r. wyniosło:

- owiec – 6,6 tys. szt. (w 2010 r. – 4,2 tys. szt.),
- koni – 5,2 tys. szt. (w 2010 r. – 11,5 tys. szt.),
- kóz – 1,7 tys. szt. (w 2010 r. – 4,8 tys. szt.).

Odnotowano również 63,4 tys. królików utrzymywanych na mięso, 29,5 tys. zwierząt futerkowych pozostałych (łącznie z królikami na futra) oraz 30,9 tys. pni pszczelich.

W porównaniu z informacjami uzyskanymi z PSR w 2010 r., spadła populacja następujących gatunków zwierząt gospodarskich: kóz – o 64,5%, koni – o 54,4%, świń – o 43,3% (w tym loch na chów – o 52,3%), bydła – o 17,2% (w tym krów – o 33,9%). Wzrost pogłowia w ciągu minionych 10 lat dotyczył owiec – o 57,3% (w tym maciorek – o 36,1%) oraz drobiu ogółem – o 23,2% (w tym drobiu kurzego o 33,2%).

Podobnie, jak w kraju w województwie świętokrzyskim zdecydowana większość zwierząt gospodarskich znajdowała się w gospodarstwach indywidualnych. W 2020 r. gospodarstwa te posiadały: 100,0% pogłowia królików utrzymywanych na mięso, a także zwierząt futerkowych pozostałych (łącznie z królikami na futra), 99,2% pogłowia bydła, 97,9% owiec, 97,5% kóz, 96,1% drobiu ogółem, jak również drobiu kurzego, 96,3% pni pszczelich, 92,0% pogłowia koni oraz 91,2% pogłowia świń.

W okresie międzypisowym w efekcie zmian warunków gospodarowania odnotowano znaczące zmiany nie tylko ilościowe ale i strukturalne stad podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich.

W gospodarstwach prowadzących chów bydła odnotowano redukcję stada bydła mlecznego i położenie akcentu na produkcję bydła mięsnego. Zmiany te były wynikiem likwidacji kwot mlecznych i wahań cen mleka, które notowano w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Wpływ na to zjawisko miały również decyzje rolników o rezygnacji z produkcji mleka w gospodarstwach o małej skali chowu krów mlecznych. W efekcie w strukturze pogłowia bydła ogółem, w porównaniu z 2010 r., wzrósł odsetek cieląt w wieku poniżej 1 roku (o 0,8 p.proc. do 28,1%) i młodego bydła w wieku 1–2 lat (o 8,9 p.proc. do 33,1%), natomiast zmniejszył się odsetek bydła w wieku powyżej 2 lat o 9,6 p.proc. do 38,9% (w tym krów mlecznych o 9,8 p.proc. do 31,5%). Wzrost znaczenia chowu bydła w kierunku produkcji żywca wołowego potwierdza również zwiększenie udziału (o 1,1 p.proc. do 3,3%) pogłowia krów pozostałych.

Niska opłacalność tuczu i występowania ognisk afrykańskiego pomoru świń (ASF) spowodowały znaczącą redukcję pogłowia świń, przy czym na ograniczenie pogłowia loch wpłynęła popularyzacja systemu nakładczego w chowie świń. W efekcie w stadzie świń, w porównaniu z 2010 r., odnotowano spadek udziału prosiąt (o 8,9 p.proc. do 23,4%) i loch na chów (o 1,8 p.proc. do 9,5%), natomiast wzrost udziału tuczników (o 6,9 p.proc. do 40,6%) i warchlaków (o 3,7 p.proc. do 26,3%).

Z kolei systematyczny rozwój sprzedaży nie tylko w kraju, ale i za granicą stymulował wzrost liczebności stada drobiu, zwłaszcza kurzego (Polska znajduje się obecnie na pozycji lidera w produkcji drobiu w Unii Europejskiej i jest w światowej czołówce eksporterów mięsa drobiowego). W strukturze pogłowia drobiu ogółem, w relacji do 2010 r., udział drobiu kurzego zwiększył się o 6,9 p.proc. do 91,6%. W stadzie drobiu kurzego odnotowano znaczący spadek udziału niosek (o 7,8 p.proc. do 19,9%), a wzrost odsetka brojlerów.

W okresie międzypisowym odnotowano znaczące zmiany w obsadzie zwierząt gospodarskich w przeliczeniu zarówno na 100 ha użytków rolnych, jak i na 1 gospodarstwo utrzymujące określony gatunek zwierząt.

Tablica 4. Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych/gruntów ornych^a w latach 2010 i 2020

Table 4. Number of livestock per 100 ha of agricultural land/arable land^a in 2010 and 2020

Lata Years	Bydło Cattle	Drób Poultry		Owce Sheep	Konie Horses	Kozy Goats	Świnie Pigs	
		ogółem total	kurzy chickens				w sztukach na 100 ha gruntów ornych in heads per 100 ha of arable land	
2010	35,1	1105,7	936,9	0,8	2,2	0,9	74,0	110,0
2020	30,0	1408,5	1290,3	1,3	1,1	0,3	43,4	63,5

^a Obejmują powierzchnię zasiewów i gruntów ugorowanych.
^a Include sown area and fallow land.

Średnio w województwie obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r. wyniosła 30 szt. wobec 35 w 2010 r. (w kraju 43 szt. wobec 39 szt.).

W przypadku trzody chlewnej omawiany wskaźnik dla województwa wyniósł 43 szt. wobec 74 szt. w 2010 r. (w kraju 75 szt. wobec 103 szt. w 2010 r.).

Średnia obsada drobiu w województwie wyniosła 1409 szt. wobec z 1106 szt. w 2010 r. (w kraju 1511 szt. wobec 1173 szt. w 2010 r.).

Przy spadku pogłowia większości gatunków zwierząt gospodarskich, jak i utrzymujących je gospodarstw odnotowano wzrost obsady zwierząt gospodarskich na 1 gospodarstwo prowadzące chów/hodowlę danego gatunku.

Tablica 5. Obsada zwierząt gospodarskich na 1 gospodarstwo prowadzące chów/hodowlę w latach 2010 i 2020

Table 5. Number of livestock per 1 agricultural holding breeding/rearing in 2010 and 2020

Lata Years	Bydło Cattle	Drób Poultry		Owce Sheep	Konie Horses	Kozy Goats	Świnie Pigs
		ogółem total	kurzy chickens				
2010	5,1	108,8	93,7	17,9	1,8	2,8	19,9
2020	10,4	233,4	217,4	28,2	3,4	4,3	60,2

Średnio w województwie obsada bydła na 1 gospodarstwo prowadzące chów/ hodowlę bydła w 2020 r. wyniosła 10 szt. wobec 5 szt. w 2010 r. (w kraju 23 szt. wobec 11 szt.).

W przypadku trzody chlewnej omawiany wskaźnik dla województwa wyniósł 60 szt. wobec 20 szt. w 2010 r. (w kraju 131 szt. wobec 39 szt. w 2010 r.).

Średnia obsada drobiu wzrosła w województwie ze 109 szt. w 2010 r. do 233 szt. w 2020 r. (w kraju z 256 szt. do 616 szt.).

Podobnie, jak w kraju, w województwie świętokrzyskim gospodarstwa rolne o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, utrzymywały na stanie większość populacji zwierząt gospodarskich poszczególnych gatunków (99,9% pogłowia owiec, 99,5% bydła, 97,9% koni, 97,5% kóz, 92,5% świń, 71,9% pogłowia zwierząt futerkowych pozostałych łącznie z królikami na futra oraz 70,4% pogłowia drobiu ogółem).

Najwyższy udział pogłowia w omawianej populacji odnotowano w przypadku:

- bydła, kóz, koni, świń, drobiu ogółem (odpowiednio 27,3%, 25,1%, 24,1%, 16,5% i 12,4%) – w gospodarstwach o powierzchni 5–10 ha UR,
- zwierząt futerkowych pozostałych łącznie z królikami na futra (42,5%) - w gospodarstwach posiadających 10-15 ha UR,
- owiec (16,4%) – w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR.

W 2020 r. pogłowie zwierząt gospodarskich (bydło, świnie, owce, kozy, drób ogółem oraz króliki) w przeliczeniowych sztukach dużych (SD) w województwie świętokrzyskim wyniosło 228,4 tys. szt. wobec 306,6 tys. szt. w 2010 r. W kraju pogłowie w SD zmniejszyło się w okresie międzyspisowym z 10379,8 tys. szt. do 10016,1 tys. szt.

W województwie świętokrzyskim obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych wyniosła 46 SD wobec 59 szt. w 2010 r. W kraju 67 SD podczas, gdy w 2010 r. – 70 szt.

Na 1 gospodarstwo rolne przypadało 2,9 SD, a na 1 gospodarstwo prowadzące chów zwierząt gospodarskich – 6,1 SD. Były to wartości znacząco niższe od odnotowanych w kraju, gdzie na 1 gospodarstwo rolne przypadało 7,6 SD, a na 1 gospodarstwo prowadzące chów zwierząt gospodarskich – 17,2 SD.

4.1. Bydło

4.1. Cattle

Chów i hodowlę bydła w województwie świętokrzyskim (według siedziby użytkownika) prowadziło 14,4 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 35,6 tys.), w tym gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha UR stanowiły 99,5%. Odsetek gospodarstw indywidualnych wyniósł 99,9% liczby gospodarstw rolnych utrzymujących ten gatunek.

W 2020 r. pięć powiatów grupowało w województwie świętokrzyskim ponad 62% gospodarstw utrzymujących bydło (kielecki 21,2%, jędrzejowski 13,7%, buski 11,6%, opatowski 8,4% i włoszczowski 7,4%).

Gospodarstwa te utrzymywały ponad 65% pogłowia bydła ogółem (kielecki 15,2%, jędrzejowski 17,6%, buski 10,4%, opatowski 12,0%, włoszczowski 10,1%). Ponadto wyróżniły się powiaty: kazimierski, pińczowski, staszowski i konecki. Powiat kazimierski grupował 6,9% gospodarstw utrzymujących 7,4% pogłowia bydła, staszowski – 6,7% gospodarstw i 4,8% pogłowia, pińczowski – 6,5% gospodarstw i 6,7% pogłowia, a konecki – 5,1% gospodarstw i 5,9% pogłowia.

W województwie świętokrzyskim ponad $\frac{1}{3}$ (38,4%) gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą posiadała bydło (w kraju blisko połowa – 47,1%). Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających bydło odnotowano w grupie obszarowej 3-5 ha UR i 5-10 ha UR, tj. odpowiednio 20,8% i 38,9% ogółu gospodarstw posiadających bydło w danej grupie obszarowej. Gospodarstwa te utrzymywały w sumie 36,0% pogłowia bydła. W kraju największy udział odnotowano w grupach obszarowych 5-10 ha UR oraz 10-15 ha UR, tj. 24,9% oraz 19,3%. Gospodarstwa te utrzymywały blisko 24% krajowego pogłowia bydła. Chów bydła był najmniej popularny wśród najmniejszych gospodarstw utrzymujących te zwierzęta, gdzie omawiany odsetek wyniósł w grupie do 1 ha UR włącznie – 0,5% (w kraju 0,7%), a w grupie 1-2 ha UR – 3,1% (w kraju 3,0%) oraz w grupie gospodarstw największych, użytkujących 30-50 ha – 3,0%, 50-100 ha – 1,1% oraz 100 ha i więcej UR – 0,2% (w kraju – w grupach obszarowych 50-100 ha – 4,0% oraz 100 ha i więcej UR – 1,4%).

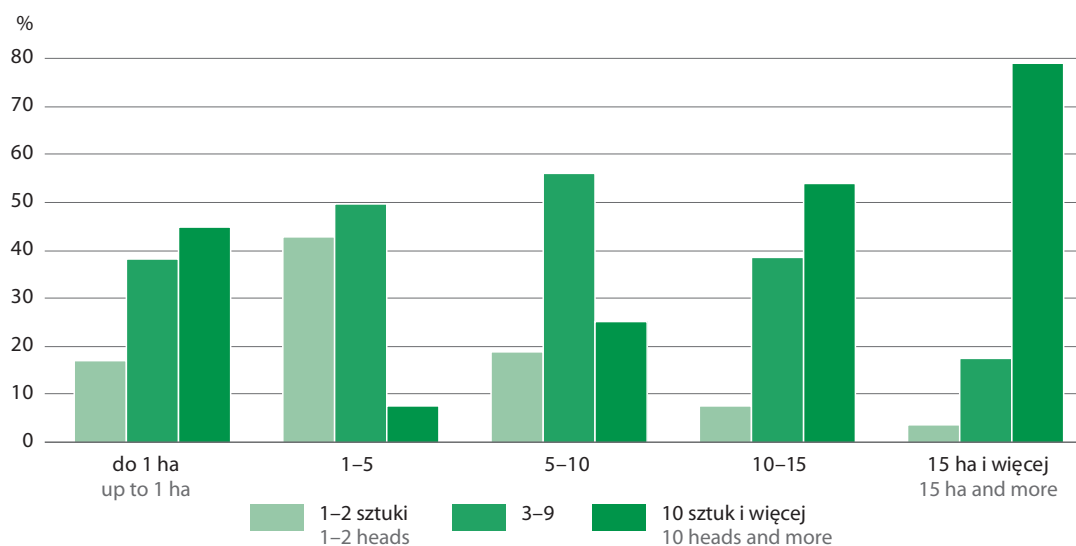
Wśród gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie najwyższy odsetek gospodarstw posiadających bydło – 74,4% odnotowano w grupie obszarowej 20-30 ha UR (w kraju – 79,4%), zaś najniższy był w gospodarstwach najmniejszych do 1 ha UR włącznie oraz 1-2 ha UR i wyniósł odpowiednio 14,3% oraz 10,6% (w kraju 17,0% wobec 12,4%).

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim, wśród gospodarstw utrzymujących bydło: 21,9% posiadało 1-2 szt., 45,2% od 3 do 9 szt., a 32,9% - 10 sztuk i więcej.

Wśród gospodarstw najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha UR włącznie, 44,7% posiadało 10 i więcej sztuk bydła. W grupach obszarowych 1-5 ha oraz 5-10 ha UR największy odsetek gospodarstw utrzymywał 3-9 sztuk, tj. odpowiednio 49,5% oraz 55,8%. Z kolei w grupach obszarowych 10-15 ha i 15 ha i więcej UR najczęściej gospodarstw utrzymywało 10 i więcej sztuk bydła, tj. odpowiednio 53,8% oraz 78,6%.

Wykres 15. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

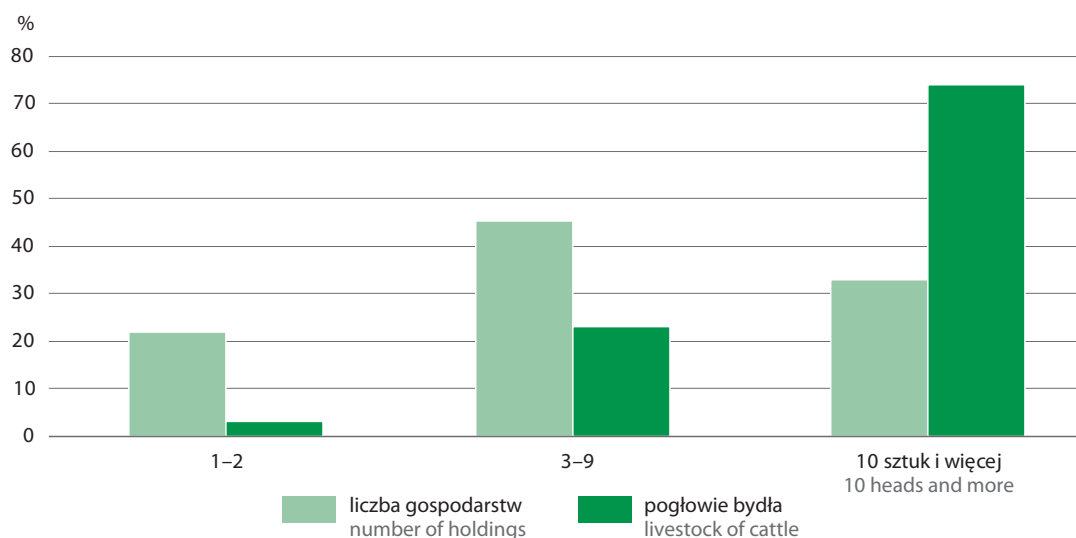
Chart 15. Structure of agricultural holdings by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Wyniki spisu ponadto wykazały, że w województwie świętokrzyskim 3,2% pogłowia bydła znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1-2 sztuki bydła, 23,1% – w gospodarstwach posiadających od 3 do 9 sztuk, a 73,8% – w gospodarstwach utrzymujących 10 i więcej sztuk bydła.

Wykres 16. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia bydła według skali chowu bydła w 2020 r.

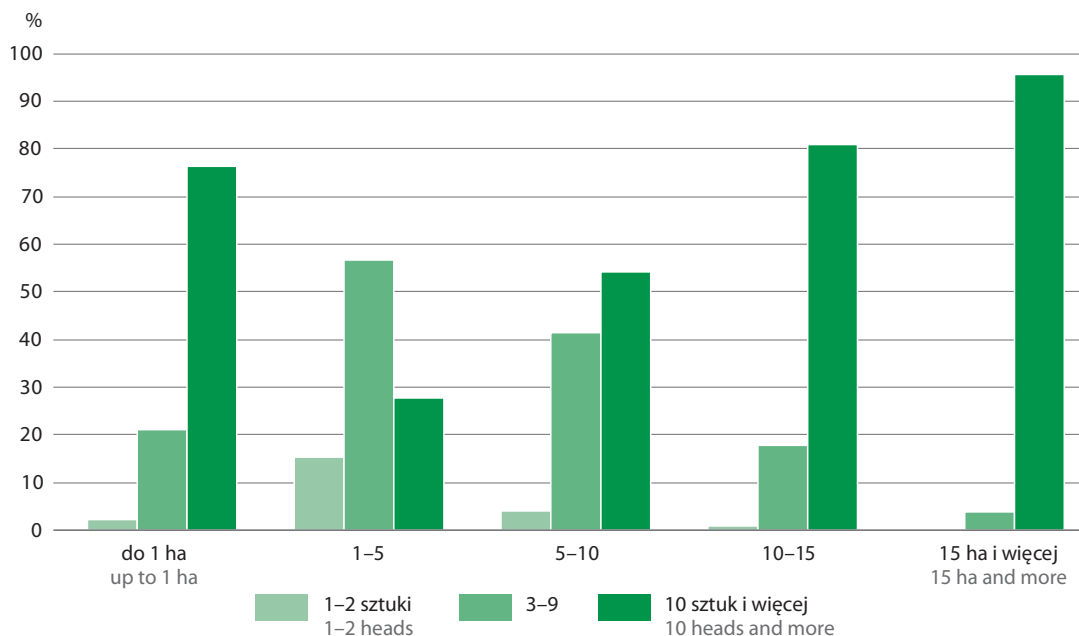
Chart 16. Structure of the number of agricultural holdings and cattle stock by the cattle breeding scale in 2020

Odsetek pogłowia bydła utrzymywanego w gospodarstwach o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1-2 sztuki bydła, wyraźnie malał wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych, od 15,3% w gospodarstwach o powierzchni 1-5 ha UR do zaledwie 0,2% w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

Wykres 17. Struktura pogłowia bydła według skali chowu bydła i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 17. Structure of the cattle stock by the cattle breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

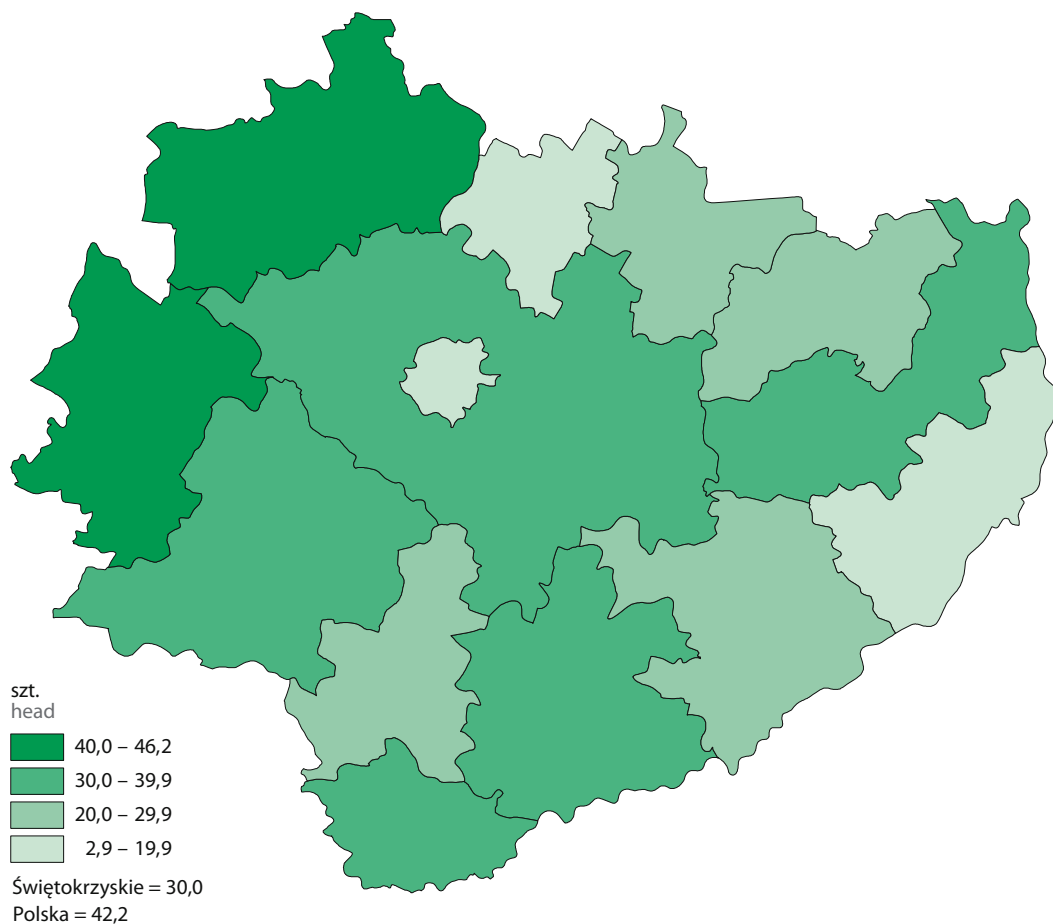
W 2020 r. 99,5% ogólnego stanu bydła znajdowało się w gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych (w kraju – 99,6%).

W gospodarstwach rolnych z bydłem poza grupą obszarową 1-5 ha UR dominowała największa skala chowu bydła, tj. utrzymująca 10 i więcej sztuk. Odsetek pogłowia bydła kształtował się na poziomie 76,6% w gospodarstwach najmniejszych obszarowo (tj. do 1 ha UR włącznie), 54,4% w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha UR, a w gospodarstwach o powierzchni 10-15 ha oraz 15 ha i więcej UR wynosił odpowiednio 81,2% i 95,9%. Blisko 57% gospodarstw o powierzchni 1-5 ha UR utrzymywano najczęściej od 3 do 9 sztuk bydła.

W okresie międzypisowym odnotowano znaczące zmiany w obsadzie zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych.

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim w gospodarstwach rolnych ogółem obsada bydła na 100 ha UR wynosiła 30 szt. (w 2010 r. - 35 szt.). Wynik ten pozwolił na zajęcie 8. lokaty w kraju (w 2010 r. 6.). Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższą obsadę bydła na 100 ha użytków rolnych odnotowano w powiatach: włoszczowskim (46 szt.), koneckim (40 szt.) oraz jędrzejowskim i kazimierskim (po 36 szt.), a najniższą w mieście Kielce (3 szt.) oraz w powiatach sandomierskim (6 szt.) i skarżyskim (9 szt.).

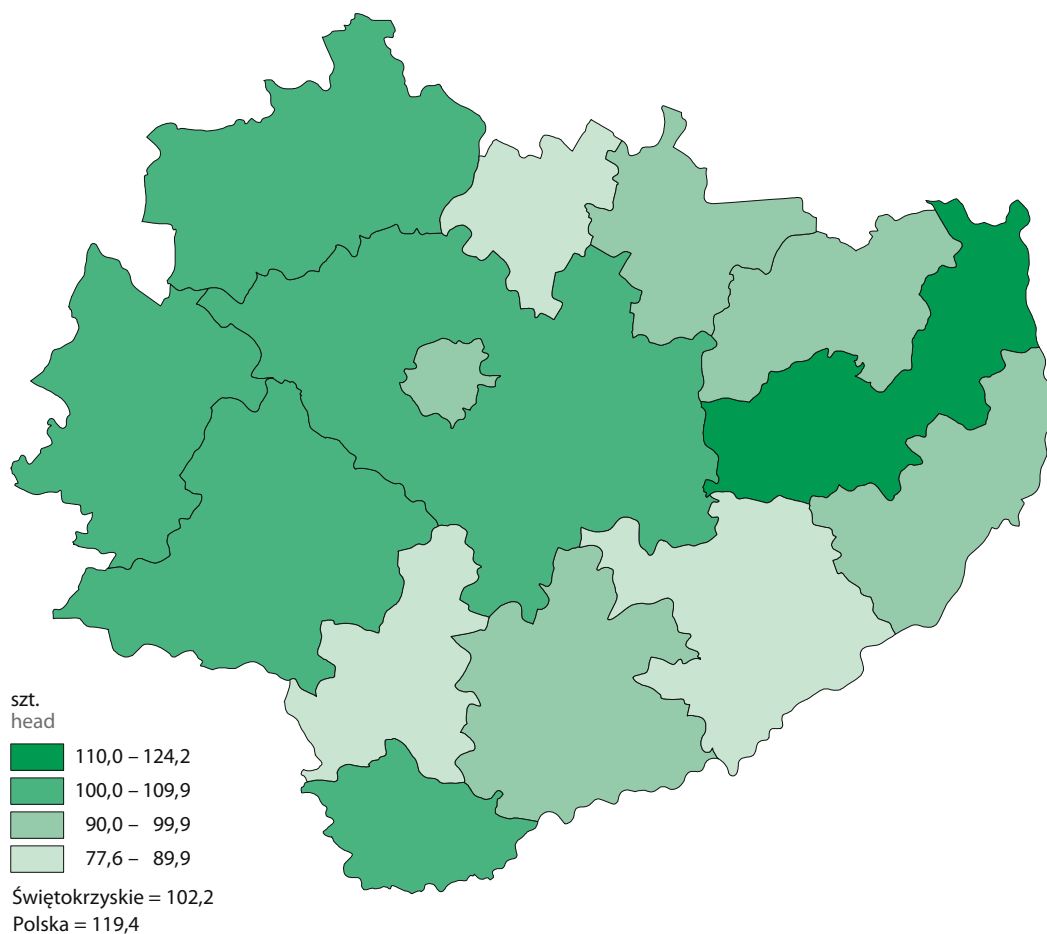
Mapa 8. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.
 Map 8. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in 2020

W gospodarstwach rolnych utrzymujących bydło obsada tego gatunku zwierząt na 100 ha UR wynosiła 102 szt. wobec 71 szt. w 2010 r. (w kraju 119 szt. wobec 83 szt.). W 2020 r. największą obsadę odnotowano w powiatach: opatowskim (124 szt.), jędrzejowskim i włoszczowskim (po 108 szt.), a najmniejszą w powiatach: skarżyskim (78 szt.), staszowskim (87 szt.) i pińczowskim (88 szt.).

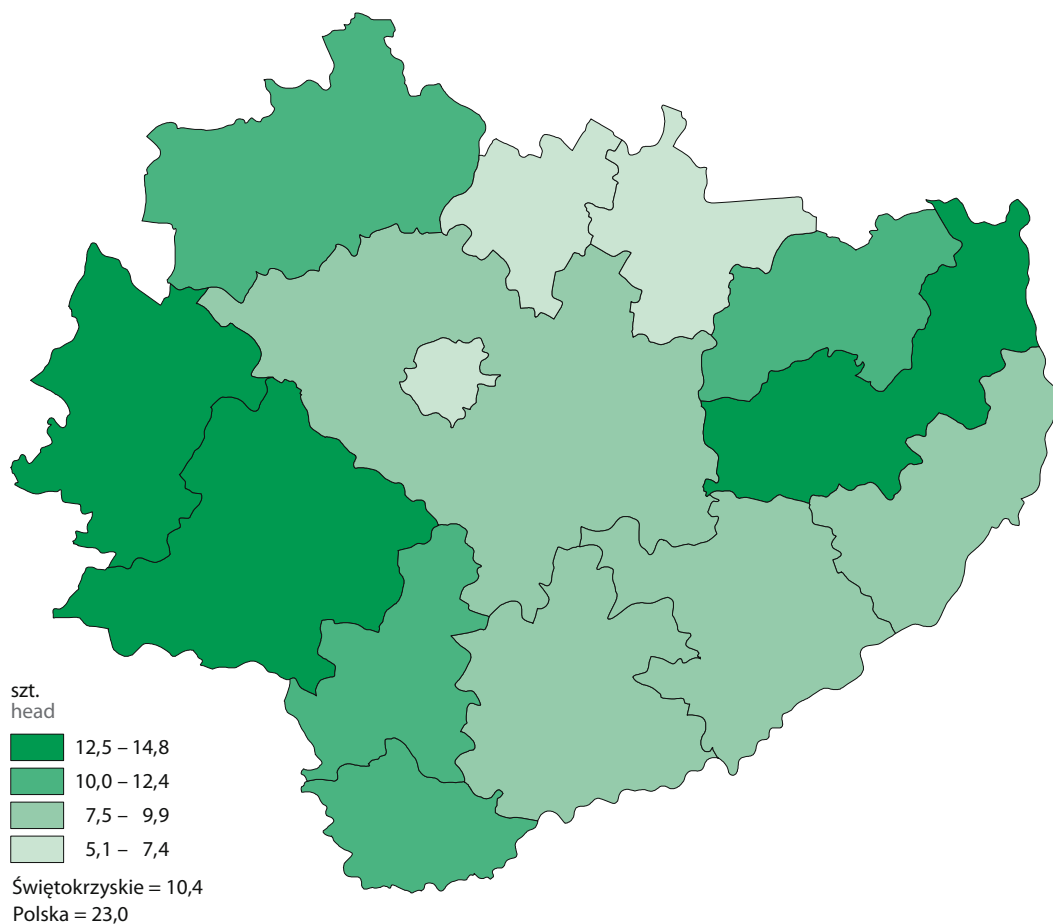
Mapa 9. Obsada bydła na 100 ha UR w gospodarstwach rolnych prowadzących chów/hodowlę bydła w 2020 r.

Map 9. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings breeding/rearing cattle in 2020

W 2020 r. na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące bydło przypadało 10 szt. bydła (w 2010 r. – 5 szt.). Wynik ten pozwolił na zajęcie podobnie jak w 2010 r. 14. lokaty w kraju. Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższą obsadę bydła na 1 gospodarstwo odnotowano w powiatach: opatowskim (15 szt.), włoszczowskim (14 szt.) oraz jędrzejowskim (13 szt.), a najniższą w skarżyskim i starachowickim (po 5 szt.) oraz mieście Kielce (6 szt.).

Mapa 10. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę bydła w 2020 r.
 Map 10. Number of cattle per 1 agricultural holding breeding/rearing cattle in 2020

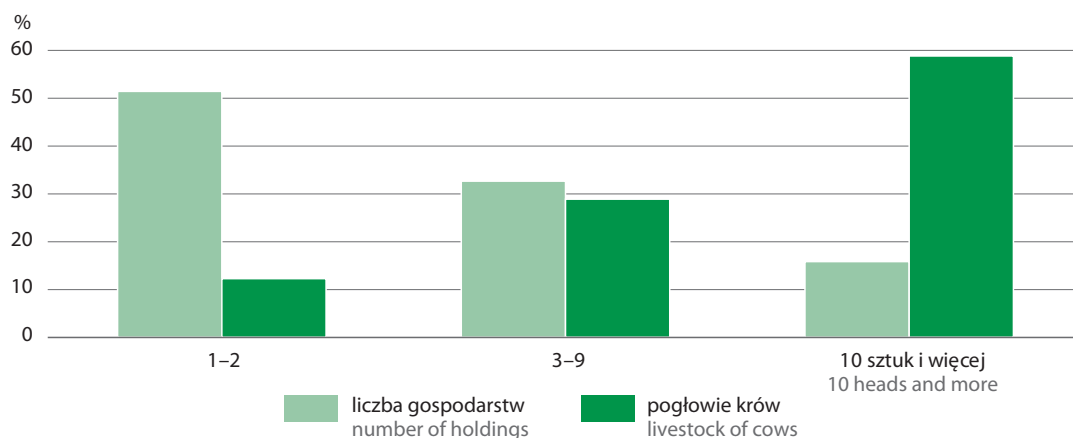

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim chowem i hodowlą krów zajmowało się 9,6 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 29,9 tys.). Oznacza to spadek udziału gospodarstw utrzymujących krowy wśród gospodarstw prowadzących chów i hodowlę bydła z 84,1% w 2010 r. do 66,9% w 2020 r.

W 2020 r. siedem powiatów grupowało w województwie świętokrzyskim 76,5% gospodarstw utrzymujących krowy mleczne (kielecki 19,5%, buski 12,2%, jędrzejowski 12,2%, opatowski 9,3%, włoszczowski 9,1%, staszowski 7,5% i konecki 6,7%). Gospodarstwa te utrzymywały prawie 82% pogłowia krów mlecznych (kielecki 14,5%, buski 7,9%, jędrzejowski 15,6%, opatowski 14,6%, włoszczowski 14,9%, staszowski 4,2% i konecki 10,0%).

Wykres 18. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia krów według skali chowu krów w 2020 r.

Chart 18. Structure of the number of agricultural holdings and the cow stock by the cow breeding scale in 2020

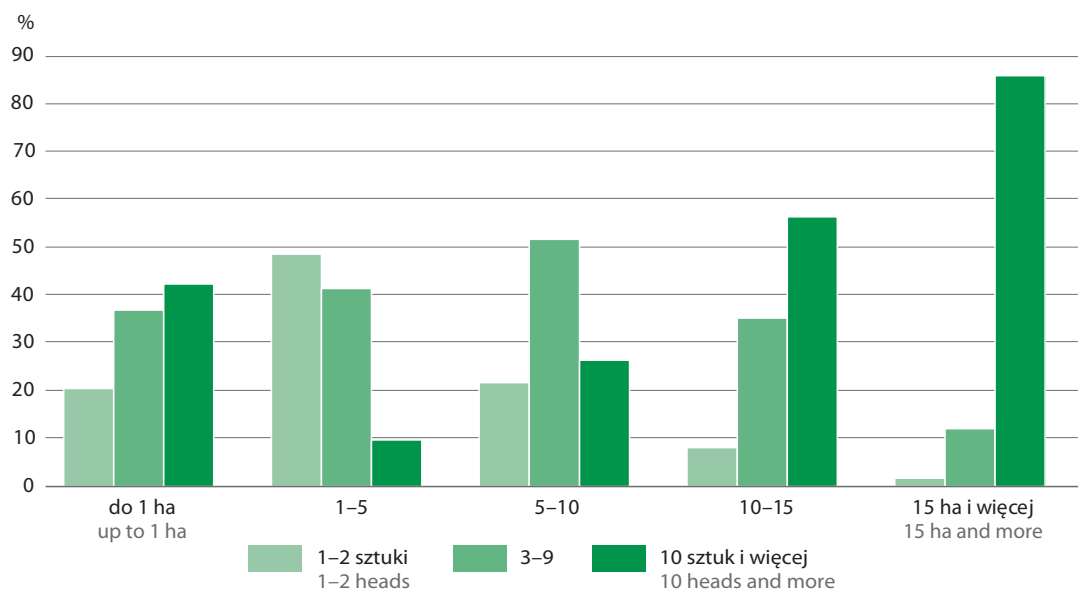

Wyniki spisu wykazały, że w województwie świętokrzyskim 51,2% gospodarstw prowadziło chów i hodowlę krów na małą skalę, tj. utrzymywało 1-2 sztuki zwierząt, 32,7% gospodarstw posiadało od 3 do 9 sztuk, a 15,9% - 10 i więcej sztuk. Wyniki spisu ponadto wykazały, że 12,3% pogłowia krów znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1-2 sztuki bydła, 28,9% – w gospodarstwach posiadających 3–9 sztuk, a 58,9% – w gospodarstwach utrzymujących 10 i więcej sztuk bydła.

Wśród gospodarstw rolnych najmniejszych, tj. o powierzchni użytków rolnych do 1 ha włącznie, 59,5% posiadało zaledwie 1-2 krowy. Wśród gospodarstw o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha, największy odsetek gospodarstw utrzymujących 1-2 krowy odnotowano w grupie obszarowej 1–5 ha UR (78,8%). W grupie obszarowej 15 ha i więcej UR największy odsetek stanowiły gospodarstwa utrzymujące 10 i więcej krów – 51,0%.

Wykres 19. Struktura pogłowia krów według skali chowu krów i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 19. Structure of the cow stock by the cow breeding scale and groups of agricultural land area in 2020

Odsetek pogłowia krów utrzymywanych w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1-2 krowy oraz powyżej 1 ha użytków rolnych, wyraźnie zmniejszał się wraz ze wzrostem powierzchni UR – od 48,7% w gospodarstwach o powierzchni 1-5 ha UR do 1,8% - o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej.

W gospodarstwach rolnych o największej skali chowu krów, tj. utrzymujących 10 i więcej sztuk oraz powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych, odsetek pogłowia krów sukcesywnie zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni UR tj. z 9,8% w gospodarstwach o powierzchni 1-5 ha UR, 26,5% i 56,5% w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha UR oraz 10-15 ha UR do 86,1% w gospodarstwach o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

Na 1 gospodarstwo rolne posiadające bydło przypadały 4 krowy (w 2010 r. – 2 szt.), przy czym największą obsadę odnotowano w powiatach: włoszczowskim i koneckim (po 7 szt.) oraz opatowskim (6 szt.), a najmniejszą w powiatach: starachowickim (1 szt.) oraz kazimierskim i mieście Kielce (po 2 szt.).

Na 1 gospodarstwo utrzymujące krowy przypadało ich 5 szt. (w 2010 r. – 3 szt.), przy czym najwięcej w powiatach włoszczowskim (9 szt.), koneckim i opatowskim (po 8 szt.), a najmniej w starachowickim (2 szt.), staszowskim i mieście Kielce (po 3 szt.).

4.2. Świnie

4.2. Pigs

W czerwcu 2020 r. chowem i hodowlą świń w województwie świętokrzyskim (według siedziby użytkownika) zajmowało się 3,6 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 19,2 tys.), w tym gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 99,2%. Odsetek gospodarstw indywidualnych wyniósł 99,8% liczby gospodarstw rolnych utrzymujących ten gatunek.

W 2020 r. cztery powiaty grupowały w województwie niemal 71% gospodarstw utrzymujących świnie (jędrzejowski 26,9%, kazimierski 18,4%, buski 14,8% i staszowski 10,6%). Gospodarstwa te utrzymywały blisko 65% pogłowia świń ogółem (jędrzejowski 42,3%, kazimierski 8,9%, buski 7,8% i staszowski 5,8%).

Ponadto wyróżniały się powiaty: opatowski, kielecki i ostrowiecki. Powiat opatowski grupował 7,0% gospodarstw utrzymujących 8,7% pogłównia świń, kielecki – 6,6% gospodarstw i 7,6% pogłównia, a powiat ostrowiecki – 2,5% gospodarstw i 7,4% pogłównia.

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie 9,6% prowadziło produkcję świń (w kraju – 14,6%). Najwyższy odsetek gospodarstw posiadających świnie odnotowano w grupie obszarowej 5-10 ha UR i 10-15 ha UR, tj. 41,4% i 19,5% (podobnie w kraju we wskazanych grupach obszarowych odpowiednio 27,5% i 20,5%). Gospodarstwa te utrzymywały w sumie 30,0% pogłównia świń (w kraju – 18,0%). Chów świń był najmniej popularny wśród najmniejszych gospodarstw utrzymujących te zwierzęta, gdzie omawiany odsetek wyniósł w grupie do 1 ha UR włącznie – 0,8%, a w grupie 1-2 ha UR – 1,4% (w kraju odpowiednio 1,2% i 2,4%) oraz w grupie gospodarstw największych, użytkujących 100 ha i więcej UR – 0,5% (w kraju 1,3%).

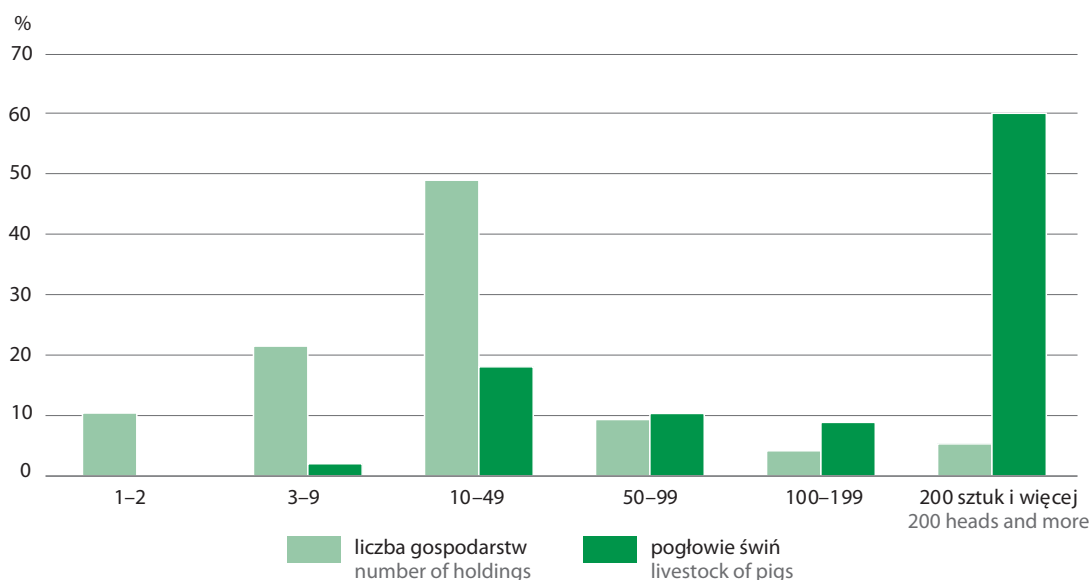
Wśród gospodarstw posiadających zwierzęta gospodarskie najwyższy odsetek gospodarstw posiadających świnie odnotowano w grupach obszarowych 30-50 ha i 50-100 ha UR (po 26,4%) oraz w grupie 100 ha i więcej UR (25,8%), zaś najniższy był w gospodarstwach najmniejszych 1-2 ha (1,2%) i 2-3 ha UR (1,8%). W kraju najwyższy udział gospodarstwa posiadające świnie miały w grupach obszarowych 10-15 ha i 15-20 ha UR (po 23,0%) oraz 30-50 ha UR (23,1%), a najniższy w grupach najmniejszych, tj. 1-2 ha i 2-3 ha UR (odpowiednio 3,1% i 4,7%).

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim, wśród gospodarstw utrzymujących świnie:

- 10,5% posiadało 1–2 szt.,
- 21,5% posiadało 3–9 szt.,
- 49,1% posiadało 10–49 szt.,
- 9,4% posiadało 50–99 szt.,
- 4,2% posiadało 100–199 szt.,
- 5,3% posiadało 200 i więcej sztuk.

Wykres 20. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłównia świń według skali chowu świń w 2020 r.

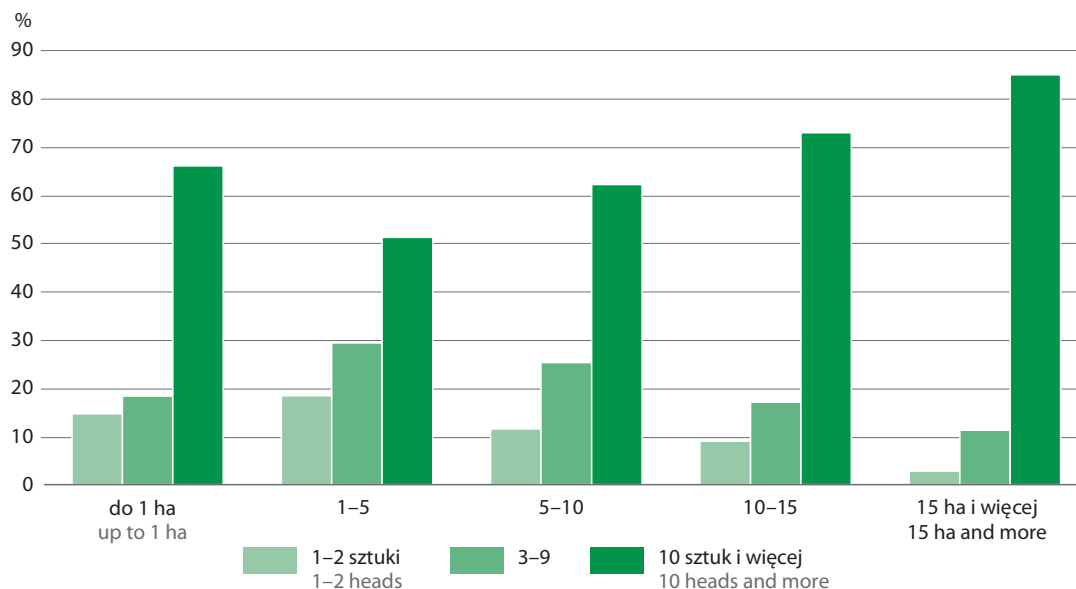
Chart 20. Structure of the number of agricultural holdings and the pig stock by the pig breeding scale in 2020

Zarówno w grupie gospodarstw rolnych najmniejszych, tj. o powierzchni do 1 ha UR włącznie, jak i wśród gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha do 30 ha UR gospodarstwa najczęściej posiadały 10-49 szt. świń. W grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie gospodarstwa te stanowiły 29,6%, natomiast w gospodarstwach o powierzchni 1-30 ha UR – 51,3%. W gospodarstwach o powierzchni 30-50 ha UR, 50-100 ha UR oraz 100 ha i więcej UR dominowała skala chowu 200 szt. i więcej (odpowienio 26,8%, 65,7% oraz 52,9% gospodarstw posiadających świnie w tych grupach obszarowych).

Wykres 21. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 21. Structure of agricultural holdings by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

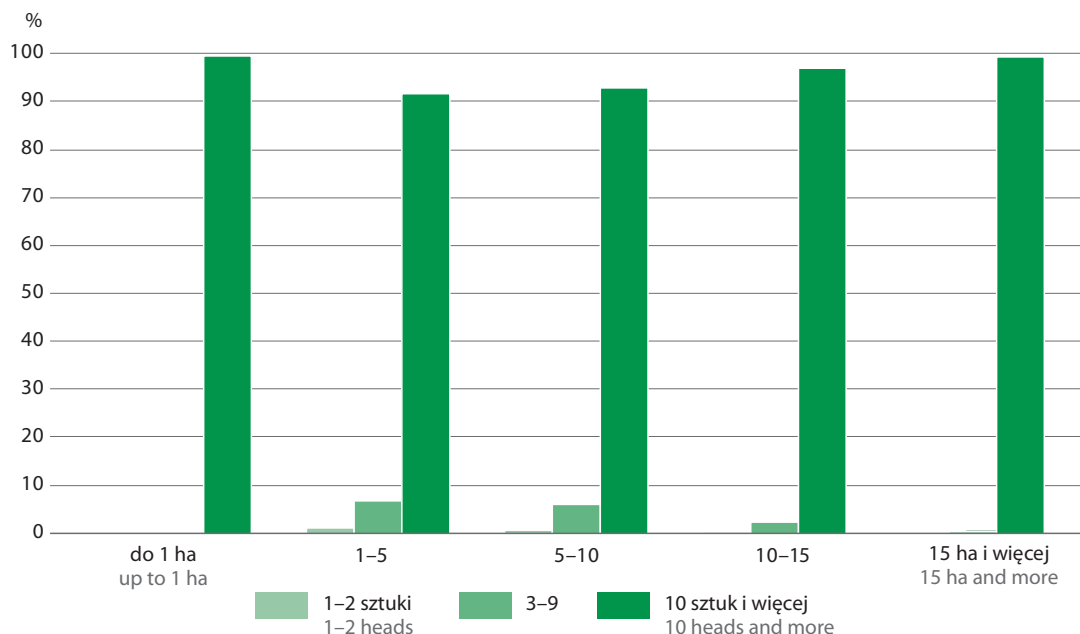

W 2020 r. 92,5% ogólnego stanu świń znajdowało się w gospodarstwach rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych (w kraju – 97,3%).

Wyniki spisu wykazały, że 0,3% pogłowia świń w województwie świętokrzyskim znajdowało się w gospodarstwach posiadających 1-2 sztuki. W gospodarstwach posiadających 3-9 szt. świń – 2,1%, w gospodarstwach z 10-49 szt. świń – 18,1%, w gospodarstwach utrzymujących 50-99 szt. świń – 10,4%, w gospodarstwach posiadających 100-199 sztuk świń – 8,9%, a największe pogłowia świń – 60,2% znajdowało się w gospodarstwach utrzymujących 200 i więcej sztuk.

Udział pogłowia świń utrzymywanego w gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu, tj. posiadających tylko 1-2 świnie w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych, był niewielki. W gospodarstwach o wielkości 1-2 ha UR wyniósł 0,4%, najwyższy był w gospodarstwach rolnych o powierzchni 2-3 ha i 3-5 ha UR i wynosił w każdej z grup 1,4%, po czym stopniowo spadał do wartości poniżej 0,1% w gospodarstwach o powierzchni 20 ha i więcej użytków rolnych. W gospodarstwach o powierzchni 30-50 ha UR wyniósł 0,02%. W grupie obszarowej 50 ha i więcej UR nie prowadzono chowu na tak niską skalę.

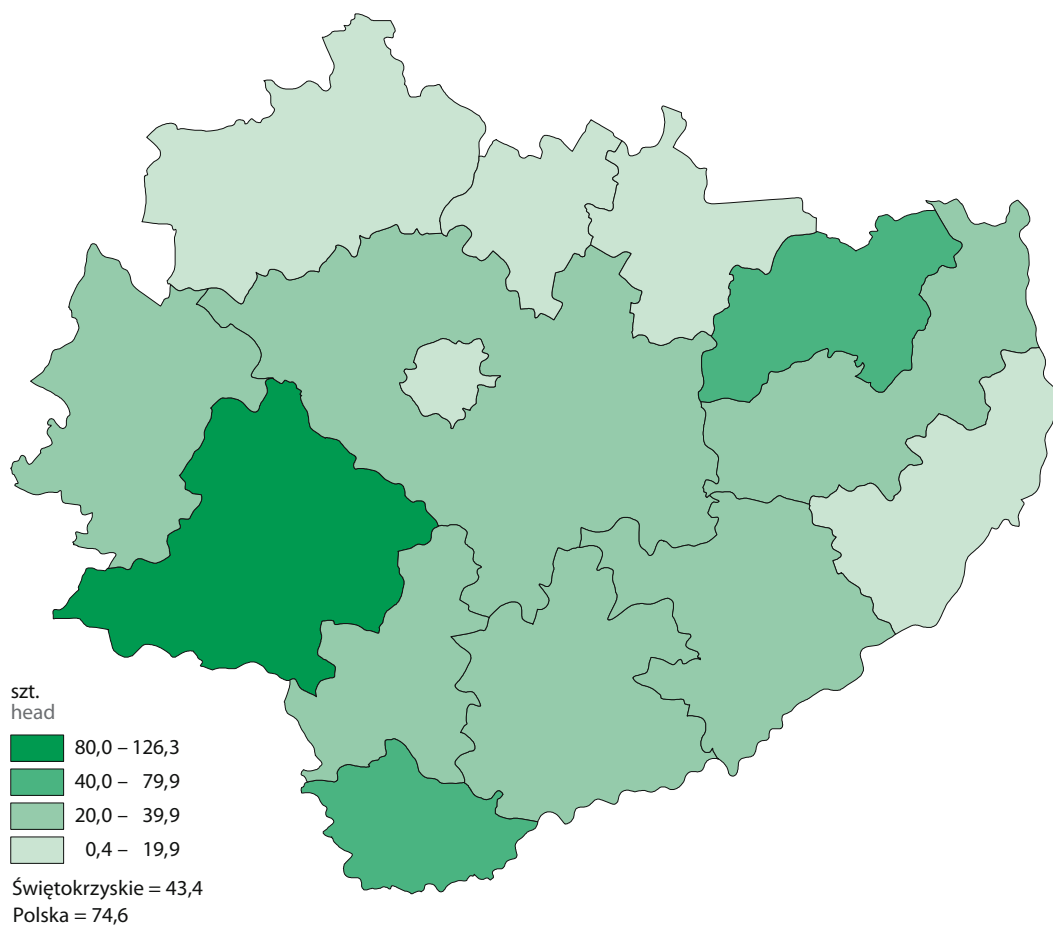
Wykres 22. Struktura pogłowia świń według skali chowu świń i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
 Chart 22. Structure of the pig stock by the pig breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Odsetek pogłowia świń w grupie gospodarstw utrzymujących 200 i więcej szt. był największy w gospodarstwach o najmniejszej powierzchni użytków rolnych i większym obszarowo, tj. o powierzchni 30 ha i więcej UR. W gospodarstwach o powierzchni do 1 ha włącznie UR oraz 1-2 ha UR wyniósł odpowiednio 94,6% i 68,3%. W kolejnych grupach obszarowych 2-20 ha UR obniżył się do średnio 29,5%. Odsetek pogłowia świń ponownie przekroczył 60% w gospodarstwach o większej powierzchni użytków rolnych, tj. w gospodarstwach o wielkości 20-30 ha UR wyniósł 64,9% i stopniowo zwiększał się osiągając 77,9% w gospodarstwach o powierzchni 30-50 ha UR, 95,6% w gospodarstwach o powierzchni 50-100 ha UR i 93,2% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR.

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim w gospodarstwach rolnych ogółem obsada świń na 100 ha UR wyniosła 43 szt. (w 2010 r. - 74 szt.). Wynik ten pozwolił na zajęcie 9. lokaty w kraju (w 2010 r. 7.). Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższą obsadę świń na 100 ha użytków rolnych odnotowano w powiatach: jędrzejowskim (126 szt.), kazimierskim (62 szt.) oraz ostrowieckim (59 szt.), a najniższą w mieście Kielce (0,4 szt.), sandomierskim (3 szt.) i skarżyskim (7 szt.).

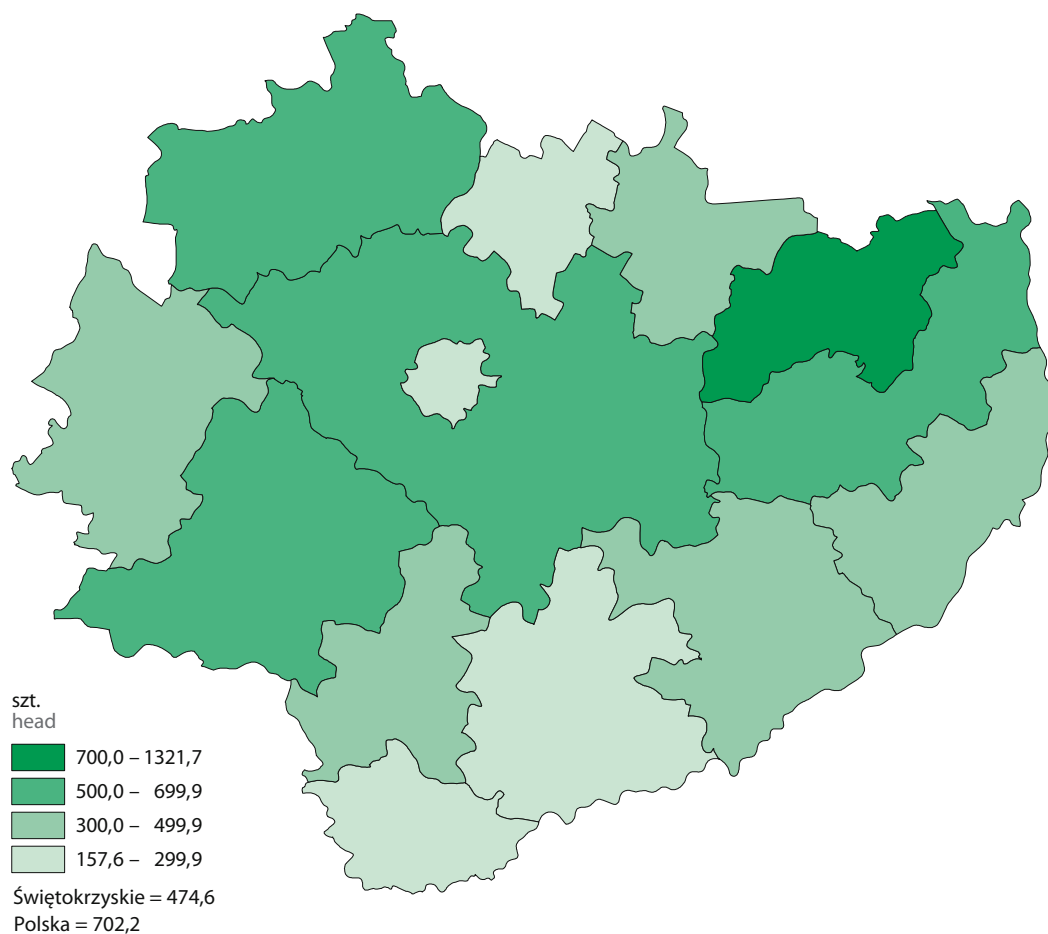
Mapa 11. Obsada świń na 100 ha UR w 2020 r.
 Map 11. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in 2020

W gospodarstwach rolnych utrzymujących świnie obsada tego gatunku zwierząt na 100 ha UR wyniosła 475 szt. wobec 252 szt. w 2010 r. (w kraju 702 szt. wobec 320 szt.). W 2020 r. największą obsadę odnotowano w powiatach: ostrowieckim (1322 szt.), jędrzejowskim (644 szt.), koneckim (587 szt.), kieleckim (525 szt.) i opatowskim (515 szt.), a najmniejszą w mieście Kielce (158 szt.) i powiecie skarżyskim (197 szt.).

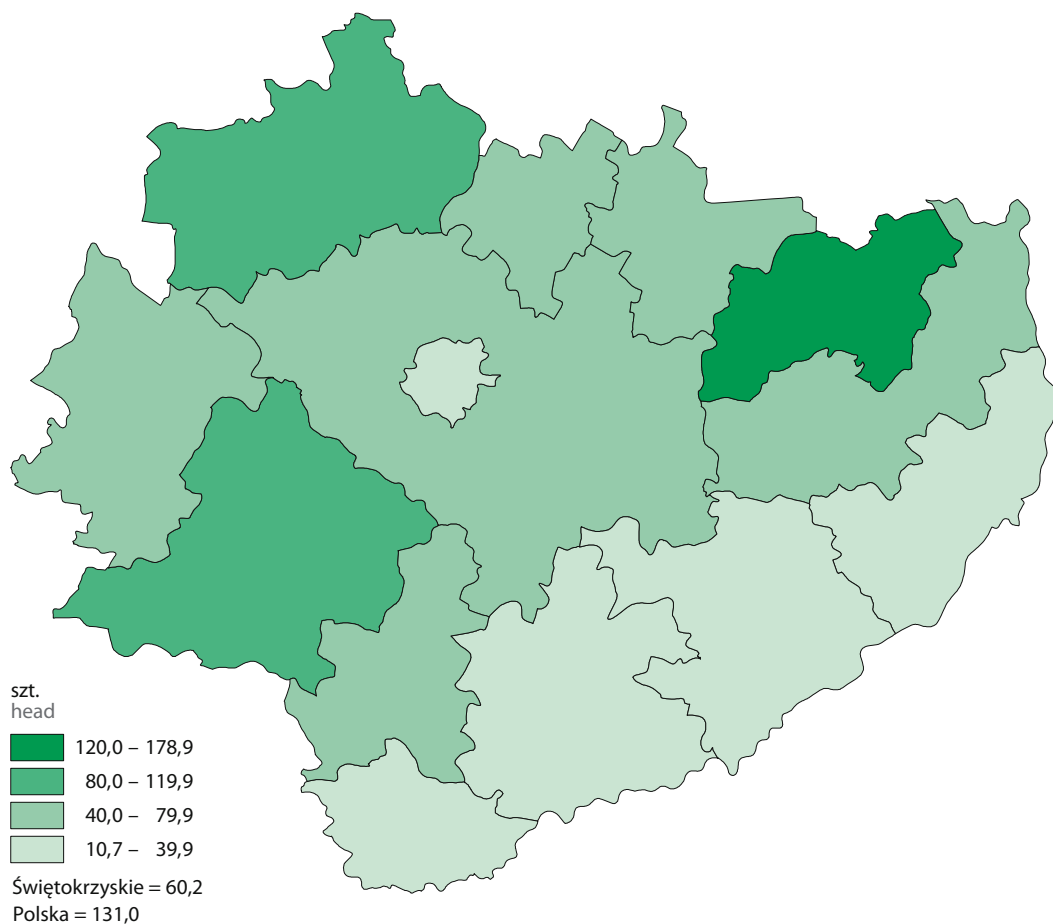
Mapa 12. Obsada świń na 100 ha UR w gospodarstwach rolnych prowadzących chów/hodowlę świń w 2020 r.

Map 12. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in agricultural holdings breeding/rearing pigs in 2020

W 2020 r. na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące świnie przypadało 60 szt. świń (w 2010 r. – 20 szt.). Wynik ten pozwolił na zajęcie 14. lokaty w kraju (w 2010 r. 13.). Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższą obsadę świń na 1 gospodarstwo odnotowano w powiatach: ostrowieckim (179 szt.), koneckim (111 szt.) oraz jędrzejewskim (95 szt.), a najniższą w mieście Kielce (11 szt.), sandomierskim (27 szt.) i kazimierskim (29 szt.).

Mapa 13. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r.
 Map 13. Number of pigs per 1 agricultural holding breeding/rearing pigs in 2020

W województwie świętokrzyskim chowem loch zajmowało się 3,0 tys. gospodarstw rolnych (w 2010 r. – 12,3 tys.), tj. 82,7% gospodarstw utrzymujących świnie (w 2010 r. – 64,1%).

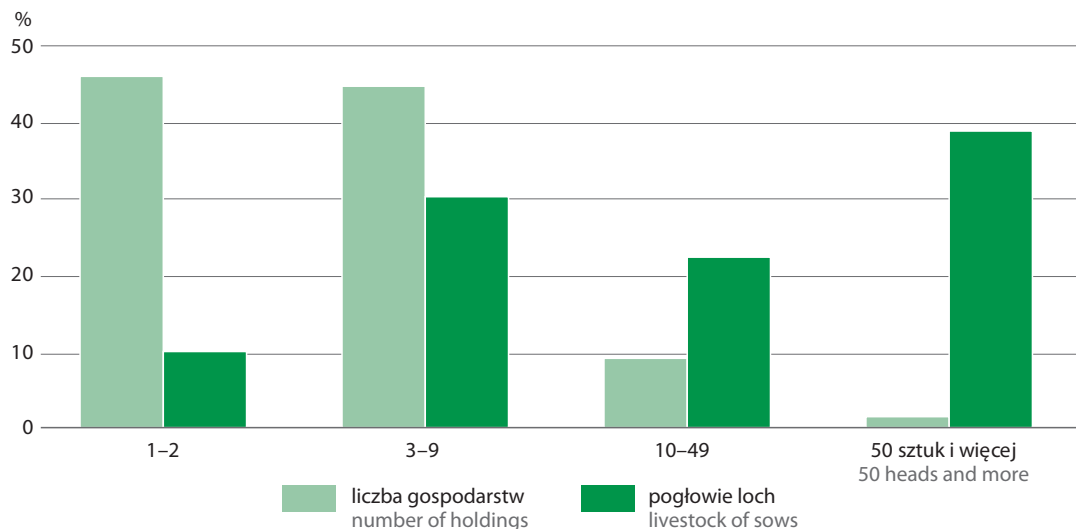
Przeciętnie w województwie świętokrzyskim, wśród gospodarstw utrzymujących lochy:

- 45,4% posiadało 1–2 szt.,
- 44,1% posiadało 3–9 szt.,
- 9,0% posiadało 10–49 szt.,
- 1,4% posiadało 50 i więcej sztuk.

Największy odsetek gospodarstw rolnych utrzymujących lochy w województwie świętokrzyskim (42,4%) znajdował się w grupie obszarowej 5-10 ha użytków rolnych. W gospodarstwach tych utrzymywano 22,1% pogłowia loch w województwie.

Wykres 23. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia loch według skali chowu loch w 2020 r.

Chart 23. Structure of the number of agricultural holdings and the sow stock by the sow breeding scale in 2020

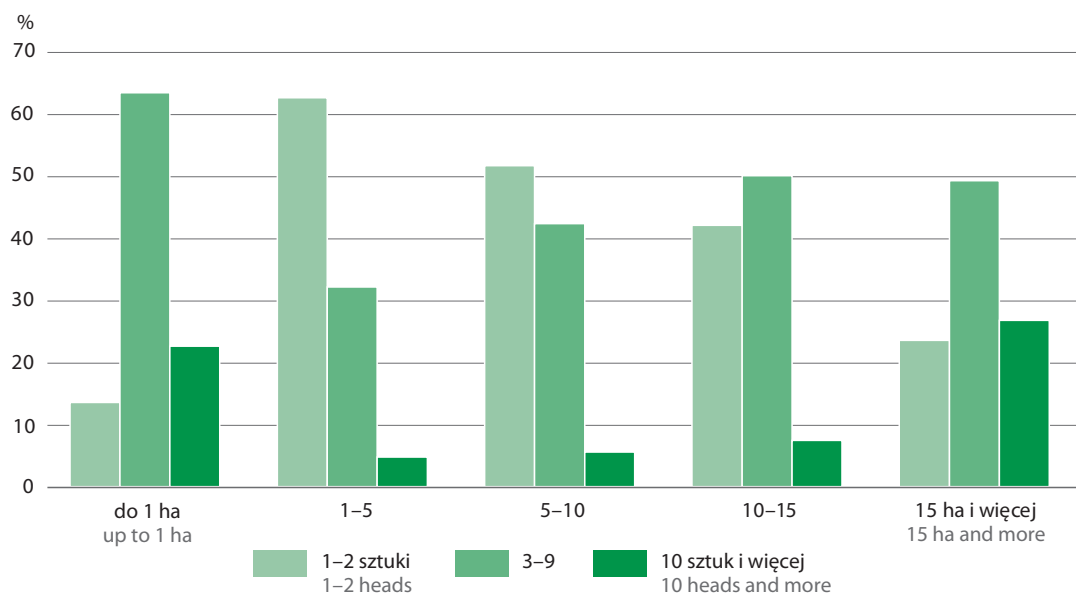
Wyniki spisu wykazały, że 9,8% pogłowia loch w województwie świętokrzyskim znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających 1-2 lochy, 29,8% pozostawało w posiadaniu gospodarstw z 3-9 lochami, 22,0% – posiadających od 10 do 49 loch, a 38,3% – w gospodarstwach utrzymujących 50 i więcej loch.

W grupie o najmniejszej skali chowu, tj. posiadającej 1-2 lochy na chów, odsetek pogłowia w poszczególnych grupach obszarowych UR wyniósł: 0,1% w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha UR włącznie, 11,3% w gospodarstwach o powierzchni 1-2 ha UR, 27,3% pogłowia w gospodarstwach o wielkości 2-3 ha UR, 32,2% w gospodarstwach o wielkości 3-5 ha UR, po czym stopniowo zmniejszał się do wielkości 0,1% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytkowników rolnych.

Odsetek pogłowia loch w grupie gospodarstw rolnych o największej skali chowu, tj. utrzymujących 50 i więcej sztuk w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie wyniósł 94,4%, a w grupie obszarowej 1-2 ha UR – 24,3%. Najniższy odsetek loch odnotowano w grupie obszarowej 5-10 ha UR – 3,3%. Następnie w grupie obszarowej 10-15 ha UR udział loch wzrósł do 14,1%, a grupie obszarowej 15-20 ha UR obniżył się do 7,9%. W kolejnych grupach obszarowych wystąpił stopniowy wzrost odsetka pogłowia loch w tej skali chowu od 37,1% w grupie obszarowej 20-30 ha UR do 94,3% w gospodarstwach rolnych o powierzchni użytków rolnych 100 ha i więcej.

Wykres 24. Struktura gospodarstw rolnych według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

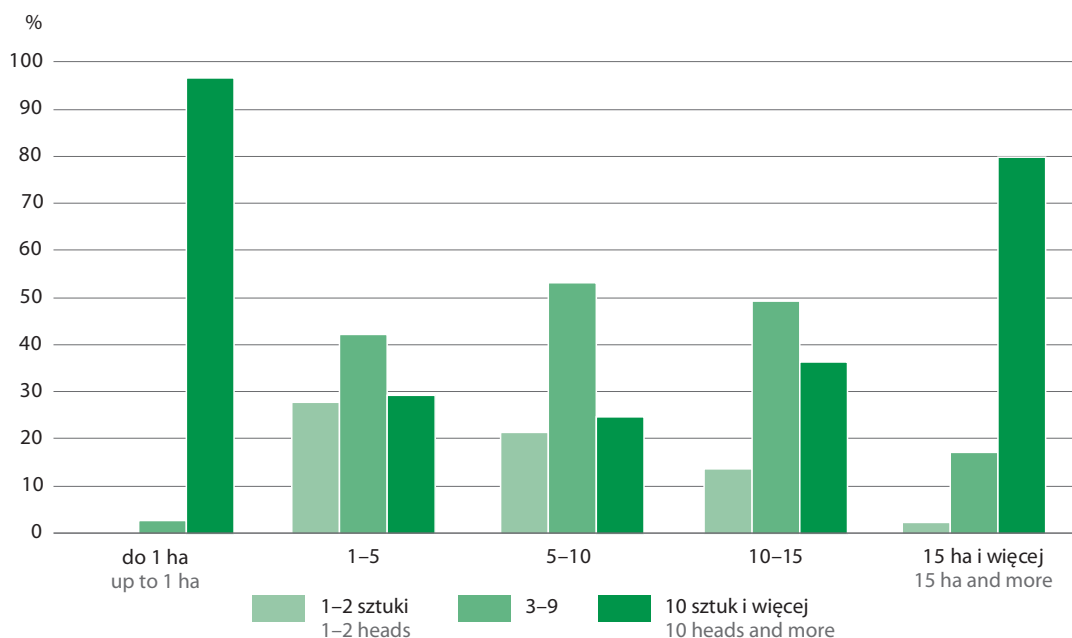
Chart 24. Structure of agricultural holdings by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

Obsada loch na 100 ha UR wynosiła 4 szt. (w 2010 r. – 8 szt.). Na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę świń przypadało 6 loch (w 2010 r. - 2 lochy), a na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące maciory przypadało ich 7 szt. (w 2010 r. - 4 szt.).

Wykres 25. Struktura pogłowia loch według skali chowu loch i grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 25. Structure of the sow stock by the sow breeding scale and area groups of agricultural land in 2020

4.3. Drób kurzy

4.3. Chicken poultry

W czerwcu 2020 r. drób kurzy w województwie świętokrzyskim (według siedziby użytkownika) utrzymywało 29,6 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 51,6 tys.). Gospodarstwa indywidualne stanowiły blisko 100% liczby gospodarstw rolnych utrzymujących ten gatunek.

W 2020 r. cztery powiaty grupowały w województwie niemal 56% gospodarstw utrzymujących drób kurzy (kielecki 20,8%, buski 12,2%, jędrzejowski 11,9% i staszowski 10,9%). Gospodarstwa te utrzymywały blisko 72% pogłowia drobiu kurzego ogółem (kielecki 27,0%, buski 5,9%, jędrzejowski 37,1% i staszowski 2,0%). Ponadto wyróżniło się miasto Kielce grupujące 0,6% gospodarstw utrzymujących 6,6% pogłowia drobiu kurzego oraz powiat włoszczowski z 5,9% gospodarstw utrzymujących 9,3% pogłowia tego gatunku zwierząt.

W 2020 r. 79,0% gospodarstw rolnych prowadzących produkcję zwierzęcą w województwie świętokrzyskim posiadało drób kurzy (w kraju 61,9%).

Wśród 29,6 tys. gospodarstw utrzymujących drób kurzy, największy udział miały gospodarstwa posiadające do 15 ha UR (94,2%), a najmniejsze gospodarstwa największe o powierzchni 100 ha i więcej UR (0,05% gospodarstw).

W gospodarstwach o powierzchni do 15 ha UR znajdowało się 71,1% pogłowia, zaś w największych gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej UR tylko 5,4%.

Chowem i hodowlą niosek kurzych (utrzymywanych w celu pozyskania jaj konsumpcyjnych i wylęgowych) zajmowało się 28,9 tys. gospodarstw (w 2010 r. – 42,7 tys.), tj. 97,6% ogółu gospodarstw rolnych utrzymujących drób kurzy (w 2010 r. 98,3%).

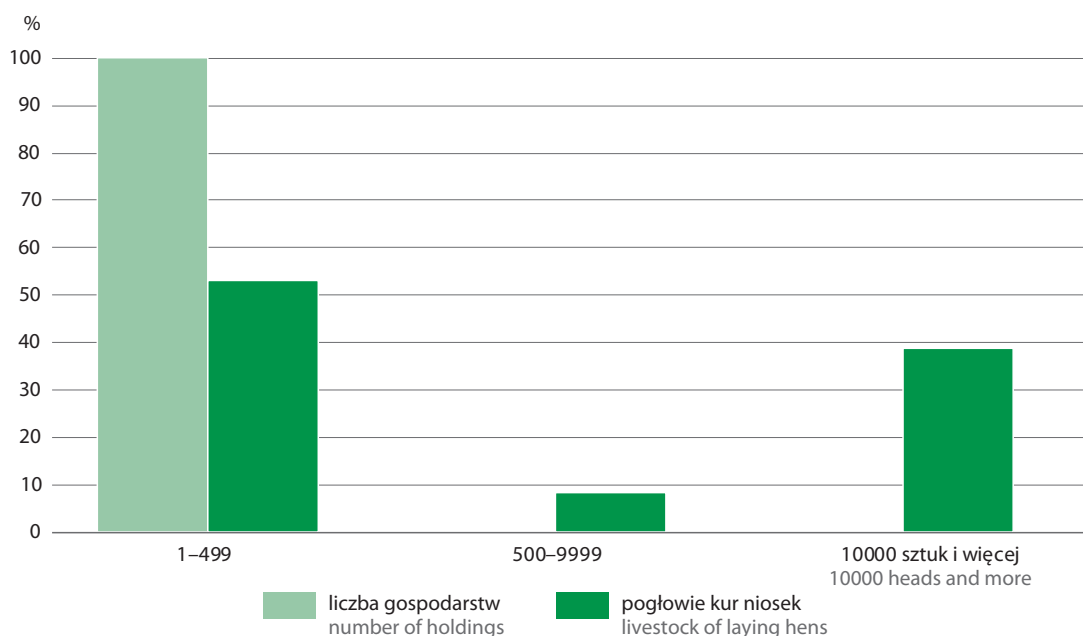
Podobnie jak w przypadku drobiu kurzego ogółem, najwyższy odsetek gospodarstw rolnych utrzymujących nioski kurze odnotowano w grupach obszarowych UR do 15 ha (94,3%), a najniższy w grupie 100 ha i więcej UR – 0,04% w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających nioski.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych utrzymujących nioski kurze, podmioty o powierzchni powyżej 1 ha UR stanowiły 98,9%.

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim, wśród gospodarstw rolnych utrzymujących kury nioski:

- 99,8% posiadało 1–499 szt.,
- 0,06% posiadało 500–4999 szt.,
- 0,04% posiadało 5000–9999 szt.,
- 0,1% posiadało 10000 i więcej sztuk.

Wykres 26. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia kur niosek według skali chowu niosek w 2020 r.
 Chart 26. Structure of the number of agricultural holdings and the laying hen stock by the laying hen breeding scale in 2020

Wśród gospodarstw utrzymujących nioski kurze, niezależnie od areálu użytków rolnych w tych gospodarstwach, zdecydowanie największy odsetek stanowiły gospodarstwa z najmniejszą skalą chowu, tj. 1–499 kur niosek.

W 2020 r. 90,3% pogłowia niosek kurzych w województwie świętokrzyskim znajdowało się w gospodarstwach o areale użytków rolnych powyżej 1 ha.

Z ogólnego pogłowia kur niosek – 53,0% znajdowało się w gospodarstwach posiadających tylko 1–499 niosek, 4,2% pozostawało w gospodarstwach o skali chowu 500–4999 sztuk, 4,1% utrzymywały gospodarstwa o skali chowu 5000–9999 niosek kurzych, a 38,7% w gospodarstwach utrzymujących 10000 sztuk i więcej niosek kurzych.

W gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu kur niosek, tj. posiadających tylko 1–499 sztuk, największy udział pogłowia niosek wystąpił w gospodarstwach o powierzchni UR 2-3 ha (85,4%) i 10-15 ha (81,8%), a najmniejszy (1,2%) w gospodarstwach rolnych o areale UR 100 ha i więcej.

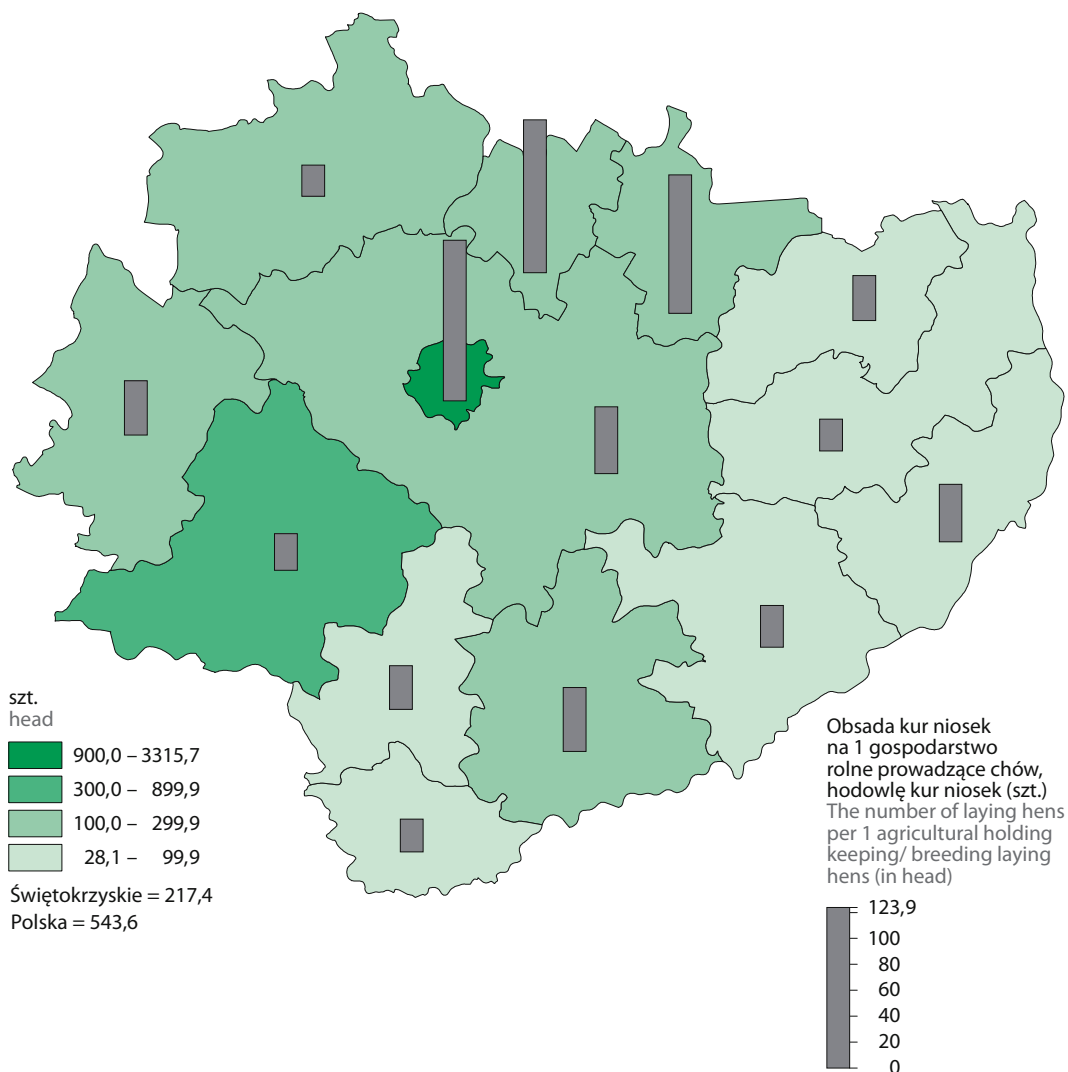
Gospodarstwa rolne o skali chowu niosek kurzych 10000 i więcej sztuk, niezależnie od posiadanej powierzchni użytków rolnych, utrzymywały największy odsetek pogłowia kur niosek. W gospodarstwach rolnych o powierzchni 15 ha i więcej UR odsetek ten kształtował się na poziomie 78,4%, a w gospodarstwach rolnych o najmniejszym areale (do 1 ha UR włącznie) wyniósł 70,4%.

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim w 2020 r. na 1 gospodarstwo rolne utrzymujące drób kurzy przypadło 217 szt. drobiu (w 2010 r. – 94 szt.). Wynik ten pozwolił na zajęcie, podobnie jak w 2010 r. 13. lokaty w kraju. Biorąc pod uwagę powiaty województwa świętokrzyskiego, w 2020 r. najwyższą obsadę drobiu kurzego na 1 gospodarstwo odnotowano w mieście Kielce (3316 szt.) oraz w powiatach: jędrzejowskim (678 szt.), kieleckim (282 szt.) i włoszczowskim (243 szt.), a najniższą w opatowskim (28 szt.) i kazimierskim (30 szt.).

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę niosek kurzych przypadło ich 44 szt. (w 2010 r. – 31 szt.), co pozwoliło na zajęcie 14. lokaty w kraju (w 2010 r. 15.). Najwyższą obsadę niosek na 1 gospodarstwo odnotowano w mieście Kielce (124 szt.) oraz w powiatach: skarżyskim (118 szt.) oraz starachowickim (107 szt.), a najniższą – w koneckim (24 szt.) i opatowskim (25 szt.).

Mapa 14. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego oraz obsada kur niosek na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę kur niosek w 2020 r.

Map 14. Number of chickens per 1 agricultural holding breeding/rearing chickens and the number of laying hens per 1 agricultural holding breeding/rearing laying hens in 2020

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim chowem brojlerów kurzych zajmowało się 8,4 tys. gospodarstw rolnych, tj. 22,4% ogółu gospodarstw rolnych posiadających zwierzęta gospodarskie.

W ogólnej liczbie gospodarstw utrzymujących brojlery kurze, gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych stanowiły 98,5%.

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim, wśród gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery:

- 98,3% posiadało 1–499 szt.,
- 0,1% posiadało 500–4999 szt.,
- 0,1% posiadało 5000–9999 szt.,
- 1,5% posiadało 10000 i więcej sztuk.

Wśród gospodarstw rolnych utrzymujących brojlery kurcze, niezależnie od areалу użytków rolnych w tych gospodarstwach, zdecydowanie największy odsetek stanowiły gospodarstwa z najmniejszą skalą chowu, tj. posiadające na stanie tylko 1–499 brojlerów kurzych.

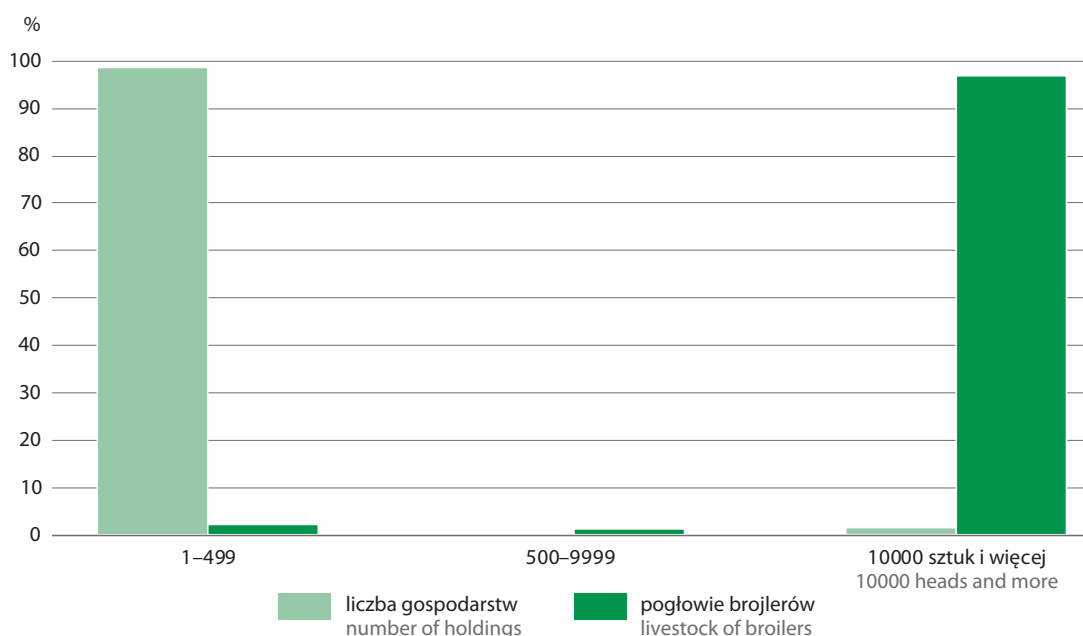
W 2020 r. 37,3% pogłowia brojlerów kurzych w województwie znajdowało się w gospodarstwach do 1 ha UR włącznie.

Z ogólnego pogłowia brojlerów kurzych – 2,2% znajdowało się w gospodarstwach rolnych posiadających tylko 1–499 brojlerów, 0,5% pozostawało w gospodarstwach o skali chowu 500–4999 sztuk, 0,8% utrzymywały gospodarstwa rolne o skali chowu 5000–9999 brojlerów, a 96,6% w gospodarstwach rolnych utrzymujących 10000 sztuk i więcej brojlerów kurzych.

W gospodarstwach rolnych o najmniejszej skali chowu brojlerów kurzych, tj. posiadających tylko 1-499 sztuk, największy odsetek pogłowia brojlerów kurzych (32,0%) znajdował się w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych 5-10 ha, a najmniejszy (0,1%) w gospodarstwach o areale użytków rolnych 100 ha i więcej.

Wykres 27. Struktura liczby gospodarstw rolnych i pogłowia brojlerów kurzych według skali chowu brojlerów w 2020 r.

Chart 27. Structure of the number of agricultural holdings and the broiler stock by the broiler breeding scale in 2020

Gospodarstwa rolne o skali chowu brojlerów kurzych 10000 i więcej sztuk, niezależnie od posiadanej powierzchni użytków rolnych, utrzymywały największy odsetek pogłowia brojlerów. W grupie gospodarstw, w gospodarstwach rolnych o najmniejszym areale użytków rolnych (do 1 ha UR włącznie) odsetek pogłowia kształtował się na poziomie 99,5%, o powierzchni użytków rolnych 1 ha i więcej UR wyniósł 94,38%.

Przeciętnie w województwie świętokrzyskim, na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów i hodowlę brojlerów kurzych przypadało ich 615 szt. (w kraju 1958 szt.), co pozwoliło na zajęcie 14. lokaty w kraju. Najwyższą obsadę brojlerów na 1 gospodarstwo odnotowano w mieście Kielce (10884 szt.) oraz w powiatach: jędrzejowskim (2459 szt.), włoszczowskim (962 szt.) oraz kieleckim (956 szt.), a najniższą – w ostrowieckim (10 szt.), opatowskim (11 szt.) i kazimierskim (18 szt.).

Rozdział 5.

Chapter 5.

Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Tractors, agricultural machinery and equipment

5.1. Ciągniki

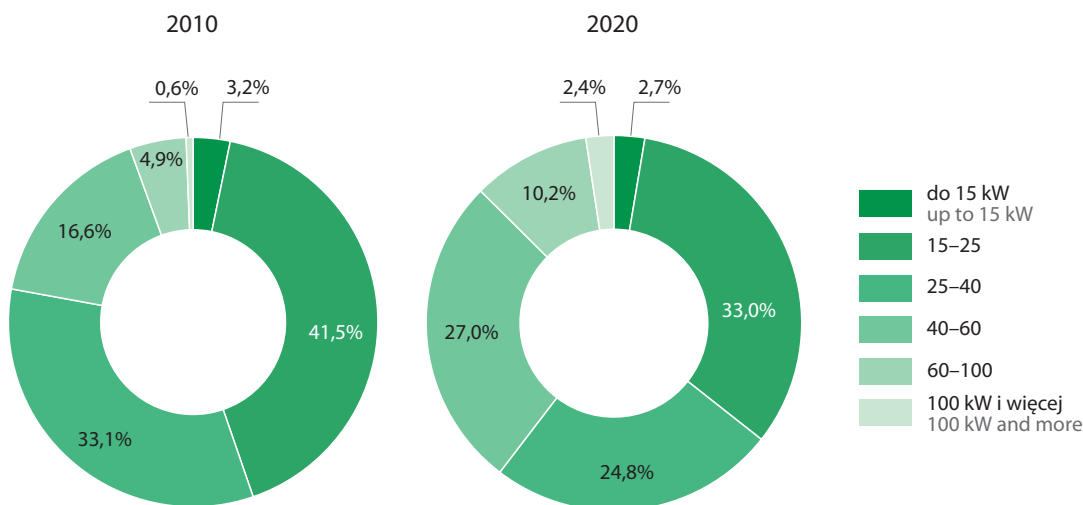
5.1. Tractors

W 2020 r. w województwie świętokrzyskim (według siedziby użytkownika) w ciągniki wyposażonych było 57,7 tys. gospodarstw rolnych, tj. 72,2%, wobec 66,2% w 2010 r. (w kraju 66,9%, wobec 64,3% w 2010 r.). Wyższy odsetek gospodarstw wyposażonych w ciągniki odnotowano jedynie w województwie kujawsko-pomorskim (72,5%). W województwie świętokrzyskim w gospodarstwach wyposażonych w ciągniki znajdowało się 81,7 tys. ciągników, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 81,5 tys. szt., tj. 99,8% ogólnej liczby ciągników. Ciągniki spisane w województwie świętokrzyskim stanowiły 5,6% z ogółem spisanych w kraju (w 2010 r. 5,7%).

W porównaniu do wyników PSR 2010, w 2020 r. w województwie świętokrzyskim, podobnie jak w kraju, odnotowano wzrost liczby ciągników o największej mocy, tj. 100 kW i więcej - o 201,6%, o mocy 60-100 kW – o 108,3% oraz 40-60 kW – o 65,6%, przy jednoczesnym spadku liczby ciągników o mocy do 15 kW (o 16,8%), 15-25 kW (o 19,4%) i 25-40 kW (o 24,2%).

Wykres 28. Struktura liczby ciągników według mocy silnika w latach 2010 i 2020

Chart 28. Structure of the number of tractors by engine power in 2010 and 2020

W strukturze ciągników według mocy silnika dominowały ciągniki o mocy: 15-25 kW – 33,0%, 40-60 kW – 27,0% i 25-40 kW – 24,8%. Razem stanowiły one w ogólnej liczbie ciągników 84,8% (91,2% – w 2010 r.). W tej grupie ciągników, w porównaniu do 2010 r., wystąpił wzrost o 10,4 p.proc. udziału ciągników o mocy 40-60 kW i jednocześnie spadek udziału ciągników o niższej mocy: 15-25 kW i 25-40 kW (o 8,5 p.proc. i 8,3 p.proc.). Udział ciągników o dużej mocy, tj. 60 kW i więcej zwiększył się i wyniósł 12,6%, wobec 5,6% w 2010 r. Wzrost wyposażenia gospodarstw w ciągniki rolnicze o dużej mocy (w szczególności o mocy 60 kW i więcej) wiąże się z postępującą modernizacją i intensyfikacją produkcji rolniczej.

Zróżnicowanie w gospodarstwach rolnych liczby posiadanych ciągników, jak również ich mocy, zależy przede wszystkim od powierzchni użytkowanych gruntów oraz związanej z tym specjalizacji i racjonalizacji produkcji. Rozpatrując efektywność wykorzystania ciągników pod względem ich parametrów technicznych, udział ciągników o mocy 100 kW i więcej w ogólnej liczbie ciągników był niewielki (2,4%) i wzrastał proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów - od 0,3% w grupie gospodarstw o powierzchni 1-2 ha UR do 34,6% w gospodarstwach użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych. W grupie obszarowej do 1 ha UR łącznie kształtował się na poziomie 0,9%.

Ciągniki do 15 kW najczęściej występowały w gospodarstwach najmniejszych. Najwyższy ich udział (6,6%) odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 1-2 ha użytków rolnych. W tej grupie gospodarstw wystąpił również największy odsetek ciągników o mocy 15-25 kW – 51,9%. Natomiast ciągniki o mocy 25–40 kW, 40–60 kW i 60–100 kW najliczniej wystąpiły w grupach gospodarstw rolnych o powierzchni UR odpowiednio: 5–10 ha, 10–15 ha i 30–50 ha. Ich udział w liczbie ciągników w w/w grupach obszarowych gospodarstw wyniósł odpowiednio: 27,8%, 33,8% i 33,9%.

Tablica 6. Ciągniki według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
Table 6. Tractors by area groups of agricultural land in 2020

Grupy obszarowe użytków rolnych w ha Area groups of agricultural land in ha	Gospodarstwa z ciągnikami Agricultural holdings with tractors		Liczba ciągników Number of tractors	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Ogółem Total	57712	90,2	81730	101,4
w tym: of which:				
1–5	30011	91,1	33464	92,9
5–10	17330	79,8	25097	92,5
10–15	4941	88,3	9751	106,3
15–20	1875	103,6	4343	121,7
20–50	2469	150,2	6581	171,1
50–100	478	246,4	1458	267,0
100 i więcej 100 and more	125	189,4	494	170,9

W porównaniu do 2010 r. odnotowano spadek liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 1–10 ha UR (o 6,6%) i jednocześnie wzrost liczby ciągników w gospodarstwach o powierzchni 10 ha i więcej UR o 29,8%.

W województwie świętokrzyskim na 1 gospodarstwo wyposażone w ciągniki przypadało średnio 1,4 szt. ciągnika, wobec 1,6 szt. w kraju. Wskaźnik ten wzrastał systematycznie od 1,1 szt. w grupach gospodarstw o powierzchni poniżej 5 ha UR do 4,0 szt. w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych (w kraju od 1,1 szt. do 4,2 szt.).

Blisko 70% (69,8%) użytkowników gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim wyposażonych w ciągniki posiadało 1 maszynę tego typu. Dwa ciągniki spisano w 21,7% gospodarstw rolnych, trzy – w 6,3%, cztery – w 1,5%, pięć – w 0,4%, a sześć i więcej – w 0,2%. Pięć ciągników na wyposażeniu odnotowano najliczniej w gospodarstwach o powierzchni 30-50 ha UR, których udział w ogólnej liczbie gospodarstw wyposażonych w ciągniki wyniósł ok. 0,1%. Ponad 6 ciągników odnotowano głównie w większych gospodarstwach o powierzchni 50 ha i więcej UR, gdzie ich udział w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych z ciągnikami wyniósł ok. 0,1%.

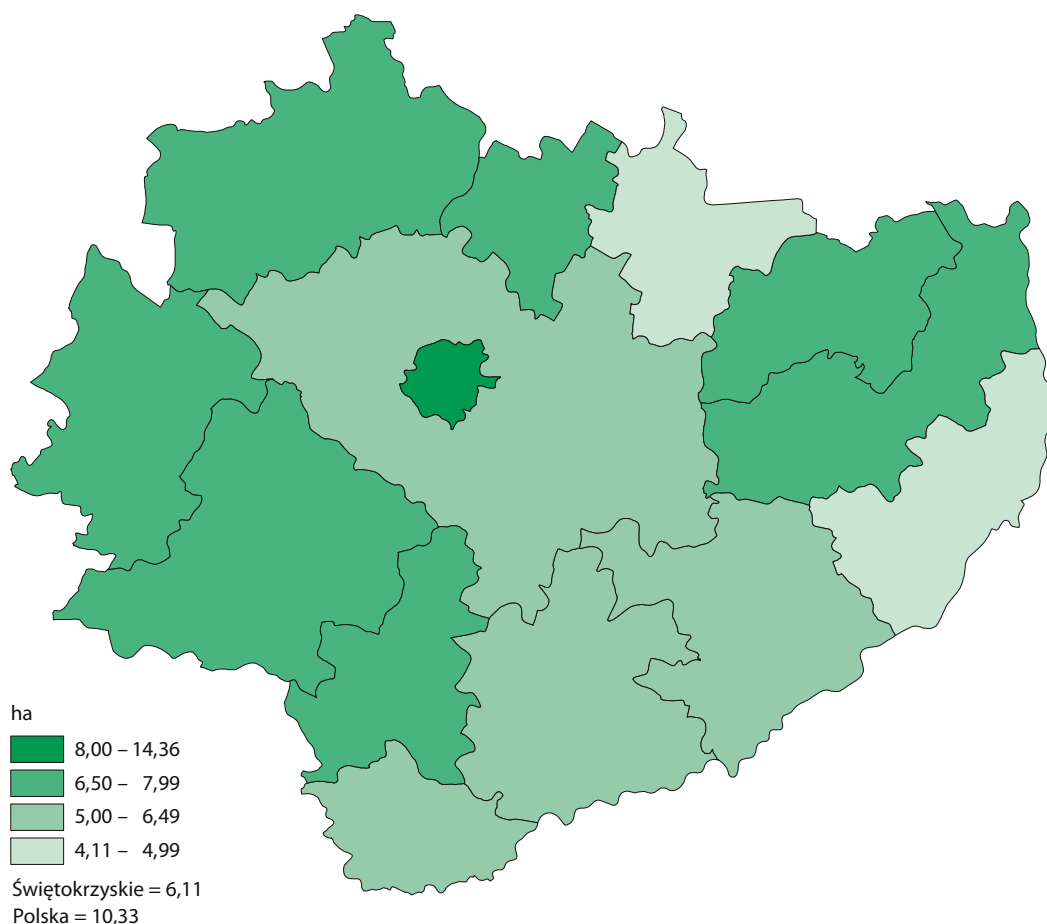
W 2020 r. udział gospodarstw z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim wyniósł 72,2%. i wzrósł o 6,0 p.proc. w porównaniu do 2010 r. W województwach udział gospodarstw rolnych z ciągnikami w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych kształtował się od ok. 55% do ok. 73%. Województwo świętokrzyskie uplasowało się na 2. lokacie.

Udział gospodarstw z ciągnikami zwiększał się wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów. W grupie gospodarstw do 1 ha UR włącznie wyniósł 38,0%, podczas gdy w gospodarstwach powyżej 1 ha UR stanowił blisko 72,8%. W grupie gospodarstw o powierzchni 1-3 ha UR tylko połowa gospodarstw rolnych wyposażona była w ciągniki, ale już w grupie obszarowej 3-5 ha UR było to 76,3% gospodarstw rolnych. W gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha UR 89,9% gospodarstw rolnych zadeklarowało posiadanie ciągników, a w gospodarstwach o powierzchni 10 ha i więcej UR – 94,7%.

W ogólnej liczbie gospodarstw z ciągnikami najczęściej wyposażonych było w ciągniki o mocy: 15-25 kW, 25-40 kW i 40-60 kW. Gospodarstwa rolne, w których spisano środki transportowe w/w mocy, stanowiły odpowiednio 45,3%, 31,9% i 33,8%. Najmniej odnotowano gospodarstw rolnych z ciągnikami zarówno o najniższej (do 15 kW), jak i o najwyższej mocy (100 kW i więcej). Ich udziały w ogólnej liczbie gospodarstw wyposażonych w ciągniki wyniosły odpowiednio 3,6% i 2,9%. Odsetek gospodarstw rolnych z ciągnikami o mocy 60-100 kW kształtował się na poziomie 12,5%.

Mapa 15. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.

Map 15. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020

W województwie świętokrzyskim, podobnie jak w kraju, średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik zmniejszyła się w stosunku do wyników poprzedniego spisu i wyniosła 6,1 ha użytków rolnych, wobec 6,4 ha UR w 2010 r. (w kraju – 10,3 ha, wobec 10,5 ha w 2010 r.). Zauważalnym trendem jest wzrost wartości wskaźnika wraz ze wzrostem powierzchni UR – od 3,3 ha dla gospodarstw z grupy 1-2 ha UR do 46,4 ha dla gospodarstw największych, liczących 100 ha i więcej użytków rolnych.

Wyniki PSR 2020 wskazują na duże zróżnicowanie wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki rolnicze w ujęciu terytorialnym. Powiaty, w których skupiały się największe odsetki gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim, grupowały również największe udziały ciągników. Cztery powiaty, tj. kielecki, sandomierski, jędrzejowski i buski grupowały w sumie zarówno ponad 50% gospodarstw rolnych, jak i ponad 50% ciągników. W powiecie kieleckim, który grupował 18,0% gospodarstw rolnych spisano 12,2 tys. ciągników. W powiecie buskim odnotowano 11,2% gospodarstw z liczby ogółem w województwie i 8,7 tys. szt. ciągników, natomiast w jędrzejowskim – 10,8% gospodarstw i 10,0 tys. szt. ciągników oraz w sandomierskim – 10,5% gospodarstw i 10,3 tys. szt. ciągników. We wskazanych powiatach średnia powierzchnia UR przypadająca na 1 ciągnik wyniosła – w powiecie kieleckim 5,7 ha, w buskim 6,0 ha, w jędrzejowskim 7,3 ha, a w sandomierskim 4,1 ha, co było jednocześnie minimum w województwie. Maksimum odnotowano natomiast w mieście Kielce – 14,4 ha.

5.2. Maszyny i urządzenia rolnicze

5.2. Agricultural machinery and equipment

Przy utrzymującej się od lat w województwie świętokrzyskim przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście powierzchni uprawy rzepaku, liczba kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów zwiększyła się od poprzedniego spisu o 20,4%. W 2020 r. w 8,0 tys. gospodarstwach znajdowało się 8,2 tys. kombajnów do zbioru ziarna.

Gospodarstwa rolne wyposażone w kombajny zbożowe stanowiły 10,0% ogólnej liczby gospodarstw w województwie świętokrzyskim. W tego typu maszyny do zbioru najlepiej wyposażone były gospodarstwa o powierzchni 30 ha i więcej UR, z których 60,9% posiadało kombajny zbożowe. Przeciętnie w województwie świętokrzyskim na 100 gospodarstw rolnych przypadało 10,2 kombajnów (w kraju 12,7 szt.), przy czym najlepiej wyposażone w kombajny były gospodarstwa wielkoobszarowe (100 ha i więcej UR). Przeciętnie w 100 takich gospodarstwach znajdowały się 82,4 kombajny. W 2020 r. na 100 ha powierzchni zasiewów zbóż oraz rzepaku i rzepiku przypadały przeciętnie 3,1 maszyny tego typu (w kraju 2,0 szt.).

Tablica 7.
Table 7.

Wyposażenie gospodarstw rolnych w wybrane maszyny w 2020 r.
Equipment of agricultural holdings with selected machines in 2020

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa posiadające maszyny Agricultural holdings with machines		Liczba maszyn Number of machines	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Kombajny zbożowe Combine harvesters	8013	120,1	8154	120,4
Kombajny ziemniaczane Potato harvesters	3569	98,7	3619	99,5
Kombajny buraczane Beet harvesters	554	42,3	562	42,2
Silosokombajny Forage harvesters	165	45,1	169	43,0
Kosiarki polowe Field mowers	33626	100,7	34333	101,1

Tablica 7.
Table 7.

Wyposażenie gospodarstw rolnych w wybrane maszyny w 2020 r. (dok.)
Equipment of agricultural holdings with selected machines in 2020 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Gospodarstwa posiadające maszyny Agricultural holdings with machines		Liczba maszyn Number of machines	
	w liczbach bez- względnych in absolute numbers	2010=100	w sztukach in units	2010=100
Przyczepy zbierające Collection trailers	3027	62,4	3037	61,1
Prasy zbierające Collecting pressers	8946	98,8	9293	101,0
Ładowacze chwytakowe Grab loader	8649	114,3	9222	117,8
Sadzarki do ziemniaków Potato planters	21125	83,3	21186	83,3
Rozsiewacze nawozów i wapna Fertilizer and lime spreaders	32710	109,2	33334	110,0
Rozrzutniki obornika Manure spreaders	22942	83,2	23193	83,5
Połowe opryskiwacze Field sprayers	30739	92,9	31361	93,7
Sadownicze opryskiwacze Orchard sprayers	7746	111,9	9093	121,8

W okresie międzypisowym w województwie świętokrzyskim, przy spadku powierzchni uprawy buraków cukrowych i ziemniaków (o 57,8%), odnotowano zmniejszenie liczby kombajnów do zbioru tych ziemiopłodów (o 0,5%). W 2020 r. kombajny ziemniaczane w liczbie 3,6 tys. szt. odnotowano w 3,6 tys. gospodarstw rolnych, tj. w 4,5% ogólnej liczby gospodarstw. Najwięcej gospodarstw z kombajnami tego rodzaju było w grupach gospodarstw o powierzchni 5-10 ha UR i 10-15 ha użytków rolnych (odpowiednio 37,3% i 22,1%). W gospodarstwach tych znajdowało się łącznie 59,3% kombajnów, przy czym udział powierzchni ziemniaków w ogólnej powierzchni ich uprawy wyniósł w powyższych gospodarstwach odpowiednio 30,1% i 15,7%. W 2020 r. przeciętnie na 100 gospodarstw przypadało 4,5 kombajnów, przy czym najwięcej – 19,9 szt. - w grupie gospodarstw o powierzchni 20-30 ha użytków rolnych. Średnio na 100 ha uprawy ziemniaków przypadało 35,0 kombajnów (w kraju 26,4 szt.). Kombajny buraczane w liczbie 0,6 tys. szt. odnotowano w 2020 r. w 0,6 tys. gospodarstw rolnych. Najwięcej gospodarstw z kombajnami buraczanymi spisano w grupach gospodarstw o powierzchni 5-10 ha UR i 10-15 ha użytków rolnych (po 22,2%). W gospodarstwach tych znajdowało się łącznie 44,5% kombajnów, przy czym udział powierzchni buraków cukrowych w powyższych gospodarstwach w ogólnej powierzchni tej uprawy wyniósł odpowiednio 5,4% i 10,4%. W 2020 r. średnio na 100 ha uprawy buraków cukrowych przypadały 23,7 kombajny (w kraju 4,3 szt.).

Według danych PSR 2020 w województwie świętokrzyskim 23,3% użytkowników gospodarstw (18,6 tys.) wykorzystywało 18,6 tys. kopaczek do zbioru ziemniaków i innych roślin korzeniowych. Najwięcej kopaczek wykazano w gospodarstwach rolnych o powierzchni 5-10 ha UR – 36,9% tych maszyn. Przeciętnie na 100 gospodarstw przypadały 23,3 kopaczki (w kraju 19,3 szt.), przy czym najwięcej – 38,5 szt. - w grupie gospodarstw o powierzchni 10-15 ha użytków rolnych.

Znaczące zmiany odnotowano w liczbie gospodarstw wyposażonych w silosokombajny, jak również w liczbie maszyn tego typu. Liczebność silosokombajnów zmniejszyła się w województwie świętokrzyskim w porównaniu z 2010 r. o 57,0%. Silosokombajny – w liczbie 0,2 tys. szt. znajdowały się w stanie 0,2 tys. gospodarstw rolnych. Tylko 0,2% gospodarstw rolnych wyposażonych było w tego typu sprzęt. Najwięcej gospodarstw z silosokombajnami odnotowano w grupie gospodarstw o powierzchni 30-50 ha

UR (2,8%) i w grupie 50-100 ha UR (3,6%). Zdecydowana większość tych maszyn znajdowała się w grupach gospodarstw 5-10 ha UR, 10-15 ha UR i 30-50 UR, co stanowiło razem 53,3% ogólnej liczby silosokombajnów. W gospodarstwach tych utrzymywano 56,7% pogłównia bydła. Przeciętnie w województwie świętokrzyskim na 100 gospodarstw przypadało 0,2 silosokombajnu (w kraju 0,3 szt.). Wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość wśród gospodarstw o powierzchni 50-100 ha UR – 3,6 szt.

Opryskiwacze polowe w liczbie 31,4 tys. odnotowano w 30,7 tys. gospodarstw (w 38,5% ogółu gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim). Ogólna liczba opryskiwaczy obejmowała nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do nawożenia, nawadniania i innych celów gospodarczych. We wszystkich grupach obszarowych od 10 ha UR i więcej, ponad 70% gospodarstw wyposażonych było w opryskiwacze polowe, przy czym najwyższy odsetek wystąpił w grupie o powierzchni 30-50 ha UR (78,9%). Ponadto 34,7% ogółu omawianych maszyn znajdowało się w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha użytków rolnych. W przeliczeniu na 100 gospodarstw rolnych, średnia obsada tych maszyn wyniosła 39,3 szt. (w kraju – 35,1 szt.), zaś najwięcej opryskiwaczy – 97,7 szt. przypadało w grupie gospodarstw o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych. W ujęciu powierzchniowym wskaźnik ten wyniósł średnio 6,3 szt./100 ha UR (w kraju 3,1 szt./100 ha UR), przy czym maksymalne wartości odnotowano dla grupy gospodarstw o powierzchni 1-10 ha UR – średnio 8,6 szt., w tym najwięcej w grupie obszarowej 3-5 ha UR – 9,3 szt.

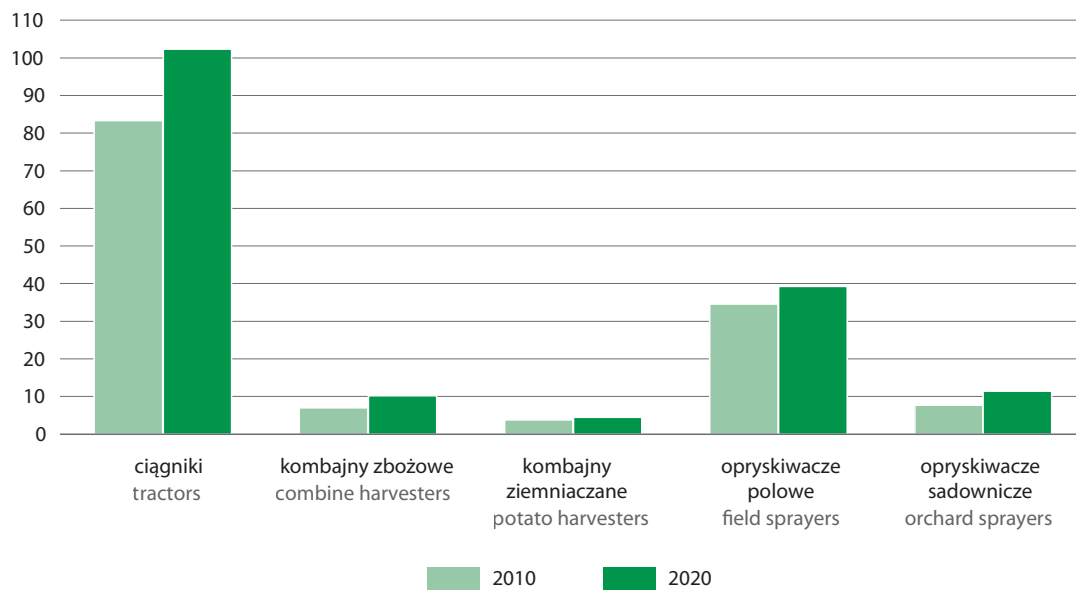
W 7,7 tys. gospodarstw rolnych (9,7% ogółu gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim) odnotowano 9,1 tys. szt. opryskiwaczy sadowniczych (o 21,8% więcej niż w 2010 r.). W 2020 r. 17,4 tys. gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim wykazało powierzchnię sadu, a 44,4% tych gospodarstw wyposażonych było w specjalistyczny sprzęt do wykonywania zabiegów środkami ochrony roślin w sadach, przy czym 25,4% tego sprzętu odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 3-5 ha UR, a 31,2% - w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha UR. Powierzchnia sadów w tych gospodarstwach stanowiła w sumie 52,0% powierzchni sadów w województwie. Przeciętnie na 100 gospodarstw przypadało 11,4 opryskiwaczy sadowniczych (w kraju 3,9 szt.), przy czym najwięcej – 17,7 szt. - w grupie gospodarstw o powierzchni 10-15 ha użytków rolnych.

Z uwagi na potrzebę przeprowadzania określonych zabiegów w procesie produkcji, w znacznej liczbie gospodarstw rolnych znajdowały się kosiarki polowe, rozsiewacze nawozów i wapna oraz rozrzutniki obornika (maszyny te posiadało odpowiednio 42,1%, 40,9% oraz 28,7% ogółu gospodarstw w województwie świętokrzyskim). Gospodarstwa w grupach obszarowych 15-30 ha UR oraz 100 ha i więcej UR w ponad 82% były wyposażone w rozsiewacze nawozów i wapna. Ponadto w tych dwóch grupach gospodarstw rolnych zużyto łącznie ok. 26% nawozów wapniowych, co pod względem nawożenia na 1 ha UR (68,8 kg) stawało je powyżej średniej w województwie (50,3 kg). Gospodarstwa w grupie obszarowej 10-30 ha UR w ponad 60% wyposażone były w rozrzutniki obornika. W tych gospodarstwach spisano ponad 41% pogłównia bydła i przy tym zużyto ponad 38% obornika do użyźniania gleby. Gospodarstwa z kosiarkami polowymi najliczniej wystąpiły w grupach obszarowych: 10-15 ha UR – 69,7% ogółu gospodarstw rolnych w tej grupie obszarowej, 15-20 ha UR – 70,5% gospodarstw w danej grupie oraz 20-30 ha UR – 66,0%. Najwięcej rozrzutników obornika, rozsiewaczy nawozów i wapna oraz kosiarek spisano w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha użytków rolnych. Stanowiły one w ogólnej liczbie każdego wymienionego rodzaju maszyny odpowiednio: 40,0%, 36,3% i 34,2%.

Na 100 gospodarstw rolnych przypadało średnio w województwie świętokrzyskim:

- 43,0 kosiarki polowe (w kraju 38,5 szt.), najwięcej w grupie obszarowej 100 ha UR i więcej – 96 szt.,
- 41,7 rozsiewaczy nawozów i wapna (w kraju również 42,2 szt.), najwięcej w grupie obszarowej 100 ha i więcej UR – 122 szt.,
- 29,0 rozrzutników obornika (w kraju 30,7 szt.), najwięcej w grupie obszarowej 15-20 ha UR – 66 sztuk.

Wykres 29. Wybrane maszyny i urządzenia rolnicze przypadające na 100 gospodarstw rolnych
 Chart 29. Selected machines and agricultural equipment per 100 agricultural holdings

Według wyników PSR 2020 65,3% użytkowników gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą w województwie świętokrzyskim zadeklarowało korzystanie przy pracach rolniczych w gospodarstwie z maszyn lub urządzeń będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych (w kraju 70,1%). W największym stopniu korzystano z obcych maszyn w powiatach: starachowickim (74,7% użytkowników), włoszczowskim (74,3%), mieście Kielce (72,7%), pińczowskim (72,3%) i kieleckim (71,9%), a w najmniejszym – w sandomierskim (45,7%) i staszowskim (52,8%). W pozostałych siedmiu powiatach odsetek korzystających z obcych maszyn wahał się od 61,8% w powiecie kazimierskim do 69,0% w powiecie jędrzejowskim.

Rozdział 6.

Chapter 6.

Nawożenie i ochrona roślin

Fertilization and plant protection

6.1. Nawożenie

6.1. Fertilization

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. 65,1 tys., tj. 81,4% użytkowników gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim (według siedziby użytkownika) stosowało nawozy mineralne, wapniowe lub naturalne (w 2010 r. – 79,4 tys., tj. 82,1% użytkowników). W kraju odsetek gospodarstw stosujących nawożenie wyniósł 81,5% wobec 82,2% przed dziesięcioma laty.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim udział gospodarstw stosujących nawozy mineralne wyniósł 73,0%, a 15,4% gospodarstw rolnych stosowało nawozy wapniowe (w kraju odpowiednio 71,4% i 21,3%).

Tablica 8.

Table 8.

Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w latach 2010 i 2020

Consumption of mineral and lime fertilizers in 2010 and 2020

Lata Years	Nawozy w przeliczeniu na czysty składnik Fertilizers in terms of pure ingredient				
	mineralne mineral				wapniowe lime
	ogółem total	azotowe nitrogenous	fosforowe phosphatic	potasowe potassic	
W tysiącach ton In thousand tonnes					
2010	44,2	25,3	9,3	9,6	5,2
2020	52,7	25,3	10,6	16,8	25,1
2010=100					
2020	119,3	100,2	114,7	173,7	483,1
Na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w kg Per 1 ha of agricultural land in good agricultural condition in kg					
2010	89,2	51,1	18,7	19,5	10,5
2020	107,8	51,8	21,7	34,3	51,4

Nawozy azotowe, jako podstawowy czynnik plonotwórczy, stosowało 56,1% gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim (w kraju 57,5%). Równie często, z uwagi na szersze działanie, użytkownicy wykorzystywali nawozy wieloskładnikowe, tj. w 52,6% gospodarstw rolnych (w kraju 51,9%). Znacznie mniej rolników wzbogacało zawartość gleby nawozami zawierającymi fosfor i potas. Nawozy fosforowe i potasowe stosowane były odpowiednio w 4,9% i 4,7% gospodarstw rolnych (w kraju odpowiednio 4,7% i 5,7%).

W województwie świętokrzyskim (podobnie jak w kraju) wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych wzrastał odsetek gospodarstw rolnych stosujących:

- nawożenie mineralne – od 42,5% w gospodarstwach o powierzchni do 1 ha UR włącznie do ponad 80% w gospodarstwach o powierzchni 5-100 ha, w tym w grupie gospodarstw o powierzchni 10-15 ha UR 89,4%,
- nawożenie wapniowe – od 7,2% w grupie gospodarstw o powierzchni do 1 ha UR włącznie do 41,2% w gospodarstwach o powierzchni 100 ha i więcej użytków rolnych.

Wśród gospodarstw stosujących nawozy mineralne w województwie świętokrzyskim największy odsetek gospodarstw rolnych stosujących poszczególne rodzaje nawozów wystąpił w następujących grupach obszarowych użytków rolnych:

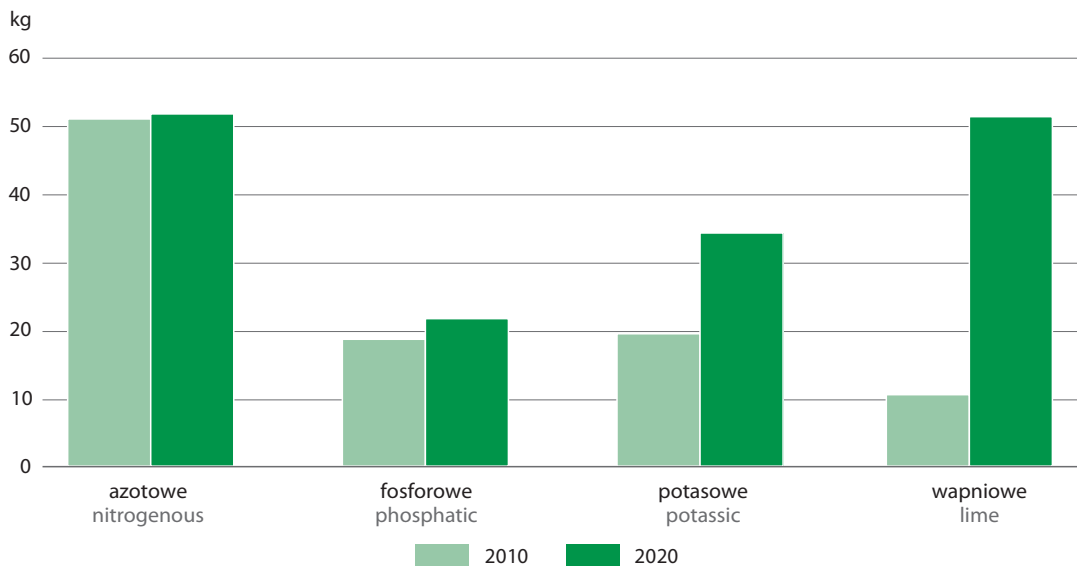
- nawozy azotowe – 81,2% w gospodarstwach o powierzchni 15-30 ha UR,
- nawozy fosforowe – 9,6% w grupie gospodarstw o powierzchni 20-30 ha UR,
- nawozy potasowe – 12,7% w gospodarstwach o powierzchni 20-30 ha UR,
- nawozy wieloskładnikowe – 74,7% w gospodarstwach o powierzchni 15-50 ha użytków rolnych.

Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik, łącznie azotowych, fosforowych i potasowych (NPK), w badanym okresie było o 19,3% większe niż w 2010 r. i wyniosło 52,7 tys. ton. W stosunku do 2010 r. w największym stopniu zwiększyło się zużycie nawozów potasowych (K_2O) – o 73,7% i wyniosło 16,8 tys. ton. Pod uprawy zastosowano 25,3 tys. ton nawozów azotowych (N) i 10,6 tys. ton nawozów fosforowych (P_2O_5), tj. więcej niż w 2010 r. odpowiednio o 0,2% i o 14,7%.

Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory 2020 r. w przeliczeniu na 1 ha UR w dobrej kulturze (DK) osiągnęło w województwie świętokrzyskim poziom 107,8 kg czystego składnika, w tym w gospodarstwach indywidualnych 107,3 kg NPK (w kraju 132,2 kg, w tym w gospodarstwach indywidualnych 128,3 kg NPK).

Wykres 30. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w latach 2010 i 2020

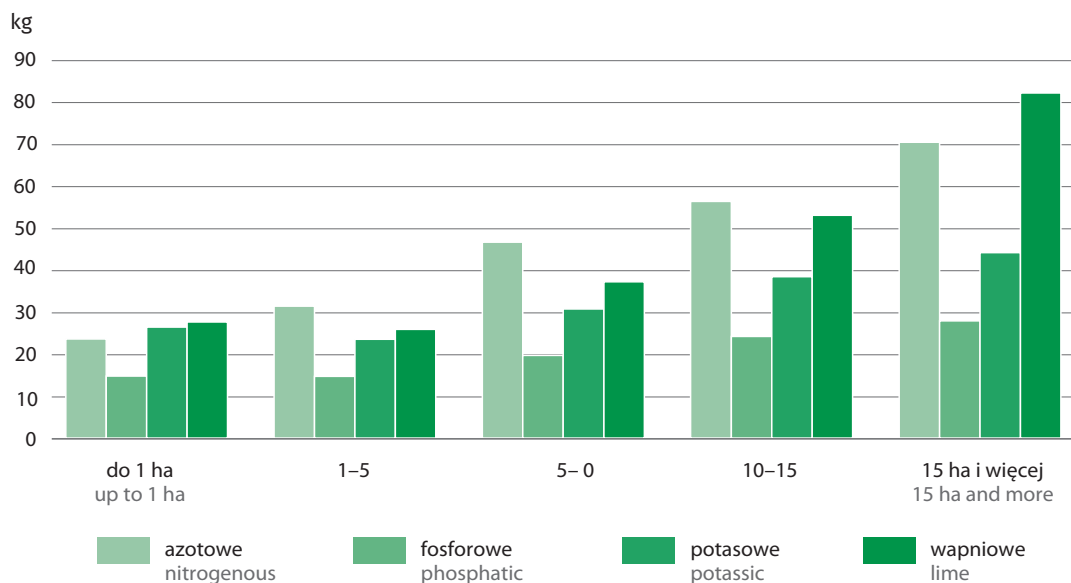
Chart 30. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land in good condition in 2010 and 2020

Wraz ze wzrostem powierzchni użytkowanych gruntów wzrastało zużycie nawozów - od 61,8 kg na 1 ha UR w dobrej kulturze w grupie gospodarstw o powierzchni 1-2 ha UR do 152,8 kg w gospodarstwach największych (100 ha i więcej UR). Intensywne nawożenie – wyższe od średniej w województwie – odnotowano w gospodarstwach o powierzchni 10 ha i więcej użytków rolnych.

Wykres 31. Zużycie nawozów mineralnych i wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

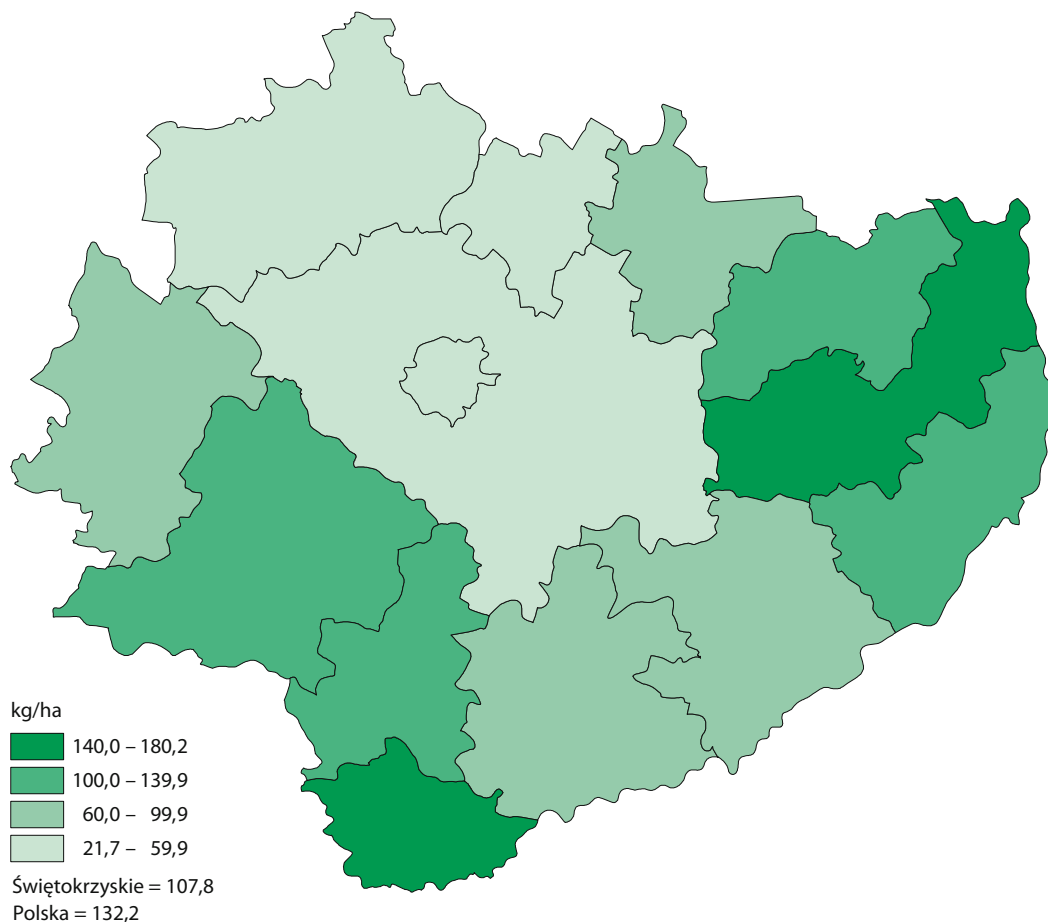
Chart 31. Consumption of mineral and lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha agriculture land in good condition by area groups of agricultural land in 2020

Z uwagi na duże regionalne zróżnicowanie intensywności produkcji roślinnej wystąpiły znaczne różnice terytorialne w zużyciu nawozów mineralnych. W blisko połowie województw (dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, opolskim, pomorskim, wielkopolskim) nawożenie było wyższe od średniego zużycia w kraju. Największe zużycie odnotowano w województwie opolskim – 190,6 kg NPK/ha, a najmniejsze w województwie małopolskim – 86,6 kg NPK/ha UR w dobrej kulturze rolnej. Województwo świętokrzyskie uplasowało się na 12. lokacie. Do powiatów, w których nawożenie było wyższe nie tylko od średniego zużycia w województwie, ale i w kraju należały: kazimierski (180,2 NPK/ha w DK), opatowski (163,0 NPK/ha w DK), jędrzejowski (137,9 NPK/ha w DK) i ostrowiecki (134,2 NPK/ha w DK). Najniższe zużycie nawozów mineralnych w województwie świętokrzyskim odnotowano w powiatach skarżyskim (21,7 NPK/ha w DK) i mieście Kielce (43,0 NPK/ha w DK).

Mapa 16. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

Map 16. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik, w porównaniu do 2010 r., wzrosło w województwie świętokrzyskim blisko pięciokrotnie i wyniosło 25,1 tys. ton (5,2 tys. ton w 2010 r.). W kraju zużycie nawozów wapniowych zwiększyło się ponad dwukrotnie. Na wzrost zużycia tych nawozów wpłynął m.in. wprowadzony w 2019 r. „Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie” i związane z tym programem dofinansowanie udzielane przez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, z wykorzystaniem środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w ramach pomocy de minimis¹.

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w województwie świętokrzyskim 12,3 tys. gospodarstw rolnych stosowało nawozy wapniowe (5,5 tys. w 2010 r.). Najczęściej wapnowanie gleb stosowali rolnicy użytkujący 50-100 ha i 100 ha i więcej UR – nieco ponad 41% ogólnej liczby gospodarstw w tych grupach obszarowych stosujących nawozy mineralne i/lub wapniowe. Zużycie nawozów wapniowych w czystym składniku (CaO) w gospodarstwach rolnych o powierzchni 50-100 ha UR wyniosło odpowiednio 98,9 kg/ha oraz 73,0 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze. Przeciętnie w województwie świętokrzyskim kształtowało się na poziomie 51,4 kg/ha UR w dobrej kulturze i było niemal pięciokrotnie większe niż w 2010 r. (10,5 kg/ha). W kraju wyniosło 90,8 kg/ha w DK i było ponad dwukrotnie większe niż w 2010 r. (40,9 kg/ha).

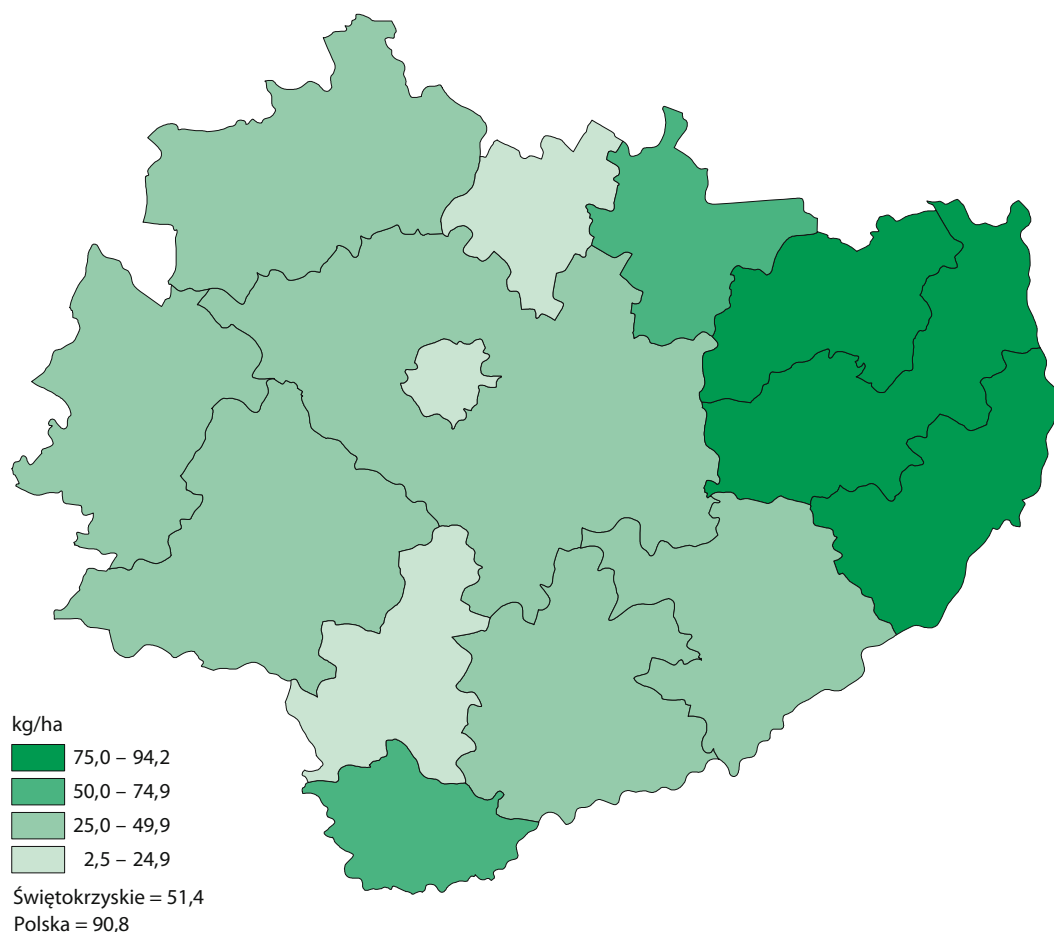
¹ Pomoc de minimis oznacza pomoc publiczną, której ogólna kwota przyznana dowolnemu podmiotowi gospodarczemu nie przekracza 200 tys. euro w dowolnie ustalonym okresie trzech lat budżetowych (100 tys. euro w sektorze transportu drogowego). Pułapy te stosuje się bez względu na formę i cel pomocy de minimis, a także bez względu na to, czy jest ona w całości lub w części finansowana z środków unijnych.

Zużycie nawozów wapniowych na 1 ha UR w dobrej kulturze w ilości ponad 51 kg odnotowano również w gospodarstwach rolnych należących do grup obszarowych: 10–15 ha UR, 20–30 ha UR i 30–50 ha UR, w których wynosiło odpowiednio 53,0 kg, 78,6 kg i 98,0 kg/ha użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej.

Zużycie nawozów wapniowych, podobnie jak nawozów mineralnych jest silnie zróżnicowane regionalnie. W 2020 r. największe jednostkowe zużycie wapna nawozowego w kg na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze odnotowano w województwie opolskim – 146,8 i dolnośląskim – 138,7. Najniższy poziom wapnowania gleb wystąpił natomiast w województwie świętokrzyskim, a niewiele wyższy był w małopolskim (53,0 kg/ha UR w DK). Do powiatów, gdzie poziom wapnowania był wyższy od średniego zużycia w województwie należały: opatowski (94,2 kg/ha UR w DK), sandomierski (88,4 kg/ha w DK), ostrowiecki (82,1 kg/ha w DK), starachowicki (66,4 kg/ha w DK). Najniższe zużycie nawozów wapniowych w województwie świętokrzyskim odnotowano w powiatach skarżyskim (2,5 kg/ha w DK) i mieście Kielce (12,3 kg/ha w DK).

Mapa 17. Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

Map 17. Consumption of lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

Biorąc pod uwagę wysoki stan zakwaszenia gleb w Polsce wzrost nawożenia wapniowego jest nadal niewystarczający. Według szacunków Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach

sumaryczne zapotrzebowanie krajowego rolnictwa na wapno wynosi ok. 31 mln t CaO, czyli przeciętnie ok. 2 t CaO/ha użytków rolnych. Zastosowanie takiej ilości CaO pozwoliłoby na doprowadzenie odczynu gleb do poziomu odpowiadającego potrzebom produkcji roślinnej.

W porównaniu do 2010 r. w województwie świętokrzyskim nastąpił znaczący spadek (o 36,1%) użytkowników gospodarstw rolnych stosujących nawozy naturalne (w kraju – spadek o 29,7%). W sezonie 2019/2020 było ich 32,4 tys. wobec 50,7 tys. w sezonie 2009/2010. Obornik stosowało 24,8 tys. gospodarstw rolnych, gnojówkę – 3,1 tys., gnojowicę – 1,8 tys., a 10,6 tys. gospodarstw rolnych wykorzystało do nawożenia pomiot ptasi. Nawożenie obornikiem i pomiotem ptasim stosowały głównie gospodarstwa rolne specjalizujące się w uprawach polowych, natomiast gnojówkę i gnojowicę - gospodarstwa rolne specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi.

Podobnie, jak w kraju zdecydowana większość gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim stosowało nawozy naturalne rozrzutowo. W 45,3% gospodarstw stosujących nawozy naturalne (14,7 tys.) zostały one przyorane po 4 godzinach, ale przed upływem 24 godzin od aplikacji, a w 42,8% (13,9 tys.) gospodarstw nawozy zostały przyorane w ciągu 4 godzin. W 5,8 tys. gospodarstw (17,8%) po rozrzutowym zastosowaniu nawozów nie zostały one przyorane (np. na użytkach zielonych) lub przyorane po 24 godzinach od aplikacji. Pasmową i doglebową metodę aplikacji nawozów naturalnych ograniczającą emisję amoniaku stosuje znacznie mniej gospodarstw. Metodę pasmową z użyciem węzy wleczonych wykorzystało 0,4 tys. gospodarstw, podobnie z użyciem redlicy lub płozy – 0,4 tys. gospodarstw rolnych. Aplikację doglebową przez dozowanie płytkie nawozów naturalnych zastosowało 0,5 tys. gospodarstw rolnych. Jedynie w 56 gospodarstwach rolnych zastosowano nawozy naturalne przez dozowanie głębokie.

Do nawożenia w województwie świętokrzyskim zużyto 1003,2 tys. ton obornika, co w przeliczeniu na czysty składnik wzbogaciło średnio 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze o niemal 28 kg NPK (w kraju – o ponad 35 kg NPK). Ponadto do nawożenia zużyto 23,8 tys. ton pomiotu ptasiego oraz 216,8 tys. m³ gnojówki i 165,7 tys. m³ gnojowicy. W województwie świętokrzyskim, podobnie jak w kraju, w stosunku do wyników PSR 2010 wzrosło zużycie gnojowicy – o 32,2% (w kraju – o 72,5%), kosztem obornika i gnojówki, gdzie odnotowano spadek – o 63,3% i 41,2% (w kraju – o 44,3% i 32,9%).

W województwie świętokrzyskim w 2020 r. 5,1 tys. gospodarstw rolnych stosujących nawożenie naturalne pod zbiory wykorzystało nawozy naturalne spoza gospodarstwa rolnego (import – obornika, pomiotu ptasiego, gnojówki i gnojowicy), natomiast wywóz (eksport) wyprodukowanych w gospodarstwie nawozów naturalnych zadeklarowało 1,2 tys. gospodarstw rolnych.

6.2. Zabiegi środkami ochrony roślin

6.2. Treatments with plant protection products

W 2020 r. zabiegi środkami ochrony roślin w województwie świętokrzyskim stosowało 72,8% (58,2 tys.) użytkowników gospodarstw rolnych (w kraju 68,7%). Najwięcej zabiegów wykonano w celu ochrony zbóż – 84,6 tys., których udział w powierzchni zasiewów był dominujący i wynosił 73,2% oraz na sady i plantacje innych upraw trwałych – 124,5 tys., co z kolei związane jest z większą niż w innych uprawach częstotliwością i różnorodnością występowania patogenów. Na warzywa wykonano 40,1 tys. zabiegów, na pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze – 22,6 tys. zabiegów oraz na powierzchnię magazynową – 3,3 tys. zabiegów.

W województwie świętokrzyskim w okresie wegetacji, przeciętnie w gospodarstwie rolnym wykonano 11 zabiegów w sadach i uprawach trwałych (w kraju 9 zabiegów) oraz 2 zabiegi na zboża i 3 zabiegi na warzywa (w kraju podobnie). Ponadto w badanym okresie, podobnie jak w kraju, wykonano przeciętnie 1 zabieg środkami ochrony roślin w zamkniętej przestrzeni magazynowej. W przypadku zbóż oraz warzyw wraz ze wzrostem wielkości powierzchni użytków rolnych, w gospodarstwach rolnych wykazywano przeciętnie większą liczbę zabiegów. W przypadku zbóż odnotowano od 1 zabiegu w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 1-2 ha UR do 4 zabiegów w grupie gospodarstw rolnych 100 ha i więcej użytków rolnych, natomiast w przypadku warzyw – od 3 zabiegów w grupie gospodarstw rol-

nych o powierzchni 1-2 ha UR do 6 zabiegów w grupie gospodarstw rolnych 100 ha i więcej użytków rolnych. Jedynie w sadach i uprawach trwałych odnotowano przeciętnie największą liczbę zabiegów wykonanych w gospodarstwach rolnych w grupie obszarowej 10-15 ha UR, tj. 14 zabiegów.

W województwie świętokrzyskim co dwunasty użytkownik gospodarstwa rolnego korzystał ze wsparcia w podejmowaniu decyzji w zakresie stosowania środków ochrony roślin. Najczęściej wykorzystywano w tym celu progi ekonomicznej szkodliwości (60,5%) oraz personalne doradztwo rolnicze (54,7%). Udział gospodarstw rolnych korzystających z tych dwóch rodzajów wsparcia wzrastał proporcjonalnie do wzrostu powierzchni użytkowanych gruntów, tj. w przypadku progów ekonomicznej szkodliwości – od 1,9% w grupie gospodarstw rolnych o powierzchni 1-2 ha UR do 36,6% w gospodarstwach rolnych użytkujących 100 ha i więcej użytków rolnych, a w przypadku personalnego doradztwa rolniczego – od 2,2% do 42,7% w analogicznych grupach gospodarstw rolnych.

Znajomość zasad integrowanej ochrony rolnicy z województwa świętokrzyskiego najczęściej ocenili na poziomie średnim (53,0 tys. rolników) lub wysokim (11,6 tys.). Niską znajomość zadeklarowało 11,2 tys. rolników, a brak znajomości – 4,2 tys. rolników.

Rozdział 7.

Chapter 7.

Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Sources of income of households with a holder of an agricultural holding

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie, 79,7 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uzyskiwało dochody z prowadzonej działalności rolniczej. Obok działalności rolniczej pozyskiwano także dochody z innych źródeł. Najczęściej była to praca najemna, z której dochody wystąpiły w 38,4 tys. gospodarstw. Liczba gospodarstw, w których wystąpiły dochody z emerytur i rent wyniosła 25,6 tys., z innych źródeł niezarobkowych poza emeryturą i rentą – 14,9 tys., a z pozarolniczej działalności gospodarczej – 9,8 tys.

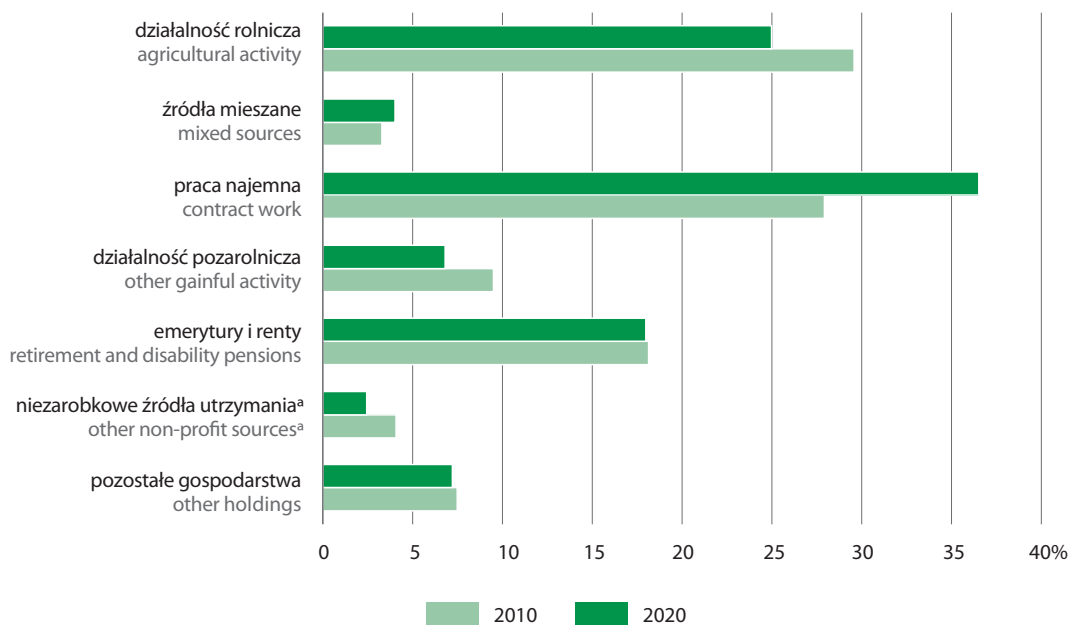
Podobnie jak w skali kraju odsetek gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego utrzymujących się głównie z rolnictwa zmalał na przestrzeni lat 2010-2020. O ile w 2010 r. rolnictwo stanowiło główne źródło utrzymania (źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem) dla 29,6% gospodarstw, to w 2020 r. udział ten wyniósł jedynie 25,0%. W całej Polsce również odnotowano spadek z 33,8% do 30,3%, przy czym niższy niż w świętokrzyskim poziomie tego wskaźnika wystąpił w trzech województwach (podkarpackim, małopolskim i śląskim).

Najczęściej głównym źródłem utrzymania gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego była praca najemna. W 2020 r. stanowiła ona ponad połowę dochodów dla 36,5% gospodarstw, przy czym odsetek ten w okresie międzypisowym wyraźnie się zwiększył (w 2010 r. wyniósł 27,9%). Nieznacznie obniżył się udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego utrzymujących się głównie z emerytury i renty (z 18,1% do 18,0%). W większym stopniu w stosunku do 2010 r. zmalał natomiast odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność pozarolnicza (z 9,5% do 6,8%) oraz inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) - z 4,1% do 2,4%.

Wśród omawianych gospodarstw domowych wyodrębniono również gospodarstwa uzyskujące główne dochody z dwóch rodzajów, tj. źródła mieszane. Odsetek gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z działalności rolniczej i pracy najemnej (z przewagą dochodów z działalności rolniczej) przekraczały 50% dochodów ogółem minimalnie się zmniejszyły i wyniósł 0,9% (w 2010 r. – 1,0%). Udział gospodarstw domowych, dla których łączne dochody z pracy najemnej i działalności rolniczej (z przewagą dochodów z pracy najemnej) przekraczały 50% dochodów ogółem zwiększył się w omawianym okresie z 2,3% do 3,2%.

Wykres 32. Struktura liczby gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego według głównego źródła dochodów

Chart 32. Structure of the number of households with the holder of an agricultural holding by the main source of income

a Poza emeryturą i rentą.
a Except for retirement and disability pensions.

Analizując główne źródła utrzymania gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego zauważalne jest, że wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych:

- wzrastał odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z działalności rolniczej przekraczały 50% ogółu dochodów – z 8,0% ogółu gospodarstw należących do grupy obszarowej 1-2 ha UR do 82,7% wśród gospodarstw o powierzchni 50-100 ha użytków rolnych. W gospodarstwach najmniejszych (do 1 ha UR włącznie) omawiany odsetek wyniósł 14,7%, a w największych (100 ha i więcej) – 77,8%.
- odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z pracy najemnej przekraczały 50% ogółu dochodów – rósł z 38,5% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie do 45,1% dla gospodarstw o powierzchni 1-2 UR, a następnie malał, osiągając najniższą wartość (4,0%) w grupie 50-100 ha UR oraz 5,1% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych,
- odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z emerytur i rent przekraczały 50% ogółu dochodów – wzrastał z 26,5% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie osiągając najwyższą wartość (28,3%) w grupie 1-2 ha UR, a następnie malał do niepełna 1% dla gospodarstw o powierzchni 30 ha i więcej użytków rolnych,
- odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z działalności pozarolniczej przekraczały 50% ogółu dochodów – malał z 9,2% w grupie obszarowej do 1 ha UR włącznie, osiągając minimum (3,7%) w grupie 30-50 ha UR, a następnie rósł do 9,4% w grupie obszarowej 100 ha i więcej użytków rolnych.

Wśród ogółu gospodarstw rolnych, których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności rolniczej dominowały gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 5-10 ha (34,2%) i 3-5 ha (18,3%). Gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania były: praca najemna, działalność pozarolnicza oraz emerytury i renty, najczęściej posiadały natomiast powierzchnię użytków rolnych wielkości 3-5 ha.

Średnia wielkość ekonomiczna w 2020 r. w województwie świętokrzyskim wyniosła 10439 zł. Jej najwyższą wartością charakteryzowały się gospodarstwa, których głównym źródłem dochodów była działalność rolnicza. Wyniosła w nich ona 24707 zł. Na kolejnych pod tym względem miejscach znalazły się gospodarstwa, gdzie główne źródło dochodów stanowiły źródła mieszane oraz działalność pozarolnicza, a w których było to odpowiednio 9089 zł i 7802 zł. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstw, w których ponad połowa dochodów pochodziła z niezarobkowych źródeł utrzymania wyniosła 6036 zł, z pracy najemnej 4983 zł, natomiast najmniejszą wielkością ekonomiczną charakteryzowały się podmioty czerpiące większość dochodów z emerytur i rent (3671 zł).

Ekologiczne metody produkcji najczęściej stosowały gospodarstwa domowe, których główne źródło dochodów stanowiła działalność rolnicza. W 2020 r. było to 1,4% gospodarstw prowadzących taką działalność. Nieco mniejszy odsetek gospodarstw stosujących ekologiczne metody produkcji odnotowano wśród utrzymujących się głównie ze źródeł mieszanych (z przewagą dochodów z działalności rolniczej) – 1,1%. W pozostałych grupach udział gospodarstw stosujących metody ekologiczne kształtował się poniżej 1%.

Podobnie jak w skali kraju najwyższy odsetek osób kierujących gospodarstwem rolnym posiadających wykształcenie rolnicze odnotowano w grupie gospodarstw indywidualnych, dla których głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego była działalność rolnicza (43,9%), natomiast najmniej było ich wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego były niezarobkowe źródła utrzymania (19,2%). Najwyższy odsetek osób kierujących z wykształceniem wyższym rolniczym (3,1%) również wystąpił w grupie gospodarstw indywidualnych, gdzie głównym źródłem utrzymania gospodarstwa domowego była działalność rolnicza. Najmniej takich osób (1,3%) było w grupie gospodarstw utrzymujących się głównie z emerytur i rent.

Wśród gospodarstw domowych, których głównym źródłem utrzymania były dochody z działalności rolniczej odnotowano najniższy odsetek tych, które zużywały więcej niż 50% wartości końcowej produkcji rolniczej wytworzonej w gospodarstwie rolnym na potrzeby żywieniowe (7,5%). Pomimo to był on w świętokrzyskim wyższy niż w całej Polsce, gdzie ukształtował się na poziomie 5,8%. Najwyższą wartość (26,0%) gospodarstw domowych zużywających powyżej 50% końcowej produkcji rolniczej na samozaopatrzenie żywnościowe odnotowano w grupie utrzymujących się głównie z emerytur i rent.

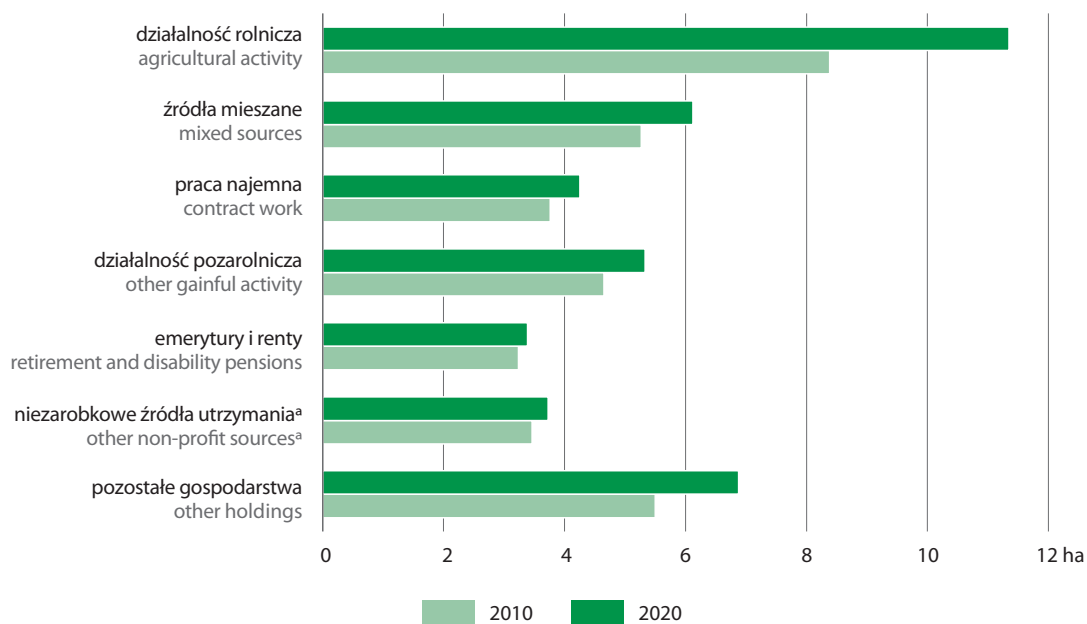
Prawie wszystkie omawiane gospodarstwa domowe posiadały gospodarstwa rolne z użytkami rolnymi ogółem (99,8%) i w dobrej kulturze rolnej (99,5%). Najwyższy odsetek gospodarstw bez użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej odnotowano w grupach gospodarstw domowych, gdzie głównym źródłem utrzymania były inne niezarobkowe źródła utrzymania (1,4%). Tę grupę gospodarstw domowych, jak również grupę utrzymującą się głównie z emerytur i rent charakteryzował jednocześnie najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią ugorów (odpowiednio 12,3% i 11,9%). Dla porównania odsetek ten był najniższy wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza, gdzie wyniósł 7,3%.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z powierzchnią pod zasiewami charakteryzował gospodarstwa domowe z mieszanymi głównymi źródłami dochodów (działalność rolnicza i praca najemna oraz praca najemna i działalność rolnicza) – średnio 87,2%. Niewiele niższy był on w gospodarstwach z głównym dochodem z działalności rolniczej (86,2%).

Gospodarstwa domowe, których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza posiadały największe obszarowo gospodarstwa rolne. Średnia powierzchnia użytków rolnych była w nich o ponad 83% wyższa od średniej w województwie i wyniosła 11,35 ha. Charakteryzowała się ona również znacznie wyższą od przeciętnej dynamiką wzrostu. Na przestrzeni lat 2010–2020 średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego, którego główne dochody stanowiła działalność rolnicza wzrosła o 3,0 ha, podczas gdy średnia wojewódzka – o 0,9 ha użytków rolnych. Na drugim pod względem średniego areалу UR uplasowały się gospodarstwa utrzymujące się głównie ze źródeł mieszanych (6,12 ha), a na trzecim – z działalności pozarolniczej (5,33 ha). Najmniejsze obszarowo gospodarstwa rolne były użytkowane przez gospodarstwa domowe, których główne źródło dochodów stanowiły emerytury i renty (3,39 ha).

Wykres 33. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych według głównego źródła dochodów gospodarstwa domowego

Chart 33. Average area of agricultural land in individual households by the main source of income

a Poza emeryturą i rentą.
a Except for retirement and disability pensions.

Podobnie jak w skali kraju najpowszechniejszą uprawą były zboża, których powierzchnię wykazało 78,0% gospodarstw utrzymujących się głównie z działalności rolniczej, a także 78,5% gospodarstw domowych z głównym mieszanym źródłem dochodu (działalność rolnicza i praca najemna). Równocześnie jednak w gospodarstwach rolnych, w których gospodarstwa domowe uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności rolniczej odnotowano najniższy (wynoszący 68,4%) udział zbóż w powierzchni zasiewów ogółem. Udział ten był najwyższy w gospodarstwach rolnych, których gospodarstwo domowe użytkownika utrzymywało się głównie z dochodów z emerytur i rent (81,0%), a także z pracy najemnej (78,9%) oraz z głównym mieszanym źródłem dochodu (praca najemna i działalność rolnicza) – 79,2%.

Gospodarstwa domowe, gdzie głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza charakteryzował najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających strączkowe jadalne na ziarno (6,8% ogółu omawianych gospodarstw domowych), rośliny przemysłowe (12,8%), warzywa gruntowe (18,4%) oraz warzywa pod osłonami (2,0%). Najniższym odsetkiem gospodarstw uprawiających zboża, rośliny przemysłowe oraz warzywa gruntowe charakteryzowały się gospodarstwa rolne z gospodarstwami domowymi, w których ponad 50% stanowiły dochody z niezarobkowych źródeł, a w przypadku roślin strączkowych jadalnych i warzyw pod osłonami – emerytury i renty.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych uprawiających ziemniaki odnotowano wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania były źródła mieszane - działalność rolnicza i praca najemna (38,0%) oraz praca najemna i działalność rolnicza (35,8%). W grupie gospodarstw o mieszanych głównych źródłach dochodu odnotowano także najwyższy udział uprawiających truskawki (7,5%).

W 2020 r., 47,0% ogółu gospodarstw indywidualnych posiadało zwierzęta gospodarskie. Wysokim udziałem gospodarstw utrzymujących zwierzęta charakteryzowały się m.in. gospodarstwa, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza (56,0%), a także źródła mieszane – działalność rolnicza i praca najemna (60,0%) oraz praca najemna i działalność rolnicza (59,1%). Najniższy odsetek gospodarstw rolnych prowadzących chów zwierząt odnotowano wśród gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność pozarolnicza (30,6%).

W grupie gospodarstw domowych, dla których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej odnotowano najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających bydło (35,1% ogółu gospodarstw posiadających zwierzęta w omawianej grupie gospodarstw domowych) oraz świnie (10,7%). Omawiany odsetek był natomiast najniższy w przypadku gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z działalności pozarolniczej i wynosił dla bydła 7,5%, a dla świń 1,3%.

Gospodarstwa utrzymujące się głównie z działalności rolniczej częściej niż średnio pozostałe grupy gospodarstw domowych posiadały owce i konie, natomiast rzadziej – kozy, drób, zwierzęta futerkowe i pszczoły.

Zdecydowanie najwyższą obsadą zwierząt na 1 gospodarstwo utrzymujące zwierzęta cechowały się gospodarstwa rolne, w których gospodarstwa domowe utrzymywały się głównie z działalności rolniczej (13,8 SD). W drugiej pod tym względem grupie (gospodarstwach, których głównym źródłem dochodu była działalność pozarolnicza) na 1 gospodarstwo utrzymujące zwierzęta przypadało 5,9 SD. Wskaźnik ten był najniższy wśród uzyskujących główne dochody z emerytur i rent (1,3 SD).

Wyniki PSR 2020 pokazały, że 72,3% ogółu gospodarstw indywidualnych w województwie świętokrzyskim wyposażona była w ciągniki. Wskaźnik ten był znacznie wyższy w przypadku gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania było źródło mieszane (działalność rolnicza i praca najemna) – 90,5% oraz działalność rolnicza – 89,6%. Dla porównania najrzadziej ciągniki występowały w gospodarstwach domowych uzyskujących ponad 50% dochodów ze źródeł niezarobkowych (54,7%) oraz emerytur i rent (56,9%).

W 2020 r. prawie 74% ogółu gospodarstw indywidualnych stosowało nawozy mineralne lub wapniowe i ok. 41% – nawozy naturalne. Najwyższe odsetki gospodarstw stosujących nawożenie mineralne i wapniowe oraz naturalne odnotowano w grupie gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza i praca najemna – odpowiednio 91,4% i 53,4% oraz działalność rolnicza – odpowiednio 87,6% i 51,9%. Najrzadziej nawozy mineralne lub wapniowe stosowały gospodarstwa, gdzie głównym źródłem dochodów były niezarobkowe źródła utrzymania (52,0%), a nawozy naturalne – utrzymujące się głównie z działalności pozarolniczej (28,3%).

Zużycie NPK na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze było najwyższe wśród gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza – 139 kg, a najniższe wśród gospodarstw, gdzie głównym źródłem dochodów były inne niezarobkowe źródła utrzymania – 48 kilogramów.

W przekroju terytorialnym, najwyższy odsetek gospodarstw domowych, dla których głównym źródłem utrzymania były dochody z działalności rolniczej wystąpił w powiatach: kazimierskim (45,2% ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego w powiecie), opatowskim (39,9%) i sandomierskim (39,2%), natomiast najniższy w: skarżyskim (5,1%), mieście Kielce (7,8%) i starachowickim (9,0%).

Wysoki udział gospodarstw domowych utrzymujących się z działalności rolniczej w powiecie kazimierskim korespondował z najniższymi w świętokrzyskim odsetkami utrzymujących się głównie z pracy najemnej, działalności pozarolniczej, emerytur i rent oraz innych niezarobkowych źródeł.

Najwyższy udział gospodarstw, które uzyskiwały ponad 50% dochodów z działalności pozarolniczej (wśród ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego) odnotowano w mieście Kielce (13,4%) i powiecie koneckim (9,8%), zaś najniższy w powiatach kazimierskim (4,0%) i pińczowskim (4,6%).

Odsetek gospodarstw domowych, w których dochody z pracy najemnej przekraczały 50% dochodów ogółem był najwyższy w powiatach starachowickim (44,8%) i staszowskim (44,2%), natomiast najniższy w kazimierskim (28,6%) i sandomierskim (29,2%).

Najwyższy odsetek gospodarstw domowych, dla których główne źródło utrzymania stanowił dochód z emerytur i rent wystąpił w powiatach skarżyskim (41,9%) i mieście Kielce (29,3%), a najniższy w kazimierskim (7,7%) i sandomierskim (10,4%).

Rozdział 8.

Chapter 8.

Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych

Labour force and labour input in agricultural holdings

Działalność rolnicza prowadzona w gospodarstwach rolnych wymaga udziału i wkładu pracy człowieka. W gospodarstwach indywidualnych jest to zazwyczaj pracujący użytkownik i członkowie jego rodziny (tworzący wspólne gospodarstwo domowe z użytkownikiem lub utrzymujący się oddzielnie), wspomagani przez opłacanych pracowników najemnych lub pracowników kontraktowych (tj. osoby zatrudnione przy świadczeniu zakontraktowanych usług), a czasem także bezpłatną pomoc sąsiedzką. W pozostałych gospodarstwach rolnych, w zależności od formy własności, trzon siły roboczej stanowią pracownicy najemni lub inne osoby pracujące bez wynagrodzenia (członkowie spółdzielni, zakonów, uczniowie szkół, etc.), wspomagani pracownikami najemnymi i kontraktowymi. Osobą zarządzającą, podejmującą decyzje co do kierunku i rozmiarów prowadzonej w gospodarstwie produkcji, jest osoba kierująca gospodarstwem rolnym. W gospodarstwach indywidualnych w przeważającej części jest to sam użytkownik, w gospodarstwach pozostałych – najczęściej zatrudniony do tego celu pracownik najemny.

W publikacji skoncentrowano się na charakterystyce gospodarstw rolnych i prowadzonej w nich produkcji rolnej, a więc i temat dotyczący pracujących wymaga takiego ujęcia, które pozwoli na pokazanie wielkości nakładów pracy ludzkiej poniesionych na działalność rolniczą w gospodarstwach rolnych w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny PSR 2020. Uwzględniono zatem nawet minimalny wkład pracy każdej z osób pracujących w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej w każdym z 12 miesięcy w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie, niezależnie od tego czy praca w gospodarstwie rolnym była dla tych osób pracą wyłączną, główną czy dodatkową.

Bardzo ważnym zagadnieniem przy ocenie nakładów pracy w rolnictwie w ciągu roku jest wymiar czasu pracy, w jakim pracują poszczególne osoby – zarówno rodzinna siła robocza, jak i pozostali pracownicy. Duży udział pracujących w niepełnym wymiarze czasu zniekształca w pewnym stopniu obraz z punktu widzenia pracochłonności poszczególnych rodzajów gospodarstw. Ponadto m.in. w przypadku pracowników dorywczych, kontraktowych, pomocy sąsiedzkiej – bardziej istotny jest łączny wkład pracy mierzony w godzinach, niż sama liczba osób pracujących (tym bardziej, że najczęściej jest to praca zadaniowa, poszczególne osoby wymieniają się w ciągu roku, a wkład pracy każdej z tych osób może być różny). W związku z powyższym podstawą prowadzonej analizy są nakłady pracy wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (z ang. Annual Work Unit – AWU), będących odpowiednikiem rocznego wkładu pracy osoby zatrudnionej w pełnym wymiarze czasu pracy (tj. po przeliczeniu pracujących w niepełnym wymiarze na pełne etaty).

Opisane wyżej podejście, stosowane w spisie rolnym, jak i w cyklicznych badaniach struktury gospodarstw rolnych, znacząco różni się od metodologii rekomendowanej dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy i wykorzystywanej m.in. do zbilansowania pracujących w całej Gospodarce Narodowej. W tym drugim ujęciu ważne jest uwzględnienie tylko tej części pracujących, dla których praca w rolnictwie – przede wszystkim w rodzinnych gospodarstwach rolnych – jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkających. Założeniem jest, aby w ogólnej liczbie pracujących w gospodarce narodowej nie uwzględniać podwójnie osób mających więcej niż jedno miejsce pracy. Z tego względu stosuje się kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczególnych osób w określonym odcinku czasu – w spisie rolnym dotyczyło to sytuacji w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.

Wyniki powszechnego spisu rolnego z 2020 r. wskazują, że w województwie świętokrzyskim liczba gospodarstw indywidualnych, w których pracowali użytkownicy wyniosła 78,7 tys., w 57,9 tys. gospodarstw pracowała rodzina użytkownika, 0,7 tys. gospodarstw indywidualnych zatrudniało pracowników najemnych stałych, a 13,5 tys. dorywczych/sezonowych. Ponadto 17,0 tys. gospodarstw indywidualnych korzy-

stało z usług rolniczych, a 21,3 tys. – z pomocy sąsiedzkiej, przy czym w obu tych ostatnich przypadkach była to zazwyczaj praca okazjonalna (wykonywana sporadycznie). Wyłącznie siłami użytkownika i jego rodziny prowadzonych było 35,2 tys. gospodarstw indywidualnych.

Wraz ze zmianami w gospodarstwach rolnych w zakresie areału, produkcji, umaszynowania itp. nastąpiły także przesunięcia w zaangażowaniu w produkcję rolną różnych grup pracowników. W porównaniu do sytuacji sprzed 10 lat, według PSR 2020 gospodarstwa indywidualne w mniejszej skali korzystały z pracy rodzinnej siły roboczej. Przybyło natomiast gospodarstw korzystających z pracy pracowników spoza rodziny, w tym z usług zewnętrznych.

Tablica 9. Gospodarstwa indywidualne korzystające przy prowadzonej działalności rolniczej z pracy różnych grup pracujących w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny w 2010 i 2020 r.

Table 9. Natural person's agricultural holdings (private farms) conducting agricultural activity with the use of labour of different groups of employed during 12 months preceding the reference day in 2010 and 2020

Lata Years	Liczba gospodarstw indywidualnych ogółem Total number natural person's agricultural holdings	Liczba gospodarstw korzystających z pracy ^a Of the total number of natural person's holdings the number of the ones using the work of ^a						
		użytkowników holders	rodziny użytkownika holder's family	pracowników najemnych stałych permanent employees	pracowników najemnych dorywczycy temporary workers	pracowników kontraktowych (świadczących odpłatne usługi dla gospodarstwa) contracted workers (providing paid services for a holding)	pomocy sąsiedzkiej neighbourly assistance	wyłącznie użytkownika i członków jego rodziny the holder and his/her family members exclusively
W tysiącach In thousands								
2010	96,6	95,3	77,1	0,4	16,5	5,4	9,3	67,4
2020	79,7	78,7	57,9	0,7	13,5	17,0	21,3	35,2
W % In %								
2010	100,0	98,7	79,8	0,4	17,0	5,6	9,6	69,8
2020	100,0	98,7	72,6	0,9	17,0	21,3	26,7	44,1

a Danych nie należy sumować na ogółem.
a The data should not be summed up to the total.

Odsetek gospodarstw indywidualnych korzystających z pracy rodziny użytkownika zmniejszył się w stosunku do 2010 r. o 7,2 p.proc. (do 72,6%). Równocześnie o 32,2 p.proc. (do 64,8%) zwiększył się odsetek gospodarstw indywidualnych korzystających z najemnej (nierodzinnej) siły roboczej.

Stosunkowo duże różnice w porównaniu do 2010 r. zauważa się pod kątem rodzaju umowy/typu świadczonej pracy:

- liczba gospodarstw zatrudniających pracowników na stałe nadal jest niewielka, ale ich udział w liczbie gospodarstw ogółem w stosunku do 2010 r. zwiększył się ponad dwukrotnie osiągając 0,9%;
- w efekcie przechodzenia na zatrudnianie wg umowy na pracę stałą oraz wprowadzonych ograniczeń w przemieszczaniu się ludności (w tym siły roboczej z zagranicy), mających na celu ograniczanie pandemii COVID-19, zmniejszyła się liczba pracowników dorywczycy. Pomimo to udział gospodarstw zatrudniających takich pracowników pozostał na poziomie z 2010 r. i wyniósł 17,0%;
- znacznie wzrosła liczba gospodarstw korzystających przy produkcji rolniczej z usług firm zewnętrznych i osób w nich zatrudnionych (tzw. pracowników kontraktowych) – z tego rodzaju siły roboczej

skorzystała ponad 1/5 gospodarstw (w 2010 r. było to 5,6% gospodarstw indywidualnych);

- w 2020 r. co trzecie gospodarstwo korzystało z formy nieodpłatnej wymiany nakładów pracy w ramach pomocy sąsiedzkiej i był to udział większy w stosunku do 2010 r. o 17,1 p.proc. Prawdopodobnie przyczyniły się do tego ograniczenia wynikające z pandemii i brak możliwości zatrudnienia pracowników dorywczych.

W trakcie 12 miesięcy poprzedzających 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwach indywidualnych pracowało w różnym wymiarze czasu 172,0 tys. osób stanowiących rodzinną siłę roboczą. Wśród nich znacznie wzrósł udział użytkowników. W 2020 r. stanowili oni 45,7% ogółu (wobec 38,1% w 2010 r.). Nieco zwiększył się również udział pracujących współmałżonków (z 23,8% do 25,4%). Znacznie mniej było natomiast pomagających członków rodzin. Na przestrzeni 10 lat ich udział obniżył się z 38,0% do 28,9%.

Długość czasu pracy rodzinnej siły roboczej był krótszy niż średnio w Polsce. W świętokrzyskim 61,8% osób należących do rodziny użytkownika pracowało przy produkcji rolniczej w wymiarze mniejszym niż ½ etatu, natomiast 22,4% 1 etat i więcej, podczas gdy w całym kraju było to odpowiednio 58,8% i 26,2%.

Dłużej w gospodarstwie rodzinnym pracowali mężczyźni. Spośród nich 59,4% pracowało krócej niż ½ etatu (wobec 64,9% w grupie kobiet), a 23,8% - 1 etat i więcej (u kobiet – 20,7%).

Tablica 10.

Table 10.

Rodzinna siła robocza w gospodarstwach indywidualnych według czasu pracy i płci w 2020 r.

Family labour force in natural person's agricultural holdings (private farms) by working time and sex in 2020

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Wymiar rocznego czasu pracy w godzinach The volume of annual working time in hours				
		0-530	531-1060	1061-1590	1591-2119	2120 i więcej and more
W tysiącach osób In thousand persons						
Ogółem Total	172,0	74,8	31,5	17,9	9,2	38,6
mężczyźni men	96,5	38,9	18,4	10,9	5,4	23,0
kobiety women	75,5	35,8	13,1	7,0	3,9	15,6

Rodziną siłę roboczą w gospodarstwach indywidualnych wspierało w 2020 r. 1,6 tys. stałych pracowników najemnych oraz pozostałe grupy pracowników angażowanych do pracy w gospodarstwie rolnym dorywczo w miarę potrzeb.

Obok gospodarstw indywidualnych w województwie świętokrzyskim funkcjonowało 0,2 tys. gospodarstw osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej. Wszystkie zatrudniały pracowników najemnych. W 2020 r. w gospodarstwach osób prawnych i jednostkach organizacyjnych niemających osobowości prawnej przy produkcji rolniczej pracowało 0,4 tys. stałych pracowników najemnych (0,2% ogółu pracujących w gospodarstwach rolnych).

Po przeliczeniu na pełne etaty, nakłady pracy na prowadzenie działalności rolniczej we wszystkich gospodarstwach rolnych w województwie świętokrzyskim wyniosły 82,7 tys. AWU (w tym w gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha – 81,7 tys. AWU). Zdecydowana większość nakładów pracy realizowana była w gospodarstwach indywidualnych (99,4%). Udział ten przekraczał średni poziom w kraju wynoszący 96,8%, co jest związane ze strukturą własnościową świętokrzyskiego rolnictwa.

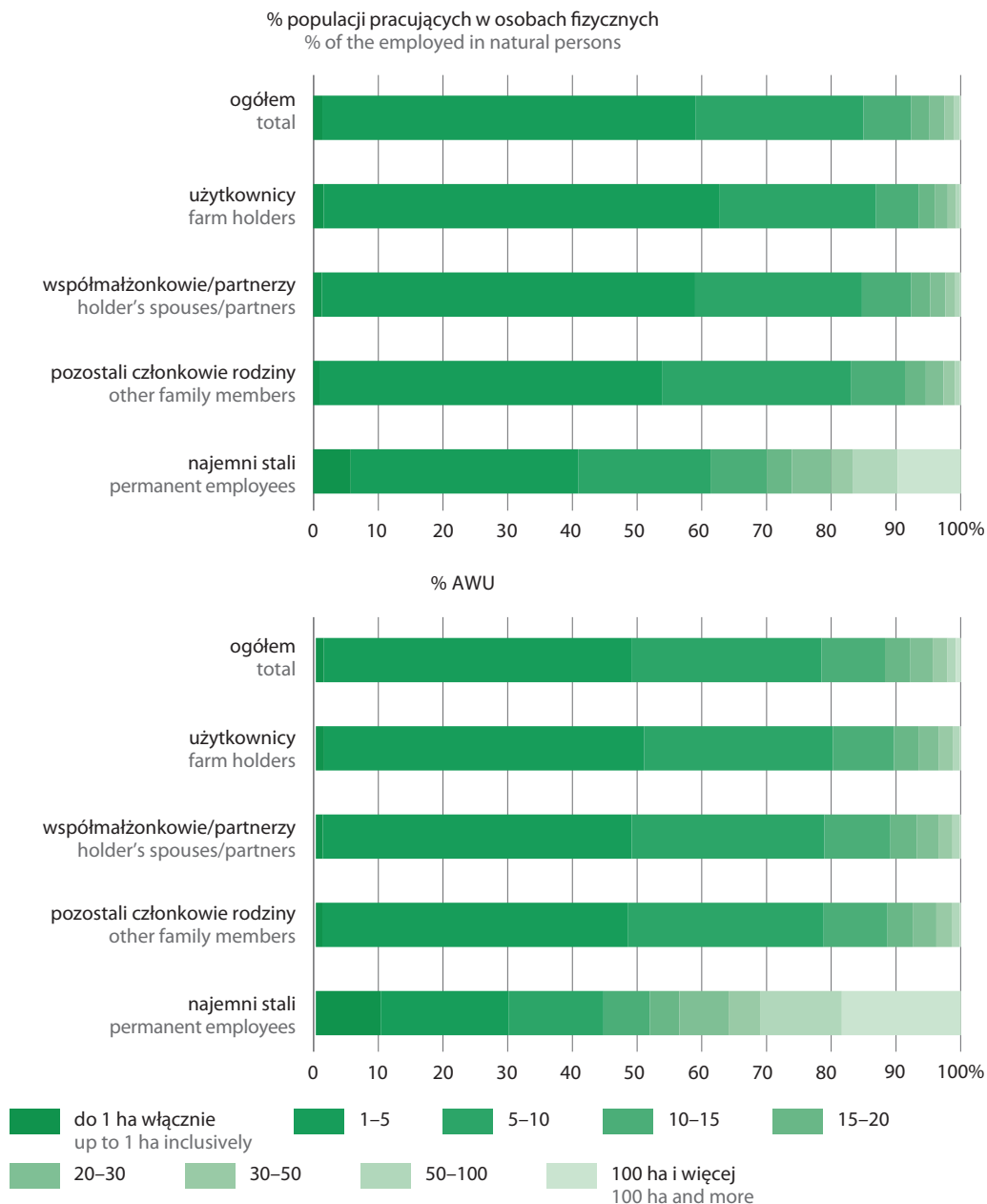
W stosunku do 2010 r. wielkość nakładów pracy w gospodarstwach rolnych zmniejszyła się w województwie świętokrzyskim o 33,7%. Było to wynikiem ich spadku w ramach rodzinnej siły roboczej (o 35,6%). Nakłady pracy osób spoza rodziny wzrosły natomiast na przestrzeni 10 lat o 70,6%.

Struktura gospodarstw rolnych według powierzchni użytków rolnych, w tym przede wszystkim duże rozdrobnienie agrarne w świętokrzyskim oraz sytuacja na lokalnym rynku pracy, przekładała się wyraźnie na strukturę ludności wnoszącej jakikolwiek wkład pracy w gospodarstwo rolne w ciągu roku. Zgodnie z wynikami PSR 2020 – prawie 63% gospodarstw miało powierzchnię użytków rolnych nieprzekraczającą 5 ha. W gospodarstwach tych ulokowane było 59,0% ogólnej liczby pracujących w ciągu roku liczonych w osobach fizycznych oraz 49,0% ogólnych nakładów w przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

W grupach obszarowych o powierzchni UR powyżej 5 ha udział pracujących był wyższy niż odsetek znajdujących się w nich gospodarstw. Dla porównania w gospodarstwach o powierzchni 5-10 ha UR pracowało 26,0% ogółu osób, a 15 ha i więcej – 7,7%, podczas gdy odsetek gospodarstw o takim areale wyniósł odpowiednio 24,1% i 6,5%. Jeszcze bardziej zjawisko to uwidacznia się w przypadku struktury nakładów pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Na grupę 5-10 ha UR przypadało 29,3% ogółu nakładów pracy wyrażonych w AWU, a na 15 ha i więcej – 11,8%.

Wykres 34. Struktura poszczególnych kategorii pracujących i nakładów pracy w ciągu badanego roku według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

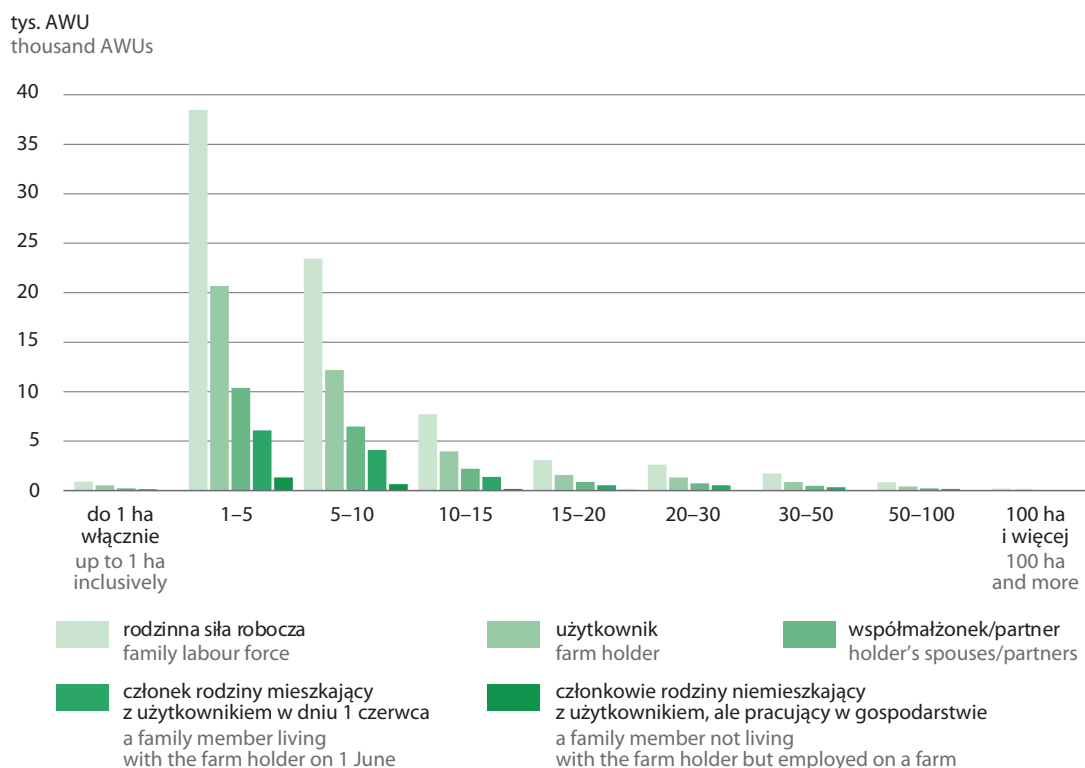
Chart 34. Structure of particular categories of employed persons and labour input during the surveyed year by area groups of agricultural land in 2020

Struktura poszczególnych kategorii pracujących wchodzących w skład rodzinnej siły roboczej według grup obszarowych użytków rolnych nie odbiegała istotnie od struktury pracujących ogółem. Inaczej prezentuje się sytuacja w grupie pracowników najemnych. Relatywnie częściej pracowali oni w gospodarstwach o większym areale. W gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych 15 ha i więcej ulokowane było 30,0% ogólnej liczby pracowników najemnych liczonych w osobach fizycznych oraz 48,2% w odniesieniu do ogólnych nakładów w przeliczeniu na pełnozatrudnionych, podczas gdy w grupach poniżej 5 ha UR – odpowiednio 40,9% i 29,8%.

Niezależnie od powierzchni użytków rolnych, największy wkład pracy w działalność rolniczą był wnoszony przez użytkowników (ponad połowa ogólnych nakładów rodzinnej siły roboczej). Nakłady pracy wnoszone przez ich współmałżonków były o ok. połowę mniejsze niż użytkownika. Najmniejszy wkład pracy, niezależnie od areалу gospodarstwa, wnosili natomiast członkowie rodziny niemieszkający z użytkownikiem.

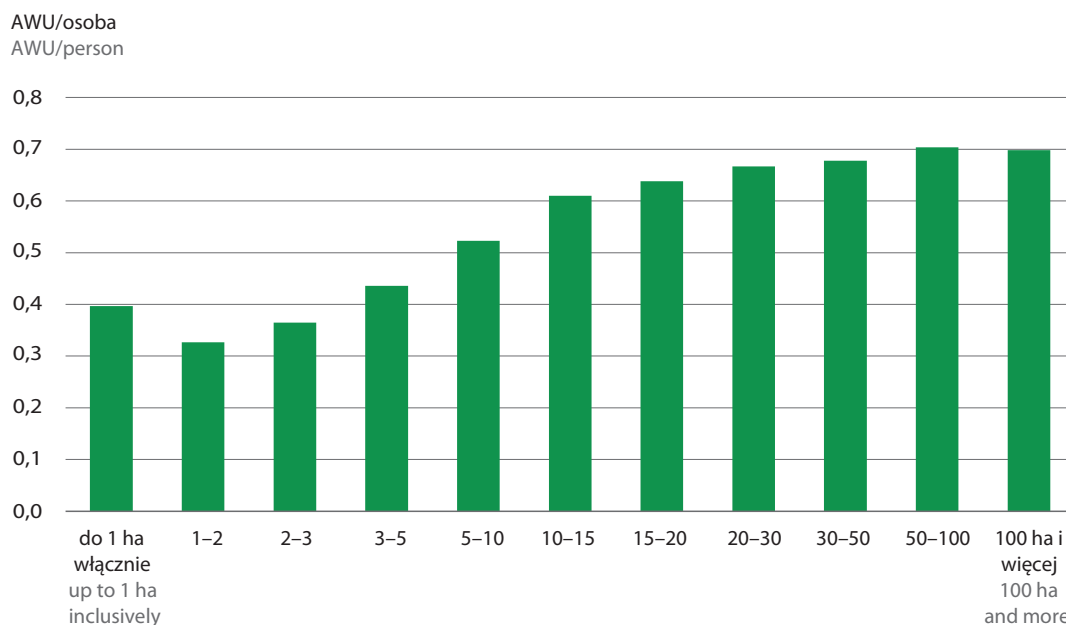
Wykres 35. Nakłady pracy w rodzinie użytkownika według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
 Chart 35. Labour input in the holder's family by area groups of agricultural land in 2020

Im większe gospodarstwo, tym większy był godzinowy wkład pracy rodzinnej siły roboczej w prowadzenie działalności rolniczej. O ile w najmniejszych jednostkach (do 1 ha UR włącznie) na 1 osobę pracującą z rodziny użytkownika przypadało średnio 0,4 AWU, to w gospodarstwach o areale 10-15 ha było to 0,6 AWU, a 50 ha i więcej – 0,7 AWU.

Wykres 36. Przeciętna liczba AWU przypadająca na jedną osobę pracującą z rodziny użytkownika gospodarstwa rolnego według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 36. Average number of AWUs per one employed person of the agricultural holding holder's family by area groups of agricultural land in 2020

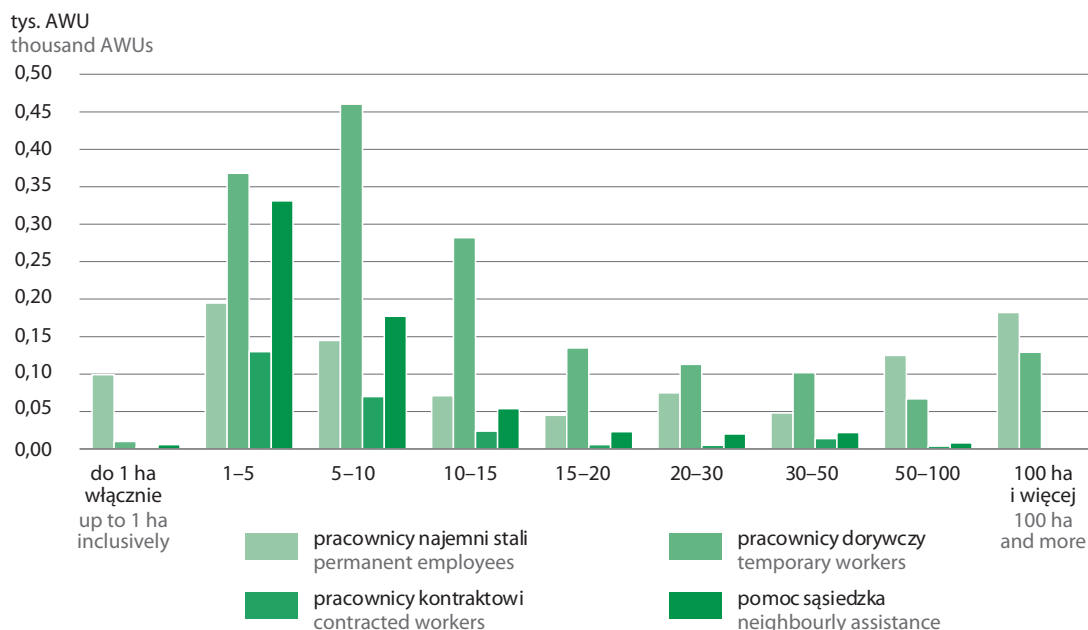
O dominującej roli rodzinnej siły roboczej w gospodarstwach rolnych województwa świętokrzyskiego świadczy jej udział w nakładach pracy ogółem (AWU). W 2020 r. średnio wyniósł on 95,5%. Największy udział rodzinnej siły roboczej odnotowano w takich powiatach jak: kazimierski (97,4%), kielecki (97,1%) i staszowski (97,0%), a najmniejszy w mieście Kielce (87,8%) oraz w sandomierskim (92,2%) i ostrowieckim (93,6%).

Udział rodzinnej siły roboczej był znacznie mniejszy w gospodarstwach większych obszarowo niż średnio w województwie. Dla przykładu w grupie o powierzchni 30 ha i więcej UR odsetek ten wyniósł 76,4%. Szczególnie uwidocznili się to w powiecie sandomierskim, w którym na rodzinę użytkownika przypadało mniej niż połowa nakładów pracy (46,4% ogółu) i starachowickim (56,0%).

W województwie świętokrzyskim zatrudnianie osób spoza rodziny do pracy w gospodarstwie (pomimo znacznego wzrostu w porównaniu z 2010 r.) nadal prowadzone było na niewielką skalę. W 2020 r. nakłady pracy takich osób wyniosły 3,7 tys. AWU, a największy wkład spośród nich wnosili pracownicy dorywczy (44,8% nierodzinnej siły roboczej) oraz pracownicy najemni stali (26,5%). Na pomoc sąsiedzką przypadało 17,3% ogółu nakładów osób spoza rodziny użytkownika, na pracowników kontraktowych – 6,9%, a na pozostałe osoby – 4,4%.

W relatywnie dużej skali wkład pracy osób spoza rodziny widoczny był w gospodarstwach największych – o areale 50 ha i więcej UR, ale także w najmniejszych (do 1 ha użytków rolnych włącznie), które w dużej części prowadzili intensywną produkcję roślinną i zwierzęcą, wymagającą stosunkowo dużych nakładów pracy. Na gospodarstwa o powierzchni 50 ha i więcej przypadało 0,7 tys. AWU. Stanowiło to 18,2% nakładów nierodzinnej siły roboczej ogółem (w tym w grupie pracowników najemnych stałych ponad 31%), podczas gdy udział tej grupy obszarowej w liczbie gospodarstw ogółem wyniósł tylko 0,8%. Z kolei w gospodarstwach do 1 ha UR włącznie nakłady pracy osób spoza rodziny użytkownika wyniosły 0,1 tys. AWU, co stanowiło 3,1% nakładów ogółem (wobec 1,6% udziału tej grupy obszarowej w liczbie gospodarstw ogółem).

Wykres 37. Nakłady pracy nierodzinnej siły roboczej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.
 Chart 37. Non-family labour input by area groups of agricultural land in 2020

W przeliczeniu na 100 hektarów użytków rolnych wielkość nakładów pracy w województwie świętokrzyskim wyniosła 16,6 AWU. Jej największą wartością charakteryzowały się powiaty sandomierski, w którym na 100 ha przypadało 25,7 AWU oraz starachowicki (24,7 AWU), natomiast najmniejszą w mieście Kielce (10,4 AWU) i konecki (11,7 AWU).

W przeliczeniu na 1 gospodarstwo rolne nakłady pracy wyrażone w AWU wyniosły 1,04. Najwyższym poziomem tego wskaźnika charakteryzował się powiat sandomierski 1,30, na drugim miejscu znalazł się kazimierski – 1,21, natomiast najmniejsze nakłady pracy na 1 gospodarstwo wystąpiły w mieście Kielce – 0,51 AWU oraz w powiecie skarżyskim – 0,65 AWU.

Zdecydowana większość użytkowników gospodarstw indywidualnych zadeklarowała pracę przy produkcji rolnej w ciągu roku, chociaż praca ta może być wykonywana także przez innego z członków rodziny. Większość użytkowników (75,7%) pełniła jednocześnie rolę kierujących w gospodarstwach rolnych.

W porównaniu z 2010 r. zwiększył się udział mężczyzn wśród pracujących użytkowników gospodarstw indywidualnych (z 64,8% do 65,7%). Pomimo wzrostu odsetek ten był jednak nieco mniejszy niż średnio w kraju, gdzie w 2020 r. wyniósł 68,7%.

Kobiety w porównaniu z mężczyznami użytkowały mniejsze obszarowo gospodarstwa rolne. Na ogólną liczbę 27,0 tys. gospodarstw, w których pracującym użytkownikiem była kobieta, 72,8% to gospodarstwa do 5 ha powierzchni użytków rolnych. Wśród gospodarstw użytkowanych przez mężczyzn odsetek ten wyniósł 57,3%.

Wyniki PSR 2020 pokazały, że proces starzenia się użytkowników gospodarstw indywidualnych postępuje. W 2020 r. średni wiek tej grupy osób przekroczył 51 lat, podczas gdy 10 lat wcześniej użytkownik gospodarstwa indywidualnego miał przeciętnie niespełna 49 lat.

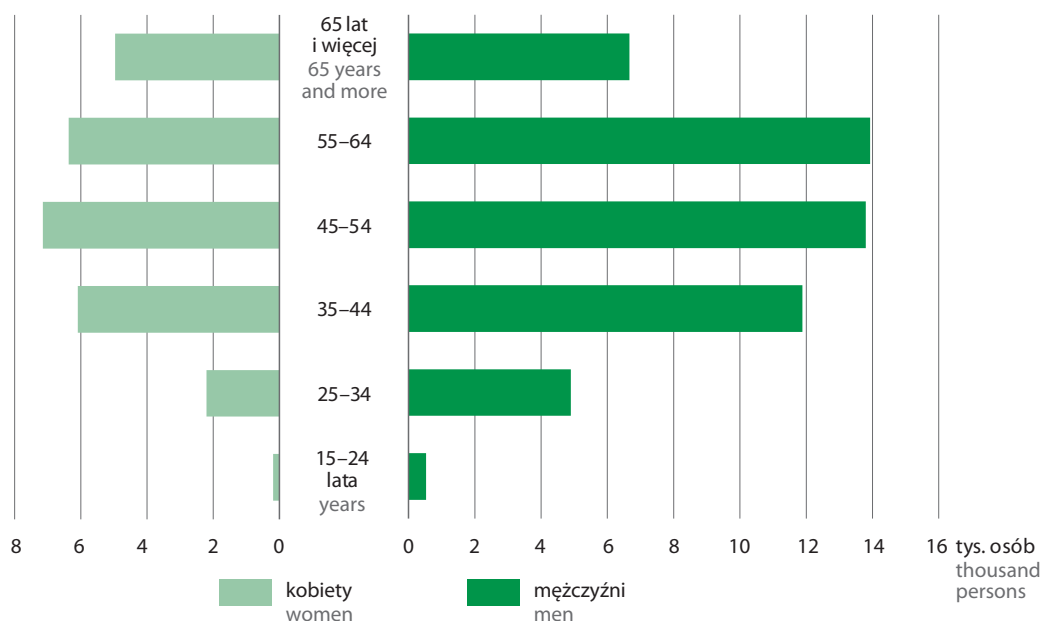
Użytkownicy gospodarstw indywidualnych byli w świętokrzyskim nieznacznie starsi niż przeciętnie w Polsce. Ponad $\frac{2}{3}$ z nich (67,2%) to osoby w wieku 45 lat i więcej, a wiek 65 lat osiągnęło 14,8% pracujących użytkowników. W całej Polsce było to odpowiednio 66,9% i 13,7%.

Wśród kobiet - użytkowników gospodarstw indywidualnych udział osób w wieku 45 lat i więcej wyniósł

68,5% (26,5% w wieku 45-54 lata, 23,6% w wieku 55-64 lata oraz 18,4% w wieku 65 lat i więcej), dla mężczyzn odsetek ten ukształtował się na poziomie 66,5% (w analogicznych grupach wieku: 26,7%, 26,9% i 12,9%). Różnica ta wynikała prawdopodobnie m.in. z dłuższego trwania życia kobiet niż mężczyzn.

Wykres 38. Użytkownicy gospodarstw indywidualnych pracujący w swoim gospodarstwie rolnym według płci i wieku w 2020 r.

Chart 38. Holders of natural person's agricultural holdings employed on their own agricultural holdings by sex and age in 2020

Spośród pracujących przy produkcji rolniczej małżonków/partnerów użytkowników gospodarstw indywidualnych prawie 66% to kobiety. Współmałżonkowie byli przeciętnie nieco młodszy niż sami użytkownicy. Udział małżonków w wieku 45 lat i więcej wyniósł 65,8%, a 65 lat i więcej 10,7%.

Odmienne przedstawiała się struktura wieku pozostałych członków rodzin pracujących w gospodarstwach indywidualnych, spośród których jedynie 44,7% osiągnęło przynajmniej 45 lat. Równocześnie jednak stosunkowo wysoki (22,2%) był wśród nich udział osób w wieku 65 lat i więcej.

Im większe gospodarstwo rolne, tym częściej pracowały w nim młodsze osoby. W grupach obszarowych do 5 ha UR udział osób poniżej 45 lat wśród wszystkich należących do rodzinnej siły roboczej wyniósł 36,4%, w gospodarstwach o powierzchni 10-15 ha było to 46,5%, a w 50 ha i więcej odsetek ten osiągnął 55,0%. Z kolei osoby w wieku 65 lat i więcej w tych grupach stanowiły odpowiednio: 18,5%, 10,7% i 8,9%.

Rozdział 9.

Chapter 9.

Typologia gospodarstw rolnych

Typology of agricultural holdings

Prezentowana w niniejszej publikacji typologia gospodarstw rolnych została przygotowana z wykorzystaniem wyników PSR 2020 oraz zestawów współczynników standardowych produkcji (SP „2017”) opracowanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.

W ramach typologii gospodarstw rolnych, dla każdego gospodarstwa rolnego została obliczona wielkość ekonomiczna i określony typ rolniczy.

9.1. Wielkość ekonomiczna

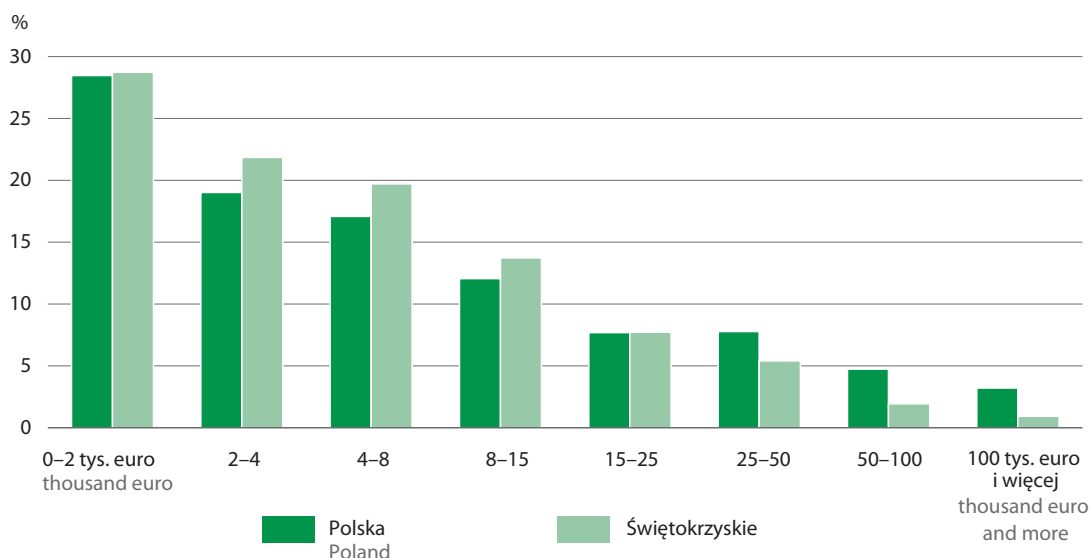
9.1. Economic size

W strukturze rolnictwa w województwie świętokrzyskim w 2020 r. dominowały gospodarstwa najsłabsze ekonomicznie. Z ogólnej liczby 82,2 tys. gospodarstw rolnych najwięcej charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 2 tys. euro (28,7%), a na kolejnych miejscach pod względem liczebności znalazły się klasy 2-4 tys. euro (21,9%) i 4-8 tys. euro (19,7%).

Wielkość ekonomiczna gospodarstw pozostawała relatywnie niewielka na tle kraju. O ile w województwie świętokrzyskim 70,3% ogółu charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 8 tys. euro, a tylko 0,9% należało do klas wielkości ekonomicznej 100 tys. i więcej euro, to w całej Polsce udział tych grup wyniósł odpowiednio 64,6% i 3,2%.

Wykres 39. Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej w 2020 r.

Chart 39. Structure of agricultural holdings by economic size classes in 2020

Ogólna wielkość ekonomiczna gospodarstw rolnych w województwie świętokrzyskim w 2020 r. wyniosła 875 mln euro. Pomimo niedużej liczebności, udział gospodarstw najsilniejszych (100 tys. euro i więcej)

w całkowitej wielkości ekonomicznej w województwie świętokrzyskim wyniósł 22,8%, podczas gdy najliczniej reprezentowanych gospodarstw najślabszych (do 2 tys. euro) – 2,8%.

Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego wyniosła 10,6 tys. euro (w tym gospodarstwa indywidualnego o powierzchni powyżej 1 ha UR – 10,3 tys. euro) i w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 56,5%. Pomimo to w dalszym ciągu była nie tylko znacznie mniejsza niż średnio w kraju, ale dystans ten uległ zwiększeniu. W 2020 r. średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa w świętokrzyskim stanowiła 52,4% przeciętnej w Polsce, podczas gdy w 2010 r. było to 54,0%. Jej wartość lokowała województwo w 2020 r. na 14. miejscu w kraju (przed małopolskim i podkarpackim).

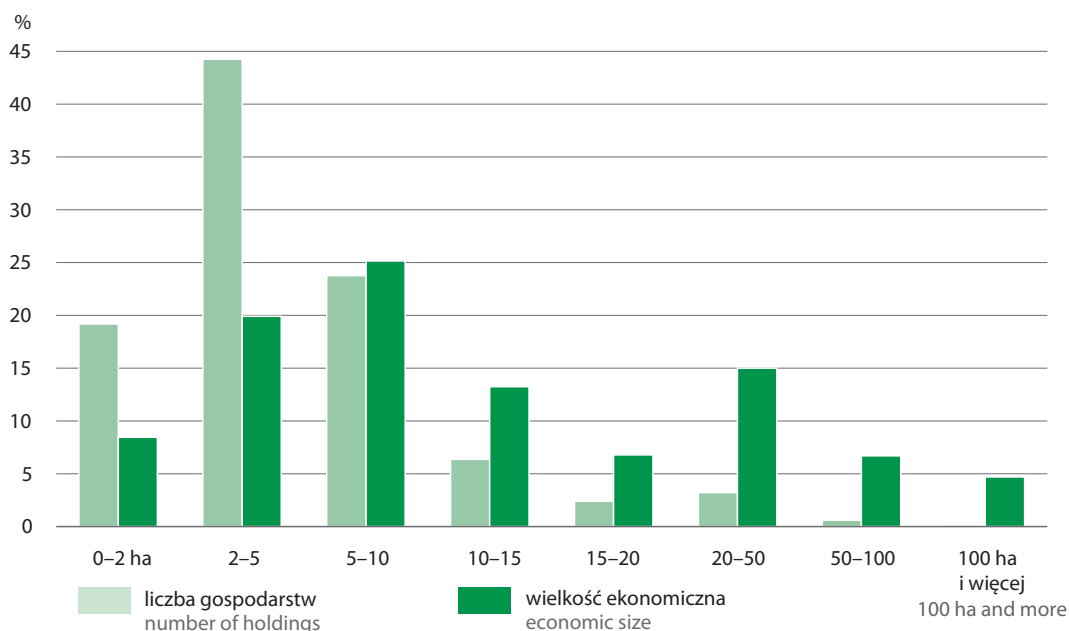
Gospodarstwa rolne najślabsze ekonomicznie najczęściej spotykano w najmniejszych grupach obszarowych użytków rolnych. Powierzchnię UR poniżej 2 ha posiadało prawie 45% gospodarstw zakwalifikowanych do klasy wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro. Dla porównania w klasach 15–100 tys. euro udział gospodarstw o takim areale nie przekraczał 3%. W gospodarstwach o wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej udział gospodarstw do 2 ha UR był wyższy i wyniósł nieco ponad 10%.

Najsilniejsze gospodarstwa charakteryzowały się relatywnie dużym arealem. Na powierzchni co najmniej 100 ha użytków rolnych działalność rolniczą prowadziło ponad 12% gospodarstw o wielkości ekonomicznej 100 tys. euro i więcej. W grupie 0–2 tys. euro udział gospodarstw o tak dużej powierzchni UR wyniósł natomiast jedynie 0,01%.

Efektom dużego odsetka najmniejszych gospodarstw (do 5 ha UR) wśród najślabszych ekonomicznie gospodarstw był mniejszy udział w wielkości ekonomicznej wytwarzanej w województwie świętokrzyskim niż wynikałoby to z liczebności najmniejszych gospodarstw. W 2020 r. na gospodarstwa o takiej powierzchni przypadało 28,4% całkowitej wielkości ekonomicznej, podczas gdy liczba gospodarstw do 5 ha stanowiła prawie $\frac{2}{3}$ ogółu. W grupach obszarowych powyżej 5 ha sytuacja była odwrotna. Udział w wielkości ekonomicznej był większy niż ich udział w liczbie gospodarstw ogółem. Dla przykładu na gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych przypadała $\frac{1}{3}$ wielkości ekonomicznej, podczas gdy ich udział w liczbie gospodarstw ogółem wyniósł 6,5%.

Wykres 40. Struktura liczby gospodarstw i wielkości ekonomicznej według grup obszarowych użytków rolnych w 2020 r.

Chart 40. Structure of number and economic size of holdings by area groups of agricultural land in 2020

Analiza liczby gospodarstw rolnych zakwalifikowanych do określonego typu rolniczego w poszczególnych klasach wielkości ekonomicznej wykazała, że:

- w przedziale do 8 tys. euro najwyższy odsetek gospodarstw (67,9%) zanotowano dla typu „specjalizujące się w uprawach polowych”, a najniższy – dla typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (0,5%),
- w przedziale: 8–25 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w uprawach polowych” oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (odpowiednio 31,1% i 22,1%), a najniższy – typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (1,0%),
- w klasie: 25–50 tys. euro najwyższy odsetek odnotowano w gospodarstwach typu „specjalizujące się w uprawach polowych” i „specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (uprawy trwałe)” – odpowiednio 27,3% i 17,3%, a najniższy w gospodarstwach typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (2,0%),
- w przedziale 50–100 tys. euro najwyższy odsetek stanowiły gospodarstwa typu „specjalizujące się w uprawach polowych” oraz „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie” (odpowiednio 29,5% i 19,0%), a najniższy – typu „mieszane - różne zwierzęta” (1,9%),
- w klasie od 100 tys. euro najwyższy odsetek odnotowano dla gospodarstw „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (35,6%) oraz „specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie” (23,3%), a najniższy dla typu „mieszane - różne zwierzęta” (0,9%).

We wszystkich klasach wielkości ekonomicznej dominowały gospodarstwa rolne uprawiające zboża. Stanowiły one ponad $\frac{2}{3}$ ogółu gospodarstw w danej klasie (z wyjątkiem klasy 0–2 tys. euro, gdzie odsetek ten wyniósł 56,6%). Najwyższy odsetek gospodarstw uprawiających zboża wystąpił w klasie wielkości ekonomicznej 2-4 tys. euro (82,1% ogółu gospodarstw w tej klasie).

Analiza gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie wykazała, że w gospodarstwach do 15 tys. euro, a także w największych (100 tys. euro i więcej) najczęściej prowadzony był chów drobiu kurzego, a w pozostałych klasach – chów bydła. Drugim najczęściej utrzymywanym gatunkiem zwierząt w gospodarstwach należących do klasy 2–15 tys. euro było bydło, w gospodarstwach z przedziału 15-100 tys. euro - drób kurzy, 100 tys. euro i więcej – świnie, natomiast w najsłabszych ekonomicznie gospodarstwach (do 2 tys. euro) – konie.

Najwyższy odsetek gospodarstw prowadzących chów:

- bydła – odnotowano w klasie wielkości ekonomicznej 25–50 tys. euro (42,3% ogółu gospodarstw w tej klasie),
- drobiu kurzego – w przedziałach 4–8 tys. euro (46,7%) oraz 8-15 tys. euro (44,2%),
- świń – w klasie 100 tys. euro i więcej (19,7%),
- owiec – w klasach 50-100 oraz 100 tys. euro i więcej (po 0,9%),
- kóz – w klasach 2-4 oraz 4–8 tys. euro po (po 0,7%),
- koni – w klasach 4-8 oraz 8-15 tys. euro (po 2,4%).

Obok prowadzenia produkcji rolniczej, 1,0 tys. gospodarstw rolnych prowadziło także działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym. Analizując tę grupę, należy zauważyć, że najczęściej prowadzonymi rodzajami działalności innej niż rolnicza były w świątokrzyskim:

- w gospodarstwach o wielkości ekonomicznej do 8 tys. euro – tzw. „inne” rodzaje działalności innej niż rolnicza (np. prowadzenie sklepu oferującego produkty wytworzone w gospodarstwie) oraz agroturystyka,
- 8-15 tys. euro – „inne” rodzaje działalności innej niż rolnicza oraz przetwórstwo produktów rolnych,
- 15 tys. euro i więcej – rolnicze prace kontraktowe oraz „inne” rodzaje działalności innej niż rolnicza.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych, gdzie przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższały przychody z działalności rolniczej, odnotowano w gospodarstwach o wielkości do 2 tys. euro, w których wyniósł on 43,9% oraz 2-4 tys. euro (37,4%).

Udział osób kierujących gospodarstwami rolnymi i posiadających wykształcenie rolnicze w ogólnej liczbie omawianych osób w danej klasie wielkości ekonomicznej wzrastał od 20,0% w klasie 0–2 tys. euro do 60,3% w klasie 50-100 tys. euro oraz 59,1% - w 100 tys. euro i więcej.

W gospodarstwach rolnych o wielkości ekonomicznej do 25 tys. euro najwyższym poziomem wykształcenia rolniczego był najczęściej kurs rolniczy, a najwyższy odsetek takich osób odnotowano w klasie 15-25 tys. euro (18,6% ogółu kierujących). W gospodarstwach o większej wielkości ekonomicznej najwyższym poziomem wykształcenia rolniczego najczęściej było natomiast średnie zawodowe. Relatywnie najwięcej osób z takim wykształceniem wystąpiło w klasach 50-100 tys. euro (26,1% ogółu kierujących) oraz 100 tys. euro i więcej (23,5%).

Najwyższy udział osób z wykształceniem wyższym rolniczym odnotowano w gospodarstwach o najwyższej wielkości ekonomicznej (100 tys. euro i więcej), w których wyniósł on 11,5%. Odsetek takich osób był natomiast najniższy w klasie 0–4 tys. euro (1,2%).

W przekroju terytorialnym najwyższy odsetek gospodarstw rolnych najsilniejszych ekonomicznie, tj. o wielkości 100 tys. euro i więcej odnotowano w mieście Kielce (2,5%), a także w powiatach jędrzejowskim (1,8%) i kazimierskim (1,3%). Jednocześnie najwyższym odsetkiem gospodarstw najsłabszych ekonomicznie (o wielkości do 2 tys. euro) charakteryzowały się powiaty: skarżyski (69,6%), miasto Kielce (56,7%) i konecki (48,2%).

Największą średnią wielkością ekonomiczną charakteryzowały się gospodarstwa z siedzibą w mieście Kielce (16,7 tys. euro) oraz w powiatach kazimierskim (16,0 tys. euro) i sandomierskim (14,6 tys. euro), a najmniejszą – w skarżyskim (5,7 tys. euro), starachowickim (6,6 tys. euro) i koneckim (6,8 tys. euro).

9.2. Typy rolnicze

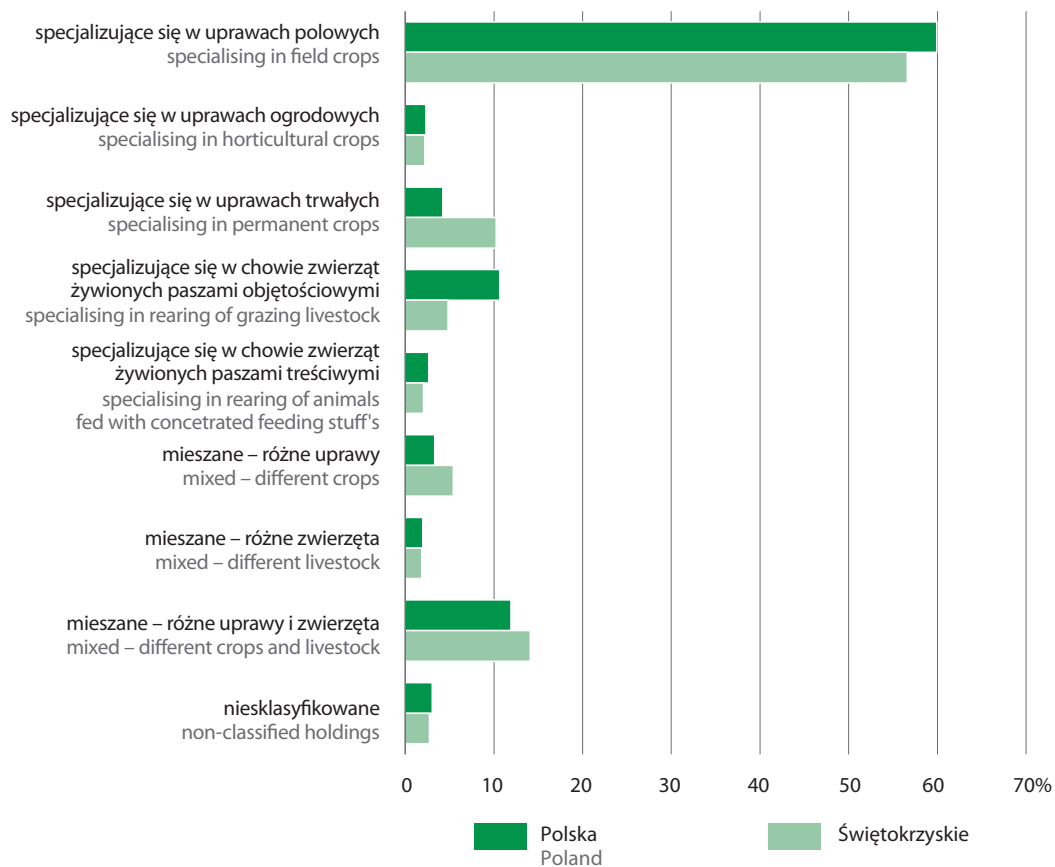
9.2. Farm types

W 2020 r. do gospodarstw specjalistycznych (z dominującą grupą upraw/chowem) należało w województwie świętokrzyskim 75,9% gospodarstw rolnych. Odsetek ten zwiększył się w stosunku do 2010 r., gdy wyniósł 54,3%. Do wzrostu udziału gospodarstw specjalistycznych przyczyniły się przede wszystkim te, w których dominowały uprawy polowe. W 2020 r. ich udział wyniósł 56,6% (w 2010 r. – 36,2%). Na przestrzeni 10 lat wzrósł również odsetek gospodarstw zakwalifikowanych do typu „specjalizujące się w uprawie drzew i krzewów owocowych (uprawy trwałe)” – z 7,2% do 10,2%, natomiast zmalał: „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (z 5,6% do 4,8%), „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (z 2,9% do 2,1%) i „specjalizujących się w uprawach ogrodniczych” (z 2,5% do 2,2%). Mniejszy był również udział gospodarstw rolnych typów mieszanych. W 2020 r. gospodarstwa „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” stanowiły 14,1%, „mieszane – różne uprawy” – 5,4%, a „mieszane – różne zwierzęta” – 1,9%. Dla porównania w 2010 r. było to odpowiednio 28,2%, 7,7% i 7,0%. Odsetek gospodarstw niesklasyfikowanych wyniósł 2,7%.

Pomimo znacznego wzrostu, udział gospodarstw „specjalizujących się w uprawach polowych” był o 3,3 p.proc. mniejszy niż średnio w kraju. Mniej niż przeciętnie odnotowano także w świętokrzyskim m.in. gospodarstw „specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (o 5,9 p.proc.). Wyższy był natomiast m.in. udział „specjalizujących się w uprawach trwałych” (o 6,0 p.proc.).

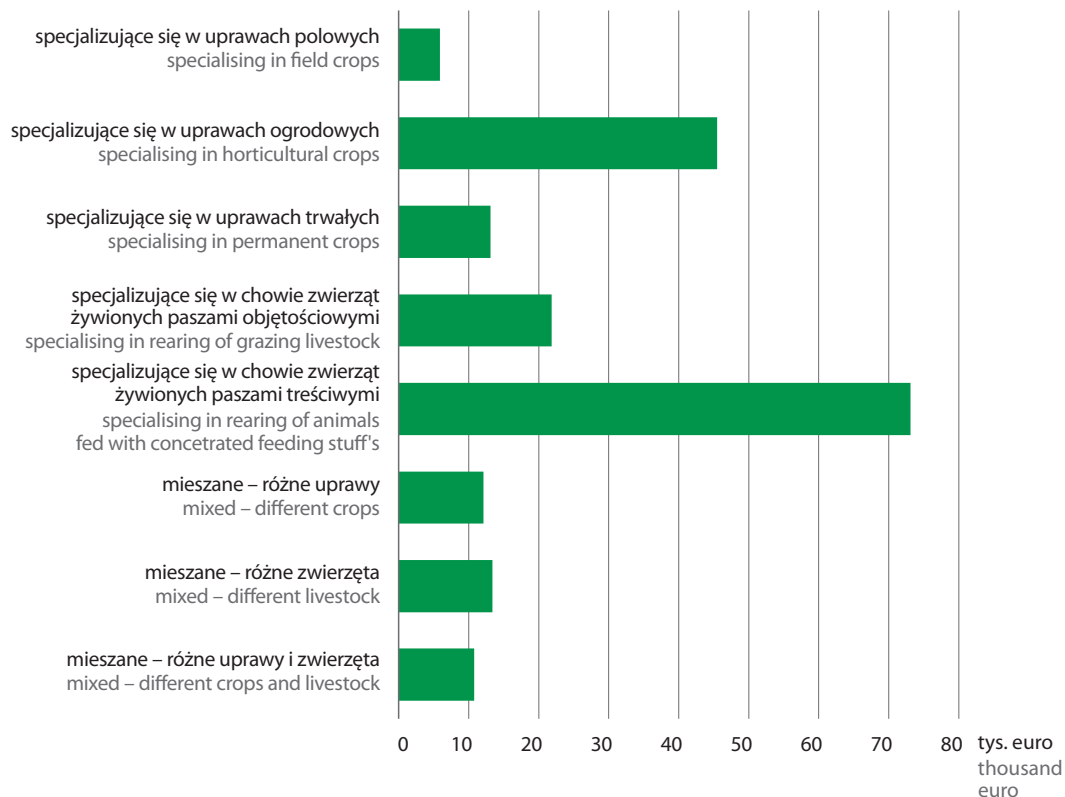
Wykres 41. Struktura gospodarstw rolnych według typu rolniczego w 2020 r.

Chart 41. Structure of agricultural holdings by farm types in 2020

Gospodarstwa specjalistyczne wytwarzały 77,3% wielkości ekonomicznej województwa. Średnia wielkość ekonomiczna w poszczególnych typach rolniczych wahała się od 5,9 tys. euro dla gospodarstw rolnych typu „specjalizujące się w uprawach polowych”, poprzez 13,1 tys. euro dla typu „specjalizujące się w uprawach trwałych” oraz 45,5 tys. euro dla gospodarstw typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” do 73,1 tys. euro dla typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”.

Wykres 42. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego według typów rolniczych w 2020 r.
 Chart 42. Average economic size of agricultural holding by farm types in 2020

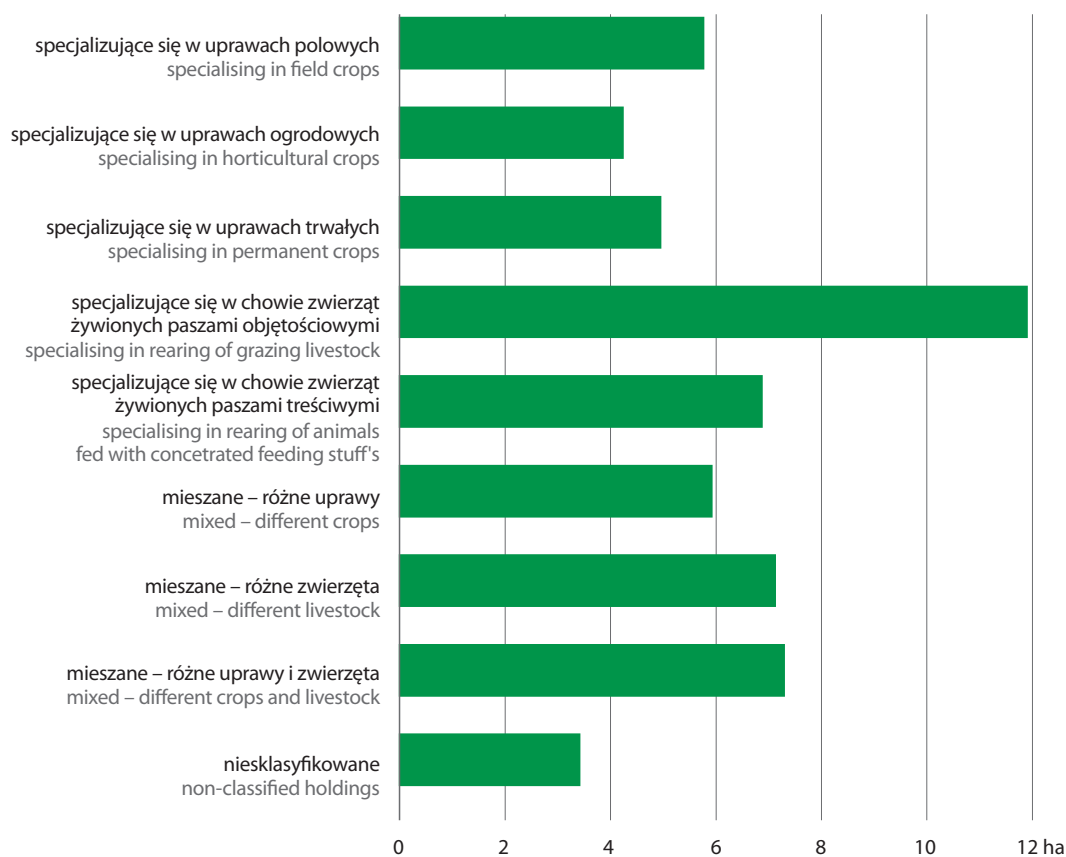

Relatywnie najwięcej gospodarstw najłabszych odnotowano wśród należących do typu „specjalizujące się w uprawach polowych”. W ponad 66% z nich wielkość ekonomiczna nie przekraczała 4 tys. euro. Najwyższy odsetek gospodarstw najsilniejszych ekonomicznie (100 tys. euro i więcej) odnotowano natomiast w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (15,9% ogółu gospodarstw rolnych tego typu).

Największe obszarowo gospodarstwa rolne odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” oraz „mieszane - różne uprawy i zwierzęta”, w których średnia powierzchnia użytków rolnych wyniosła odpowiednio 11,93 ha oraz 7,32 ha. Najmniejsze gospodarstwa wystąpiły natomiast w grupie gospodarstw niesklasyfikowanych (3,44 ha), a wśród sklasyfikowanych – w typach „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (4,26 ha) oraz „specjalizujące się w uprawach trwałych” (4,98 ha).

Wykres 43. Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według typów rolniczych w 2020 r.

Chart 43. Average area of agricultural land in agricultural holding by farm types in 2020

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych posiadających grunty pod zasiewami odnotowano w typie „mieszane – różne zwierzęta” (98,0%), a najniższy – w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” (32,0%). Grunty ugorowało 46,1% gospodarstw niesklasyfikowanych, a wśród sklasyfikowanych najwięcej (21,9%) było ich w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi”. Najmniejszą liczbę gospodarstw z ugorami odnotowano w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (4,6%).

Relatywnie najczęściej gospodarstw rolnych użytkujących łąki wystąpiło wśród należących do typu „mieszane – różne zwierzęta” (91,5%) oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (89,9%). W tych dwóch typach odnotowano także najwyższy odsetek gospodarstw z pastwiskami (odpowiednio 13,4% i 13,2%).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych z sadami wystąpił w typie „specjalizujące się w uprawach trwałych” (99,1% ogółu gospodarstw tego typu), ale wysoki był także w typie „mieszane – różne uprawy”, gdzie wyniósł 86,7% oraz „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (61,7%). Najrzadziej sady występowały w gospodarstwach typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (odsetek gospodarstw z sadami wyniósł w nich odpowiednio 2,6% i 4,7%).

Analiza poszczególnych typów gospodarstw rolnych prowadzących podstawowe grupy upraw wykazała, że najwyższy odsetek:

- gospodarstw produkujących zboża i ziemniaki wystąpił dla typów „mieszane – różne zwierzęta”

- i „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (odpowiednio 96,4% i 91,6% w przypadku gospodarstw uprawiających zboża oraz 40,9% i 48,1% w przypadku gospodarstw uprawiających ziemniaki),
- producentów roślin strączkowych jadalnych, roślin przemysłowych oraz warzyw gruntowych – w typie „mieszane – różne uprawy” (odpowiednio 5,7%, 9,3% i 22,1%),
- gospodarstw zajmujących się uprawą warzyw pod osłonami – w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (26,1%).

Jednocześnie należy zauważyć, że w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” odnotowano najwyższe średnie powierzchnie przypadające na 1 gospodarstwo upraw zbóż, roślin przemysłowych, a także strączkowych jadalnych (odpowiednio: 9,15 ha, 10,22 ha i 2,37 ha). Najwyższą średnią powierzchnię uprawy ziemniaków i warzyw gruntowych charakteryzowały się gospodarstwa „specjalizujące się w uprawach polowych” (0,59 ha i 1,78 ha). Średnie powierzchnie warzyw pod osłonami i truskawek były natomiast największe w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (odpowiednio 0,23 ha i 0,73 ha).

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych prowadzących chów poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich odnotowano:

- dla gospodarstw utrzymujących bydło, konie, owce lub kozy w typach: „mieszane – różne zwierzęta” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi”, w których osiągnął odpowiednio: dla gospodarstw z bydłem 95,5% w pierwszym wymienionym typie i 97,3% w drugim typie; gospodarstw z końmi - 6,7% i 4,1%, gospodarstw z owcami – 2,2% i 1,7%, a dla gospodarstw z kozami - 3,7% i 2,3% ogółu gospodarstw danego typu,
- dla gospodarstw utrzymujących świnie w typach: „mieszane – różne zwierzęta” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (odpowiednio 30,2% oraz 26,4% ogółu gospodarstw danego typu),
- dla gospodarstw utrzymujących drób kurzy w typach: „mieszane – różne zwierzęta” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (odpowiednio 88,5% oraz 81,0% ogółu gospodarstw danego typu).

Zarówno liczba poszczególnych gatunków zwierząt przypadająca na 1 gospodarstwo rolne, jak i obsada na 100 ha UR, były największe w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (w przypadku bydła i kóz), „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (w przypadku świń i drobiu), owiec w typie „mieszane - różne uprawy” oraz koni w typie „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych”.

Działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym najchętniej podejmowały gospodarstwa rolne typu „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych”. Zajmowało się nią 2,0% ogółu gospodarstw omawianego typu.

Najwyższy odsetek gospodarstw rolnych, w których przychody z działalności innej niż rolnicza przewyższały przychody z działalności rolniczej odnotowano w gospodarstwach typu „niesklasyfikowane” i „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (odpowiednio 39,1% i 30,6% ogółu gospodarstw omawianych typów prowadzących działalność inną niż rolnicza), a najniższy w typie „mieszane – różne zwierzęta” (14,3%).

Największy odsetek gospodarstw posiadających ciągniki rolnicze odnotowano dla typów „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (93,4%), „mieszane – różne zwierzęta” (93,1%) oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (87,5%). Stosunkowo najmniej gospodarstw z ciągnikami było natomiast w gospodarstwach niesklasyfikowanych – 26,2%, a spośród gospodarstw sklasyfikowanych – w gospodarstwach rolnych o typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (60,9%).

Najwięcej ciągników na 1 gospodarstwo posiadające ciągniki znajdowało się w typach: „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi”, „mieszane – różne zwierzęta” oraz „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (odpowiednio 2,0 szt., 1,6 szt. i 1,5 szt.).

Największą powierzchnię użytków rolnych przypadającą na 1 ciągnik odnotowano w gospodarstwach niesklasyfikowanych (12,61 ha), a wśród sklasyfikowanych w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (7,64 ha). Najniższy poziom tego wskaźnika wystąpił w gospodarstwach „specjalizujących się w uprawach trwałych” (4,09 ha).

Relatywnie najczęściej kierujących gospodarstwami rolnymi posiadających wyższe wykształcenie rolnicze odnotowano w typach „specjalizujące się w uprawach trwałych” (4,7%) oraz „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” (3,8%). Omawiany odsetek najniższą wartość osiągnął natomiast w typie „mieszane – różne zwierzęta” (0,8%) i „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” (1,1%). Z kolei najwyższy odsetek osób z ukończonym kursem rolniczym wystąpił w gospodarstwach należących do typów „mieszane – różne zwierzęta” oraz „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (odpowiednio 20,4% i 19,2%).

Analiza źródeł dochodów gospodarstw domowych w poszczególnych typach gospodarstw indywidualnych pokazuje, że najwyższy odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była:

- działalność rolnicza wystąpił wśród gospodarstw zaliczonych do typu „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” (58,3%) oraz „mieszane – różne zwierzęta” (38,9%),
- praca najemna – wśród gospodarstw niesklasyfikowanych (48,1%), a także w typie „specjalizujące się w uprawach polowych” (41,6%),
- emerytury i renty – wśród gospodarstw niesklasyfikowanych (29,8%) i w typie „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” (22,4%).

W przekroju powiatów najwyższy odsetek gospodarstw rolnych należących do typu:

- „specjalizujące się w uprawach polowych” odnotowano w powiatach: pińczowskim (73,2% ogółu gospodarstw w województwie), kazimierskim (70,7%) i mieście Kielce (69,6%),
- „specjalizujące się w uprawach ogrodniczych” – w powiatach: sandomierskim (6,4%) oraz staszowskim (3,7%) i mieście Kielce (3,2%),
- „specjalizujące się w uprawach trwałych” – w powiatach: sandomierskim (59,9%) oraz opatowskim (14,0%) i staszowskim (10,1%),
- „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi” – w powiatach: koneckim (13,3%) oraz włoszczowskim (11,8%) i jędrzejowskim (6,5%),
- „specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi” – w powiatach: skarżyskim (5,9%) oraz mieście Kielce (4,1%) i jędrzejowskim (3,5%),
- „mieszane – różne uprawy” – w powiatach: sandomierskim (11,2%) oraz opatowskim (7,9%) i buskim (7,5%),
- „mieszane – różne zwierzęta” – w powiatach: starachowickim (3,4%) oraz jędrzejowskim (2,7%) i kieleckim (2,5%),
- „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” odnotowano natomiast w powiatach: starachowickim (22,1%) oraz kazimierskim (17,2%) i jędrzejowskim (16,9%).

Rozdział 10.

Chapter 10.

Analiza gospodarstw rolnych w przekrojach gminnych

Analysis agricultural holdings by gmina's cross-sections

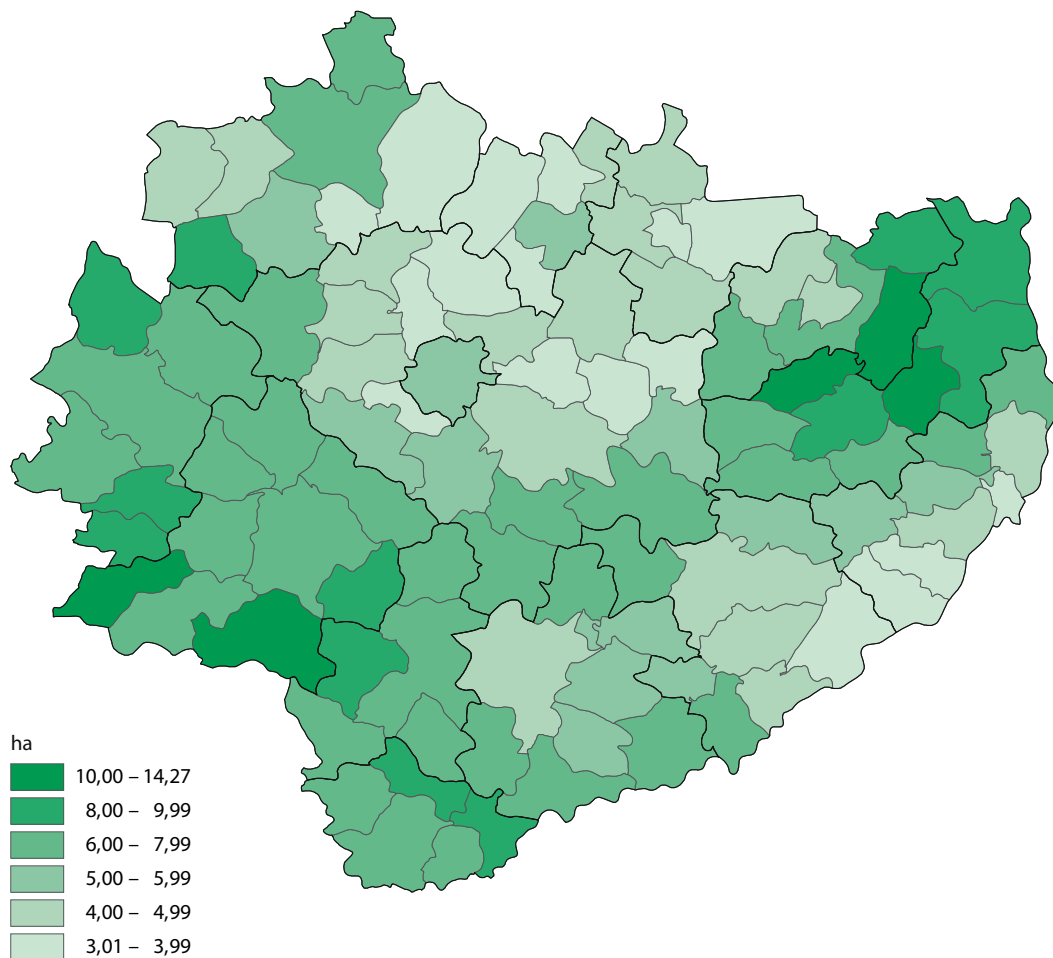
10.1. Ogólna charakterystyka gospodarstw rolnych

10.1. General characteristics of agricultural holdings

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego (PSR 2020) utrzymała się tendencja spadku liczby gospodarstw rolnych przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni, a tym samym we wzroście średniej powierzchni użytków rolnych przypadającej na 1 gospodarstwo.

Mapa 18. Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.

Map 18. Average area of agricultural land per 1 agricultural holding in 2020

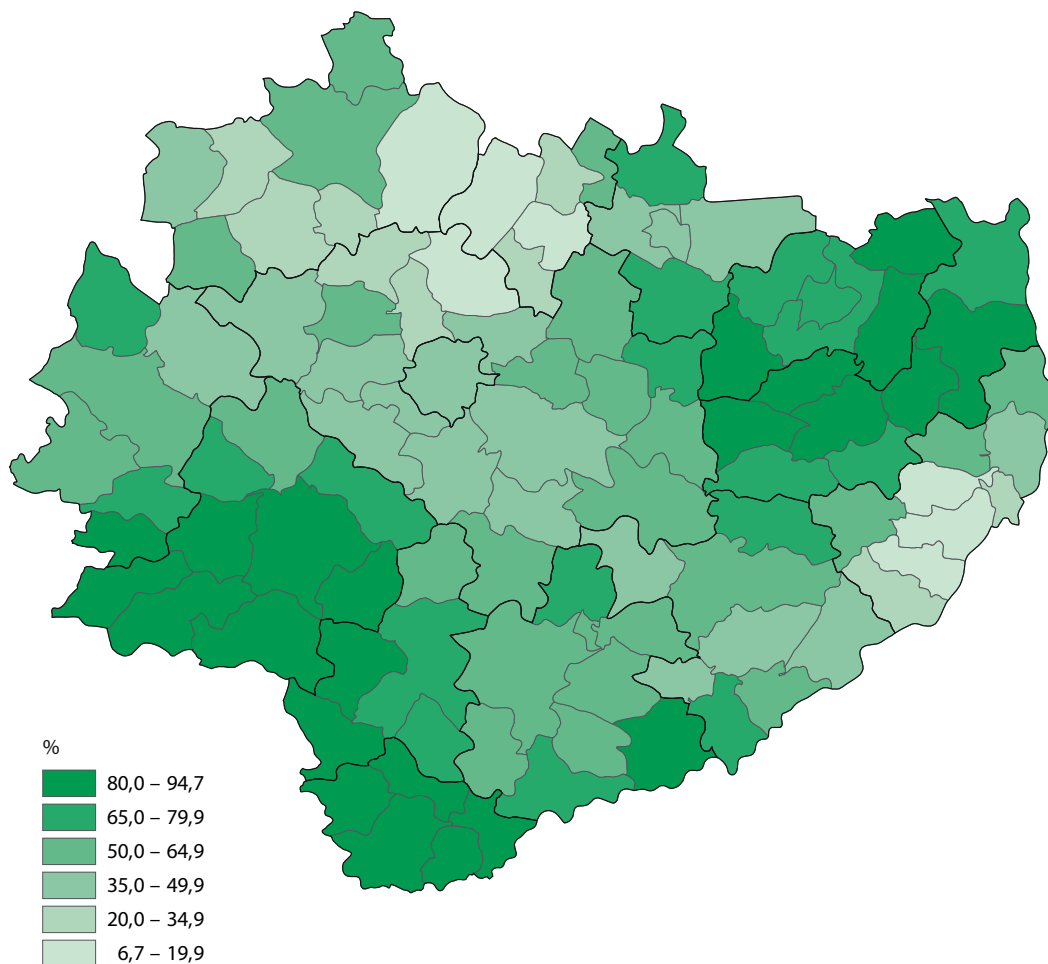
W województwie świętokrzyskim największą średnią powierzchnią użytków rolnych przypadającą na 1 gospodarstwo rolne odnotowano w gminach: Ćmielów (14,27 ha), Wojciechowice (11,73 ha), Wodzisław (11,48 ha) i Słupia (11,21 ha), a najmniejszą w gminach: Starachowice (3,01 ha), Zagnańsk (3,13 ha) i Miedziana Góra (3,19 ha). Dla Polski średnia ta wyniosła 11,35 ha, a największa była w gminach: Kwidzyn (151,58 ha) i Lichnowy (114,76 ha) w województwie pomorskim oraz Zawidów w województwie dolnośląskim (112,10 ha).

10.2. Użytkowanie gruntów

10.2. Land use

Mapa 19. Udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

Map 19. Share of sown area in area of agricultural land in a good agricultural condition in 2020

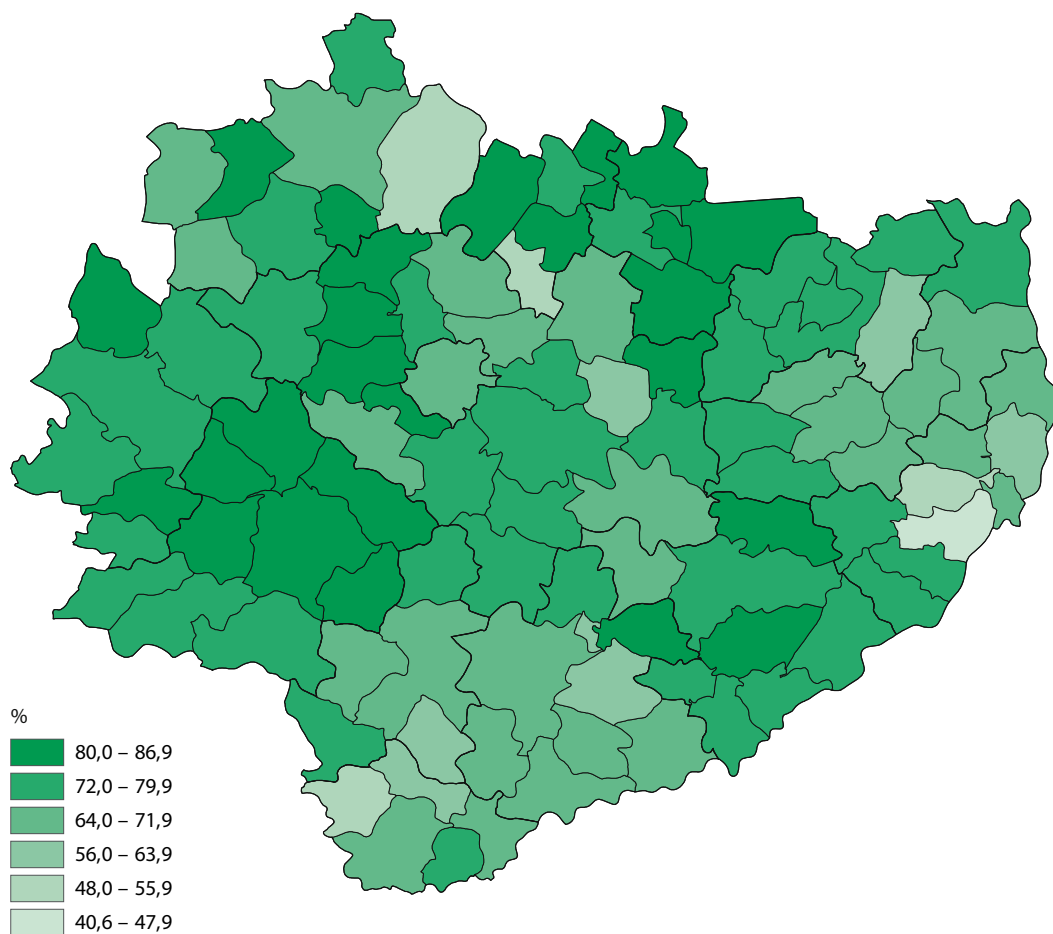

W województwie największy udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze odnotowano w gminach: Wodzisław (94,7%), Sadowie (92,0%), Działoszyce (91,5%) i Opatów (91,2%), a najmniejszy w gminach: Obrazów (6,7%), Samborzec (8,0%), Stąporków (9,1%) i Suchedniów (9,4%). W kraju udział powierzchni zasiewów w powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze wyniósł (74,3%), a największy odnotowano w gminach: Udanin w województwie dolnośląskim (99,6%), Bądkowo w kujawsko-pomorskim (99,1%) oraz Domaniów w dolnośląskim i Baborów w opolskim (po 98,9%).

10.3. Powierzchnia zasiewów

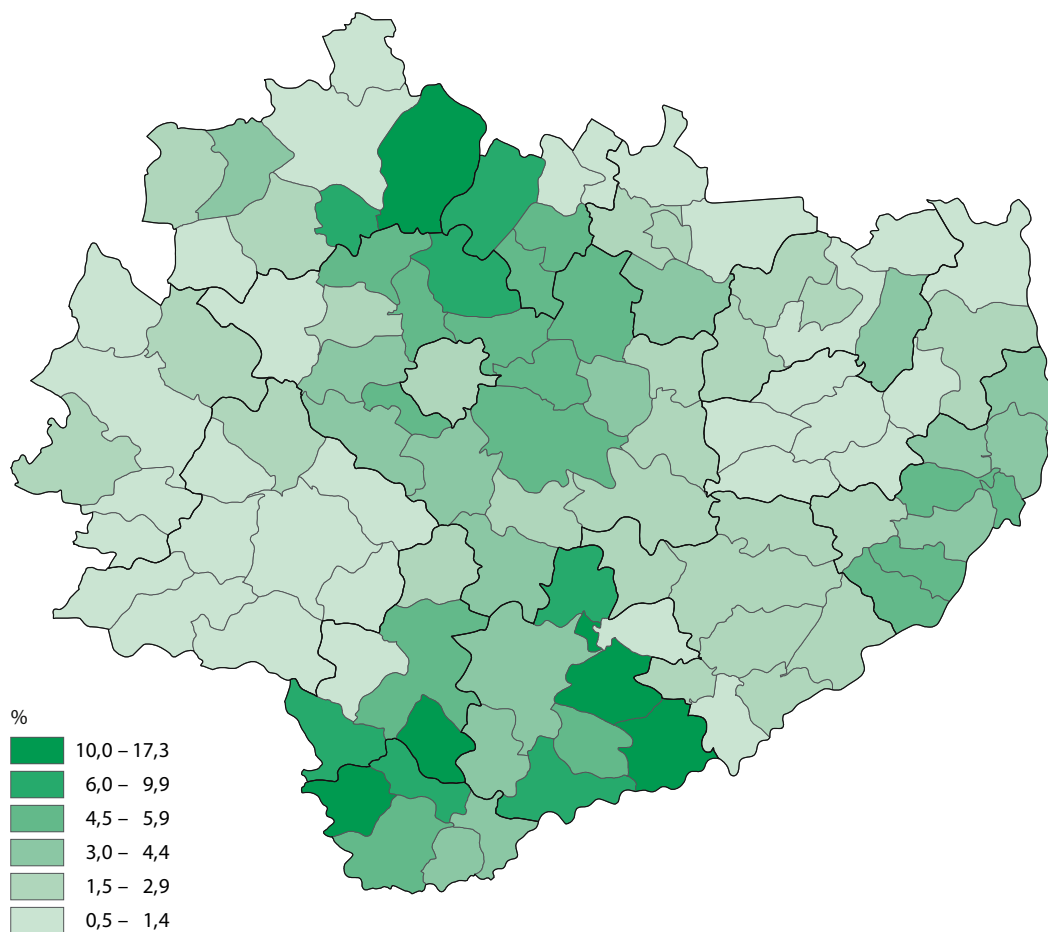
10.3. Sown area

Mapa 20. Udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.
Map 20. Share of sown area under cereals in total sown area in 2020

Największy udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem w województwie świętokrzyskim odnotowano w gminach: Nowiny (86,9%), Brody (85,8%) i Jędrzejów (85,0%), a najmniejszy w gminach: Samborzec (40,6%), Obrazów (49,2%) i Stąporków (50,3%). W Polsce udział powierzchni zasiewów zbóż w powierzchni zasiewów ogółem wyniósł (68,1%). Największy udział odnotowano w gminach: Zawidów w województwie dolnośląskim (99,4%), Rydułtowy (97,6%) i Świętochłowice (97,2%) w województwie śląskim oraz Puszczycowo w województwie wielkopolskim (97,1%).

Mapa 21. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem w 2020 r.
 Map 21. Share of area under potatoes in total sown area in 2020

W województwie świętokrzyskim największy udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem odnotowano w gminach: Stopnica (17,3%), Stąporków (13,4%) i Złota (13,2%), a najmniejszy w gminach: Brody i Opatów (po 0,5%) oraz Skarżysko-Kamienna i Słupia Konecka (po 0,6%). W kraju udział powierzchni uprawy ziemniaków w powierzchni zasiewów ogółem wyniósł (2,1%), a największy odnotowano w gminach: Ujszoły (57,9%) i Czernichów (52,5%) w województwie śląskim oraz Lębork w województwie pomorskim (51,1%) i Sucha Beskidzka w województwie małopolskim (50,5%).

Największy udział powierzchni zasiewów buraków cukrowych w powierzchni zasiewów ogółem w województwie odnotowano w gminach: Lipnik (4,6%), Ćmielów (4,4%), Opatów (3,4%) i Sadowie (3,0%). W Polsce udział powierzchni zasiewów buraków cukrowych wyniósł (2,2%). Największy udział odnotowano w gminach: Mrocza w województwie kujawsko-pomorskim (16,0%), Brodnica w województwie wielkopolskim (15,4%), Bądkowo w kujawsko-pomorskim (14,8%) i Czempin w wielkopolskim (14,1%).

W województwie świętokrzyskim największy udział powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku w powierzchni zasiewów ogółem zanotowano w gminach: Ćmielów (21,4%), Sadowie (17,4%), Wojciechowice (17,2%) i Lipnik (16,6%). W kraju udział powierzchni zasiewów rzepaku i rzepiku wyniósł (8,9), a największy odnotowano w gminach: Kamienna Góra w województwie dolnośląskim (38,4%), Biłgoraj w województwie lubelskim (33,6%), Męcinka w dolnośląskim (32,4%) i Tczew w pomorskim (32,3%).

10.4. Zwierzęta gospodarskie

10.4. Livestock

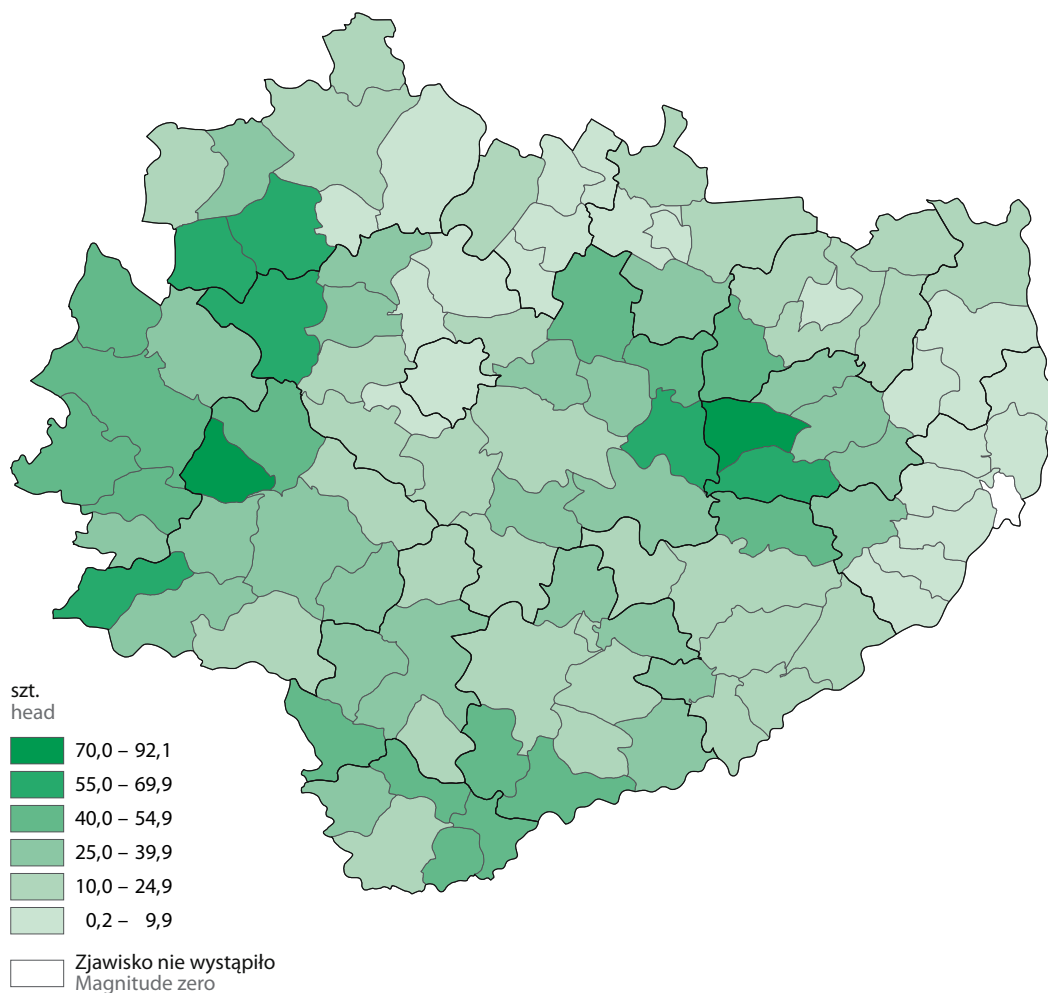
Bydło

Cattle

W 2020 r. chów i hodowlę bydła prowadziło 14,4 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego. Gospodarstwa te stanowiły 5,3% gospodarstw utrzymujących bydło w kraju. Pogłowie bydła utrzymywanego we wskazanych gospodarstwach wyniosło 150,0 tys. sztuk, co stanowiło 2,4% pogłowia w kraju.

Spośród omawianych 14,4 tys. gospodarstw blisko 33% miało siedzibę w gminach: Pawłów (3,8%), Waśniów (2,6%), Łągów (2,4%), Baćkowice, Włoszczowa, Bodzentyn, Pińczów oraz Bogoria (po 2,3%), Łopuszno i Jędrzejów (po 2,2%), Nowy Korczyn (2,1%), Iwaniska (2,0%), Oksa i Radoszyce (po 1,9%). Gospodarstwa z siedzibą we wskazanych gminach utrzymywały blisko 35% pogłowia bydła.

Mapa 22. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.
Map 22. Number of cattle per 100 ha of agricultural land in 2020

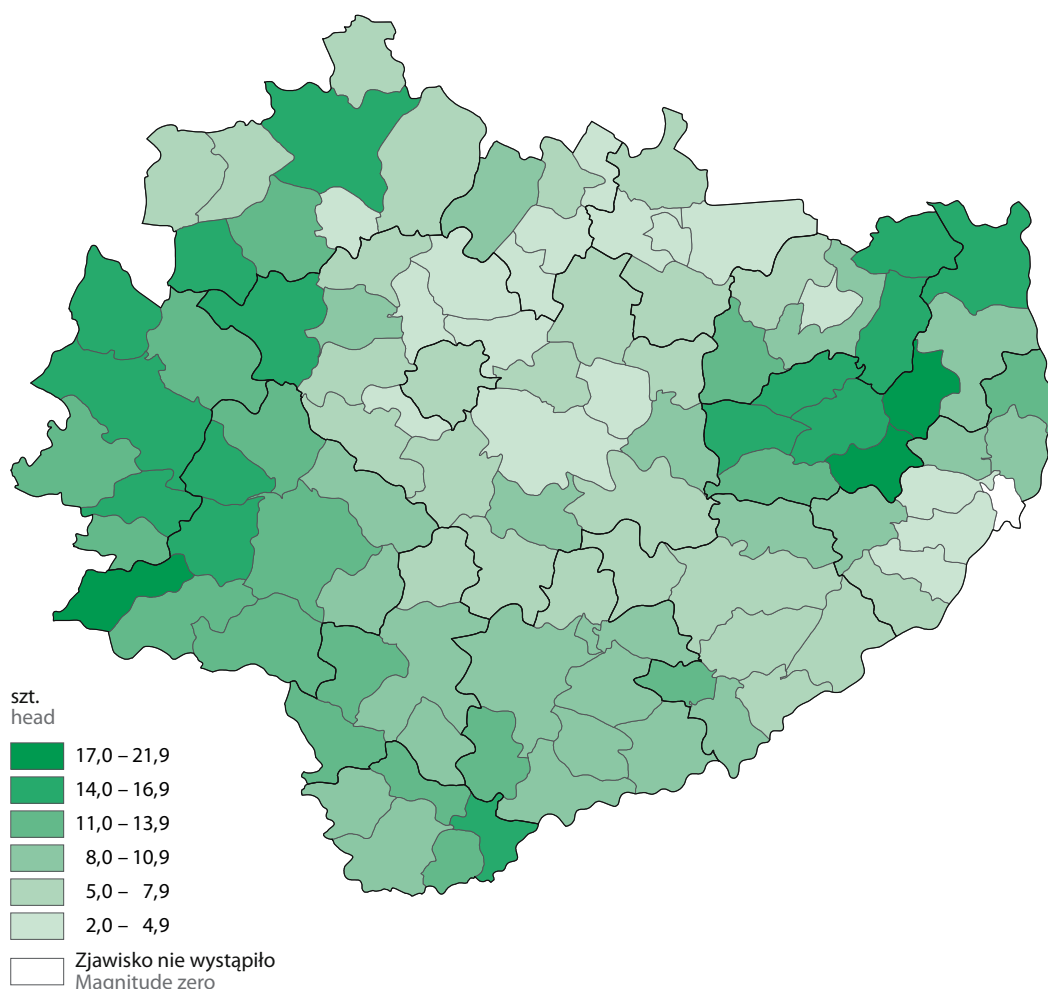
Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada, blisko 52% pogłowia bydła w województwie świętokrzyskim utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Baćkowice (3,6% pogłowia), Włoszczowa (3,5%), Słupia (3,1%), Łopuszno i Jędrzejów (po 3,0%), Waśniów (2,9%), Oksa (2,8%), Słupia Konecka (2,5%), Nowy Korczyn, Iwaniska, Radoszyce (po 2,2%), Działoszyce (2,1%), Pawłów, Pińczów, Czarnocin, Łagów (po 2,0%), Małogoszcz (1,9%), Wodzisław, Bogoria i Opatów (po 1,8%), Wiślica i Opatowiec (po 1,7%).

Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych (UR) wahała się od 92,1 szt. w gminie Baćkowice (w kraju maksimum wyniosło 194,8 szt.) do 0,2 szt. w gminie Obrazów (co było jedną z najniższych wartości w kraju). Obsadę bydła na 100 ha UR powyżej średniej w kraju (42,2 szt.) odnotowano w 20 gminach województwa świętokrzyskiego. W grupie gmin z wysoką obsadą na 100 ha UR znalazły się poza Baćkowicami również gminy: Oksa (78,8 szt.), Słupia Konecka (65,8 szt.), Słupia (60,1 szt.), Łopuszno (59,5 szt.), Radoszyce (59,0 szt.). Gmina, w której odnotowano maksimum w województwie świętokrzyskim, tj. Baćkowice zajęła 169. lokatę w kraju, a następną w kolejności gmina, tj. Oksa uplasowała się na 257. miejscu.

Natężenie chowu/hodowli bydła w gminach województwa świętokrzyskiego było znacząco niższe niż przeciętnie w kraju. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę bydła wahała się od 21,9 szt. w gminie Słupia do 2,0 szt. w gminie Obrazów. W kraju maksimum osiągnęło 369,8 szt., podczas gdy minimum wyniosło 1,0 szt. W żadnej z gmin w województwie świętokrzyskim nie odnotowano wyższej obsady niż przeciętnie w kraju, tj. 23,0 szt. Gmina, w której odnotowano maksimum w województwie świętokrzyskim, tj. Słupia zajęła ok. 956. miejsce w kraju, a kolejna, tj. Wojciechowice z obsadą 19,3 szt. uplasowała się na ok. 1111. miejscu.

Mapa 23. Obsada bydła na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę bydła w 2020 r.

Map 23. Number of cattle per 1 agricultural holding breeding/rearing cattle in 2020

W 2020 r. chowem i hodowlą krów zajmowało się 9,6 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego, w tym 8,6 tys. utrzymywało krowy mleczne (odpowiednio 66,9% i 59,8% z ogółu gospodarstw utrzymujących bydło w województwie). Gospodarstwa te stanowiły 4,9% gospodarstw utrzymujących krowy w kraju. Pogłowie krów utrzymywanych we wskazanych gospodarstwach wyniosło 52,2 tys. sztuk (w tym stado krów mlecznych liczyło 47,2 tys. sztuk), co stanowiło 2,1% pogłównia w kraju.

Spośród omawianych 9,6 tys. gospodarstw ponad 35% miało siedzibę w gminach: Pawłów (3,4%), Waśniów i Nowy Korczyn (po 2,7%), Łopuszno (2,6%), Baćkowice, Włoszczowa, Radoszyce i Pińczów (po 2,4%), Bogoria (2,3%), Łagów (2,2%), Słupia Konecka (2,1%), Oksa i Iwaniska (po 2,0%), Busko Zdrój i Bodzentyn (po 1,9%). We wskazanych gminach utrzymywano blisko 41% pogłównia krów w województwie.

Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada, ponad 33% pogłównia krów ogółem, a blisko 35% krów mlecznych utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Włoszczowa (4,6% pogłównia ogółem), Baćkowice i Łopuszno (po 4,2%), Słupia Konecka (4,0%), Słupia i Radoszyce (po 3,7%), Oksa (3,4%), Waśniów (2,7%), Secemin (2,5%).

Obsada krów na 1 gospodarstwo posiadające bydło wahała się od 9,2 szt. w gminie Słupia do 0,4 szt. w gminach: Obrazów, Ostrowiec Świętokrzyski i Nowiny. W kraju na 1 gospodarstwo posiadające bydło przypadało średnio 9 krów, przy czym maksimum wyniosło 162,1 szt. a minimum 0,1 szt. Gmina Słupia, która jako jedyna w województwie odnotowała obsadę na poziomie średniej krajowej, zajęła ok. 768. lokatę w kraju.

Na 1 gospodarstwo utrzymujące krowy przypadało od 11,8 szt. krów w gminie Słupia do 1,0 szt. w gminach: Łączna, Ostrowiec Świętokrzyski i Nowiny. W kraju obsada na 1 gospodarstwo utrzymujące krowy wyniosła 12,5 szt., przy czym maksimum osiągnęło 357,8 szt. a minimum 1,0 szt. Gmina Słupia uplasowała się na 907. lokacie.

Świnie

Pigs

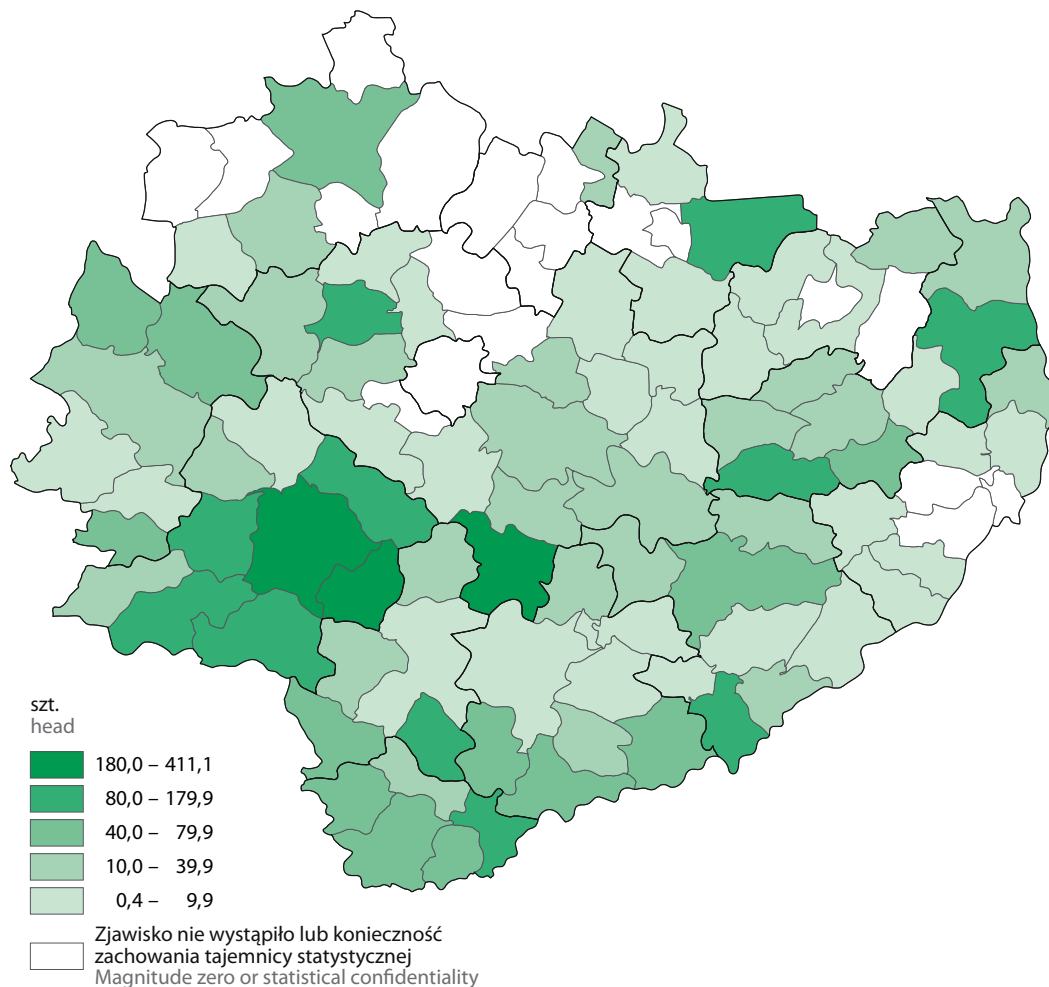
W 2020 r. chów i hodowlę świń prowadziło 3,6 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego. Gospodarstwa te stanowiły 4,2% gospodarstw utrzymujących świnię w kraju. Pogłowie świń utrzymywanych we wskazanych gospodarstwach wyniosło 255,6 tys. sztuk, co stanowiło 2,3% pogłównia w kraju.

Spośród omawianych 3,6 tys. gospodarstw blisko 63% miało siedzibę w gminach: Jędrzejów (8,3%), Kazimierza Wielka (6,5%), Pacanów (5,4%), Nowy Korczyn (4,5%), Łubnice (4,1%), Wodzisław (4,0%), Imielno (3,9%), Skalbierz (3,7%), Nagłowice (3,2%), Czarnocin (2,9%), Działoszyce (2,8%), Opatowiec i Bejsce (po 2,7%), Sobków (2,3%), Sędziszów i Iwaniska (po 2,1%), Bogoria (2,0%). Gospodarstwa te utrzymywały ponad 52% pogłównia świń.

Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada ponad 70% pogłównia świń w województwie świętokrzyskim utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Jędrzejów (13,3% pogłównia), Chmielnik (9,0%), Imielno (8,8%), Ożarów (6,8%), Wodzisław (4,4%), Sędziszów (3,5%), Opatowiec (2,9%), Iwaniska (2,8%), Strawczyn (2,4%), Sobków i Pacanów (po 2,3%), Nagłowice (2,2%), Nowy Korczyn i Złota (po 2,1%), Łubnice (2,0%), Kazimierza Wielka (1,9%), Staszów (1,8%).

Obsada świń na 100 ha użytków rolnych (UR) odnotowana w Chmielniku (411,1 szt.) pozwoliła gminie na zajęcie 48. lokaty w kraju. Minimum w województwie odnotowano natomiast w gminie Koprzywnica (0,4 szt.). W kraju maksimum osiągnęło 2125,2 szt., podczas gdy minimum wyniosło 0,1 szt. Wskaźnik powyżej średniej w kraju (74,6 szt.) odnotowano w 15 gminach województwa świętokrzyskiego. W grupie gmin z wysoką obsadą świń na 100 ha UR znalazły się poza Chmielnikiem także gminy: Imielno (334,5 szt.), Jędrzejów (238,9 szt.), Ożarów (179,3 szt.), Opatowiec (152,3 szt.).

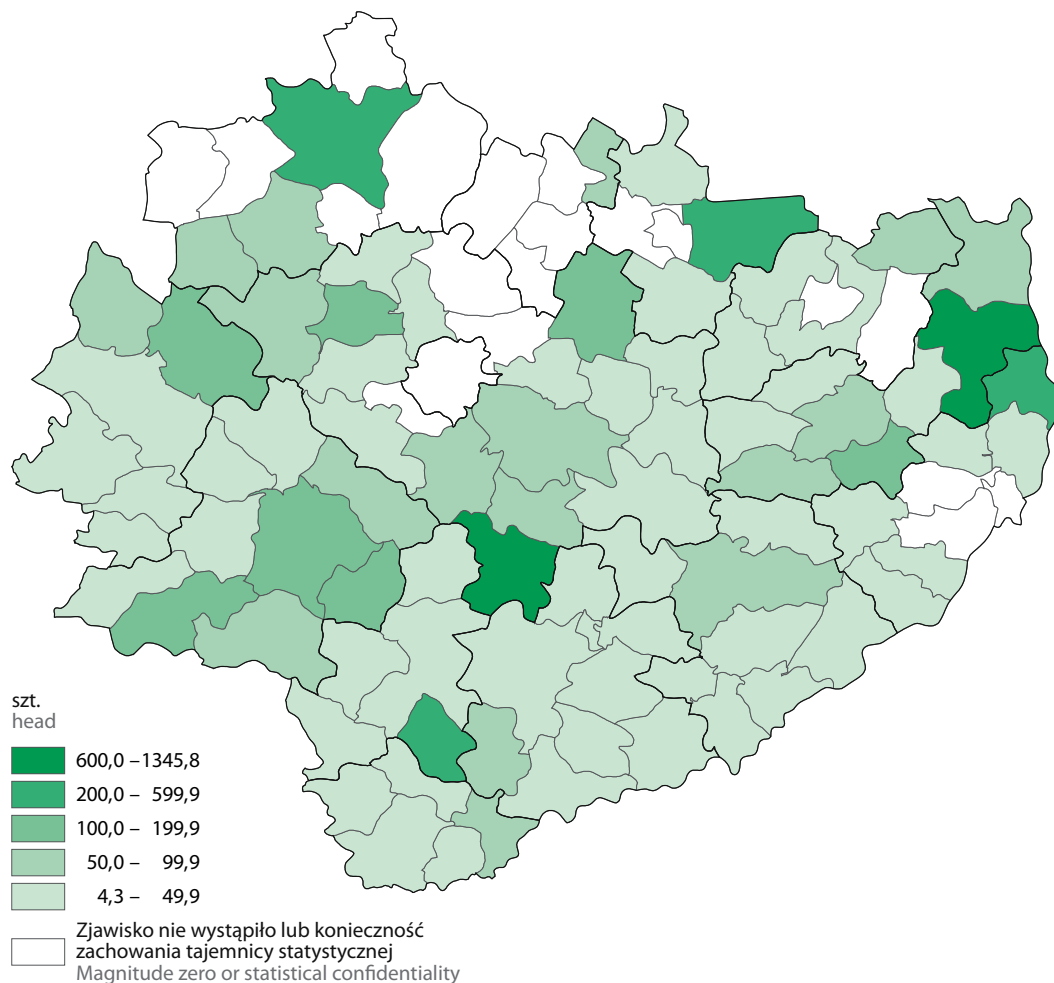
Mapa 24. Obsada świń na 100 ha UR w 2020 r.
 Map 24. Number of pigs per 100 ha of agricultural land in 2020

Gmina Chmielnik z obsadą świń na 100 ha gruntów ornych w wysokości 641,2 szt. uplasowała się na 29. lokacie w kraju. Minimum odnotowano w gminie Mirzec (0,9 szt.). W kraju maksimum osiągnęło 3395,5 szt., a minimum wyniosło 0,2 szt. Wskaźnik powyżej średniej w kraju (100,0 szt.) odnotowano w 14 gminach województwa świętokrzyskiego. W grupie gmin z wysoką obsadą świń na 100 ha gruntów ornych znalazły się poza Chmielnikiem także gminy: Imielno (403,5 szt.), Jędrzejów (267,2 szt.), Ożarów (211,3 szt.), Strawczyn (208,5 szt.), Brody (200,1 szt.).

Pod względem obsady świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń wyróżniła się gmina Ożarów, gdzie odnotowano wynik 1345,8 szt. Z kolei w gminie Koprzywnica odnotowano najniższą obsadę, tj. 4,3 szt. W kraju maksimum wyniosło ok. 14000 szt. a minimum 0,1 szt. Natężenie chowu/hodowli świń w 11 gminach województwa świętokrzyskiego było wyższe niż przeciętnie w kraju (131,0 szt.). W tej grupie poza Ożarowem, który zajął 45. lokatę w kraju, znalazły się m.in. gminy: Chmielnik (823,2 szt.), Końskie (569,0 szt.), Brody (287,8 szt.), Złota (278,1 szt.) i Zawichost (213,7 szt.).

Mapa 25. Obsada świń na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę świń w 2020 r.
 Map 25. Number of pigs per 1 agricultural holding breeding/rearing pigs in 2020

Wyniki spisu wykazały, że chowem i hodowlą loch zajmowało się 3,0 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego, natomiast tuczniki utrzymywało 2,0 tys. gospodarstw (odpowiednio 82,7% i 56,2% ogółu gospodarstw utrzymujących świnie w województwie). Gospodarstwa te stanowiły odpowiednio 4,6% i 3,5% gospodarstw utrzymujących lochy i tuczniki w kraju. Pogłowie loch w tych gospodarstwach wyniosło 24,2 tys. szt., a tuczników – liczyło 98,5 tys. szt., co stanowiło odpowiednio 3,0% i 2,1% pogłowia w kraju.

Spośród omawianych 3,0 tys. gospodarstw utrzymujących lochy ponad 60% miało siedzibę w gminach: Jędrzejów (8,1%), Kazimierza Wielka (7,3%), Pacanów (5,9%), Nowy Korczyn (4,9%), Łubnice (4,5%), Skalbmierz (4,3%), Wodzisław (4,0%), Imielno (3,8%), Nagłowice (3,5%), Działoszyce i Czarnocin (po 3,1%), Bejsce (3,0%), Opatowiec (2,8%), Sędziszów (2,1%). We wskazanych gminach utrzymywano blisko 45% pogłowia loch w województwie. Z kolei spośród 2,0 tys. gospodarstw utrzymujących tuczniki blisko 61% miało siedzibę w gminach: Jędrzejów (10,8%), Pacanów (5,8%), Kazimierza Wielka (4,5%), Imielno (4,4%), Nowy Korczyn (4,3%), Łubnice (4,2%), Wodzisław (4,1%), Nagłowice (3,6%), Opatowiec (3,2%), Sędziszów (2,6%), Bejsce (2,5%), Działoszyce i Sobków (po 2,3%), Skalbmierz (2,2%), Iwaniska i Bogoria (po 2,0%). W gminach tych utrzymywano ponad 61% pogłowia tuczników w województwie.

Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada, ponad 52% pogłowia loch utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Jędrzejów (9,7% pogłowia), Chmielnik (8,3%), Ożarów (6,9%), Kazimierza Wielka (4,6%), Imielno (4,2%), Wodzisław (3,4%), Iwaniska (3,2%), Sędziszów (3,1%), Złota, Skalbmierz i Nowy Korczyn (po 3,0%). Z kolei 76,0% pogłowia tuczników utrzymywane było w gospodarstwach rozlokowanych w gminach: Jędrzejów (18,1% pogłowia), Imielno (12,2%), Chmielnik (10,9%), Opatowiec (5,6%), Wodzisław (4,4%), Strawczyn (3,7%), Sędziszów (3,6%), Sobków (3,5%), Krasocin (2,6%), Kluczewsko (2,5%), Nagłowice (2,4%), Nowy Korczyn, Pacanów i Staszów (2,2%).

W 13 gminach województwa świętokrzyskiego odnotowano obsadę loch na 1 gospodarstwo utrzymujące świnię, wyższą niż przeciętnie w kraju (9,6 szt.). W grupie tej wyróżniły się gospodarstwa z gmin: Ożarów (129,1 szt.), Chmielnik (71,5 szt.), Złota (38,7 szt.), Końskie (37,0 szt.). Z kolei obsada loch na 1 gospodarstwo utrzymujące lochy w 12 gminach była wyższa niż przeciętnie w kraju (12,5 szt.). W grupie tej wysokie wskaźniki odnotowano m.in. w gminach: Ożarów (167,8 szt.), Chmielnik (95,4 szt.), Złota (56,6 szt.), Końskie (55,5 szt.).

W 12 gminach województwa świętokrzyskiego odnotowano obsadę tuczników na 1 gospodarstwo utrzymujące świnię, wyższą niż przeciętnie w kraju (54,1 szt.). W grupie tej wyróżniły się gospodarstwa z gmin: Chmielnik (383,3 szt.), Końskie (190,0 szt.), Krasocin (148,7 szt.), Brody (97,5 szt.). Podobnie w 12 gminach obsada tuczników na 1 gospodarstwo utrzymujące tuczniaki była wyższa niż przeciętnie w kraju (79,2 szt.), przy czym najwyższa – w gminach: Chmielnik (894,3 szt.), Końskie (285,0 szt.), Krasocin (252,8 szt.), Brody (195,0 szt.).

Drób kurzy

Chicken poultry

W 2020 r. chów i hodowlę drobiu kurzego prowadziło 29,8 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego. Gospodarstwa te stanowiły 8,3% gospodarstw utrzymujących drób kurzy w kraju. Pogłowia drobiu kurzego utrzymywanego we wskazanych gospodarstwach wyniosło 6498,7 tys. sztuk, co stanowiło 3,3% pogłowia w kraju.

Spośród omawianych 29,8 tys. gospodarstw blisko 30% miało siedzibę w gminach: Pawłów (3,9%), Busko Zdrój (3,6%), Pińczów (2,5%), Staszów (2,4%), Małogoszcz i Kazimierza Wielka (po 1,9%), Mirzec (1,8%), Łopuszno, Jędrzejów, Bogoria, Stopnica, Waśniów, Pacanów i Bieliny (po 1,7%). Gospodarstwa te utrzymywały blisko 29% pogłowia drobiu kurzego w województwie.

Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada, blisko 78% pogłowia drobiu kurzego w województwie świętokrzyskim utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Jędrzejów (19,8% pogłowia), Mniów (7,3%), Włoszczowa (6,9%), Sędziszów (6,0%), Morawica (4,9%), Sobków (4,3%), Strawczyn (4,1%), Imielno (3,4%), Nagłowice (3,1%), Miedziana Góra (3,0%), Mirzec (2,6%), Łączna (2,2%), Kluczewsko i Kielce (po 2,1%), Pierzchnica (2,0%), Busko Zdrój i Masłów (po 1,8%).

Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego wahała się od 2480,3 szt. w gminie Jędrzejów do 20,2 szt. w gminie Samborzec. W kraju maksimum osiągnęło 290025,0 szt. podczas, gdy minimum wyniosło ok. 5,0 szt. W 17 gminach w województwie świętokrzyskim odnotowano wyższą obsadę niż przeciętnie w kraju (543,6 szt.). W grupie tej poza Jędrzejowem, który zajął ok. 211. miejsce w kraju, znalazły się m.in. gminy: Kielce (1830,9 szt.), Łączna (1655,9 szt.), Zaganańsk (1280,0 szt.), Suchedniów (1141,1 szt.), Mniów (1048,2 szt.).

W 2020 r. chowem i hodowlą niosek kurzych (utrzymywanych w celu pozyskania jaj konsumpcyjnych i wylęgowych) zajmowało 29,1 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego (96,0% ogółu gospodarstw utrzymujących drób kurzy w województwie). Gospodarstwa te stanowiły 8,2% gospodarstw utrzymujących nioski kurze w kraju. Pogłowia niosek kurzych utrzymywanych we wskazanych gospodarstwach wyniosło 1288,5 tys. sztuk, co stanowiło 2,3% pogłowia w kraju.

Spośród omawianych 29,1 tys. gospodarstw blisko 39% miało siedzibę w gminach: Pawłów (4,0%), Busko Zdrój (3,6%), Pińczów (2,5%), Staszów (2,4%), Małogoszcz (2,0%), Mirzec i Kazimierza Wielka (po 1,9%), Łopuszno (1,8%), Jędrzejów, Stopnica, Pacanów i Waśniów (po 1,7%), Bieliny i Łubnice (po 1,6%), Krasocin,

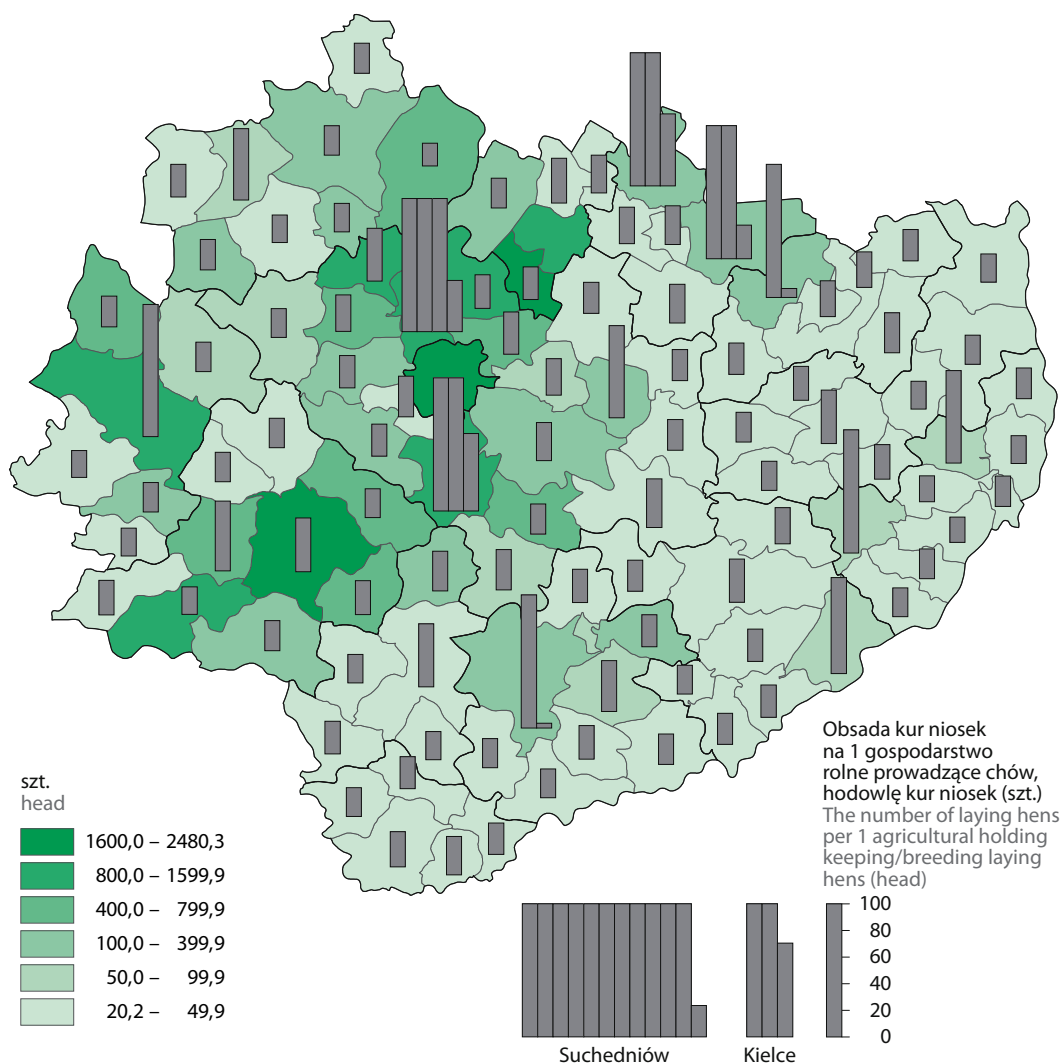
Iwaniska, Włoszczowa, Bogoria, Mniów i Strawczyn (po 1,5%). We wskazanych gminach utrzymywano blisko 46% погольwia niosek kurzych w województwie.

Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada blisko 51% погольwia niosek kurzych w województwie świętokrzyskim utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Mirzec (10,7% погольwia), Busko Zdrój (8,5%), Morawica (5,4%), Miedziana Góra (5,2%), Włoszczowa (3,4%), Klimontów (3,0%), Pińczów (2,7%), Pawłów i Bieliny (po 2,6%), Osiek i Suchedniów (po 2,2%), Brody (2,1%).

Obsada niosek kurzych na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę niosek kurzych wahała się od 1123,6 szt. w gminie Suchedniów do 17,0 szt. w gminie Stąporków. W kraju maksimum osiągnęło 70181,8 szt., podczas gdy minimum wyniosło ok. 5,0 szt. W 6 gminach w województwie świętokrzyskim odnotowano wyższą obsadę niż przeciętnie w kraju (156,4 szt.). W grupie tej poza Suchedniowem, który zajął 88. miejsce w kraju, znalazły się m.in. gminy: Miedziana Góra (338,6 szt.), Kielce (270,2 szt.), Morawica (258,1 szt.), Mirzec (253,9 szt.), Brody (225,1 szt.).

Mapa 26. Obsada drobiu kurzego na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę drobiu kurzego oraz obsada kur niosek na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę kur niosek w 2020 r.

Map 26. Number of chickens per 1 agricultural holding breeding/rearing chickens and the number of laying hens per 1 agricultural holding breeding/rearing laying hens in 2020

W 2020 r. chowem i hodowlą brojlerów kurzych zajmowało 8,4 tys. gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego (27,9% ogółu gospodarstw utrzymujących drób kurzy w województwie). Gospodarstwa te stanowiły 11,8% gospodarstw utrzymujących brojlery kurze w kraju. Pogłowie brojlerów kurzych utrzymywanych we wskazanych gospodarstwach wyniosło 5210,2 tys. sztuk, co stanowiło 3,7% pogłowia w kraju.

Spośród omawianych 8,4 tys. gospodarstw blisko 38% miało siedzibę w gminach: Pawłów i Busko Zdrój (po 3,7%), Mirzec (3,0%), Iwaniska i Bogoria (po 2,8%), Rytwiany (2,5%), Waśniów (2,3%), Raków (2,1%), Morawica i Staszów (po 2,0%), Kazimierza Wielka (1,9%), Michałów, Stopnica, Łubnice, Klimontów, Małogoszcz (po 1,8%). We wskazanych gminach utrzymywano 6,6% pogłowia brojlerów kurzych w województwie.

Biorąc pod uwagę rozlokowanie stada blisko 71% pogłowia brojlerów kurzych w województwie świętokrzyskim utrzymywane było w gospodarstwach z siedzibą w gminach: Jędrzejów (24,4% pogłowia), Mniów (8,7%), Włoszczowa (7,8%), Sędziszów (7,3%), Sobków (5,2%), Strawczyn (4,9%), Morawica (4,8%), Imielno (4,1%), Nagłowice (3,6%).

Obsada brojlerów kurzych na 1 gospodarstwo rolne prowadzące chów/hodowlę brojlerów kurzych wahała się od 11868,9 szt. w gminie Jędrzejów do 17,0 szt. w gminie Skarżysko Kamienna. W kraju maksimum osiągnęło 866677,3 szt., podczas gdy minimum wyniosło ok. 2,0 szt. W 14 gminach w województwie świętokrzyskim odnotowano wyższą obsadę niż przeciętnie w kraju (1957,9 szt.). W grupie tej poza Jędrzejowem, który zajął 236. miejsce w kraju, znalazły się m.in. gminy: Stąporków (8506,0 szt.), Mniów (8282,7 szt.), Zagnańsk (6751,6 szt.), Masłów (6452,1 szt.), Łączna (5983,7 szt.), Kielce (5528,1 szt.).

10.5. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

10.5. Tractors, agricultural machinery and equipment

Ciągniki

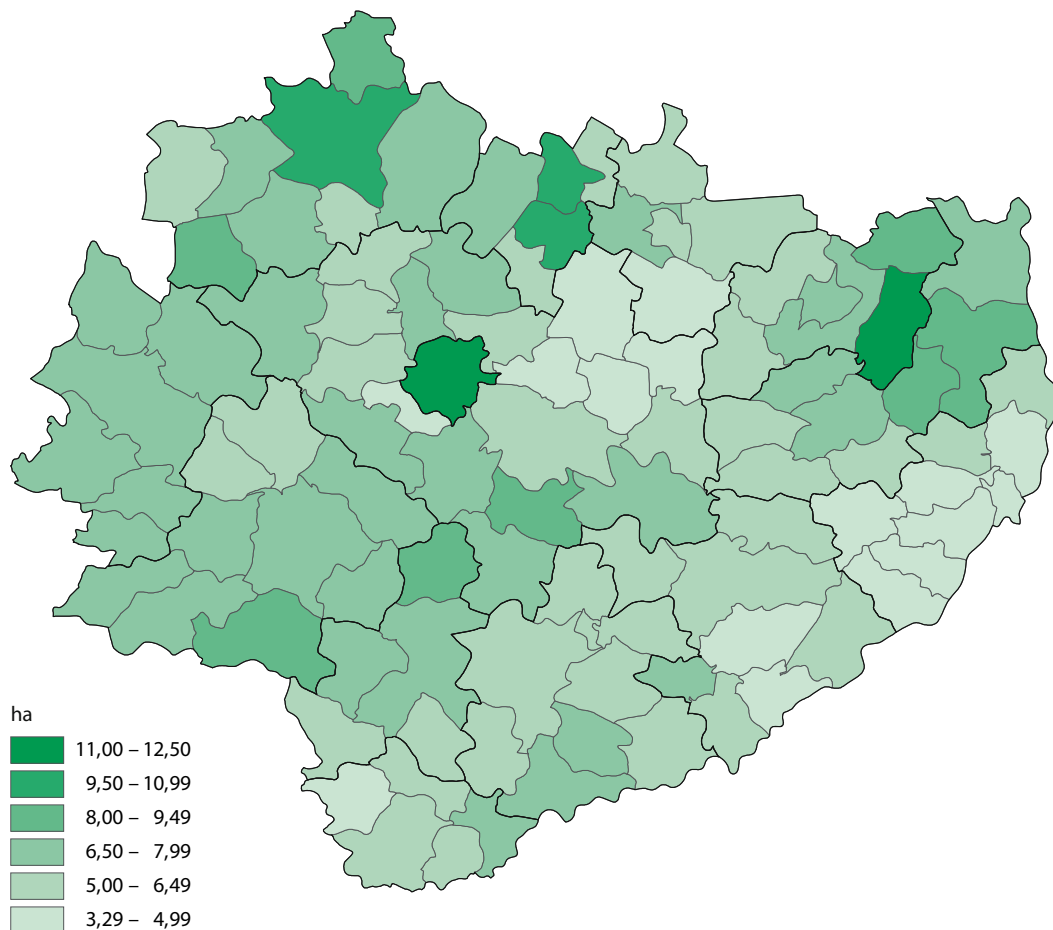
Tractors

W 2020 r. w ciągniki wyposażonych było 58,4 tys. gospodarstw rolnych mających siedzibę w gminach województwa świętokrzyskiego. Oznacza to, że przeciętnie na 100 gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego 71 było wyposażonych w ciągniki. Był to 2. wynik w kraju. W gospodarstwach wyposażonych w ciągniki znajdowało się 82,5 tys. ciągników, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 82,3 tys. szt., tj. 99,8% ogólnej ich liczby. Ciągniki spisane w gospodarstwach z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego stanowiły 5,7% z ogółem spisanych w kraju.

Odsetek gospodarstw wyposażonych w ciągniki wahał się od 88,1% w gminie Obrazów do 31,6% w gminie Skarżysko Kamienna. W kraju maksimum wyniosło 91,9% wobec minimum na poziomie 11,4%. Stopień wyposażenia gospodarstw w ciągniki powyżej średniego poziomu w kraju (66,9%) odnotowano w 67 gminach województwa świętokrzyskiego. Poza gminą Obrazów, która zajęła 9. miejsce w kraju, w grupie gmin, w których co najmniej 80% gospodarstw było wyposażonych w ciągniki znalazły się gminy: Samborzec, Łoniów, Czarnocin, Koprzywnica, Słupia, Bieliny, Skalbmierz, Wilczyce, Lipnik, Wojciechowice, Tarłów, Sadowie i Waśniów.

Na 1 gospodarstwo użytkujące ciągniki średnio przypadało od 1,8 ciągników w gminie Słupia do 1,0 ciągnika w gminie Skarżysko Kamienna, co było jednym z najniższych wyników w kraju. W kraju maksimum osiągnęło 4,6 ciągników. W 10 gminach odnotowano liczbę ciągników przekraczającą średnią krajową (1,6), tj. poza gminą Słupia również w gminach: Czarnocin, Skalbmierz, Wodzisław, Sadowie, Obrazów, Wojciechowice, Opatowiec, Działoszyce, Zawichost.

Mapa 27. Powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2020 r.
Map 27. Area of agricultural land per 1 tractor in 2020

Średnia powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik wahała się od 12,5 ha UR w gminie Ćmielów do 3,3 ha UR w gminach Samborzec i Bieliny. W kraju średnia powierzchnia użytków rolnych w gminie przypadająca na 1 ciągnik wahała się od 545,0 ha UR do 3,0 ha UR, przy czym średnia krajowa wyniosła 10,3 ha na 1 ciągnik. Jedynie w 3 gminach województwa świętokrzyskiego odnotowano wynik przekraczający średnią krajową, tj. w gminach: Ćmielów (12,5 ha), Kielce (12,2 ha) i Skarżysko Kamienna (10,4 ha). Spośród gmin z niskimi wskaźnikami tylko w 4 gminach w kraju, na 1 ciągnik przypadła mniejsza powierzchnia użytków rolnych niż w gminie Samborzec.

Maszyny i urządzenia rolnicze

Agricultural machinery and equipment

Przy utrzymującej się od lat przewadze zbóż w strukturze powierzchni zasiewów i jednoczesnym wzroście powierzchni uprawy rzepaku warto zwrócić uwagę na wyposażenie gospodarstw z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego w kombajny zbożowe.

W 2020 r. w kombajny zbożowe wyposażonych było 8,0 tys. gospodarstw rolnych mających siedzibę w gminach województwa świętokrzyskiego, tj. 9,8% ogółu gospodarstw z siedzibą w województwie, co dało 13. wynik w kraju. W gospodarstwach wyposażonych w kombajny zbożowe znajdowało się 8,2 tys.

maszyn, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 8,1 tys. szt., tj. 99,6% ogólnej liczby kombajnów zbożowych. Kombajny zbożowe spisane w gospodarstwach z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego stanowiły 4,9% z ogółem spisanych w kraju.

Odsetek gospodarstw wyposażonych w kombajny zbożowe wahał się od 32,9% w gminie Słupia do 0,2% w gminach Samborzec i Obrazów (co jednocześnie było minimum w kraju). W kraju maksimum osiągnęło 46,5%. Stopień wyposażenia w kombajny zbożowe powyżej średniego w kraju (12,3%) odnotowano w 29 gminach województwa świętokrzyskiego. Poza gminą Słupia, która zajęła 65. miejsce w kraju, w grupie gmin, w których przynajmniej 20% gospodarstw było wyposażonych w kombajny zbożowe znalazły się gminy: Wodzisław, Sadowie, Waśniów, Opatowiec, Działoszyce, Czarnocin, Moskorzew, Imielno i Nagłowice.

Na 1 gospodarstwo użytkujące kombajny zbożowe średnio przypadało 1,5 kombajnów zbożowych w gminie Wąchock, następnie 1,1 maszyn w gminach: Lipnik, Mniów, Oleśnica, Łoniów, Chmielnik, Szydłów, Pierzchnica, a w pozostałych gminach była to 1,0 maszyna.

Spadek zaangażowania w uprawę ziemniaków skutkowało relatywnie umiarkowanym stopniem wyposażenia gospodarstw w kombajny ziemniaczane. W 2020 r. w kombajny ziemniaczane wyposażonych było 3,6 tys. gospodarstw rolnych mających siedzibę w gminach województwa świętokrzyskiego, tj. 4,4% ogółu gospodarstw z siedzibą w województwie, co dało 8. lokatę w kraju. W gospodarstwach wyposażonych w kombajny ziemniaczane znajdowało się 3,6 tys. maszyn, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 99,9% ogólnej ich liczby. Kombajny ziemniaczane spisane w gospodarstwach z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego stanowiły 6,1% z ogółem spisanych w kraju.

Największy odsetek gospodarstw wyposażonych w kombajny ziemniaczane odnotowano w gminie Czarnocin (40,7%, co dało 3. lokatę w kraju), a najmniejszy – w gminie Osiek (0,3%). W kraju maksimum wyniosło 56,0% wobec minimum 0,2%. Stopień wyposażenia w kombajny ziemniaczane powyżej średniego w kraju (4,4%) odnotowano w 13 gminach województwa świętokrzyskiego. Poza gminą Czarnocin wyróżniły się gminy: Skalmierz, Złota, Działoszyce, Opatowiec, gdzie w kombajny ziemniaczane wyposażonych było co najmniej 20% gospodarstw.

Na 1 gospodarstwo użytkujące kombajny ziemniaczane średnio przypadało 1,4 tego typu maszyn w gminie Łubnice, następnie 1,1 w gminie Strawczyn, a w pozostałych gminach była to 1,0 maszyna.

W 2020 r. w opryskiwacze polowe wyposażonych było 30,9 tys. gospodarstw rolnych mających siedzibę w gminach województwa świętokrzyskiego, tj. 37,7% ogółu gospodarstw z siedzibą w województwie, co dało 7. lokatę w kraju. W gospodarstwach wyposażonych w opryskiwacze polowe znajdowało się 31,6 tys. maszyn, w tym w gospodarstwach indywidualnych – 99,9% ich liczby. Ogólna liczba opryskiwaczy, obejmowała nie tylko maszyny stosowane w ochronie roślin (opryskiwacze w użyciu), ale również do nawożenia, nawadniania i innych celów gospodarczych. Opryskiwacze polowe spisane w gospodarstwach z siedzibą w gminach województwa świętokrzyskiego stanowiły 6,8% z ogółem spisanych w kraju.

Największy odsetek gospodarstw wyposażonych w opryskiwacze polowe odnotowano w gminie Czarnocin (73,1%, co dało 9. lokatę w kraju), a najmniejszy – w gminie Bliżyn (1,9%). W kraju maksimum wyniosło 78,5% wobec minimum 0,6%. Stopień wyposażenia w opryskiwacze polowe powyżej średniego w kraju (34,2%) odnotowano w 53 gminach województwa świętokrzyskiego. Poza gminą Czarnocin wyróżniły się gminy: Skalmierz, Wojciechowice, Sadowie, Opatowiec, Kazimierza Wielka oraz Złota, gdzie w opryskiwacze polowe wyposażonych było ponad 60% gospodarstw.

Na 1 gospodarstwo użytkujące opryskiwacze polowe średnio przypadało 1,1 opryskiwaczy polowych w gminach: Dwikozy, Zawichost, Sandomierz, a w pozostałych gminach była to 1,0 maszyna.

10.6. Nawożenie

10.6. Fertilization

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. 59,6 tys., tj. 72,4% użytkowników gospodarstw rolnych mających siedzibę w gminach województwa świętokrzyskiego stosowało nawozy mineralne, 12,5 tys. – nawozy wapniowe, tj. 15,2% użytkowników, natomiast nawozy naturalne – 32,9 tys., tj. 40,0% użytkowników.

Odsetek gospodarstw stosujących nawozy mineralne wahał się od 95,6% gospodarstw w gminie Czarnocin do 9,4% w gminie Zagnańsk. W 54 gminach odsetek gospodarstw stosujących nawozy mineralne przekroczył średnią krajową (71,4%), w tym w 16 gminach wyniósł co najmniej 90%, tj. w gminach: Czarnocin, Sadowie, Kazimierza Wielka, Lipnik, Wojciechowice, Skalbmierz, Słupia, Opatów, Ożarów, Wodzisław, Wilczyce, Tarłów, Bejsce, Baćkowice, Waśniów oraz Działoszyce.

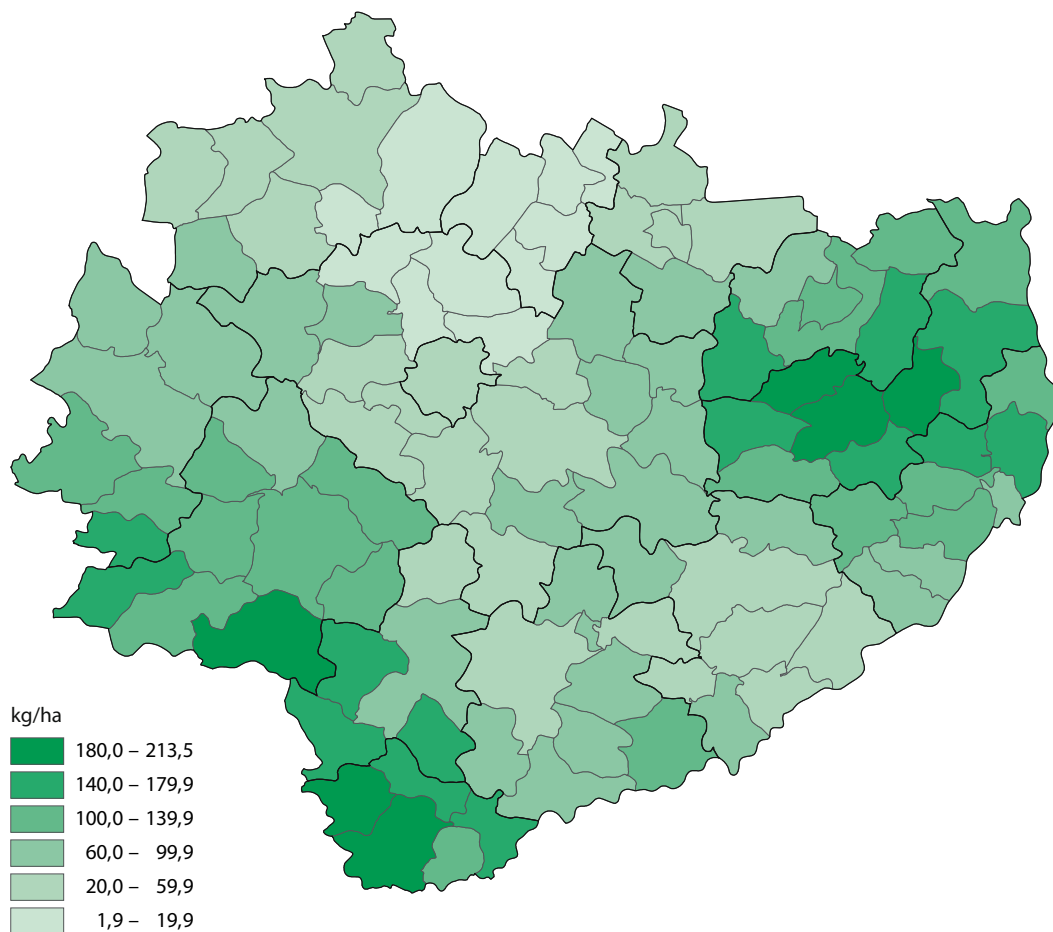
Udział gospodarstw stosujących nawozy wapniowe maksimum osiągnął w gminie Zawichost (38,7%), a minimum w gminie Skarżysko-Kamienna (1,3%). W 23 gminach odsetek gospodarstw stosujących nawozy wapniowe przekroczył średnią krajową (21,3%), w tym w 7 gminach wyniósł co najmniej 30%, tj. w gminach: Zawichost, Wojciechowice, Obrazów, Waśniów, Słupia, Wilczyce i Baćkowice.

Odsetek gospodarstw stosujących nawozy naturalne wahał się od 64,0% gospodarstw w gminie Opatowiec do 5,9% w gminie Obrazów. W 40 gminach odsetek gospodarstw stosujących nawozy naturalne przekroczył średnią krajową (43,7%), w tym w 20 gminach wyniósł co najmniej 50%, z czego w 3 gminach przekroczył 60%, tj. w gminach: Opatowiec, Imielno, Słupia Konecka.

Zużycie nawozów mineralnych pod zbiory w 2020 r. w przeliczeniu na 1 ha UR w dobrej kulturze osiągnęło w gospodarstwach z siedzibą w województwie świętokrzyskim średnio 107,1 kg czystego składnika (w kraju 132,2 kg). Maksimum odnotowano w gminie Kazimierza Wielka (213,5 kg), a minimum w gminie Suchedniów (1,9 kg). W kraju przeciętne zużycie w gminach wahało się od 701,4 kg do 0,1 kg. W sumie w 25 gminach województwa świętokrzyskiego odnotowano większe zużycie nawozów mineralnych niż przeciętnie w kraju. Poza Kazimierzą Wielką wyróżniły się gminy: Skalbmierz, Wojciechowice, Opatów, Sadowie oraz Wodzisław, gdzie zużycie wyniosło co najmniej 182 kg.

Mapa 28. Zużycie nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

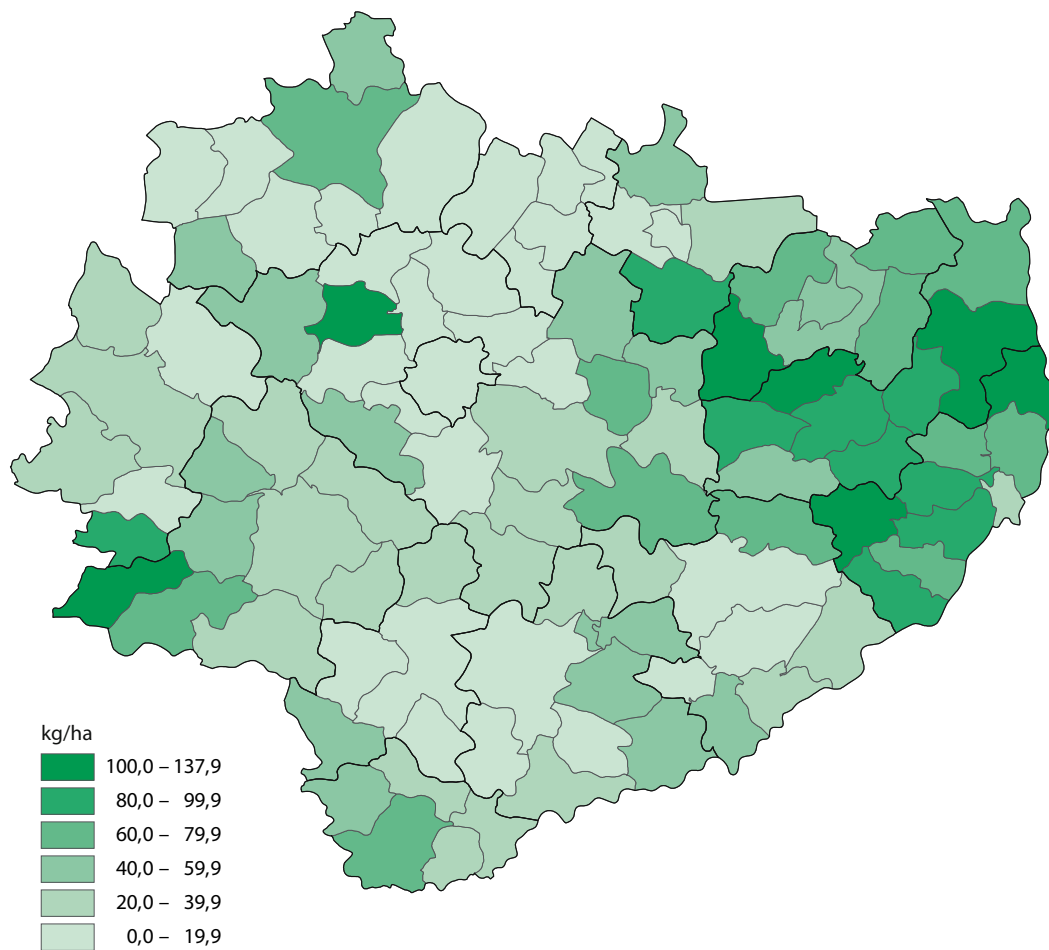
Map 28. Consumption of mineral fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na 1 ha UR w dobrej kulturze osiągnęło w gospodarstwach z siedzibą w województwie świętokrzyskim średnio 50,7 kg czystego składnika (w kraju 90,8 kg). Maksimum odnotowano w gminie Strawczyn (137,9 kg), a minimum w gminie Bliżyn (0,1 kg). W kraju przeciętne zużycie w gminach wahało się od 1658,4 kg do 0,1 kg. W sumie w 9 gminach województwa świętokrzyskiego odnotowano większe zużycie nawozów mineralnych niż przeciętnie w kraju, tj. w gminach: Strawczyn, Zawichost, Waśniów, Klimontów, Ożarów, Sadowie, Słupia, Baćkowice oraz Pawłów.

Mapa 29. Zużycie nawozów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w dobrej kulturze w 2020 r.

Map 29. Consumption of lime fertilizers in terms of pure ingredient per 1 ha of agricultural land in good condition in 2020

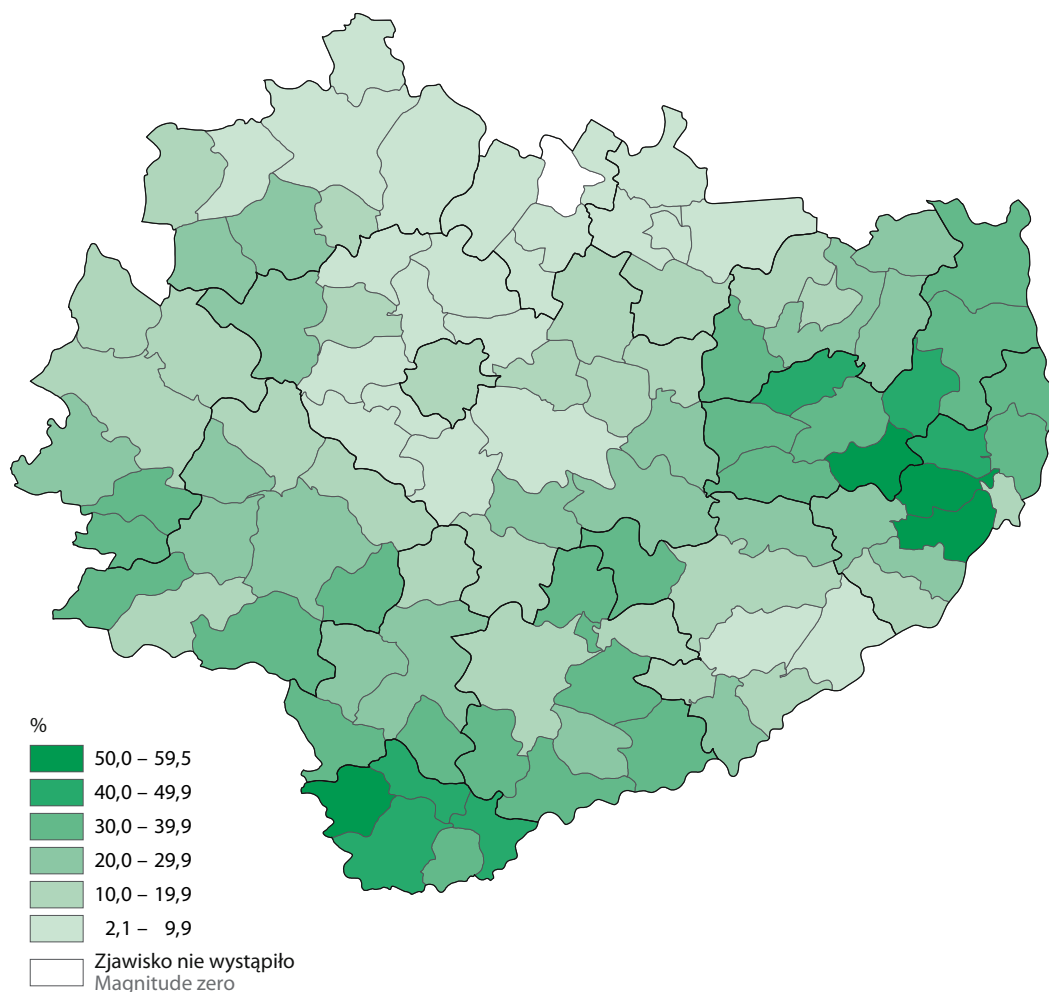
10.7. Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

10.7. Sources of income of households with a holder of an agricultural holding

Gospodarstwa indywidualne, w których ponad połowę dochodu gospodarstwa domowego stanowiła działalność rolnicza zlokalizowane były przede wszystkim na wschodzie oraz południu województwa świętokrzyskiego. Ich najwyższy udział odnotowano w gminie Obrazów, w której 59,5% gospodarstw domowych utrzymywało się głównie z działalności rolniczej. Odsetek ten przekraczał 50% także w Skalbmierzu (52,2%), Lipniku (51,7%) oraz gminie Samborzec (50,4%), przy średniej dla Polski wynoszącej 30,3% i maksimum osiągniętym w gminie Dobrze w województwie kujawsko-pomorskim (82,9%). Na przeciwnym biegunie znalazła się gmina Skarżysko-Kamienna, która była jedną z pięciu w Polsce, gdzie nie odnotowano takich podmiotów. Poza Skarżyskiem-Kamienną najniższy udział gospodarstw, których głównym źródłem dochodu była działalność rolnicza wystąpił w Zagnańsku (2,1%) i Brodach (2,9%).

Mapa 30. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiła działalność rolnicza w 2020 r.

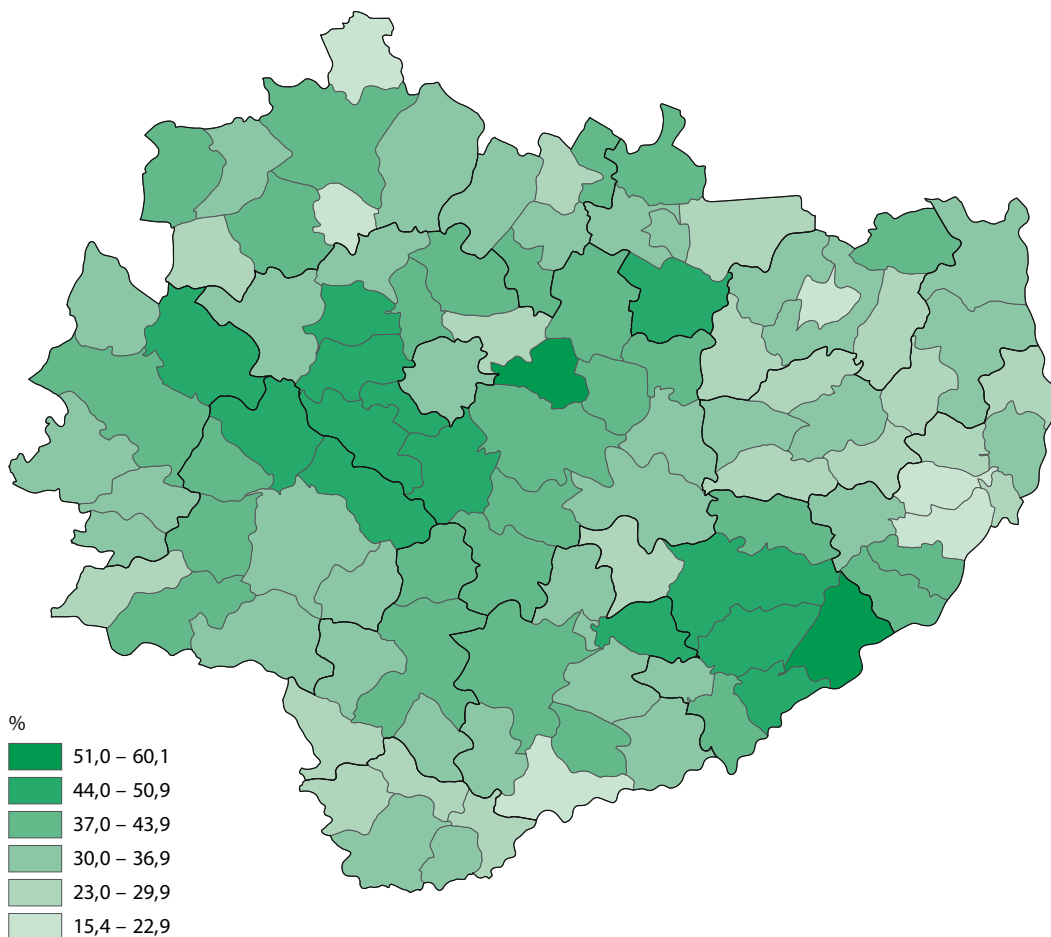
Map 30. Share of households which main source of income was agricultural activity in 2020

Najwyższy udział gospodarstw, w których ponad połowę dochodu stanowiła praca najemna odnotowano w Górnym, w którym 60,1% gospodarstw domowych utrzymywało się głównie z takiej działalności. Ten wynik sytuował Górno na drugim miejscu w Polsce (po gminie Kleszczów w województwie łódzkim – 60,4%). Na kolejnych miejscach pod tym względem w województwie świętokrzyskim uplasowały się Osiek (53,7%) oraz Staszów (50,4%). Najniższy udział gospodarstw, w których głównym źródłem dochodu była praca najemna odnotowano w gminach: Gowarczów (15,4%), a także Smyków (16,7%) i Obrazów (18,8%). W skali kraju udział ten wyniósł 33,1%.

Mapa 31. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowiła praca najemna w 2020 r.

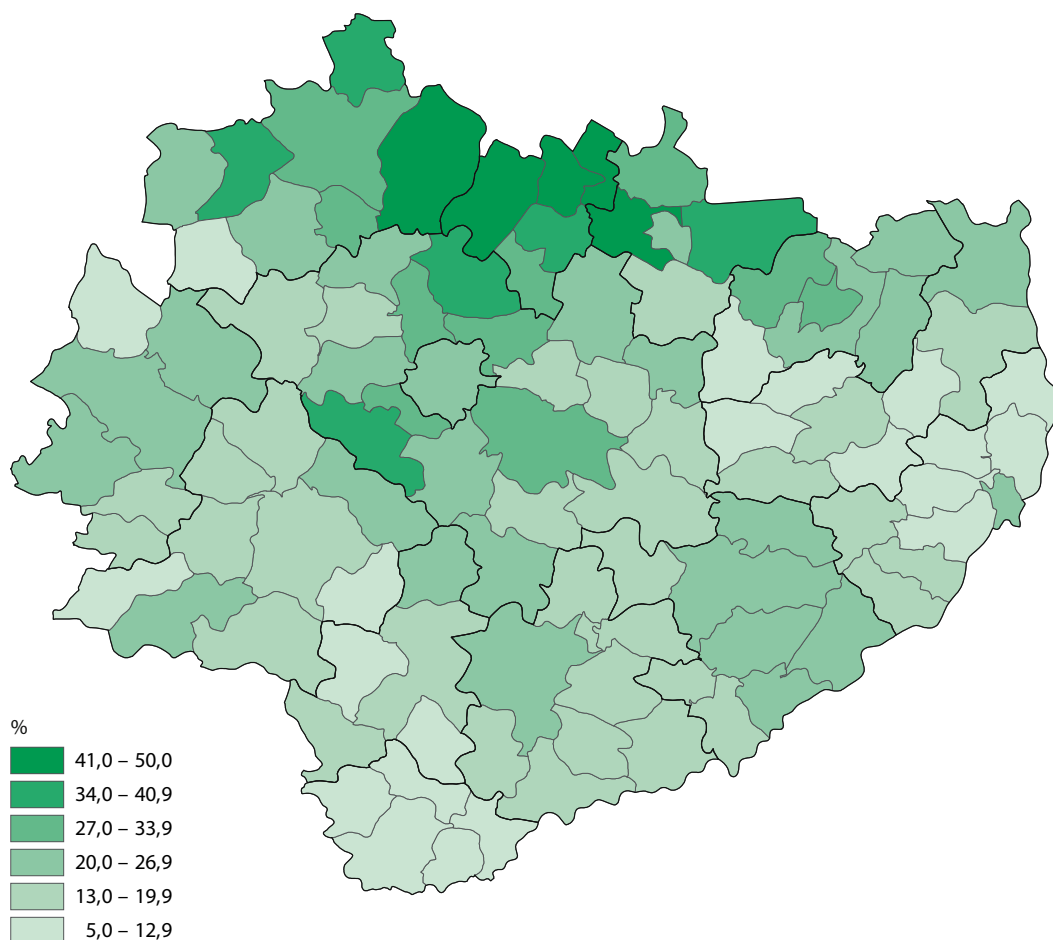
Map 31. Share of households which main source of income was paid work in 2020

Największa koncentracja gospodarstw, w których ponad połowę dochodu stanowiły emerytury i renty występowała na północy województwa świętokrzyskiego. Ich najwyższy udział odnotowano w Skarżysku Kościelnym, w którym 50,0% gospodarstw domowych utrzymywało się głównie z takiej działalności oraz Bliżynie (49,3%), co plasowało te gminy na odpowiednio 5. i 6. miejscu w Polsce. Niewiele niższy odsetek odnotowano w Stąporkowie (46,2%). Najmniejszy udział gospodarstw, których głównym źródłem dochodu były emerytury i renty wystąpił natomiast w gminach: Obrazów (5,0%), Samborzec (6,5%) i Skalbierz (7,2%). Przeciętnie w Polsce wyniósł on 15,5%, a maksimum osiągnięto w Wojkowicach w województwie śląskim (60,0%).

Mapa 32. Udział gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego, których główne źródło dochodów stanowią emerytury i renty w 2020 r.

Map 32. Share of households which main source of income were retirement pays and disability pensions in 2020

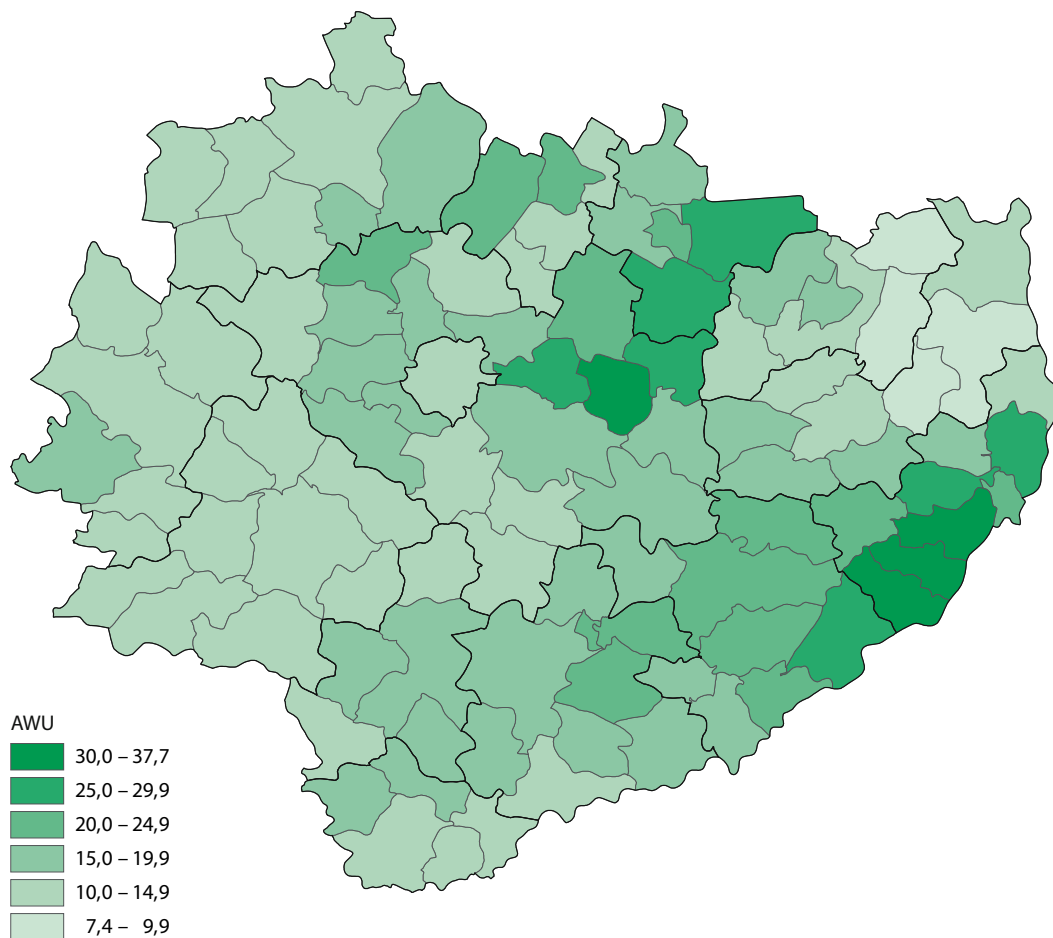
Działalność pozarolnicza w województwie świętokrzyskim najczęściej stanowiła główne źródło dochodów w gminach: Masłów (24,2%), Smyków (21,7%) i Kluczewsko (19,7%), natomiast najrzadziej w Wąchocku (1,9%) oraz Lipniku i Koprzywnicy (po 3,1%). Przeciętnie w Polsce 8,1% gospodarstw utrzymywało się głównie z działalności pozarolniczej.

10.8. Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych

10.8. Labour input in agricultural holdings

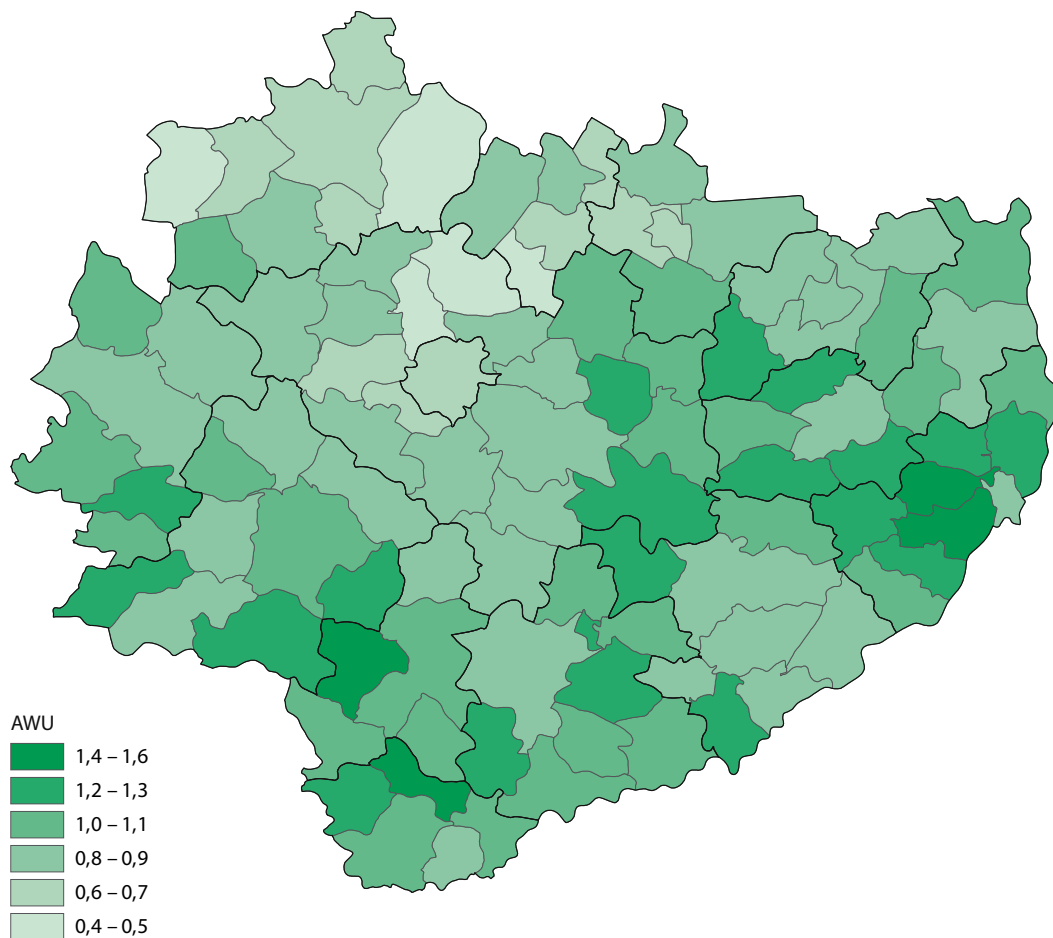
Świętokrzyskie charakteryzowało się wysokim poziomem nakładów pracy (AWU) na produkcję rolniczą w przeliczeniu na 100 hektarów użytków rolnych. Jedynie w czterech gminach znajdujących się w północno-wschodniej części województwa wartość tego wskaźnika była mniejsza niż średnia w Polsce wynosząca 9,5 AWU. Były to: Ćmielów (7,4 AWU), Ożarów (7,9 AWU), Bałtów (8,6 AWU) oraz Wojciechowice (9,4 AWU). Rozkład nakładów pracy (AWU) w przeliczeniu na 100 hektarów użytków rolnych wskazuje na wyraźną koncentrację we wschodniej części województwa (w powiatach sandomierskim i staszowskim), a także na terenie starachowickiego i położonych w jego pobliżu gminach powiatu kieleckiego. Najwyższą wartość tego wskaźnika odnotowano w gminach Bieliny (37,7 AWU), Samborzec (33,1 AWU) i Koprzywnica (30,8 AWU). Dla porównania w skali kraju maksimum wystąpiło w województwie małopolskim w gminie Sułkowice (59,3 AWU).

Mapa 33. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 100 ha użytków rolnych w 2020 r.
 Map 33. Total labour input on agricultural production per 100 ha of agricultural land in 2020

Nieco inny obraz koncentracji nakładów pracy przedstawia mapa prezentująca ich wielkość wyrażoną w AWU w przeliczeniu na 1 gospodarstwo rolne. Podobnie jak w przypadku nakładów na 100 ha UR wysoką wartością wskaźnika charakteryzowały się gminy z powiatu sandomierskiego, w tym najwyższą Obrazów (1,6) i Samborzec (1,4). Relatywnie duże nakłady pracy wyróżniały jednak również gminy znajdujące się na południu województwa takie jak Michałów i Czarnocin (po 1,4). Najniższy poziom wskaźnika odnotowano natomiast w: Zagnańsku, w którym na 1 gospodarstwo przypadało 0,4 AWU oraz Łącznej i Miedzianej Górze (po 0,5 AWU). W skali kraju nakłady pracy na 1 gospodarstwo wyniosły 1,1 AWU.

Mapa 34. Nakłady pracy ogółem poniesione na produkcję rolniczą na 1 gospodarstwo rolne w 2020 r.
 Map 34. Total labour input on agricultural production per 1 agricultural holding in 2020

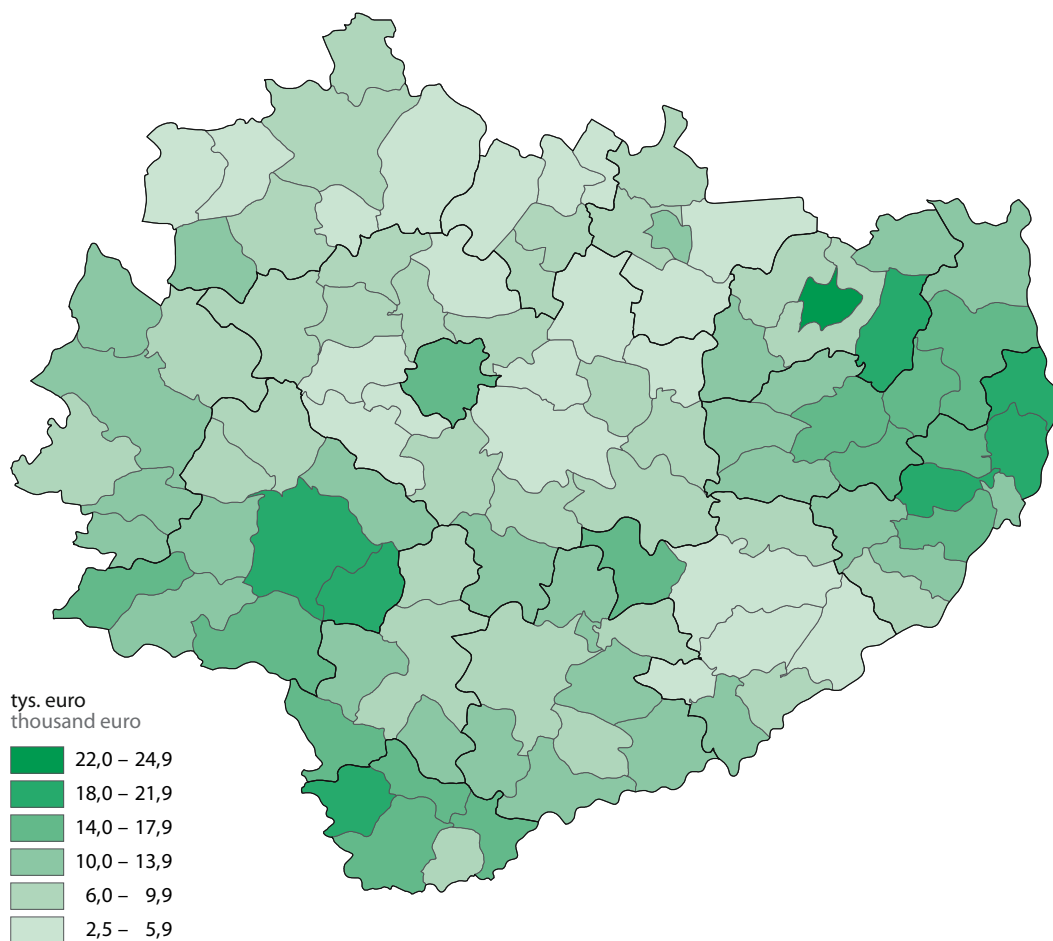

10.9. Typologia gospodarstw rolnych

10.9. Typology of agricultural holdings

Jedynie w trzech gminach województwa świętokrzyskiego średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego przekraczała przeciętny poziom w Polsce wynoszący 20,3 tys. euro. W tej grupie znalazły się: Ostrowiec Świętokrzyski (24,9 tys. euro), Jędrzejów (20,9 tys. euro) i Dwikozy (20,5 tys. euro). Najmniejszą wielkością ekonomiczną charakteryzowały się w województwie świętokrzyskim gospodarstwa z siedzibą w: Nowinach (2,5 tys. euro), Skarżysku Kościelnym (3,0 tys. euro) i Zagnańsku (3,3 tys. euro).

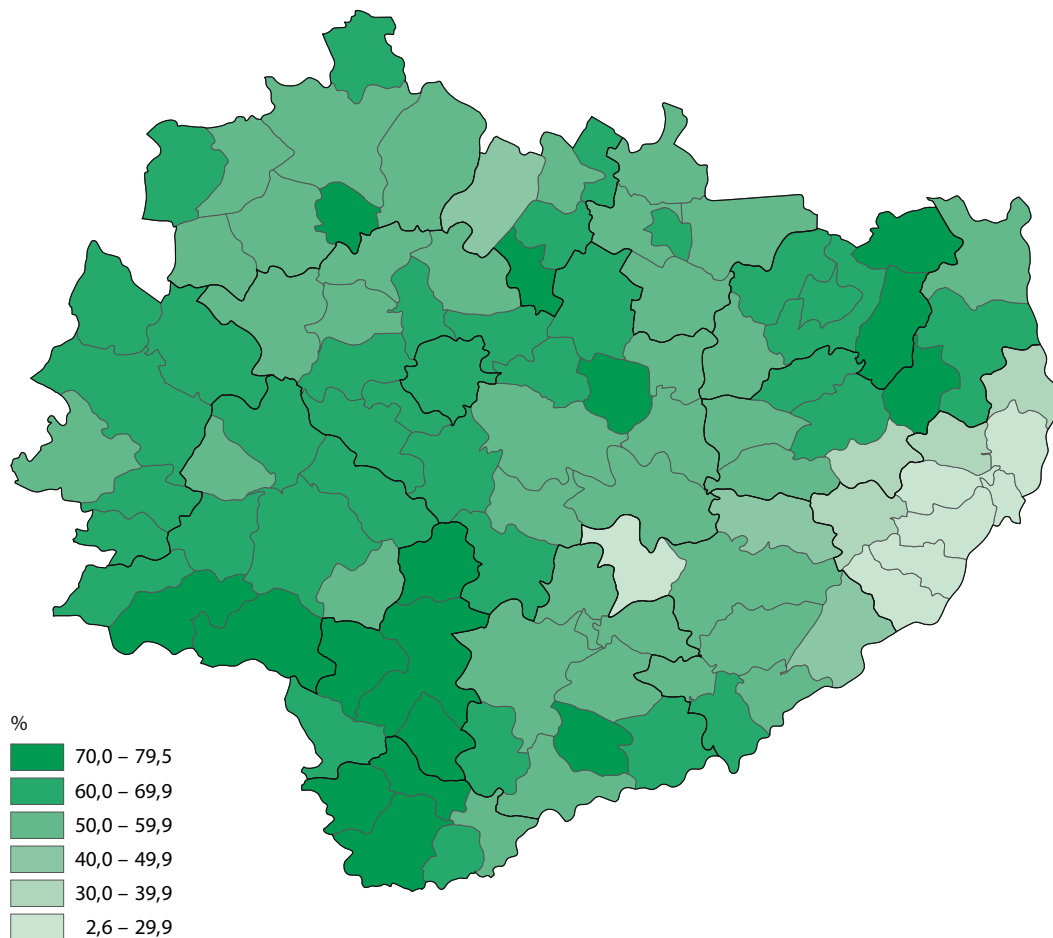
Mapa 35. Średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w 2020 r.
 Map 35. Average economic size of agricultural holding in 2020

W świętokrzyskich gminach dominowały dwa typy gospodarstw rolnych. W 92 jednostkach tego szczebla samorządu terytorialnego najczęściej spotykane były gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, a w pozostałych 10 (8 z powiatu sandomierskiego oraz po 1 - z opatowskiego i staszowskiego) – specjalizujące się w uprawach trwałych.

W 88 gminach udział gospodarstw rolnych typu „specjalizujące się w uprawach polowych” przekraczał 50%. Najwyższy był w: Skalbmierzu (79,5%), Michałowie (79,0%) i Wojciechowicach (78,2%), natomiast najmniejszy w gminach: Samborzec (2,6%), Obrazów (3,2%) oraz Koprzywnica (11,1%). Przeciętnie w Polsce udział gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych wyniósł 59,9% a maksimum osiągnięto w gminach Hel i Jastarnia w województwie pomorskim (po 100,0%).

Mapa 36. Udział gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawach polowych w 2020 r.
 Map 36. Share of agricultural holdings specialising in field crops in 2020

Najwyższy odsetek gospodarstw typu „specjalizujące się w uprawach trwałych” wystąpił w gminach Obrazów (87,8%) i Samborzec (79,8%). Należał on do najwyższych w Polsce i sytuował te gminy na odpowiednio 3. i 8. miejscu w kraju. Wysoki udział gospodarstw specjalizujących się w uprawach trwałych odnotowano także m.in. w Koprzywnicy (71,5%). Przeciętnie w Polsce gospodarstwa tego typu stanowiły 4,2% ogółu, a maksimum wystąpiło w gminie Belsk Duży w województwie mazowieckim (92,4%%).

Ponadto w województwie świętokrzyskim najwyższy odsetek gospodarstw rolnych należących do typu:

- „specjalizujące się w uprawach ogrodnich” odnotowano w gminach: Dwikozy (20,5%) oraz Starachowice (7,1%) i Skarżysko-Kamienna (6,6%),
- „specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami objętościowymi” – w gminach: Słupia Konecka (31,3%) oraz Radoszyce (21,5%) i Oksa (20,8%),
- „specjalizujące się w chowie zwierząt żywnych paszami treściwymi” – w gminach: Bliżyn (11,5%) oraz Stąporków (8,0%) i Mniów (7,6%),
- „mieszane – różne uprawy” – w gminach: Zawichost (16,7%) oraz Tarłów (14,7%) i Dwikozy (14,6%),
- „mieszane – różne zwierzęta” – w gminach: Imielno (6,5%) oraz Bogoria (5,0%) i Nowy Korczyn (4,9%),
- „mieszane – różne uprawy i zwierzęta” – w gminach: Opatowiec (27,7%) oraz Łagów (24,8%) i Mirzec (23,2%).

UWAGI METODOLOGICZNE

1. Wprowadzenie

Niniejszą publikację opracowano na podstawie wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2020 (PSR 2020), który przeprowadzono w Polsce w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r.

Spis został przeprowadzony na potrzeby Unii Europejskiej oraz krajowe, a jego podstawę prawną stanowiły:

- ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1728 z późn. zm.). Ustawa ta szczegółowo określiła zasady przeprowadzenia spisu, podmioty podlegające spisowi oraz zakres danych, które należy zebrać,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/1091 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych oraz uchylenia rozporządzeń (WE) nr 1166/2008 i (UE) nr 1337/2011 (Dz. Urz. L 200 z 7.08.2018),
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności,
- rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzji Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (tekst mający znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.03.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych,
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 443 z późn. zm.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych,
- ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

Dniem referencyjnym spisu był 1 czerwca 2020 r. Część danych, ze względu na ich specyfikę, dotyczyła okresu ostatnich 12 miesięcy kończącego się w dniu referencyjnym badania czyli okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie.

Dla aktywności ekonomicznej, w części dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.).

2. Uwaga

W związku z wprowadzaniem od 2010 r. zmian w metodologii badań rolniczych, mających na celu dostosowanie do standardów unijnych oraz uwzględnienie przemian dokonujących się w polskim rolnictwie, a także szersze wykorzystanie źródeł administracyjnych, **definicja gospodarstwa rolnego uległa zmianie**. Zgodnie z obowiązującą definicją w spisie rolnym w 2020 r. (podobnie jak w badaniach struktury gospodarstw rolnych w 2013 i 2016 r.) nie ujęto posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

W związku z powyższym, prezentowane w niniejszym opracowaniu dane dla 2020 roku, dotyczące gospodarstw rolnych ogółem oraz gospodarstw rolnych o powierzchni do 1 ha użytków rolnych włącznie są porównywalne z danymi zawartymi w edycji publikacji za lata 2013 i 2016, a nie są porównywalne z informacjami dla lat 2002, 2005, 2007 i 2010 zawartymi we wcześniejszych edycjach publikacji.

Do porównań wykorzystano dane z 2010 r., przeliczone zgodnie z obowiązującą definicją gospodarstwa rolnego.

Dane dla gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych są porównywalne z danymi prezentowanymi w poprzednich edycjach publikacji (dla gospodarstw prowadzących działalność rolniczą).

3. Ważniejsze pojęcia, definicje i zasady spisywania

Gospodarstwo rolne to grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 553 Kodeksu Cywilnego).

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) to gospodarstwo użytkowane przez osobę fizyczną obejmujące:

- gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych,
- gospodarstwa rolne o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące działy specjalne produkcji rolnej lub produkcję rolną (roślinną i/lub zwierzęcą) o znaczącej, określonej następującymi progami skali: 0,5 ha dla: drzew owocowych, krzewów owocowych, warzyw gruntowych, truskawek gruntowych oraz chmielu; 0,3 ha dla szkółek sadowniczych i szkółek ozdobnych; 0,1 ha dla tytoniu; 5 sztuk dla bydła ogółem; 20 sztuk dla świń ogółem; 5 sztuk dla loch; 20 sztuk dla owiec ogółem i kóz ogółem; 100 sztuk dla drobiu ogółem; 10 sztuk dla zwierząt dzikich utrzymywanych w systemie fermowym; 20 pni dla pszczoł.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne prowadzone przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, **którego podstawowa działalność jest zaliczana według Polskiej Klasyfikacji Działalności do sekcji A, dział 01, grupy: 01.1 - uprawy rolne inne niż wieloletnie, 01.2 – uprawy roślin wieloletnich, 01.3 – rozmnażanie roślin, 01.4 – chów i hodowla zwierząt (z podklasy 01.49.Z – tylko strusie, króliki i inne zwierzęta futerkowe oraz pszczoły), 01.5 – uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), 01.6, klasa 01.61, podklasa 01.61.Z – działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną (utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska), a także niezależnie od zaklasyfikowania działalności podstawowej, gdy w gruntach użytkowanych przez jednostkę powierzchnia **użytków rolnych przekracza 1 ha lub prowadzony jest chów/hodowla zwierząt gospodarskich.****

Użytkownik gospodarstwa rolnego to osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, faktycznie użytkująca gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa, czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Za **osobę kierującą gospodarstwem rolnym** uważa się pełnoletnią osobę fizyczną upoważnioną przez właściciela/użytkownika gospodarstwa rolnego do podejmowania oraz nadzorowania lub wykonywania decyzji bezpośrednio związanych z procesami produkcyjnymi. W gospodarstwach indywidualnych kierujący jest często tą samą osobą co użytkownik.

Poziom wykształcenia rolniczego osoby kierującej gospodarstwem rolnym określa się jako:

- wyższe rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły wyższej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, geodezja urzędów rolniczych, technika urzędów rolniczych i leśnych, leśnictwo, technologia drewna, ochrona środowiska – melioracja, rybactwo, zootechnika, technologia żywności – mleczarstwo itp.; do kierunków rolniczych należy zaliczyć także weterynarię,
- policealne rolnicze – uzyskanie dyplomu ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej o kierunku rolniczym, np. ogrodnictwo, zarządzanie terenów zieleni itp.,
- średnie zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia technikum lub liceum zawodowego o kierunku rolniczym np. hodowla zwierząt, uprawa roślin, leśnictwo, melioracja, zarządzanie terenów zieleni,
- zasadnicze zawodowe rolnicze – uzyskanie świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły rolniczej, szkoły przysposobienia rolniczego, świadectwa ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej, np. ogrodnictwo, hodowla zwierząt, mechanizacja rolnictwa, wiejskie gospodarstwo domowe, rolnik upraw polowych,
- kurs rolniczy – kurs kwalifikacyjny zakończony egzaminem i uzyskaniem tytułu wykwalifikowanego rolnika lub mistrza rolnika,
- brak wykształcenia rolniczego – nieukończenie żadnej szkoły ani kursu o kierunku rolniczym, niezależnie od posiadanego ogólnego poziomu wykształcenia.

Siedziba użytkownika gospodarstwa indywidualnego to adres zamieszkania użytkownika. Adres ten nie zawsze jest taki sam jak adres zameldowania.

Siedziba gospodarstwa indywidualnego to siedlisko gospodarstwa (budynek mieszkalny oraz budynki gospodarskie i urządzenia służące do produkcji rolnej), a w przypadku braku siedliska, największa część gospodarstwa rolnego. Adres siedziby gospodarstwa nie zawsze jest taki sam jak siedziby użytkownika.

Siedziba gospodarstwa rolnego osoby prawnej (lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej) to siedziba osoby prawnej lub jednostki lokalnej prowadzącej działalność rolniczą.

Do **działalności rolniczej** prowadzonej przez gospodarstwo rolne zaliczono:

- uprawę roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów jadalnych), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych,
- chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (np. dziki, sarny, daniele, lamy) i pszczoł,
- utrzymanie gruntów rolnych, już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych, według zasad dobrej kultury rolnej (zgodnie z normami).

Za **zarobkową działalność inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym** przyjęto działalność produkcyjną lub usługową prowadzoną na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub produkty rolne w nim powstałe (np. agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych).

Nie wlicza się tu działalności innej niż rolnicza, jeżeli z zasobów gospodarstwa do jej prowadzenia wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza.

Wartość końcowej produkcji rolniczej to suma wartości sprzedanych oraz zużytych przez gospodarstwo domowe użytkownika (samozaopatrzenie) surowych, nieprzetworzonych produktów rolnych (roślinnych i zwierzęcych).

Wartość **ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego** to suma przychodów ze sprzedaży surowych produktów rolnych i zwierząt gospodarskich oraz wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym, a także płatności bezpośrednich.

Bezpośrednia sprzedaż konsumentom (ostatecznym odbiorcom na ich własne potrzeby) oznacza sprzedaż produktów rolnych, wytworzonych w gospodarstwie rolnym, na targowiskach, we własnych sklepach lub w ramach sprzedaży międzysiedzkiej. Nie zalicza się tu sprzedaży produktów rolnych do punktów skupu oraz zakupów dokonywanych przez właścicieli sklepów, restauracji, itp.

Za **gospodarstwo ekologiczne** uważa się gospodarstwo rolne, które posiada certyfikat nadany przez jednostkę certyfikującą lub jest w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej (pod kontrolą jednostki certyfikującej) na całość lub część produkcji roślinnej/zwierzęcej prowadzonej w gospodarstwie.

Za **gospodarstwo rolne korzystające ze środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich** uważa się gospodarstwo, z którym zawarto umowę/wydano pozytywną decyzję o przyznaniu płatności w okresie 3 lat kończących się 31 grudnia 2020 r. dla przynajmniej jednego z działań/poddziałań wymienionych poniżej:

- usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i zastępstw w gospodarstwie,
- systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- inwestycje w środki trwałe,
- przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzenie odpowiednich środków zaradczych,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników,
- pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw,
- inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów,
- działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne,
- usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów,
- rolnictwo ekologiczne,
- płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną,

- płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami,
- dobrostan zwierząt,
- zarządzanie ryzykiem.

4. Użytkowanie gruntów

Grunty ogółem to wszystkie grunty niezależnie od tytułu władania – własne, dzierżawione od innych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowane z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel itp.) oraz wspólne w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych. Nie zalicza się tu powierzchni gruntów wydzierżawionych innym i gruntów należących do wspólnot gruntowych.

Użytki rolne ogółem to powierzchnia:

- użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej, na którą składają się:
 - zasiewy,
 - łąki trwałe,
 - pastwiska trwałe,
 - uprawy trwałe, w tym sady,
 - ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację),
 - grunty ugorowane (łącznie z powierzchnią upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny),
- użytków rolnych pozostałych.

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** to użytki rolne, na których stosuje się jakiegokolwiek zabiegi uprawne (np. orka, koszenie, mulczowanie itp.), także grunty objęte płodozmianem. Są to grunty, które mogą kwalifikować się np. do otrzymania dopłat i są utrzymywane zgodnie z wymaganiami dotyczącymi dobrej kultury rolnej znajdującymi się w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 kwietnia 2004 roku – Dz. U. 65, poz. 600. Zalicza się tu także grunty ugorowane.

Powierzchnia **użytków rolnych pozostałych** (tj. nieużytkowanych i nieutrzymywanych w dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia użytków rolnych wyłączonych z produkcji, tj. użytków rolnych uprzednio użytkowanych jako zasiewy oraz grunty ugorowane, łąki i pastwiska trwałe, sady i inne uprawy trwałe, ogrody przydomowe, które w dniu 1 czerwca 2020 r. ze względów ekonomicznych, społecznych lub innych, nie były wykorzystywane już rolniczo i wyłączone z płodozmianu. Grunty te znajdowały się jednak w kondycji, pozwalającej w razie zmiany decyzji co do ich przyszłego użytkowania, na ich szybkie przywrócenie do produkcji rolniczej, przy wykorzystaniu zasobów dostępnych w gospodarstwie rolnym. Jeżeli rekultywacja tych gruntów wymagałaby bardzo długiego okresu czasu i dużych nakładów pracy oraz zasobów niedostępnych w gospodarstwie – powierzchnię tę zalicza się do powierzchni pozostałych gruntów.

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach).

Łąki trwałe to grunty pokryte trawami (5 lub więcej lat), z zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, a zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych.

Pastwiska trwałe to grunty pokryte trawami (5 lub więcej lat), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenach pagórkowatych lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.).

Powierzchnia upraw trwałych to powierzchnia: plantacji drzew i krzewów owocowych, szkółek drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, szkółek drzew i krzewów leśnych do celów handlowych, plantacji wikliny oraz innych gruntowych upraw trwałych (np. derenia, tarniny, morwy, wierzby mandżurskiej, głogu, rokitnika, jarzębiny, choinek bożonarodzeniowych uprawianych na użytkach rolnych), a także upraw trwałych pod osłonami (np. malina, winorośl, brzoskwinia).

Sady to uprawy drzew i krzewów owocowych posadzonych na miejscu stałym, w regularnej rozstawie, na powierzchni minimum 10 arów. Do sadów zaliczamy także szkółki drzew i krzewów owocowych.

Ogrody przydomowe to powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa, która obejmuje uprawy (rolne, ogrodnicze zarówno jednoroczne jak i wieloletnie oraz drzewa i krzewy owocowe) przeznaczone na spożycie w gospodarstwie domowym użytkownika (samozaopatrzenie). Sporadycznie, nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane.

Do ogrodów przydomowych nie zalicza się powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację (należą do gruntów pozostałych).

Grunty ugorowane to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.

Do gruntów ugorowanych zalicza się powierzchnię upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny (nawóz zielony), a także grunty przygotowane pod jesienne nasadzenia np. truskawek oraz obsiane roślinami miododajnymi.

Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione do płatności obszarowych.

Do gruntów ugorowanych nie zaliczamy gruntów, które były przygotowane pod tegoroczne zasiewy (np. warzyw), a do 1 czerwca 2020 r. nie zostały jeszcze obsiane lub obsadzone (zaliczamy je do powierzchni zasiewów).

Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha:

- zalesiona (pokryta roślinnością leśną),
- niezalesiona (przejściowo pozbawiona roślinności leśnej),
- gruntów związanych z gospodarką leśną,
- plantacji o krótkiej rotacji (łącznie z założonymi na użytkach rolnych).

Uwzględnia się tu powierzchnię szkółek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa (niehandlowe).

Powierzchnia **pozostałych gruntów** to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych gruntów (torfowiska, żwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych), powierzchnia przeznaczona dla rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pola golfowe, ogrody ozdobne itp.).

Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych, które nie są użytkowane rolniczo, jeżeli wiadomo, że grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego, np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

5. Powierzchnia zasiewów

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach), które są uprawiane w plonie głównym.

Do powierzchni zasiewów zalicza się również powierzchnię, która była zaplanowana i obsiana/obsadzona po 1 czerwca 2020 r., pod zbiór w bieżącym roku (np. późnych odmian warzyw).

Powierzchnia zasiewów **w gruncie** to powierzchnia upraw prowadzonych zarówno na odkrytym polu, jak również **pod niskim, niedostępnym przykryciem**. Kategoria ta obejmuje powierzchnię upraw przykrytych przy użyciu mat/arkuszy z tworzywa sztucznego ułożonych płasko na ziemi oraz upraw pod tunelami niskimi (poniżej 1,5 m wysokości w szczycie).

Powierzchnia zasiewów **w szklarniach, tunelach foliowych wysokich** oraz **inspektach** to powierzchnia upraw prowadzonych pod wysokimi osłonami (o wysokości min. 1,5 m w szczycie) oraz pod osłonami niskimi z możliwością stałego dostępu czyli inspektach, tzw. przyspiesznikach („miniaturowe szklarnie”); są to skrzynie nakryte oknami służące np. do produkcji rozsad.

W powierzchni zasiewów ujęto uprawę chmielu oraz plantacje truskawek i poziomek, a także powierzchnię traw polowych.

Do grupy „**zbóż ogółem**” zaliczono zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi, kukurydzę na ziarno, grykę, proso i pozostałe zbożowe (amarantus, kanar, żyto stuletnie itp.).

W grupie „**zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi**” ujęto zboża podstawowe (pszenica, żyto, jęczmień, owies i pszenżyto) oraz powierzchnię zasiewów mieszanek zbożowych ozimych i jarych.

Grupa „**przemysłowe**” obejmuje buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do grupy „**strączkowych na ziarno**” zalicza się strączkowe jadalne (groch, fasolę, bób oraz inne strączkowe jadalne uprawiane na ziarno, np. ciecierzycę), strączkowe pastewne na ziarno oraz mieszanki zbożowo strączkowe na ziarno. Powierzchnię zasianą grochem, fasolą, bobem itp. przewidzianą do zbioru w stanie niedojrzałym zaliczono do warzyw gruntowych.

Grupa „**pastewne**” obejmuje uprawy okopowych pastewnych, kukurydzy na zielonkę, strączkowych pastewnych na zielonkę i motylkowych drobnonasiennych, innych pastewnych i traw na zielonkę (bez upraw przeznaczonych na nawozy zielone).

Grupa „**pozostałe**” obejmuje warzywa gruntowe, truskawki i poziomki gruntowe, uprawy nasienne, kwiaty i rośliny ozdobne gruntowe, pozostałe przemysłowe (np. krokosz barwierski, uprawy wieloletnie na cele energetyczne), zioła i przyprawy, a także uprawy pod osłonami (bez upraw trwałych pod osłonami) oraz pozostałe uprawy.

Do **warzyw** zaliczono: kapustę głowiastą (wczesną i późną, białą, czerwoną i włoską), cebulę, marchew jadalną, buraki ćwikłowe, ogórki, pomidory, kalafiori (wczesne i późne), warzywa pozostałe (pietruszkę, seleri, pory, brukselkę, szczaw, szpinak, sałatę, rzodkiewkę, chrzan, rabarbar, skorzonkę, kalarepę, czosnek, dynię, szparagi, brokuły, kapustę pekińską, cykorię liściastą, cukinię, szalotkę itp.). Grupa ta obejmuje również groch, bób i itp. zebrane w stanie niedojrzałym (zielonym), fasolę szparagową, z której zebrano niedojrzałe strąki oraz kukurydzę z przeznaczeniem na zbiór kolb w stanie niedojrzałym, a także rozsady warzyw gruntowych na potrzeby własne gospodarstwa.

Powierzchnia uprawy „**truskawek**” to powierzchnia obsadzona truskawkami i poziomkami (łącznie z nowymi, wiosennymi nasadzeniami) w gruncie oraz pod osłonami. Nie uwzględniono tu powierzchni przygotowanej do nasadzeń jesiennych oraz powierzchni plantacji truskawek przeznaczonych na sadzonki (którą ujęto w grupie „pozostałe”).

Do grupy roślin **przemysłowych** zaliczono buraki cukrowe, rzepak i rzepik, len (łącznie z lnem oleistym), słonecznik na ziarno, konopie, tytoń, chmiel, cykorię oraz inne oleiste (mak, gorczyca, soja, itp.).

Do **ziemniaków** zaliczono sadzeniaki, ziemniaki jadalne oraz uprawiane do przemysłu, odmian zarówno wczesnych, średniowczesnych, jak i późnych. Powierzchnia uprawy ziemniaków nie obejmuje uprawy tej rośliny w ogrodach przydomowych.

Dane o **burakach cukrowych** dotyczą tylko tych upraw, które są przeznaczone do przemysłu. Nie ujmują się tu buraków cukrowych uprawianych na wysadki/nasiona.

Trawy polowe są to krótkotrwałe użytki zielone (uprawiane z reguły mniej niż 5 lat), tj. trawy w czystym siewie (np. rajgras, stokłosa, mozga, wiechlina, kostrzewa, tomka, kupkówka, wyczyniec, mietlica, tymotka, kłosówka, życica i inne) lub mieszanki tych gatunków, wykorzystywane na zielonkę/siano lub nasiona (użytkowane zazwyczaj kośnię) lub wypasane (tzw. pastwiska polowe).

Międzyplony (poplony) jare – rośliny wysiane po zbiorze plonu głównego i przyorane przed zimą, lub wysiane wiosną i przyorane przed zasianiem upraw zbieranych jako plon główny. Poplony jare mogą być także przeznaczone na paszę.

Międzyplony (poplony) ozime – rośliny wysiane jesienią 2019 r., po zbiorze plonu głównego, z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt lub na przyoranie jako zielony nawóz wiosną 2020 r. Poplony ozime zimą zimują na polu.

Powierzchnia grzybów jadalnych – powierzchnia zajmowana przez uprawy grzybów jadalnych np. pieczarek, boczniazków, twardziaka jadalnego (shiitake), pierścieniaka uprawnego i innych. Powierzchnia ta obejmuje stanowiska, które co najmniej raz w okresie 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie były zajęte pod uprawę grzybów jadalnych.

Powierzchnię uprawy ziemniaków, warzyw gruntowych, truskawek i poziomek gruntowych oraz grupy „pozostałych upraw” od 2007 r. podaje się bez powierzchni w ogrodach przydomowych, która zgodnie z klasyfikacją UE jest odrębną pozycją wyszczególnioną w użytkowaniu gruntów.

6. Zwierzęta gospodarskie

W spisie ujęto zwierzęta gospodarskie, które znajdowały się w gospodarstwie rolnym oraz zwierzęta wysłane na redyki, wypasy i do bacówek. Rejestrowane były wszystkie zwierzęta, tj. zarówno stanowiące własność użytkownika gospodarstwa rolnego lub członków jego gospodarstwa domowego, jak również zwierzęta przetrzymywane czasowo lub stale w gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas, tucz (np. umowy kontraktacyjne dla świń), przechowywanie (np. hotele dla koni) itp., niezależnie od tego, czy przyjęto je od gospodarstw indywidualnych, czy od jednostek państwowych, spółdzielczych, spółek.

Zwierzęta gospodarskie to zwierzęta utrzymywane w celu osiągnięcia korzyści gospodarczych, np. produkcji mięsa, mleka i innych produktów zwierzęcych, a także w przypadku koni, wykorzystywane jako siła pociągowa i do celów rekreacyjnych oraz sportowych.

Do zwierząt gospodarskich zalicza się następujące gatunki: konie domowe i inne koniowate, bydło, świnię, owce, kozy, drób (tj. brojlery, kury nioski, koguty, indyki, kaczki, gęsi, przepiórki, perliczki, gołębie, strusie i inne gatunki, ale bez ptactwa utrzymywanego do celów łowieckich, a nie do produkcji mięsa), króliki, pozostałe zwierzęta futerkowe, inne zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie rolnym dla pozyskania produktów zwierzęcych, np. mięsa czy wełny (tj.: jelenie, sarny, daniële, łosie, renifery, dziki, świniodziki, lamy, alpaki itp.) oraz pszczoły.

Do zwierząt gospodarskich (z wyjątkiem koni) nie zalicza się zwierząt utrzymywanych wyłącznie dla celów rekreacyjnych lub terapeutycznych.

Spisowi podlegały zwierzęta gospodarskie, które **1 czerwca 2020 r. znajdowały się w gospodarstwie rolnym**, niezależnie od tego czy w dniu przeprowadzania spisu nadal w nim przebywały czy już nie.

Nie ujmowano zwierząt, które po północy z 1 na 2 czerwca 2020 r. urodziły się, zostały zakupione lub trafiły do gospodarstwa z innych powodów, pomimo że znajdowały się one w gospodarstwie w czasie przeprowadzania spisu.

Wyjątek stanowiły pnie pszczele (ule), które spisywane były u ich właściciela niezależnie od miejsca gdzie się znajdowały.

W spisie zebrano dane o pogłowie **drobiu** poszczególnych gatunków. Jeżeli 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwie rolnym o dużej skali chowu drobiu (ferma wielkotowarowa, np. ferma tuczu brojlerów, ferma niosek jaj konsumpcyjnych, wylęgowych) nie było na stanie drobiu w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji (przerwa pomiędzy cyklami produkcyjnymi, jeśli nie przekraczała 8 tygodni), należało wpisać stany drobiu z okresu przed opróżnieniem kurników.

W celu przeliczenia pogłowia zwierząt w sztukach fizycznych na **sztuki przeliczeniowe duże (SD)** wykorzystano następujące współczynniki:

- bydło, tj. cielęta ogółem w wieku poniżej 1 roku – 0,40; bydło w wieku 1–2 lat – 0,70; byki w wieku 2 lat i więcej – 1,00; jałówki w wieku 2 lata i więcej – 0,80; krowy pozostałe – 0,80, krowy mleczne – 1,00,
- świnię, tj. prosięta o wadze do 20 kg – 0,027; lochy ogółem – 0,50; warchlaki, knury rozplodowe i tuczniki – 0,30,
- owce ogółem – 0,10,
- kozy ogółem – 0,10,
- drób, tj. brojlery kurze – 0,007; kury nioski – 0,014; indyki – 0,03, gęsi – 0,02, kaczki – 0,01 drób pozostały (bez strusi) – 0,001; strusie – 0,35;
- króliki ogółem – 0,02.

7. Nawożenie

Dane o zastosowanych w gospodarstwie rolnym nawozach mineralnych, wapniowych oraz nawozach naturalnych pochodzenia zwierzęcego obejmują okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

W spisie zbierano dane dla następujących **rodzajów nawozów naturalnych**:

- **obornik** – stała mieszanina odchodów (kału i moczu) zwierząt gospodarskich (świń, bydła, koni, owiec, kóz, królików) wraz ze ściółką,

- **pomiot ptasi** – odchody drobiu,
- **gnojówka** – przefermentowany mocz zwierząt gospodarskich (odciek z obornika),
- **gnojowica** – rozwodniona mieszanina odchodów zwierząt (kału, moczu).

Zużycie nawozów mineralnych (azotowych, fosforowych, potasowych) oraz wapniowych prezentowane jest w przeliczeniu na czysty składnik NPK i CaO. Przeliczeń zużycia nawozów na 1 ha użytków rolnych w roku gospodarczym 2019/2020 dokonano na powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej według stanu w dniu 1 czerwca 2020 r.

8. Środki ochrony roślin

Środki ochrony roślin to substancje lub ich mieszaniny oraz żywe organizmy przeznaczone do ochrony roślin uprawnych przed organizmami szkodliwymi (m.in. przed grzybami, wirusami, bakteriami, insektami, ślimakami, gryzoniami), a także niszczenia roślin niepożądanych (np. chwastów), regulowania rozwoju oraz wzrostu i innych procesów biologicznych w roślinach uprawnych. Do środków ochrony roślin zaliczane są również preparaty wykorzystywane do zabiegów w magazynach, w których przechowywane są pasze, nasiona siewne lub przeznaczone do konsumpcji.

W spisie zebrano informacje o **ilości zabiegów** zastosowanych na zboża, warzywa, sady i inne uprawy trwałe, pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze.

Dodatkowo w spisie zebrano informacje dotyczące korzystania z różnych **rodzajów wsparcia przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin** oraz oceny stopnia znajomości **zasad integrowanej ochrony roślin**.

9. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Badaniem zostały objęte ciągniki (kołowe dwuosiove i gąsienicowe) oraz maszyny i urządzenia rolnicze **własne** (stanowiące wyłączną własność użytkownika gospodarstwa lub członka jego gospodarstwa domowego) i **wspólne** (będące współwłasnością i użytkowane przez więcej niż jedno gospodarstwo rolne), które wykorzystywane były wyłącznie lub częściowo do **prac związanych z rolnictwem**. Ciągniki oraz maszyny i urządzenia rolnicze należące do kilku rolników spisano u tego rolnika, u którego znajdowały się w dniu referencyjnym spisu.

Spisano sprzęt sprawny technicznie, jak również znajdujący się w remoncie oraz przeznaczony do naprawy (niesprawny technicznie przez okres krótszy niż rok).

Nie spisywano **ciągników jednoosiowych**, używanych często w ogrodnictwie.

10. Dochody gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Dane dotyczą okresu 12 miesięcy, tj. okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Za **gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego** uważa się zespół osób mieszkających i utrzymujących się wspólnie, jeżeli wśród nich jest osoba prowadząca gospodarstwo indywidualne.

Za **dochód całkowity gospodarstwa domowego** uważa się łączne dochody (z tytułu prowadzenia działalności rolniczej i pozarolniczej oraz z tytułu: pracy najemnej, pobierania emerytur i rent, zasiłku z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, alimentów, stypendiów, posiadania lokat kapitałowych, uzyskiwania pomocy zagranicznej, wygranych w grach liczbowych i loteriach itp.) wszystkich osób (spokrewnionych i niespokrewnionych) zamieszkujących wspólnie z użytkownikiem gospodarstwa rolnego i wspólnie się z nim utrzymujących.

Dla potrzeb publikacji przyjęto, że **główne źródło dochodu** to źródło dochodów przekraczające 50% dochodów ogółem gospodarstwa domowego.

Do gospodarstw uzyskujących dochody z działalności rolniczej oraz z działalności pozarolniczej zaliczono również te gospodarstwa, w których omawiane rodzaje działalności nie przyniosły jeszcze dochodów lub przynosiły straty.

11. Pracujący w gospodarstwach rolnych

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności stałej** dotyczą nakładów pracy ponoszonych na wytworzenie produkcji rolnej w ciągu 12 miesięcy poprzedzających dzień referencyjny spisu, a więc uwzględniają cały roczny cykl produkcyjny w gospodarstwie rolnym.

Dane o pracujących w rolnictwie według **aktywności bieżącej** (na podstawie metodologii rekomendowanej dla badań rynku pracy przez Międzynarodową Organizację Pracy i wykorzystywanej m.in. do zbilansowania pracujących w całej Gospodarce Narodowej) dotyczą tylko tej części pracujących, dla których praca w rodzinnych gospodarstwach rolnych jest wyłącznym lub głównym zajęciem użytkownika i osób z nim mieszkających. Z tego względu stosuje się kryterium bieżącej aktywności ekonomicznej poszczególnych osób w określonym odcinku czasu, to jest w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.

W **gospodarstwach indywidualnych** zebrano dane o nakładach pracy użytkownika gospodarstwa rolnego i członków jego rodziny oraz o nakładach pracy osób spoza rodziny użytkownika.

Dla **gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**, zebrano dane o nakładach pracy osób tam zatrudnionych lub pracujących na innych zasadach (np. uczniowie, praktykanci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, zakonnicy) – rozpatrywana była tylko aktywność stała (z uwzględnieniem podziału według płci).

Za **pracę w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolniczej** uważa się wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą oraz utrzymywaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej (działalność rolnicza), a także innych prac, które są niezbędne przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, takich jak: zakup środków produkcji, sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży, prace związane z magazynowaniem, transport na potrzeby gospodarstwa rolnego, bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji, organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków, wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednio i inne.

Nie zalicza się tu prac związanych z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb oraz prac wykonywanych w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (bez względu na to, czy prowadzone są w gospodarstwie czy poza nim).

Do pracy w gospodarstwie indywidualnym nie zalicza się takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątanie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz prac rolnych wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na rzecz innego gospodarstwa rolnego.

Za **pracę (działalność zarobkową) inną niż przy produkcji rolniczej w swoim (rodzinnym) gospodarstwie rolnym** uważa się każdą pracę (również dorywczą lub nierejestrowaną) najemną lub na własny rachunek, wykonywaną zarówno w gospodarstwie, jak i poza jego terenem. Zaliczono tu także pracę przy produkcji rolniczej w innym gospodarstwie rolnym.

Praca główna to praca zajmująca najwięcej czasu (dot. osób, które wykonują więcej niż jedną pracę). Jeżeli prace zajmują tyle samo czasu, to pracą główną jest ta, która przynosi największy dochód.

Praca dodatkowa to praca zajmująca najwięcej czasu, poza pracą główną. Jeżeli kilka prac zajmuje tyle samo czasu, to pracą dodatkową jest ta, z której osiągany jest wyższy dochód.

Spis w zakresie aktywności ekonomicznej dotyczyło wszystkich osób w **wieku 15 lat i więcej** (tzn. urodzonych 1 czerwca 2005 r. i wcześniej).

Ze względu na duży udział pracy w niepełnym wymiarze godzin oraz sezonowego zatrudnienia pracowników dorywczych, kontraktowych, pracujących w ramach pomocy sąsiedzkiej i „pozostałych osób pracujących” nakłady pracy w rolnictwie zostały wyrażone w umownych rocznych jednostkach pracy (Annual Work Unit - AWU).

Roczna jednostka pracy (AWU) oznacza ekwiwalent pełnego etatu. Oblicza się ją przez podzielenie liczby godzin pracowanych w ciągu roku przez roczną liczbę godzin odpowiadającą pełnemu etatowi. W Polsce jako ekwiwalent pełnego etatu przyjęto 2120 godzin pracy w roku, tzn. 265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie. Przy wyliczaniu nakładów pracy wyrażonych w AWU (zgodnie z metodologią Eurostatu) zachowano warunek, że na 1 osobę nie może przypadać więcej niż 1 AWU, nawet jeżeli w rzeczywistości pracuje ona dłużej.

Wymiar rocznego czasu pracy przy produkcji rolniczej określa się w częściach etatu:

- poniżej 0,25 etatu (1–66 dni, 1-530 godzin) oznacza mniej niż 1/4 etatu lub okres do 3 miesięcy,
- od 0,25 do poniżej 0,5 etatu (67–132 dni, 531-1060 godzin) – oznacza 1/4 etatu, ale mniej niż 1/2 etatu lub okres od 3 miesięcy włącznie do 6 miesięcy,
- od 0,5 do poniżej 0,75 etatu (133–198 dni, 1061-1590 godzin) – oznacza 1/2 etatu, ale mniej niż 3/4 etatu lub okres od 6 miesięcy włącznie do 9 miesięcy,
- od 0,75 do poniżej 1 etatu (199–264 dni, 1591-2119 godzin) – oznacza 3/4 etatu, ale mniej niż 1 etat lub okres od 9 miesięcy włącznie do 12 miesięcy,
- 1 etat (265 dni i więcej, 2120 i więcej godzin) – oznacza 1 pełny etat lub 12 miesięcy w roku i przedział ten dotyczy również osób, które przepracowały większą liczbę godzin w ciągu roku niż odpowiadającą 1 etatowi.

Jako **pracowników najemnych** należy rozumieć osoby zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze. Częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie).

Jako **pracowników najemnych stałych** traktuje się osoby, które pracowały za wynagrodzeniem w każdym tygodniu 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie, bez względu na liczbę godzin pracy w ciągu tygodnia. Do pracowników najemnych stałych należy również zaliczyć osoby, które przepracowały tylko część tygodni w roku z następujących przyczyn:

- specyfika produkcji rolnej w gospodarstwie (np. uprawa owoców, warzyw gruntowych) wymagająca zatrudniania pracowników tylko w ciągu kilku miesięcy w roku,
- urlop, choroba, wypadek, kwarantanna lub izolacja wywołana zagrożeniem epidemicznym,
- rozpoczęcie lub zakończenie pracy w gospodarstwie (czyli osoby, które zmieniły miejsce pracy w ciągu roku),
- całkowite wstrzymanie pracy w gospodarstwie spowodowane przyczynami naturalnymi (powódź, pożar).

Pracownicy najemni dorywczy – osoby (zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze; częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie), które w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracowały tylko w wybranym okresie i nie mają stałej umowy o pracę.

Inni pracownicy – to inne osoby pracujące w gospodarstwach osób prawnych, tj. członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych (jeżeli pracowali w gospodarstwie rolnym, ale nie byli zatrudnieni jako pracownicy najemni stali), uczniowie pracujący w szkolnych gospodarstwach rolnych, osoby pracujące (w tym duchowni) w gospodarstwach prowadzonych przez zakony (niebędące pracownikami najemnymi stałymi).

Pracownicy kontraktowi – są to osoby wykonujące określoną usługę w gospodarstwie rolnym, które nie zostały zatrudnione bezpośrednio przez użytkownika/kierującego gospodarstwem rolnym.

Pomoc sąsiedzka – praca w **gospodarstwie indywidualnym** wykonana **przez osoby z innego gospodarstwa rolnego bez wynagrodzenia** (w formie pieniężnej lub w naturze) za tę pracę. Jako pomoc sąsiedzka należy traktować też m.in. pracę wykonywaną przez osoby z innego gospodarstwa rolnego w ramach tzw. „odrobku” (ale bez wynagrodzenia).

12. Typologia gospodarstw rolnych

Podstawę prawną obowiązującej w UE klasyfikacji gospodarstw rolnych (nazywanej Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych, w skrócie „typologia” stanowią:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009 z dnia 30 listopada 2009 r. ustanawiające sieć zbierania danych rachunkowych o dochodach i działalności gospodarczej gospodarstw rolnych we Wspólnocie Europejskiej,
- rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 1198/2014 z dnia 1 sierpnia 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Rady (WE) nr 1217/2009,
- rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2015/220 z dnia 3 lutego 2015 r. ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1217/2009.

Podstawowym celem typologii jest dostarczenie narzędzia umożliwiającego:

- spełnienie potrzeb informacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej Unii Europejskiej,

- sporządzanie analiz porównawczych sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej gospodarstw rolnych:
 - pomiędzy różnymi klasami wielkości ekonomicznej i różnymi typami rolniczymi gospodarstw,
 - pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi i ich regionami,
 - pomiędzy różnymi okresami czasowymi (analizy pionowe).

Dane pochodzące ze spisu rolnego w 2020 r. oraz wartości współczynników standardowej produkcji (opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy) dla każdej uprawy i kategorii zwierząt, pozwoliły na ustalenie dla każdego objętego spisem gospodarstwa rolnego **wielkości ekonomicznej** oraz **typu rolniczego**.

Produkcja określonej działalności rolniczej jest to wartość produkcji rolnej brutto uzyskanej z jednego hektara uprawy lub od jednego zwierzęcia gospodarskiego. Wartość oblicza się poprzez przemnożenie produkcji z 1 ha lub od 1 zwierzęcia przez cenę na terenie gospodarstwa rolnego, bez VAT, podatków od produktów i dopłat bezpośrednich.

Standardowa produkcja (SP) oznacza wartość produkcji odpowiadającej przeciętnej sytuacji w danym regionie. Jest obliczana jako średnia z pięciu lat wartość produkcji z określonej działalności rolniczej (roślinnej i zwierzęcej).

Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego (GSP) jest sumą wartości uzyskanych dla każdej działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie przez przemnożenie współczynników SP dla danej działalności przez liczbę hektarów lub liczbę zwierząt.

Wartość SP produktów roślinnych jest odnoszona do 1 ha, z wyjątkiem upraw grzybów, gdzie stosuje się standardową powierzchnię 100 m². W przypadku produkcji zwierzęcej współczynniki SP liczone są na jedną sztukę zwierzęcia.

Wyjątek stanowią drób i pszczoły, dla których SP liczone są odpowiednio na 100 sztuk i 1 pień pszczeli.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego wyrażona w euro.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa pozwala na jego zaklasyfikowanie do jednej z poniżej podanych klas:

Klasa wielkości ekonomicznej	Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa w euro		
I		<	2 000
II	2 000	- <	4 000
III	4 000	- <	8 000
IV	8 000	- <	15 000
V	15 000	- <	25 000
VI	25 000	- <	50 000
VII	50 000	- <	100 000
VIII	100 000	- <	250 000
IX	250 000	- <	500 000
X	500 000	- <	750 000
XI	750 000	- <	1 000 000
XII	1 000 000	- <	1 500 000
XIII	1 500 000	- <	3 000 000
XIV		> =	3 000 000

Typ rolniczy gospodarstwa określany jest na podstawie wielkości udziału standardowej produkcji poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego.

Typologia gospodarstw rolnych ma charakter hierarchiczny. Wyróżnia się 9 typów ogólnych, 22 typy podstawowe oraz 62 typy szczegółowe.

Dla potrzeb definicji typów ogólnych, wskaźnikom standardowej produkcji z działalności rolniczych ujmowanych w spisie zostały nadane następujące symbole:

- **P1** – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża (pszenica zwyczajna, pszenica twarda, żyto, pszenżyto, jęczmień, owies, kukurydza na ziarno, gryka, proso, pozostałe zboża), strączkowe łącznie z mieszankami zbóż z roślinami strączkowymi (groch jadalny, fasola jadalna, inne strączkowe jadalne, strączkowe pastewne na ziarno), ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej, uprawy nasienne i sadzonki, pastewne na sprzedaż, pozostałe uprawy, grunty ugorowane bez dopłat,
- **P2** – standardowa produkcja z następujących upraw: warzywa i truskawki w uprawie polowej – ogrody towarowe, warzywa i truskawki w uprawie pod osłonami, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie polowej, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie pod osłonami, szkółki drzew i krzewów owocowych, ozdobnych i leśnych oraz uprawy grzybów,
- **P3** – standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami,
- **P4** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: konie, bydło, owce, kozy oraz roślin pastewnych (łąki i pastwiska z wyłączeniem nieuprawianych terenów do wypasu, rośliny okopowe, rośliny na zielonkę: strączkowe, motylkowe, kukurydza, inne pastewne na zielonkę oraz trawy polowe na zielonkę),
- **P5** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: trzoda chlewna, drób, króliki (samice hodowlane).

Wyróżnia się następujące typy ogólne gospodarstw:

1. Specjalizujące się w uprawach polowych

Gospodarstwa, dla których: $P1 > \frac{2}{3}$ całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP),

2. Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie

Gospodarstwa, dla których: $P2 > \frac{2}{3}$ GSP,

3. Specjalizujące się w uprawach trwałych (drzew i krzewów owocowych)

Gospodarstwa, dla których: $P3 > \frac{2}{3}$ GSP,

4. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi

Gospodarstwa, dla których: $P4 > \frac{2}{3}$ GSP,

5. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi

Gospodarstwa, dla których: $P5 > \frac{2}{3}$ GSP,

6. Mieszane – różne uprawy

Gospodarstwa, dla których: $(P1 + P2 + P3) > \frac{2}{3}$ GSP; $P1 \leq \frac{2}{3}$ GSP; $P2 \leq \frac{2}{3}$; $P3 \leq \frac{2}{3}$ GSP,

7. Mieszane – różne zwierzęta

Gospodarstwa, dla których: $(P4 + P5) > \frac{2}{3}$ GSP; $P4 \leq \frac{2}{3}$ GSP; $P5 \leq \frac{2}{3}$ GSP,

8. Mieszane – różne uprawy i zwierzęta

Gospodarstwa niespełniające warunków klasyfikacji dla typów 1–7,

9. Gospodarstwa niesklasyfikowane

Gospodarstwa, dla których GSP = 0

13. Ważniejsze grupowania i zakres publikowanych danych

Wyniki spisu zaprezentowano na poziomie kraju i województw.

W tablicach przedstawiono dane dla dwóch grup gospodarstw: gospodarstw rolnych ogółem i gospodarstw indywidualnych.

Dane prezentowane w publikacji opracowano **według siedziby użytkownika gospodarstwa**, z wyjątkiem tablic dotyczących **typologii gospodarstw rolnych**, gdzie dane zaprezentowano **według siedziby gospodarstwa rolnego**.

W zależności od tematyki, dane zostały opracowane według niżej wymienionych grupowań:

- grup obszarowych powierzchni użytków rolnych,
- rodzaju prowadzonej działalności,
- głównego źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego,
- płci i wieku osoby kierującej gospodarstwem rolnym,
- nakładów pracy w AWU,
- wielkości ekonomicznej gospodarstw,
- typu rolniczego gospodarstw rolnych.

*

* *

Przedziały grup obszarowych użytków rolnych są lewostronnie zamknięte, z wyjątkiem grup:

- „0-1”, gdzie przedział jest obustronnie zamknięty,
- „1-2”, gdzie przedział jest obustronnie otwarty.

Wszystkie przedziały grup obszarowych upraw oraz klas wielkości ekonomicznej są lewostronnie zamknięte.

W tablicach zawierających dane sumaryczne mogą wystąpić pewne nieścisłości rachunkowe wynikające z **zaokrągleń automatycznych**.

METHODOLOGICAL NOTES

1. Introduction

This publication has been prepared on the basis of the results of the 2020 Agricultural Census (AC 2020), which was carried out in Poland from September 1 to November 30, 2020.

The census was carried out for the needs of the European Union and national purposes, and its legal basis were:

- Act of July 31, 2019 on the agricultural census in 2020 (Journal of Laws of 2019, item 1728, as amended). This act defined in details the rules for conducting the census, entities subject to the census and the scope of data to be collected,
- Regulation (EU) 2018/1091 of the European Parliament and of the Council of July 18, 2018 on integrated farm statistics and repealing Regulations (EC) No 1166/2008 and (EU) No 1337/2011 (OJ L 200 of 7.08.2018),
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of March 11, 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities,
- Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics and Council Decision 89/382/EEC, Euratom on the establishment of a Statistical Program Committee of the European Communities (text with relevance to the European Economic Area - EEA and Switzerland) (OJ L 87 of 31.03.2009, p. 164) as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality,
- Act of June 29, 1995 on public statistics (Journal of Laws of 2020, item 443, as amended),
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation),
- Act of May 10, 2018 on the Protection of Personal Data (Journal of Laws of 2019, item 1781).

The census reference date was June 1, 2020. Part of the data, due to its specificity, related to the last 12-month period ending on the reference date of the survey, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020, inclusive.

Additionally for economic activity section, in the part concerning current activity, the reference period was the week ending on the reference date of the survey (i.e. the period from May 26 to June 1, 2020).

2. Note

Due to the introduction of changes in the methodology of agricultural surveys from 2010, aimed at adapting to EU standards and taking into account the changes taking place in Polish agriculture, as well as the wider use of administrative sources, **the definition of an agricultural holding has changed**. According to the current definition in the agricultural census in 2020 (similarly to the Farm Structure Surveys in 2013 and 2016), owners of agricultural land not engaged in agricultural activity and owners of agricultural land with an area of less than 1 ha conducting low-scale agricultural activities were not included.

Therefore, the data presented in this survey for 2020, concerning agricultural holdings in total and agricultural holdings with an area of up to 1 ha of agricultural land, inclusive, are comparable to the data included in the 2013 and 2016 edition of the publication, and are not comparable with the information for the years 2002, 2005, 2007 and 2010 included in previous editions of the publication.

The data from 2010 was used for comparisons, converted in accordance with the binding definition of an agricultural holding.

Data for agricultural holdings with an area of more than 1 ha of agricultural land is comparable with the data presented in previous editions of the publication (for agricultural holdings conducting agricultural activity).

3. Major concepts, definitions and enumeration rules

Agricultural holding is understood as agricultural land together with forest land, buildings or part of them, equipment and livestock, if they constitute or may constitute an organised economic unit with the rights related to conducting an agricultural holding (Article 553 of the Civil Code).

Natural person's agricultural holding (private farms) is understood as a holding used by a natural person, including:

- agricultural holdings with an area of 1 ha and more of agricultural land,
- agricultural holdings with an area of less than 1 ha of agricultural land (including holdings without agricultural land) running special branches of agricultural production or agricultural production (crop and/or animal) with a significant scale defined by the following thresholds: 0.5 ha for: fruit trees plantation, fruit bushes plantation, field vegetables, field strawberries and hops; 0.3 ha for fruit and ornamental nurseries; 0.1 ha for tobacco; 5 head of cattle in total; 20 head of pigs in total; 5 head of sows; 20 head of sheep in total and of goats in total; 100 head of poultry in total; 10 head of wild animals kept in a farm system; 20 beehives.

An agricultural holding of a legal person or an organisational unit without legal personality is a holding run by a legal person or an organisational unit without legal personality, **the basic activity of which is classified according to the Polish Classification of Activities to section A**, division 01, groups: 01.1 - agricultural crops other than perennial, 01.2 - cultivation of perennial plants, 01.3 - plant propagation, 01.4 - animal breeding and rearing (from subclass 01.49.Z - only ostriches, rabbits and other fur animals and bees), 01.5 - agricultural crops combined with animal breeding and rearing (mixed farming, 01.6, class 01.61, subclass 01.61.Z - service activities supporting crop production (maintaining land in good agricultural condition while maintaining environmental protection requirements), as well as, regardless of the classification of the basic activity, **when the area of agricultural land used by the holding exceeds 1 ha or breeding/rearing of livestock is conducted.**

Holder of an agricultural holding is understood as a natural person, a legal person and an organisational unit without legal personality, actually using the agricultural holding, regardless of whether he or she is the owner, leaseholder of the holding or uses the land for some other reason and regardless of whether the land constituting the holding is located in one or in several gminas.

Manager of an agricultural holding is an adult natural person authorised by the owner/holder of the agricultural holding to make and supervise or make decisions directly related to production processes. In natural person's agricultural holdings, the manager is often also the holder.

The level of agricultural education of the manager of an agricultural holding is defined as:

- tertiary agricultural - obtaining a diploma of graduation from a university in agriculture, e.g. horticulture, geodesy of agricultural equipment, agricultural and forestry equipment technology, forestry, wood technology, environmental protection - melioration, fishing, animal husbandry, food technology - dairy, etc. ; agricultural fields of study also include veterinary medicine,
- post-secondary agricultural - obtaining a diploma of graduation from completion of post-secondary school in agriculture, e.g. gardening, landscaping, etc.,
- vocational secondary agricultural - obtaining a certificate of completion of a technical or vocational high school in agriculture, e.g. animal husbandry, plant cultivation, forestry, melioration, landscaping,
- basic agricultural vocational - obtaining a certificate of graduation from basic agricultural school, agricultural training school, certificate of completion of a correspondence agricultural course at the basic school level, e.g. gardening, animal husbandry, agricultural mechanisation, rural household, farmer of field crops,
- agricultural course - a qualification course completed with an examination and obtaining the title of a qualified farmer or master farmer,
- lack of agricultural education - failure to complete any school or course in agriculture, regardless of the general level of education.

The seat of the holder of the natural person's agricultural holding is the holder's residence address. This address is not always the same as the registered address.

The seat of the natural person's agricultural holding is the settlement of the holding (residential building, farm bu-

buildings and equipment for agricultural production), and in the case of absence of the settlement, the largest part of the agricultural holding. A holding's seat address is not always the same as that of the holder.

The seat of an agricultural holding of a legal person (or an organisational unit without legal personality) is the seat of a legal person or a local unit conducting agricultural activity.

The agricultural activity conducted by an agricultural holding includes:

- cultivation of crops which includes: all field crops (including the cultivation of edible mushrooms), vegetable gardening and horticulture, nursery, cultivation and seed production of agricultural and horticultural crops ,
- breeding and rearing of livestock, i.e. cattle, sheep, goats, horses, pigs, poultry, rabbits, other fur animals, farmed wild animals (e.g. wild boars, does, fallow deer, llamas) and bees,
- maintenance of agricultural land, no longer used for production purposes, in accordance with the principles of good agricultural condition (according to the norms).

The other gainful activity directly connected with an agricultural holding has been assumed as production or service activity carried out on one's own account in order to achieve profit, which uses the resources of the agricultural holding (labour force, land, buildings, machinery, etc.) or agricultural products made within the holding (e.g. agritourism, processing of agricultural products).

Other gainful activity that uses only labour force from the holding's resources to conduct this activity is not included here.

The value of the final output of holding is the sum of the values of raw, unprocessed agricultural (crop and animal) products sold and consumed by the holder's household (self-consumption).

The value of the total sale of an agricultural holding is the sum of revenues from the sale of raw agricultural products and livestock as well as products and services from the other gainful activity directly connected with an agricultural holding, as well as direct payments.

Direct sale to consumers (final users for their own needs) means the sale of agricultural products, produced in an agricultural holding, in marketplaces, in own shops or through sales between neighbours. It does not include the sale of agricultural products to procurement units and purchases made by owners of shops, restaurants, etc.

An organic agricultural holding is an agricultural holding that has a certificate issued by a certification body or is being converted to organic agricultural production methods (under the control of the certification body) for all or part of crop/animal production carried out in the holding.

Agricultural holding benefiting from rural development support measures is considered a holding with which a contract was concluded/a positive decision on granting payments has been issued during the period of 3 years ending on December 31, 2020 for at least one of the activities/sub-activities listed below:

- advisory services, farm management and farm replacement services,
- quality systems for agricultural products and foodstuffs,
- investments in physical assets,
- restoring agricultural production potential damaged by natural disasters and catastrophic events and introduction of appropriate prevention actions,
- business start-up aid for young farmers,
- business start-up aid for the development of small holdings,
- investments in forest development and improvement the viability of forest,
- agricultural-environment-climate action,
- forest-environmental and climate services and forest protection,
- organic farming,
- payments for Natura 2000 and Water Framework Directive payments,
- payments to areas facing natural or other specific constraints,
- animal welfare,

- risk management.

4. Land use

Land in total is all land regardless of the ownership - own land, leased from others (on a contractual basis and without a contract), used due to holding a specific position (forest officer, priest, teacher, etc.) and shared in the part attributable to the holder, and also land used by the holding that belongs to abandoned holdings. It excludes land leased to others and land belonging to communal land communities.

Total agricultural land is the area of:

- agricultural land in good agricultural condition, which consists of:
 - sown area,
 - permanent meadows,
 - permanent pastures,
 - permanent crops, including orchards,
 - kitchen gardens (without recreational space),
 - fallow land (including crop for ploughing as the main crop),
- other agricultural land.

The area of **agricultural land in good agricultural condition** is the area of agricultural land where any type of cultivation is applied (e.g. ploughing, mowing, mulching, etc.), including land subject to crop rotation. These are lands that may qualify, for example, for subsidies and are maintained in accordance with the requirements of good agricultural condition contained in the regulation of the Minister of Agriculture and Rural Development of April 7, 2004 - Journal Of Laws 65, item 600. Fallow land is also included.

The area of **other agricultural land** (i.e. not used and not maintained in good agricultural condition) is the area of agricultural land excluded from production, i.e. agricultural land previously used as sowing and fallow land, meadows and permanent pastures, orchards and other permanent crops, kitchen gardens that on June 1, 2020, for economic, social or other reasons, were no longer used for agriculture and excluded from crop rotation. However, these lands were in a condition that, in the event of a change in the decision as to their future use, allowed for their quick return to agricultural production, using the resources available in the agricultural holding. If the rehabilitation of this land would require a very long period of time and a lot of work and resources not available in the holding - this area is included in the area of the other land.

Sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames).

Permanent meadows are lands permanently covered with grasses (5 years or more), usually mowed, and in mountainous regions also the area of mown pastures and meadows. Meadows should be kept in good agricultural condition and mowed at least once a year, and the harvest should not necessarily be used for production purposes.

Permanent pastures are lands permanently covered with grasses (5 years or more), which, as a rule, are not mowed but grazed, and in mountainous regions also grazed pastures and meadows kept in good agricultural condition (including permanent pastures not used for production purposes and with extensive grazed pastures located in hilly areas or at high altitudes, on low-class soils, where no fertilization, supplementary sowing, melioration, etc., is applied).

Permanent crops is the area of: plantations of fruit trees and bushes, nurseries of fruit and ornamental trees and bushes, nurseries of forest trees and bushes for commercial purposes, wicker plantations and other permanent field crops (e.g. dogwood, blackthorn, mulberry, Manchurian willow, hawthorn, sea buckthorn, rowan, Christmas trees grown on agricultural land), as well as permanent crops under cover (e.g. raspberry, grape, peach).

Orchards are the cultivation of fruit trees and bushes planted in a permanent place, with a regular spacing, on an area of at least 10 acres. The orchards also include nurseries of fruit trees and bushes.

Kitchen gardens are areas most often located around the seat of the holding, often separated from the rest of the holding, which includes crops (agricultural, horticultural, both annual and perennial, and fruit trees and bushes) intended for con-

sumption in the holder's holding (self-consumption). Occasionally, surplus crops may be sold.

Kitchen gardens do not include the area of lawns and ornamental gardens and areas intended for recreation (they belong to the other land).

Fallow land is arable land not used for production purposes, but maintained in accordance with the principles of good agricultural condition, while respecting environmental protection requirements.

Fallow land includes the area of crops for ploughing cultivated as the main crop (green fertilizer), as well as land prepared for autumn planting, e.g. strawberries and sowing with honey plants.

Here we include land both eligible and not eligible for area payments.

Fallow land does not include land that has been prepared for this year's sowing (e.g. vegetables), and until June 1, 2020, has not yet been sown or planted (it is included in the sown area).

Forests and forest land is an area of at least 0.10 ha:

- forested (covered with forest vegetation),
- non-forested (temporarily devoid of forest vegetation),
- land related to forest management,
- short-rotation plantations (including those established on agricultural land).

The area of forest tree nurseries established in forest areas and used for the needs of the holding (non-commercial) is taken into account here.

Other land is the land with buildings, surrounding courtyards, yards and ornamental gardens, parks, inland water area (own and leased), drainage ditches, the area covered with wicker in its natural state, the area of marshes, the area of other lands (peat bogs, gravel pits), wasteland (including wooded and shrubby land), areas intended for recreation (e.g. around the house, golf courses, ornamental gardens, etc.).

Other land also includes the area of agricultural land that is not used for agriculture, if it is known that this land will not be agriculturally used, e.g. agricultural land intended for the construction of a road or a supermarket.

5. Sown area

The sown area is the area of all crops (annual and perennial, but without permanent crops) sown and planted in the agricultural holding both in the field (in an open field or under a low cover with no access) and under high, accessible covers (in greenhouses, tall tunnels or frames) that are grown in the main crop.

The sown area also includes the area planned to be so and sown/planted after June 1, 2020 for the current year's harvest (e.g. late varieties of vegetables).

The sown area **in the field** is the area of crops grown both in the open field and **under low, inaccessible cover**. This category includes crops covered by plastic mats/sheets laid flat on the ground, and crops under low tunnels (less than 1.5 m high at the top).

The sown area in **greenhouses, high foil tunnels** and **frames** is the area of crops grown under high covers (at least 1.5 m high at the top) and under low covers with the possibility of permanent access, i.e. frames, so-called accelerators ("miniature greenhouses"); these are boxes covered with windows, for example for the production of seedlings.

The sown area includes the cultivation of hops and strawberry and wild strawberry plantations, as well as the area of field grasses.

The group of **'cereals in total'** includes basic cereals with cereal mixtures, grain maize, buckwheat, millet and other cereals (amaranth, canary, 100-year-old rye, etc.).

The group **'basic cereals with cereal mixtures'** includes basic cereals (wheat, rye, barley, oats and triticale) and the sown area of winter and spring cereal mixtures.

The **'industrial'** group includes sugar beet, rape and turnip rape, flax (including oilseed flax), sunflower seeds for grain,

hemp, tobacco, hops, chicory and other oil crops (poppy, mustard, soybeans, etc.).

The group of **'pulses for the production of grain'** includes edible pulses (peas, beans, broad beans and other edible pulses grown for the production of grain, e.g. chickpeas), forage pulses for the production of grain and cereal-pulses mixtures for the production of grain. The area sown with peas, beans, broad beans etc., intended for harvesting when unripe, has been classified as field vegetables.

The **'fodder'** group includes fodder root crops, maize for green forage, forage pulses and small-seed legumes for green forage, other fodder plants and grasses designated for green forage (excluding green designated for green fertilizers).

The group **'other'** includes vegetables in the field, field strawberries and wild strawberries, seed crops, field ornamental flowers and plants, other industrial crops (e.g. safflower, perennial crops for energy purposes), herbs and spices, as well as crops under cover (without permanent crops under cover) and other crops.

Vegetables include: cabbage (early and late, white, red and Italian), onions, carrots, beetroot, cucumbers, tomatoes, cauliflower (early and late), other vegetables (parsley, celery, leeks, Brussels sprouts, sorrel, spinach, lettuce, radish, horseradish, rhubarb, black salsify, kohlrabi, garlic, pumpkin, asparagus, broccoli, Chinese cabbage, leafy endive, zucchini, scallions, etc.). This group also includes peas, broad beans and etc. harvested unripe (green), green beans from which unripe pods have been harvested and maize for harvesting unripe cobs, as well as field vegetable seedlings for the holding's own use.

The area where **'strawberries'** are grown is the area planted with strawberries and wild strawberries (including new spring plantings) in the field and under cover. The area prepared for autumn plantings and the area of strawberry plantations intended for seedlings (included in the group **'other'**) is not included here.

Potatoes include seed, edible and industrial potatoes, both early, middle-early and late varieties. Potato cultivation area does not include the cultivation of this plant in kitchen gardens.

Data on **sugar beets** concern only the crops intended for industry. Sugar beets intended for sets/seeds are not included here.

Field grasses are short-term grasslands (usually cultivated for less than 5 years), i.e. grasses in pure sowing (e.g. ryegrass, brome grass, canary grass, meadow grass, fescue, vernal grass, cocksfoot grass, foxtail, bent-grass, timothy, soft grass, darnel and other) or mixtures of these species, used for green forage/hay or seeds (usually for mowing) or grazed (so-called field pastures).

Edible mushroom area – area occupied by the cultivation of edible mushrooms, e.g. champignons, oyster mushrooms, shiitake, stropharia and others. This area includes stands that were occupied at least once in the period of 12 months up to and including June 1, 2020 for the cultivation of edible mushrooms.

The cultivation areas of potatoes, field vegetables, strawberries and field wild strawberries and the group of **'other crops'** since 2007 is reported excluding kitchen garden area, which according to the EU classification is a separate entry for land use.

6. Livestock

The census includes livestock that were kept in the agricultural holding and animals sent for herding,, grazing and to shepherds' huts. All animals were registered, i.e. those owned by the agricultural holding holder or members of his household, as well as animals kept temporarily or permanently in the holding, i.e. accepted for rearing, fattening (e.g. pig contracting contracts), keeping (e.g. hotels for horses), etc., regardless of whether they were received from private agricultural holdings or from state-owned or cooperative entities, companies. The exception was beehives which were recorded by their owner regardless of where they were located.

Livestock are animals kept for economic gain, such as the production of meat, milk and other animal products, and in the case of horses, that are used for traction and for recreational and sporting purposes.

Livestock includes the following species: horses and other equidae, cattle, pigs, sheep, goats, poultry (i.e. broilers, laying hens, cocks, turkeys, ducks, geese, quails, guinea fowls, pigeons, ostriches and other species, but excluding birds kept for hunting purposes and not for meat production), rabbits, other fur animals, other farm animals kept for the production of animal products, e.g. meat or wool (i.e. deer, roe deer, fallow deer, elks, reindeer, wild boars, hybrids of wild boar and dome-

stic pig, llamas, alpacas etc.) and bees.

Livestock (except horses) excludes animals kept solely for recreational or therapeutic purposes.

Cows include dairy cows and suckling cows.

Dairy cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed, variety or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for the production of milk to be consumed or to be processed into dairy products. Dairy cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

Suckling cows are understood as adult female cattle which have had calves and which, due to their breed (beef breed cows and cows born from a cross-breed with beef breeds) or particular qualities, are kept in a holding exclusively or mainly for calves for slaughter, and whose milk is used to feed calves or other animals. Suckling cows culled from breeding herds which at the moment of performing the survey were kept in the holding for the period regarded as pre-slaughter pasturing, after which they are sent to slaughter, are also included in this group.

The census contains data on the number of **poultry** of individual species. If on June 1, 2020, in an agricultural holding with large-scale poultry rearing (large-scale farm, e.g. broiler fattening farm, laying hen farm producing eggs for consumption and for hatching) there was no poultry in stock due to the ongoing technological break in production (break between production cycles if it did not exceed 8 weeks), it was necessary to enter the numbers of poultry from the period before emptying the animal houses.

In order to convert the livestock in physical heads into livestock units (LSU), the following coefficients were used:

- bovine animals, i.e. calves in total under the age of 1 year – 0.40; bovine animals aged 1-2 years – 0.70; male bovine animals aged 2 years and more – 1.00; heifers aged 2 years and more – 0.80; other cows – 0.80, dairy cows – 1.00,
- pigs, i.e. piglets weighing up to 20 kg – 0.027; breeding sows in total – 0.50; young pigs, breeding boars and fattening pigs – 0.30,
- sheep in total – 0.10,
- goats in total – 0.10,
- poultry, i.e. broilers – 0.007; laying hens – 0.014; turkeys – 0.03, geese – 0.02, ducks – 0.01, other poultry (without ostriches) – 0.001; ostriches – 0.35;
- rabbits in total – 0.02.

7. Fertilization

Data on mineral and lime fertilizers and natural fertilizers of animal origin (manure) used in the agricultural holding cover the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

The census collected data for the following **types of natural fertilizers (manure)**:

- **solid manure** – a solid mixture of excrements (faeces and urine) of livestock (pigs, cattle, horses, sheep, goats, rabbits) with bedding,
- **poultry manure** – poultry excrements,
- **liquid manure** – fermented urine of livestock (manure leachate),
- **slurry** – a diluted mixture of animal excrements (faeces, urine).

The consumption of mineral (nitrogen, phosphorus, potassium) and lime fertilizers is presented in terms of the pure ingredient of NPK and CaO. Conversions of fertilizer consumption per 1 ha of agricultural land in the farming year 2019/2020 were made to the area of agricultural land in good agricultural condition on June 1, 2020.

8. Plant protection products

Plant protection products are substances or their mixtures and living organisms intended for the protection of cultivated plants against harmful organisms (e.g. against fungi, viruses, bacteria, insects, snails, rodents), as well as the destruction

of undesirable plants (e.g. weeds), and regulating development and growth and other biological processes in crops. Plant protection products also include preparations used for treatments in warehouses where fodder, sowing seeds or seeds intended for consumption are stored.

The census contains information on **the number of treatments** applied to cereals, vegetables, orchards and other permanent crops, and to the other agricultural land in good condition.

In addition, the census contains information on the use of various **types of support when making decisions on the use of plant protection products** and the assessment of the degree of knowledge of **the principles of integrated crop protection**.

9. Tractors, machines and agricultural equipment

The survey covered tractors (two-axle and tracked wheels) as well as **own** agricultural machines and equipment (being the sole property of the agricultural holding holder or a member of his household) and **shared** (jointly owned and used by more than one agricultural holding), which were used exclusively or partially **for agricultural work**. Tractors and agricultural machines and equipment belonging to several farmers were assigned to the farmer who had them on the census reference date.

The technically functional equipment was taken into account, as well as that under renovation and intended for repair (technically inoperative for a period of less than a year).

Single-axle tractors, often used in horticulture, were not included.

10. The income of households with a holder of an agricultural holding

The data relates to a period of 12 months, i.e. the period from June 2, 2019 to June 1, 2020.

A household with a holder of an agricultural holding (farm holder) is a group of persons residing together and with a common subsistence, if at least one of them runs a private holding.

Total income of a household is total income (from agricultural and non-agricultural activity as well as from paid work, retirement pays and disability pensions, social assistance benefits, maternity benefit, alimony, scholarships, capital investments, foreign assistance, wins in numerical and other lotteries, etc) of all persons (relatives and non-relatives) living together with the agricultural farm holder and with a common subsistence.

For the purposes of this publication it was assumed that **the main source of income** is the source of income exceeding 50% of total income of a household.

The group of holdings receiving income from agricultural activity or non-agricultural activity contains also the holdings where the above-mentioned types of activity have not yet brought any income or brought losses.

11. Persons employed in agricultural holdings

The data on persons employed in agriculture according to **permanent activity** refer to labour input incurred to agricultural production during the 12 months preceding the census reference date, thus they take into account the entire annual production cycle in an agricultural holding.

The data on persons employed in agriculture according to their **current activity** (based on the methodology recommended for labour market surveys by the International Labour Organisation and used, inter alia, to balance employed persons in the entire National Economy) concern only that part of the employed for whom work in family agricultural holdings is the exclusive or the main job of the holder and those who live with him/her. For this reason, the criterion of the current economic activity of particular persons in a specific period of time, i.e. the week from May 26 to June 1, 2020 is used.

In natural person's agricultural holdings, the data were collected on the labour input of the holder of an agricultural holding and his/her family members, as well as on the labour input of persons from outside the holder's family.

For **agricultural holdings of legal persons and organisational units without legal personality**, the data were collec-

ted on the labour input of persons employed there or working on different principles (e.g. students, apprentices, members of agricultural production cooperatives, monks) – only permanent activity was considered (taking into account the division by sex).

As work in an agricultural holding in agricultural production is considered the work directly related to crop and animal production, and maintaining the land in good agricultural condition (agricultural activity), as well as other work that is necessary for running an agricultural holding, such as: purchase of means of production, sale of products and their preparation for sale, work related to storing, transport for the needs of the agricultural holding, ongoing repairs of agricultural equipment, maintenance works on buildings, machines, installations, organisation and management of work in the agricultural holding, dealing with official matters, keeping accounts, filling out applications for direct payments and other.

It does not include work related to forestry, hunting, fishing or fish farming as well as work performed as part of non-agricultural economic activity (regardless of whether it is conducted in the holding or not).

Work in natural person's agricultural holding does not include work such as: preparing meals, washing, cleaning, caring for children and other work related to running a household and agricultural work performed as part of neighbourly assistance for another agricultural holding.

As work (paid activity) other than agricultural production in one's (family) agricultural holding is understood any hired or down-account work (including casual or unregistered), performed both in the holding and outside its area. It also includes work in agricultural production in another agricultural holding.

The main work is the most time consuming work (for persons who perform more than one work). If the work takes the same amount of time, the main work is the one that generates the highest income.

An additional work is work that takes the most time outside of the main work. If several jobs take the same amount of time, an additional work is the work which generates higher income.

Within the scope of economic activity, the census covered all persons **aged 15 and more** (i.e. born on June 1, 2005 and earlier).

Due to the large share of part-time work and seasonal employment of temporary workers, contracted workers, persons working within the confines of neighbourly assistance and other employed persons, labour input in agriculture was expressed in conventional (Annual Work Units AWU).

Annual Work Unit (AWU) is an equivalent of a full-time work. It is calculated by dividing the number of hours worked during a year by the annual number of hours equivalent to a full-time work. In Poland, 2,120 hours of work per year have been assumed as the equivalent of a full-time work, i.e. 265 working days, 8 hours of work per day. When calculating the labour input expressed in AWU (in accordance with the Eurostat methodology), the condition was kept that 1 person may not have more than 1 AWU, even if in reality he/she works longer.

The volume of the annual working time in agricultural production is defined in parts of a full-time work:

- less than 0.25 of a full-time work (1-66 days, 1-530 hours) means less than 1/4 of a full-time work or a period of up to 3 months,
- from 0.25 to less than 0.5 of a full-time work (67–132 days, 531-1060 hours) - means 1/4 of a full-time work, but less than 1/2 of a full-time job or a period from 3 months up to 6 months,
- from 0.5 to less than 0.75 of a full-time work (133-198 days, 1061-1590 hours) - means 1/2 of a full-time work, but less than 3/4 of a full-time job or a period from 6 months up to and including 9 months,
- from 0.75 to less than 1 full-time work (199–264 days, 1591-2119 hours) - means 3/4 of a full-time job, but less than 1 of a full-time work or a period from 9 months up to and including 12 months,
- 1 full-time work (265 days and more, 2120 hours and more) - means 1 full-time work or 12 months of a year, and this range also applies to persons who have worked more hours during a year than the equivalent of 1 full-time work.

Employees are persons employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind. The living costs of sustenance (e.g. accommodation, meals) may also be part of the remuneration.

Permanent employees are persons who worked for remuneration each week for 12 months until June 1, 2020, regardless of the number of working hours per week. Permanent employees also include persons who worked only some weeks in

a year for the following reasons:

- the specificity of agricultural production in a holding (e.g. growing fruit, field vegetables) requiring hiring employees only for a few months of a year,
- vacation, illness, accident, quarantine or isolation due to an epidemic threat,
- starting or ending work in a holding (i.e. persons who changed their place of work during year),
- complete stoppage of work in a holding due to natural causes (flood, fire).

Temporary workers – persons (employed on the basis of a written or oral employment contract, receiving remuneration in cash or in kind; costs of sustenance may also be part of the remuneration (e.g. accommodation, meals) who in the last 12 months have worked only in a selected period and do not have a permanent employment contract.

Other employees – are other persons working in **holdings of legal persons**, i.e. members of agricultural production co-operatives (if they worked in an agricultural holding but were not employed as permanent employees), students working on school agricultural holdings, persons working (including clergy) in holdings run by monasteries (who are not being permanent hired employees).

Contracted workers – are persons who perform a specific service in an agricultural holding, and who are not employed directly by the holder of/the manager of agricultural holding.

Neighbourly assistance – work in the natural person's agricultural holding performed **by persons from another agricultural holding without remuneration** (in cash or in kind) for this work. One should also treat as neighbourly assistance, inter alia, the work performed by persons from another agricultural holding as part of the so-called 'repayment' (but without remuneration).

12. The typology of agricultural holdings

The legal basis for the classification of agricultural holdings in the EU (known as the Community Typology for Agricultural Holdings, abbreviated as 'typology' are:

- Council Regulation (EC) No. 1217/2009 of November 30, 2009 setting up a network for the collection of accountancy data on the incomes and business operation of agricultural holdings in the European Union,
- Commission Delegated Regulation (EU) No. 1198/2014 of August 1, 2014 supplementing Council Regulation (EC) No 1217/2009,
- Commission Implementing Regulation (EU) 2015/220 of February 3, 2015 laying down rules for the application of Council Regulation (EC) No. 1217/2009.

The typology is mainly intended to serve as an instrument that enables:

- satisfying information-related needs arising from the Common Agricultural Policy of the European Union,
- conducting comparative analyses of the economic and output situation of agricultural holdings:
 - between different economic size classes and different types of farming of holdings,
 - between individual Member States and their regions,
 - between different time periods (vertical analyses).

Data from the agricultural census in 2020 and the values of standard production coefficients (prepared by the Institute of Agricultural and Food Economics - National Research Institute) for each crop and livestock category allowed to determine **the economic size** and **type of farming** for each surveyed agricultural holding.

The output of a given type of agricultural activity represents the gross value of agricultural output per 1 hectare of crop or one head of livestock. The value is calculated by multiplying the output per hectare or per head of livestock by the price applicable in the agricultural holding, excluding VAT tax, taxes on products and direct payments.

Standard output (SO, Polish acronym: SP) represents the output value reflecting the average status in a given region. It is calculated as the five-year average of the output value of a specific agricultural activity (crop or livestock).

Total standard output of a holding (Polish acronym: **GSP**) is the sum of the values obtained for each agricultural activity

conducted in the holding by multiplying the SO coefficients for a given type of activity by the number of hectares or the number of animals.

The SO value of crop products is referred to 1 ha, except for mushroom cultivation where a standard area of 100 m² is used. In the case of animal production, SO coefficients are calculated for one head of livestock.

The exceptions are poultry and bees, for which the SO is calculated for 100 heads and 1 beehive, respectively.

The economic size of an agricultural holding is the total standard output of an agricultural holding expressed in euro.

The economic size of a holding allows it to be classified into one of the following classes:

Economic size class	Total standard output of a holding in euro		
I	<		2 000
II	2 000	- <	4 000
III	4 000	- <	8 000
IV	8 000	- <	15 000
V	15 000	- <	25 000
VI	25 000	- <	50 000
VII	50 000	- <	100 000
VIII	100 000	- <	250 000
IX	250 000	- <	500 000
X	500 000	- <	750 000
XI	750 000	- <	1 000 000
XII	1 000 000	- <	1 500 000
XIII	1 500 000	- <	3 000 000
XIV	> =		3 000 000

The type of farming of the holding is determined through the share of standard outputs from various types of agricultural activity conducted in the holding in the total standard output of this holding.

The typology of agricultural holdings is hierarchical. There are 9 general types, 22 basic types and 62 specific types.

For the purpose of defining general types, the following symbols were assigned to SO indicators for various types of agricultural activity included in the census:

- **P1** – standard output from the following crops: cereals (common wheat, durum wheat, rye, triticale, barley, oats, grain maize, buckwheat, millet, other cereals), pulses including mixtures of cereals with pulses (edible peas, edible beans, other edible pulses, fodder pulses for grain), potatoes, sugar beet, industrial plants (tobacco, hops, rape and turnip rape, sunflower, soybean, flax, hemp, herbs and aromatic plants, other industrial crops), fresh vegetables and strawberries in field cultivation, seeds and seedlings, fodder crops for sale, other crops, fallow land without subsidies,
- **P2** – standard output from the following crops: vegetables and strawberries cultivated in the field - market gardens, vegetables and strawberries cultivated under cover, flowers and ornamental plants grown in the field, flowers and

ornamental plants grown under cover, nurseries of fruit, ornamental and forest trees and bushes, and mushroom cultivation areas,

- **P3** – standard output from the following crops: plantations of fruit trees and bushes, vineyards, other permanent crops (e.g. wicker), permanent crops under cover,
- **P4** – standard output from the following animal species: horses, cattle, sheep, goats and fodder crops (meadows and pastures, excluding uncultivated grazing areas, root crops, crops for green forage: leguminous plants, pulses, corn, other fodder plants for green forage and field grasses for green forage),
- **P5** – standard output from the following animal species: pigs, poultry, rabbits (breeding females).

The following general types of holdings are distinguished:

1. Specialising in field crops

Holdings for which: $P1 > \frac{2}{3}$ of the total standard output of a holding (GSP),

2. Specialising in horticultural crops (vegetables, strawberries, flowers and ornamental plants), mushrooms and nurseries

Holdings for which: $P2 > \frac{2}{3}$ GSP,

3. Specialising in permanent crops (fruit trees and bushes)

Holdings for which: $P3 > \frac{2}{3}$ GSP,

4. Specialising in rearing of grazing livestock

Holdings for which: $P4 > \frac{2}{3}$ GSP,

5. Specialising in rearing animals fed with concentrated feeding stuff's

Holdings for which: $P5 > \frac{2}{3}$ GSP,

6. Mixed – different crops

Holdings for which: $(P1 + P2 + P3) > \frac{2}{3}$ TSO; $P1 \leq \frac{2}{3}$ TSO; $P2 \leq \frac{2}{3}$; $P3 \leq \frac{2}{3}$ GSP,

7. Mixed – different livestock

Holdings for which: $(P4 + P5) > \frac{2}{3}$ TSO; $P4 \leq \frac{2}{3}$ TSO; $P5 \leq \frac{2}{3}$ GSP,

8. Mixed – different crops and livestock

Holdings that do not meet the classification conditions for types 1-7,

9. Non-classified holdings

Holdings for which $GSP = 0$

13. The more important groupings and the scope of published data

The census results are presented at the national and voivodships level.

The tables present data for two groups of holdings: agricultural holdings in total and natural person's agricultural holdings (private farms).

The data presented in the publication has been compiled **according to the seat of the holder of a holding**, with the exception of the tables on **the typology of agricultural holdings**, where the data has been presented **according to the seat of the agricultural holding**.

Depending on the subject matter, the data has been prepared according to the following groupings::

- area groups of agricultural land,
- type of conducted activity,
- main income source for households with a holder of an agricultural holding,
- sex and age of manager of agricultural holding,

- labour input in AWU,
- economic size of holdings,
- farm types of agricultural holdings.

*

* *

The ranges of area groups of agricultural land are closed on the left side, except for the groups::

- '0-1', where the range is closed on both sides,
- '1-2', where the range is open on both sides.

All ranges of area groups of crops and economic size classes are closed on the left side.

In the tables containing summary data, there may be some arithmetic inaccuracies due to **automatic rounding**.